

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü

I. Uluslararası Şiddet ve Şiddeti Önleme Kongresi

- ✓ Mobbing/Yıldırma
- ✓ Sağlıkta Şiddet
- ✓ Şiddetin Hukuksal ve Etik Boyutu
- ✓ Toplumsal Boyut ve Şiddet: Kadın, Çocuk, Yaşlı ve Hayvan/Doğa/Medya
- ✓ Beslenme ve Şiddet
- ✓ Eğitim ve Şiddet
- ✓ Savaş ve Şiddet

Onur Kurulu

Prof. Dr. Bünyamin ŞAHİN
Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK
Prof. Dr. Hacı Ömer ATEŞ

Kongre Başkanları

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN
Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL
Dr. Öğr. Üyesi Medine KOÇ

Düzenleme Kurulu

Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKAN
Öğr. Gör. Birgül VURAL
Öğr. Gör. Ayla KORKMAZ
Araş. Gör. Burak ŞİRİN
Araş. Gör. Sümeyye KAVİCİ PORSUK
MEYAD Genel Sekreteri Dr. Fatih SEYRAN
Dr. Dilek Durak

Kongre Sekretaryası

Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL
Öğr. Gör. Şeyda KAZANÇ
Öğr. Gör. Cansu YILMAZ
Arş. Gör. Yasemin BOY

<https://togusiddetcongress.gop.edu.tr>

Kongre Tarihi
11-13 Ekim
2021

Bildiri Özeti
Son Gönderim Tarihi
20.09.2021

KONGRE BAŞKANLARI

KONGRE BAŞKANLARI

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL

Dr. Öğr. Üyesi Medine KOÇ

KONGRE SEKRETERYASI

Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL

Öğr. Gör. Şeyda KAZANÇ

Öğr. Gör. Cansu YILMAZ

Arş. Gör. Yasemin BOY

**I. ULUSLARARASI ŞİDDET VE ŞİDDETI
ÖNLEME KONGRESİ BİLDİRİ KİTABI**

11-13 Ekim 2021, TOKAT

**1st INTERNATIONAL VIOLENCE AND
PREVENTION OF VIOLENCE CONGRESS
BOOK**

11-13 October 2021, TOKAT

ISBN: 978-975-7328-83-4

Yasal Uyarı Bu kitabın yasal hakları Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakóltesi Hemşirelik Bölümü ve Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği (MEYAD)'a aittir. Kaynak gösterilerek eğitim amacıyla alıntı yapılabilir; diğer amaçlarla kullanılması için izin alınmalıdır. Kitapta yer alan bilgi ve görüşlerden eserin yazarları sorumludur.

İÇİNDEKİLER

KURULLAR / COMITTEES.....	1
BİLİMSEL KURUL / SCIENTIFIC COMMITTEE	2
BİLİMSEL PROGRAM	6
KONGRE DAVET METNİ.....	15
AÇILIŞ KONUŞMALARI	17
KONFERANS KONUŞMALARI.....	31
MOBBİNG	32
MOBBİNG & MEYAD	34
ECONOMIC SANCTIONS AND THEIR IMPACT ON THE RUSSIA AND OTHER COUNTRIES DEVELOPMENT: A COMPARATIVE ANALYSIS	37
TIP ETİĞİ AÇISINDAN KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CİNSEL TACİZ.....	38
PANEL KONUŞMALARI	44
EĞİTİMDE ŞİDDET	45
ÇOCUK VE ŞİDDET	52
TERÖR VE İNOVASYON.....	58
TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA EKONOMİK ŞİDDET	63
KIRILGAN GRUPLAR VE ŞİDDET	67
BESLENME; DUYGU DURUM ÜZERİNDE ETKİLİ MİDİR?.....	68
YAŞLI VE ŞİDDET: YAŞLININ İSTİSMAR VE İHMALİ	69
ŞÖNİM VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE 4.ULUSAL EYLEM PLANI	78
HAYVANA ŞİDDET	83
COVID-19 VE ŞİDDET	90
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE KADINA YÖNELİK YAKIN PARTNER ŞİDDETI	92
ŞİDDET VE SAVAŞ	99
VIOLENCE IN HIROSHIMA AND NAGASAKI ATOMIC BOMBING.....	102
A PSYCHOLOGICAL STUDY SHOWING THE RISE OF VIOLENCE AFTER THE WAR IN THE KOSOVO.....	103
THE STARVATION POLICIES OF THE GERMAN NAZIS AGAINST THE JEWS BETWEEN 1939-1945	104
THE INTEGRATIVE MODEL OF THE PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF THE VICTIMS OF VIOLENCE.....	105
THE INFLUENCE OF DE EDUCATIONAL PRACTICES IN THE FAMILY OF ORIGIN ON THE PERSONALITY DISORDERS AND AGGRESSIVE BEHAVIOUR.....	109

YÜKSEK YARGI'NIN MOBBİNG KARARLARI ÜZERİNE ETKİSİ.....	117
TÜRK HUKUKUNDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ	121
MAKEDONYA HUKUKUNDA ŞİDDETİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	132
BENİM ADIM ŞİDDET	142
SÖZLÜ ÖZET BİLDİRİ METİNLERİ	143
SS-01 DÜNYA'DAKİ MOBBİNGİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ	144
SS-02 HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK EĞİTİM SIRASINDA YAŞADIĞI ŞİDDET DENEYİMİ.....	146
SS-06 OBEZİTE ve ŞİDDET	148
SS-07 İŞYERLERİNDEKİ ŞİDDET OLAYLARINI ÖNLEMeye YÖNELİK ULUSLARARASI UYGULAMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	150
SS-08 PSİKİYATRİ HASTASININ SAĞLIK ÇALIŞANINA UYGULADIĞI ŞİDDET VE SAĞLIK ÇALIŞANININ PSİKİYATRİ HASTASINA UYGULADIĞI ŞİDDET	152
SS-09 PSİKİYATRİ HASTALARININ ŞİDDET EĞİLİMİNİN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ KAYGI DÜZEYİNE ETKİSİ	155
SS-10 HASTA/YAKINI ve SAĞLIK ÇALIŞANLARININ BİRBİRLERİNE UYGULADIKLARI ŞİDDET: SİSTEMATİK DERLEME.....	157
SS-11 CİNSEL ŞİDDET VAKALARINDA MAĞDURUN YAŞADIĞI RUHSAL SORUNLAR	159
SS-13 HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA	161
SS-15 PANDEMİ DÖNEMİNDE KADINLARDA PARTNER/EŞ ŞİDDETİ: SİSTEMATİK DERLEME	163
SS-16 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE SİBER ZORBALIK ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	165
SS-17 İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE SALDIRGANLIK-BENLİK SAYGISI İLİŞKİSİ VE BUNLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER	167
SS-18 YAKIN İLİŞKİLERDE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMUN VE ŞİDDETİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ	169
SS-19 SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET EĞİLİMİ ...	172
SS-22 ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ BİREYLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞI ÜZERİNE ETKİSİ	174
SS-24 COVID-19 NEDENİYLE YAŞANAN KARANTİNA SÜRECİNDE YAKIN İLİŞKİLERDE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMUN, YAYGIN ANKSİYETENİN VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ	176
SS-26 PANDEMİ SÜRECİNDE MOBBİNGİN SİBER MOBBİNGE DÖNÜŞMESİ ...	179
SS-27 AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME PROGRAMLARINDAKİ UYGULAMA ENGELLERİ: OKUL SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ YAKLAŞIMI.....	182

SS-28 HEMŞİRELERİN ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET İLE İLGİLİ BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI.....	185
SS-29 AİLE İÇİ ŞİDDETİN SESSİZ MAĞDURLARI: ÇOCUKLAR	188
SS-30 KRİMİNAL EYLEM VE SOSYAL PROBLEM ALGISININ DIŞINDA BİR SAĞLIKTA ŞİDDETİ TANIMLAMA GİRİŞİMİ.....	190
SS-31 PANDEMİ ÖNCESİ VE PANDEMİ DÖNEMİNDE KADINA ŞİDDET İLE İLGİLİ GAZETE HABERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	192
SS-33 COVID-19 SALGINININ AİLE İÇİ ŞİDDETLE İLİŞKİSİNE YÖNELİK BİR DERLEME.....	194
SS-35 ŞİDDETİN İZLERİNİ TAKİP ETMEK	195
SS-37 ŞİDDETİ AĞIR YAŞAYANLAR: ENGELLİ KADINLAR	197
TAM METİN BİLDİRİLERİ	198
SS-03 MOBBİNG KAVRAMI VE HEMŞİRELİKTE MOBBİNGE KISA BİR BAKIŞ	199
SS-04 HEMŞİRELERE UYGULANAN MOBBİNGİN LİSANSÜSTÜ TEZLER KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	206
SS-05 ACİL SERVİSTE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN YAŞADIKLARI ŞİDDET: NİTEL BİR ARAŞTIRMA.....	216
SS-12 ENGELLİ ÇOCUKLARDA İSTİSMAR VE İHMALİN BİR OLGU ÜZERİNDE HEMŞİRELİK BAKIMI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ	226
SS-14 SAĞLIK HİZMETLERİNDE MOBBİNG VE HEMŞİRELİK MESLEĞİNE YANSIMASI.....	231
SS-20 COVID 19'DA ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET İLE İLGİLİ YAYINLARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	237
SS-21 AKRAN ZORBALIĞI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN YAPISAL İNCELEMESİ	243
SS-23 YAŞLI BİREYLERDE İSTİSMAR VE DEPRESYON İLİŞKİSİ: DERLEME ÇALIŞMA.....	255
SS-25 COVID SÜRECİNDE SAĞLIK ÇALIŞANLARININ ŞİDDET TUTUMLARI...	261
SS-32 KADINA YÖNELİK ARTAN TEHLİKE: SİBER ŞİDDET	269
SS-34 SAĞLIK PROFESYONELİ ADAYLARININ ÇOCUK SEVME VE ÇOCUK ŞİDDET DUYARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	275
SS-36 GERİATRİ HEMŞİRELİĞİ DERSİ ALAN VE ALMAYAN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞI ALGILARI	285
SS-38 TOPLUM VE MEDENİYET TEORİSİ BAĞLAMINDA İBN HALDUN'UN EĞİTİMDE ŞİDDETE BAKIŞI.....	293
SÖZLÜ BİLDİRİ ÖDÜLÜ KAZANANLAR.....	301
I. ULUSLARARASI ŞİDDET VE ŞİDDETİ ÖNLEME KONGRESİ SONUÇ BİLDİRGESİ.....	302

KONGRE SPONSORLARI.....	308
KONGRE ANI FOTOĞRAFLARI.....	310

KURULLAR / COMMITTEES

KONGRE BAŞKANI / HEAD OF CONGRESS

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL

Dr. Öğr. Üyesi Medine KOÇ

KONGRE ONUR KURULU / CONGRESS HONOR BOARD

Prof. Dr. Bünyamin ŞAHİN

Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK

Prof. Dr. Hacı Ömer ATEŞ

KONGRE SEKRETERYASI / CONGRESS SECRETERIAT

Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL

Öğr. Gör. Şeyda KAZANÇ

Öğr. Gör. Cansu YILMAZ

Arş. Gör. Yasemin BOY

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE

Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKAN

Öğr. Gör. Birgül VURAL

Öğr. Gör. Ayla KORKMAZ

Arş. Gör. Burak ŞİRİN

Arş. Gör. Sümeyye KAVİCİ PORSUK

MEYAD Genel Sekreteri Dr. Fatih SEYRAN

Dr. Dilek DURAK

BİLİMSEL KURUL / SCIENTIFIC COMMITTEE

ULUSAL BİLİM KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Ahmet Nezih KÖK (Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Adli Tıp AD)

Prof. Dr. Ayfer TEZEL (Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Ayşe BEŞER (Koç Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi)

Prof. Dr. Ayşe OKANLI (İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Behçet COŞAR (Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri AD)

Prof. Dr. Besti ÜSTÜN (Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü)

Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN (Emekli eğitimci ve MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi)

Prof. Dr. Fatma Yasemin KUTLU İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Fatma ÖZ (Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı, Hemşirelik Bölüm Başkanı, Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Fazlı ERDOĞAN (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Ankara Şehir Hastanesi, Tıbbi Patoloji Kliniği)

Prof. Dr. Gülsüm ANÇEL (Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Leyla KÜÇÜK (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Meral KELLEÇİ (Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi AD)

Prof. Dr. Nazmiye YILDIRIM (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Nermin GÜRHAN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Nesrin ÇOBANOĞLU (Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Etiği ve Tıp Tarihi AD)

Prof. Dr. Nuran GÜLER (Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Perihan GÜNER (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi-Hemşirelik Bölümü)

Prof. Dr. Selma DOĞAN (Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü)

Prof. Dr. Sevim BUZLU (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği AD)

Prof. Dr. Seyit ÇITAKER (Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü)

Prof. Dr. Tahsin İLHAN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD)

Prof. Dr. Zehra ARIKAN (Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri AD)

Prof. Dr. Zuhal BAHAR (İstanbul Kent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Efsun KARABUDAK (SANKO Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü)

Doç. Dr. Fahriye OFLAZ (Koç Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi)

Doç. Dr. Fatma ERSİN (Harran Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı)

Doç. Dr. Haldun SOYGÜR (Şizofren Hasta ve Yakınları Federasyonu Başkanı)

Doç. Dr. Nurşah BAŞOL (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Acil Tıp AD)

Doç. Dr. Sedat BATMAZ (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD)

Doç. Dr. Şengül YAMAN SÖZBİR (Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Kadın, Doğum Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD)

Doç. Dr. Resul KURT (İstinye Üniversitesi, İİSBF., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü)

Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GENİŞ (Kocaeli Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Dahili Tıp Bilimleri, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları)

Dr. Öğr. Üyesi Bahtışen KARTAL (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Kadın Sağlığı Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Esra ÇAYLAK ALTUN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Hemşirelikte Yönetim AD)

Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKAN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma AVŞAR (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Halk Sağlığı Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Medine KOÇ (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Psikiyatri Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes DEMİR ACAR (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Ümran ÇEVİK GÜNER (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD)

Dr. Öğr. Üyesi Şahizer ERAYDIN (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Hemşirelik Esasları AD)

Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL (Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Psikiyatri Hemşireliği AD)

Dr. Fatih SEYRAN (Sağlık Bakanlığı/MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi/Genel Sekreter)

Dr. Mehmet BOZKUŞ (MEYAD Denetleme Kurulu Üyesi)

Ahmet SANDAL (MEYAD denetim Kurulu Üyesi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İç Denetim Birimi Başkanı, Kamu Yönetimi Uzmanı, Etik Eğiticisi)

İsmail AKGÜN (MEYAD Genel Başkanı)

Zahide ÇAKIR (MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi, Sosyal Güvenlik Kurumu)

ULUSLARARASI BİLİM KURULU ÜYELERİ

Sali Murati (Kuzey Makedonya Anayasa Eski Başkanı)

Dr. Arjina SİNA (Arnavutluk Özel Hastane Sahibi)

Dr. Dilek DURAK (Kuzey Makedonya Uluslararası Vizyon Üniversitesi, İktisat ve Hukuk Fakültesi)

Prof. Dr. Mensur NUREDDİN (Kuzey Makedonya Uluslararası Vizyon Üniversitesi, İktisat ve Hukuk Fakültesi)

Prof. Dr. Fadıl HOCA (Kuzey Makedonya Uluslararası Vizyon Üniversitesi Rektörü)

Associate Prof. Emina KARO (Kuzey Makedonya Uluslararası Vizyon Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. Hanifi ATLI (Uluslararası Baltık Ülkeleri Eğitim Akademisi, Daugavpils, Letonya)

Prof Dr. Onal ABİSHEVA (Kazakistan, Almaty, Abai Kazak Milli Pedagogoci Universite)

Prof. Dr. Victoria GONTA, Moldova (Director of Doctoral School of Psychology, State Pedagogical University of Moldova Ion Creangă)

Associate Prof. Militsa YOTOV (Serbia)

Prof. Dr. Natalia BRUIKHANOVA (Russia)

Prof. Dr. Liljana MARKOVIC (Serbia)

Associate Prof. Nalan KAZAZ(Kosova)

Prof. Dr. Gideon Greif (Israel)

Dr. Babek JAVANSHIR (Iraen)

Specialist Psychologist Mihai SABAREANU (Romania)

Kongre Web Sitesi / Web Site of Congress: <https://togusiddetcongress.gop.edu.tr>

TOGÜ: <https://www.gop.edu.tr/>

MEYAD (Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği): <http://mobbingderneği.org.tr/>

BİLİMSEL PROGRAM

1.GÜN: 11 EKİM PAZARTESİ	
08:00-09:00	KAYIT
09:00-10:30	AÇILIŞ KONUŞMALARI
	Kongre Başkanı Prof. Dr. Nermin GÜRHAN
	MEYAD Başkanı İsmail AKGÜN
	TOĞÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK
	Makedonya Vizyon Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Mensur NUREDİN
	TİHEK Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
	Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu Üyesi Prof. Dr. Vedat İŞIKHAN
	Cumhurbaşkanlığı Eğitim Politikalar Kurulu Üyesi Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR
10:30-11:00	ÇAY/KAHVE ARASI
11:00-12:30	KONFERANS I “Mobbing nedir? Ne değildir? Başa Çıkma Yöntemleri”
	İsmail AKGÜN <i>Türkiye</i>
	Vahap DABAKOĞLU <i>Türkiye</i>
	Müberra KULU <i>Türkiye</i>
12:30-13:30	ÖĞLE ARASI
13:30-15:15	PANEL I “Şiddet”
	Oturum Başkanı Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK <i>Türkiye</i>
	Avukat Süleyman YÜKSEL <i>Türkiye</i> “Terör ve Şiddet”
	Yazar ve Eğitici Nazmi ŞİMŞEK <i>Türkiye</i> “Eğitimde Şiddet”
	Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL <i>Türkiye</i> “Çocuk ve Şiddet”
	Prof. Dr. Hanifi ATLI <i>Letonya</i> “Mesleki İnovasyon ve Terör”
	Dr. Dilek DURAK & Prof. Dr. Mensur NUREDİN <i>Makedonya</i> “Türkiye’de ve Dünyada Ekonomik Şiddet”
15:15-15:45	ÇAY/KAHVE ARASI
15:45-17:15	SÖZEL BİLDİRİ SUNUMLARI-I
	Oturum Başkanları Dr. Öğr. Üyesi Şahizer ERAYDIN <i>Türkiye</i> Dr. Öğr. Üyesi Ümran ÇEVİK GÜNER <i>Türkiye</i>
19:30-22:30	AÇILIŞ KOKTEYLİ
2.GÜN: 12 EKİM SALI	

09:00-10:30	PANEL II “Şiddet”
	Oturum Başkanı Prof. Dr. İsa GÖKÇE <i>Türkiye</i>
	Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GENİŞ & Prof. Dr. Behçet COŞAR <i>Türkiye</i> “Kırılgan Gruplar ve Şiddet”
	Prof. Dr. Efsun KARABUDAK <i>Türkiye</i> “Beslenme ve Şiddet”
	Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL <i>Türkiye</i> “Yaşlı ve Şiddet”
	Tokat Veteriner Hekimler Odası Genel Sekreteri Tamer YILDIZ <i>Türkiye</i> “Hayvana Şiddet”
10:30-10:45	ÇAY/KAHVE ARASI
10:45-11:15	KONFERANS II “Economic Sanctions and Their Impact on the Russia and Other Countries Development: A Comparative Analysis”
	Doç. Dr. Natalia BRIUKHANOVA <i>Rusya</i>
11:15-11:30	ÇAY/KAHVE ARASI
11:30-12:30	PANEL III “Sağlıkta Şiddet”
	Oturum Başkanı Prof. Dr. Fazlı ERDOĞAN <i>Türkiye</i>
	Doç. Dr. Emina KARO <i>Arnavutluk</i> “Covid ve Şiddet”
	Doç. Dr. Şengül YAMAN SÖZBİR <i>Türkiye</i> “Covid-19 Pandemi Süreci Yakın Partner Şiddetini Nasıl Etkilemektedir”
	Tokat ŞÖNİM Müdürü Şeyda ATEŞ <i>Türkiye</i> “ŞÖNİM ve 4. Ulusal Eylem Planı”
12:30-13:30	ÖĞLE ARASI
13:45-14:30	PANEL IV “Savaş ve Şiddet”
	Oturum Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL <i>Türkiye</i>
	Doç. Dr. Emina KARO <i>Arnavutluk (Online)</i> “Şiddet ve Savaş”
	Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIĆ <i>Sırbistan (Online)</i> “Hiroşima ve Nagazaki Atom Bombardımanlarının Kurbanları”
	Doç. Dr. Nalan KAZAZ <i>Kosova</i> “Kosova’da Savaşın Sonra Şiddetin Artmasını Gösteren Psikolojik Bir İnceleme”
	Prof. Dr. Gideon Greif <i>İsrail (Online)</i> “1939-1945 Yılları Arası Alman Nazilerinin Yahudilere Karşı Yürüttüğü Aç Bırakma Politikaları”
14:30-14:45	ÇAY/KAHVE ARASI
14:45-16:00	PANEL V “Kadın ve Şiddet”
	Oturum Başkanı Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GENİŞ <i>Türkiye</i>
	Prof. Dr. Victoria GONTA <i>Moldova</i>

	“Şiddet mağdurlarının psikolojik rehabilitasyonunun bütünleştirici modeli”
	Doç. Dr. Militsa YOTOV <i>Sırbistan</i>
	“Japon Kadınlarının Japon Toplumundaki Rolü ve İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Japonyadaki Konum”
	Psikolog, Doktora Öğrencisi Mihai SABAREANU <i>Romanya</i>
	“Menşe Ailesindeki Eğitim Uygulamalarının Kişilik Bozukluklarına ve Saldırganlık Davranışları Üzerine Etkisi”
16:00-16:30	ÇAY/KAHVE ARASI
16:30-18:00	SÖZEL BİLDİRİ SUNUMLARI-II
	Oturum Başkanları Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKAN <i>Türkiye</i> Dr. Öğr. Üyesi Fatma AVŞAR <i>Türkiye</i>
3.GÜN: 13 EKİM ÇARŞAMBA	
09:30-10:15	KONFERANS III “Şiddet Olgularında Adli Tıbbın Yeri ve Önemi”
	Prof. Dr. Ahmet Nezhik KÖK <i>Türkiye</i>
10:15-10:30	ÇAY/KAHVE ARASI
10:30-12:00	PANEL VI “Şiddet ve Hukuk”
	Oturum Başkanı Prof. Dr. İbrahim ÖZBAY <i>Türkiye</i>
	Avukat Süleyman ARSLAN <i>Türkiye</i> “Türk Hukukunda Şiddet”
	Danıştay Üyesi Muharrem ÖZKAYA <i>Türkiye</i> “Yüksek Yargının Mobbing Kararları Üzerine Etkisi”
	Makedonya Anayasa Eski Başkanı Salı MURATI <i>Makedonya</i> “Makedonya Hukukunda Şiddetin Değerlendirilmesi”
12:00-13:00	ÖĞLE ARASI
13:00-13:30	KONFERANS IV “Şiddet ve Etik”
	Prof. Dr. Nesrin ÇOBANOĞLU <i>Türkiye</i>
13:30-13:45	ÇAY/KAHVE ARASI
14:00-15:30	SÖZEL BİLDİRİ SUNUMLARI-III
	Oturum Başkanları Dr. Öğr. Üyesi Bahtışen KARTAL Dr. Öğr. Üyesi Mukaddes DEMİR ACAR
15.30-17.00	KAPANIŞ SEREMONİSİ
09.00-17.00 14 EKİM PERŞEMBE TOKAT GEZİSİ	
Tokat Panoramik Gezisi – Müzeler – Kaz Gölü	

SCIENTIFIC PROGRAM

1 st DAY: 11 OCTOBER MONDAY	
08:00-09:00	REGISTRATION
09:00-10:30	OPENING SPEECHES
	Congress President Prof. Dr. Nermin GÜRHAN
	MEYAD President İsmail AKGÜN
	TOGU Dean of the Faculty of Health Sciences Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK
	Macedonian Vision University Vice of Rector Prof. Dr. Mensur NUREDDİN
	TIHEK President Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
	Member of the Presidential Social Policy Board Prof. Dr. Vedat İŞIKHAN
	Member of the Presidential Education Policy Board Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR
10:30-11:00	TEA/COFFEE BREAK
11:00-12:30	CONFERENCE I "What is mobbing? What is not? Coping Methods"
	İsmail AKGÜN <i>Turkey</i>
	Vahap DABAKOĞLU <i>Turkey</i>
	Müberra KULU <i>Turkey</i>
12:30-13:30	LUNCH BREAK
13:30-15:15	PANEL I "Violence"
	Moderator Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK <i>Turkey</i>
	Lawyer Süleyman YÜKSEL <i>Turkey</i> "Terror and Violence"
	Author and Trainer Nazmi SİMSEK <i>Turkey</i> "Violence in Education"
	Assist. Prof. Tülay YILMAZ BINGOL <i>Turkey</i> "Children and Violence"
	Prof. Dr. Hanifi ATLI <i>Latvia</i> "Professional Innovation and Terrorism"
	Dr. Dilek DURAK & Prof. Dr. Mensur NUREDİN <i>Macedonia</i> "Economic Violence in Turkey and in the World"
15:15-15:45	TEA/COFFEE BREAK
15:45-17:15	ORAL PRESENTATIONS-I
	Moderator Assist. Prof. Sahizer ERAYDIN <i>Turkey</i> Assist. Prof. Umran CEVİK GUNER <i>Turkey</i>
19:30-22:30	OPENING COCKTAIL
2 nd DAY: 12 OCTOBER TUESDAY	

09:00-10:30	PANEL II "Violence"
	Moderator Prof. Dr. İsa GÖKÇE <i>Turkey</i>
	Assist. Prof. Bahadır GENİŞ & Prof. Dr. Behçet COSAR <i>Turkey</i> "Fragile Groups and Violence"
	Prof. Dr. Efsun KARABUDAK <i>Turkey</i> "Nutrition and Violence"
	Assist. Prof. Aygül KISSAL <i>Turkey</i> "The Elderly and Violence"
	Secretary General of Tokat Chamber of Veterinarians Tamer YILDIZ <i>Turkey</i> "Animal Violence"
10:30-10:45	TEA/COFFEE BREAK
10:45-11:15	CONFERENCE II "Economic Sanctions and Their Impact on the Russia and Other Countries Development: A Comparative Analysis"
	Assoc. Prof. Natalia BRIUKHANOVA <i>Rusia</i>
11:15-11:30	TEA/COFFEE BREAK
11:30-12:30	PANEL III "Violence in Health"
	Moderator Prof. Dr. Fazlı ERDOĞAN <i>Turkey</i>
	Assoc. Prof. Emina KARO <i>Albania</i> "Covid ve Violence"
	Assoc. Prof. Sengül YAMAN SOZBİR <i>Turkey</i> "How the Covid-19 Pandemic Process Affects Close Partner Violence"
	Tokat SONİM Manager Seyda ATES <i>Turkey</i> "SONİM and the 4th National Action Plan"
12:30-13:30	LUNCH BREAK
13:45-14:30	PANEL IV "War and Violence"
	Moderator Assist. Prof. Aygül KISSAL <i>Turkey</i>
	Assoc. Prof. Emina KARO <i>Albania</i> "War and Violence"
	Prof. Dr. Ljiljana MARKOVIC <i>Serbia</i> "Victims of the Hiroshima and Nagasaki Atomic Bombings"
	Assoc. Prof. Nalan KAZAZ <i>Kosovo</i> "A Psychological Study Showing the Rise of Violence After the War in Kosovo"
	Prof. Dr. Gideon Greif <i>Israel (Online)</i> "The Starvation Policies of the German Nazis Against the Jews Between 1939-1945"
14:30-14:45	TEA/COFFEE BREAK
14:45-16:00	PANEL V "Women and Violence"
	Moderator Assist. Prof. Bahadır GENİŞ <i>Turkey</i>
	Prof. Dr. Victoria GONTA <i>Moldova</i>

	<p>“The Effect of Educational Practices in the Family of Origin (Mense) on Personality Disorders and Aggressive Behaviors”</p> <p>Assoc. Prof. Milica JOTOV <i>Serbia</i></p> <p>“The Role of Japanese Women in Japanese Society and Position in Japan After World War II”</p> <p>Psychologist, PhD Student Mihai SABAREANU <i>Romania</i></p> <p>“The Effect of Educational Practices in the Family of Origin on Personality Disorders and Aggressive Behaviors”</p>
16:00-16:30	TEA/COFFEE BREAK
16:30-18:00	ORAL PRESENTATIONS-II
	<p>Moderators</p> <p>Assist. Prof. Fatih OKAN <i>Turkey</i></p> <p>Assist. Prof. Fatma AVSAR <i>Turkey</i></p>
3rd DAY: 13 OCTOBER WEDNESDAY	
09:30-10:15	<p>CONFERENCE III</p> <p>“The Role and Importance of Forensic Medicine in Violence Cases”</p>
	Prof. Dr. Ahmet Nezih KOK <i>Turkey</i>
10:15-10:30	TEA/COFFEE BREAK
10:30-12:00	<p>PANEL VI</p> <p>“Violence and Law”</p>
	<p>Moderator</p> <p>Prof. Dr. Ibrahim OZBAY <i>Turkey</i></p>
	<p>Lawyer Süleyman ARSLAN <i>Turkey</i></p> <p>“Violence in Turkish Law”</p>
	<p>Member of the Council of State Muharrem OZKAYA <i>Turkey</i></p> <p>“The Effect of the High Court on Mobbing Decisions”</p>
	<p>President of the Constitution of Macedonia Salı MURATI <i>Macedonia</i></p> <p>“Assesment of Violence in Macedonian Law”</p>
12:00-13:00	LUNCH BREAK
13:00-13:30	<p>CONFERENCE IV</p> <p>“Violence and Ethics”</p>
	Prof. Dr. Nesrin COBANOGLU <i>Turkey</i>
13:30-13:45	TEA/COFFEE BREAK
14:00-15:30	ORAL PRESENTATIONS-III
	<p>Moderators</p> <p>Assist. Prof. Bahtışen KARTAL</p> <p>Assist. Prof. Mukaddes DEMİR ACAR</p>
15.30-17.00	CLOSING CEREMONY
09.00-17.00 14th OCTOBER THURSDAY TOKAT TRIP	
Tokat Panoramic Trip- Museums- Kaz Lake	

SÖZEL BİLDİRİLER

Bildiri No	Yazarlar	Bildiriye Sunacak Yazar	Bildiri İsmi
SS-01	Meltem Çapar Çiftçi	Meltem Çapar Çiftçi	Tr: Dünya'daki Mobbingin Dünü ve Bugünü Eng: The Past and Today of Mobbing in the World
SS-02	Feyza Nazik, Şule Mumcu, Zelaya Kaya	Şule Mumcu	Tr: Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Eğitim Sırasında Yaşadığı Şiddet Deneyimi Eng: Violence Experience of Nursing Students During Clinical Training
SS-03	Meltem Çapar Çiftçi	Meltem Çapar Çiftçi	Tr: Mobbing Kavramı ve Hemşirelikte Mobbinge Kısa Bir Bakış Eng: The Concept of Mobbing and a Brief Overview of Mobbing in Nursing
SS-04	Nurten Gülsüm Bayrak Dr. Öğr. Ü. Elvan Henden Ata	Nurten Gülsüm Bayrak	Tr: Hemşirelere Uygulanan Mobbingin Lisansüstü Tezler Kapsamında Değerlendirilmesi Eng: Evaluation of Mobbing Against Nurses within the Scope of Graduate Theses
SS-05	Sevda Pınar Mehel Tutuk	Sevda Pınar Mehel Tutuk	Tr: Acil Serviste Çalışan Hemşirelerin Yaşadıkları Şiddet: Nitel Bir Çalışma Eng: Violence Experienced by Nurse Working in Emergency Department: A Qualitative Study
SS-06	Uzm. Hem. Şeyda Öztuna Prof. Dr. Nermin Gürhan	Şeyda Öztuna	Tr: Obezite ve Şiddet Eng: Obesity and Violence
SS-07	Fatih Seyran	Fatih Seyran	Tr: İşyerlerindeki Şiddet Olaylarını Önlemeye Yönelik Uluslararası Uygulamaların Değerlendirilmesi Eng: Evaluation of International Practices to Prevent Violence at Workplaces
SS-08	Seda Yılmaz Aşar, Dr. Öğr. Ü. Medine Koç	Seda Yılmaz Aşar	Tr: Psikiyatri Hastasının Sağlık Çalışanına Uyguladığı Şiddet ve Sağlık Çalışanının Psikiyatri Hastasına Uyguladığı Şiddet Eng: The Violence of The Psychiatric Patient to The Health Care Professional and the Violence of the Healthcare Professional to The Psychiatric Patient
SS-09	Seda Yılmaz Aşar	Seda Yılmaz Aşar	Tr: Psikiyatri Hastalarının Şiddet Eğiliminin Sağlık Çalışanlarının Kaygı Düzeyine Etkisi Eng: The Effect of The Violence Tendency of Psychiatric Patients on the Anxiety Level of Healthcare Professionals
SS-010	Şeyda Öztuna, Prof. Dr. Nermin Gürhan	Şeyda Öztuna	Tr: Hasta/Yakını ve Sağlık Çalışanlarının Birbirlerine Uyguladıkları Şiddet: Sistemik Derleme Eng: Violence by Patient / Relatives and Health Workers to Each Other: Systematic Review
SS-11	Dr. Öğr. Ü. Medine Koç Sebiha EŞİGÜL	Sebiha EŞİGÜL	Tr: Cinsel Şiddet Vakalarında Mağdurun Yaşadığı Ruhsal Sorunlar Eng: Mental Problems Experienced by Victims in Cases of Sexual Violence
SS-12	Dr. Öğr. Ü. Mukaddes Demir Acar Öğr. Gör. Birgül Vural	Dr. Öğr. Ü. Mukaddes Demir Acar	Tr: Engelli Çocuklarda İstismar ve İhmalin Bir Olgu Üzerinde Hemşirelik Bakımı ile Değerlendirilmesi Eng: Evaluation of Abuse and Neglect in Children with Disabilities with Nursing Care on a Case
SS-13	Esra Çaylak Altun Ayla Korkmaz	Ayla Korkmaz	TR: Hemşirelik Öğrencilerinin Şiddet Algılarının Değerlendirilmesi: Nitel Bir Çalışma ENG: Evaluation of Perception of Violence of Nursing Students: A Qualitative Study

SS-14	Dr. Öğr. Ü. Medine Koç Özge Yaman Dr. Öğr. Ü. Nevin Günaydın	Özge Yaman	Tr: Sağlık Hizmetlerinde Mobbing ve Hemşirelik Mesleğine Yansıması Eng: Mobbing in Health Services and Its Reflection to the Nursing Profession
SS-15	Dr. Öğr. Ü. Bahtışen Kartal Öğr. Gör. Gizem Çıtak	Dr. Öğr. Ü. Bahtışen Kartal	Tr: Pandemi Döneminde Kadınlarda Partner/Eş Şiddeti: Sistematik Derleme Eng: Partner/Spousal Violence in Women During the Pandemic Period: A Systematic Review
SS-16	Öğr. Gör. Ümran Demircan Merve Işık Prof. Dr. Nermin Gürhan	Öğr. Gör. Ümran Demircan	Tr: Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Arasındaki İlişki Eng: The Relationship Between Social Media Addiction and Cyber Bullying in University Students
SS-17	Burcu Çaplı, Prof. Dr. Güler Cimete	Prof. Dr. Güler Cimete	Tr: İlkokul Öğrencilerinde Saldırganlık-Benlik Saygısı İlişkisi ve Bunları Etkileyen Faktörler Eng: The Relationship Between Aggression and Self-Estem in Primary School Students and the Factors Affecting Them
SS-18	Dr. Öğr. Ü. Şadiye Özcan Jale Özdemir	Dr. Öğr. Ü. Şadiye Özcan	Tr: Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutumun ve Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Eng: Identifying Attitudes Towards Violence in Intimate Partner Relationships and Factors Affecting Violence
SS-19	Prof. Dr. Güler Cimete	Prof. Dr. Güler Cimete	Tr: Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Şiddet Eğilimi Eng: Violence Tendencies of The Faculty of Health Sciences Students
SS-20	Öğr. Gör. Gizem Çıtak Dr. Öğr. Üyesi Bahtışen Kartal	Dr. Öğr. Ü. Bahtışen Kartal	Tr: COVID 19'da Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Yayınların Bibliyometrik Analizi Eng: Bibliometric Analysis of Publications on Violence and Violence Against Women in COVID 19
SS-21	Prof. Dr. Mehmet Karataş Ayşe Ünalmiş	Ayşe Ünalmiş	Tr: Akran Zorbalığı ile İlgili Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Yapısal İncelemesi Eng: Structural Review of Graduate Thesis on Peer Bullying
SS-22	Dr. Öğr. Ü. Tülay Yılmaz Bingöl Zeynep Özkök Prof. Dr. Nermin Gürhan	Zeynep Özkök	Tr: Çocukluk Çağı Travmalarının Bireylerin Psikolojik Sağlamlığı Üzerine Etkisi Eng: The Effect of Childhood Trauma on the Psychological Health of Individuals
SS-23	Dr. Öğr. Ü. Aygül Kıssal Dr. Öğr. Ü. Medine Koç Özge Yaman	Özge Yaman	Tr: Yaşlı Bireylerde İstismar ve Depresyon İlişkisi: Derleme Çalışma Eng: The Relationship Between Abuse and Depression in Elderly People: A Review Study
SS-24	Dr. Öğr. Ü. Şadiye Özcan Safiye Yanmış	Dr. Öğr. Ü. Şadiye Özcan	Tr: Covid-19 Nedeniyle Yaşanan Karantina Sürecinde Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutumun, Yaygın Anksiyetenin ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Eng: Determining the Attitudes Towards Intimate Partner Violence, Generalized Anxiety and Influencing Factors During the Quarantine Process Due to Covid-19 Pandemic
SS-25	Dr. Öğr. Ü. Tülay Yılmaz Bingöl Elif Türkmen Prof. Dr. Nermin Gürhan	Elif Türkmen	Tr: Covid Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Şiddet Tutumları Eng: Violence Attitudes of Healthcare Professionals in the Covid Process

SS-26	Funda Doğan Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Şimşek	Funda Doğan	Tr: Pandemi Sürecinde Mobbingin Siber Mobbinge Dönüşmesi Eng: Transformation of Mobbing to Cyber Mobbing in the Pandemic Process
SS-27	Dr. Öğr. Ü. Fatma Avşar	Dr. Öğr. Ü. Fatma Avşar	Tr: Akran Zorbalığını Önleme Programlarındaki Uygulama Engelleri: Okul Sağlığı Hemşireliği Yaklaşımı Eng: Make Room for Peer Bullying Prevention Programs Implementation: School Health Nursing Approach
SS-28	Mine Nur Çakır, Evrin Kıziler	Mine Nur Çakır	Tr: Hemşirelerin Çocuğa Yönelik Şiddet İle İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları Eng: Knowledge, Attitudes and Behaviors of Nurses Regarding Violence Against Children
SS-29	Derya Yanık Dr. Öğr. Ü. Çiçek Ediz	Dr. Öğr. Ü. Çiçek Ediz	Tr: Aile İçi Şiddetin Sessiz Mağdurları: Çocuklar Eng: Silent Victims of Domestic Violence: Children
SS-30	Dr. Bayram Demir	Dr. Bayram Demir	Tr: Kriminal Eylem ve Sosyal Problem Algısının Dışında Bir Sağlıkta Şiddeti Tanımlama Girişim Eng: An Attempt to Define Violence in Health Beyond the Perception of Criminal Action and Social Problems
SS-31	Nurseda Büyükhışha Dr. Öğr. Ü. Bahtışen Kartal	Nurseda Büyükhışha	Tr: Pandemi Öncesi ve Pandemi Döneminde Kadına Şiddet ile İlgili Gazete Haberlerinin Karşılaştırılması Eng: Comparison of Newspaper News on Violence to Women Before and During the Pandemic Period
SS-32	Ayşe Nur Yılmaz, Nurdilan Şener	Ayşe Nur Yılmaz	Tr: Kadına Yönelik Artan Tehlike: Siber Şiddet Eng: Increasing Danger to Women: Cyber Violence
SS-33	Burak Uluhan	Burak Uluhan	Tr: COVID-19 Salgınının Aile İçi Şiddetle İlişisine Yönelik Bir Derleme Eng: A Review of The Relationship Between the Covid-19 Outbreak and Domestic Violence
SS-34	Dr. Öğr. Ü. Ümran Çevik Güner Dr. Öğr. Ü. Esra Çaylak Altun	Dr. Öğr. Ü. Ümran Çevik Güner	Tr: Öğrencilerin Çocuk Sevmeye ve Çocuk Şiddet Duyarlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi Eng: Students' Child Loving and Child Violence Sensitivity Levels Determining the Relationship Between
SS-35	Dr. Öğr. Ü. Şahizer Eraydın	Dr. Öğr. Ü. Şahizer Eraydın	Tr: Şiddetin İzlerini Takip Etmek Eng: Following the Traces of Violence
SS-36	Dr. Öğr. Ü. Aygül Kıssal Dr. Öğr. Ü. Fatih Okan	Dr. Öğr. Ü. Fatih Okan	Tr: Geriatri Hemşireliği Dersi Alan ve Almayan Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığı Algıları Eng: Elderly Discrimination Perceptions of Nursing Students who Took Geriatric Nursing Course and who Didn't
SS-37	Ayşe Nur Yılmaz, Nurdilan Şener	Ayşe Nur Yılmaz	Tr: Şiddeti Ağır Yaşayanlar: Engelli Kadınlar Eng: Experiences Heavy Violence: Violence In Disabled Women
SS-38	Doç. Dr. Ergin Ergül	Doç. Dr. Ergin Ergül	Tr: Toplum ve Medeniyet Teorisi Bağlamında İbn Haldun'un Eğitimde Şiddete Bakışı Eng: Ibn Haldun's View on Violence in Education in the Context of Society and Civilization Theory

KONGRE DAVET METNİ

Değerli Katılımcılar,

Dünyada ve ülkemizde insan-hayvan-doğa vb'ne karşı fiziksel, sözel, cinsel, mobbing gibi birçok şiddet olayları giderek artan önemli bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sizleri Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü ve Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği (MEYAD) iş birliği ile 11-12-13 Ekim 2021 tarihlerinde düzenlediğimiz I. Uluslararası Şiddet ve Şiddeti Önleme Kongresi'ne ve 14 Ekim 2021 Tokat gezisi programına davet etmekten onur ve mutluluk duyarız.

Kongrenin amacı; şiddet olgusunun kavramsal-kültürel çerçevesinin ve hukuk/insan/sağlık/doğa/hayvan boyutlarının tartışılacağı bilimsel bir platform oluşturmaktır. Bu amaçla kongre, “Mobbing/Yıldırma”, “Sağlıkta Şiddet” “Şiddetin Hukuksal ve Etik Boyutu” “Toplumsal Boyut ve Şiddet: Kadın, Çocuk, Yaşlı ve Hayvan/Doğa/Medya” “Beslenme ve Şiddet” “Eğitim ve Şiddet” “Savaş ve Şiddet” gibi temalar üzerinden sunulacak, tüm disiplinlere ve bireylere açık olup katılımlarınızla zenginleşecektir. Kongrenin multidisipliner, geniş bir katılımı, bilimsel, sosyal yönden zengin bir etkinlikle tamamlanmasını amaçlıyoruz. Umarız kongre süresince siz katılımcılara (öğrenciler, araştırmacılar vb) şiddet, şiddet çeşitleri ve sonuçlarıyla ilgili önemli çalışmalarını sunabilecekleri, bilgi alışverişinde bulunacakları sıcak bir ortam sağlayabiliriz.

**Pandemi şartları nedeniyle, YÖK ve Üniversitemizin alacağı kararlar doğrultusunda kongremiz yüz yüze, online veya hibrit şekilde gerçekleştirilecektir.

Kongre ile ilgili detaylı bilgiye <https://togusiddetcongress.gop.edu.tr> adresinden ulaşabilirsiniz. Hepinizi Ekim 2021'de Tokat'ta görmeyi dileriz.

Saygılarımızla.

Düzenleme Kurulu

INVITATION LETTER OF CONGRESS

Dear participants,

All around the world; Many acts of violence, such as physical, verbal, sexual, mobbing, against human-animal-nature, etc., emerge as an increasingly important social problem. As Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences Nursing Department, we will organize the 1st International Violence and Violence Prevention Congress on 11-13 October 2021 in cooperation with the Mobbing Education Assistance Research Association (MEYAD). After congress, we are also planning a Tokat trip for you on October 14, 2021.

The purpose of the congress is to create a scientific platform for discussing the conceptual-cultural framework of the phenomenon of violence and the dimensions of law/human/health/nature/animal will be discussed. For this reasons, our congress will be open to all disciplines and individuals through themes such as “Mobbing/intimidation”, “violence in health”, “Legal and ethical size of violence” “Social Size and violence: Woman, Child, elderly and Animal/nature/Media” “Nutrition and violence” “Education and violence” “War and violence” and violence”. We aim to complete the congress with a multidisciplinary, broad participation, a scientific, socially-rich event.

** Due to the conditions of pandemic, our congress will be held face-to-face, online or online only in accordance with the decisions taken by YOK and University.

You can find detailed information about the congress at <https://togusadetcongress.gop.edu.tr>. We will be honored to see you in Tokat in October 2021.

Best regards..

Organizing Committee

ACILIŞ KONUŞMALARARI

Prof. Dr Nermin GÜRHAN

Dünyada ve ülkemizde her geçen gün çeşitlenerek ve artarak devam eden şiddet önemli bir insanlık sorun olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Şiddeti bir şemsiye olarak ele alacak olursak şiddet çeşitlendikçe şemsiyenin dilimlerinde artacaktır. Parçalar arttıkça dikiş yerlerinde kaçırma yırtılma ile bizi korumak yerine ıslatmaya devam edecektir. Oysa şemsiyenin dilimleri ne kadar az olursa hasar o derece az olacaktır bu nedenle şiddetin çeşitliliğini artırarak onu güçlendirmek yerine çeşitliliğini azaltarak mücadele gücümüzü artırabiliriz. Çeşitlilik mağdur ve zorba çeşitliliğini artıracaktır. Şiddeti İnsana – Hayvana ve Doğaya diye sınıfladığımızda ise mücadele alanımız daralacaktır. Kadına -çocuğa -yaşlıya – erkeğe-okulda-iş yerinde vb gibi ayırmak yerine insana şiddet denmesi gerekmez mi çünkü insan insana şiddet uygulamaktadır. Hayvan ve Doğa bizim yaşamamız ve geleceğe sağlıklı iyi bir dünya bırakmamız için olmazsa olmazlarımız olması gerekirken bugün onlara karşı yine en büyük şiddeti biz insanlar yaşatmaktayız. Hiç Yetişkin bir köpeğin kedinin ya da başka bir hayvanın yeni doğmuş küçük bebek olan bir yavruya tecavüz ettiğine, zevk için bir başka hayvanı öldürüp bıraktığına ya da öldürüp öldürüp istiflediğine hiç tanık oldunuz mu ben olmadım. Bugün hayvanların birbirlerine şiddet uygulamasını dahi biz insanlar sağlamaktayız, onları kendi yaşam alanlarından alarak kafeslere koyup kendimizi tatmin etmekte ve onlar sırtından paralar kazanarak en acımasız şiddeti yine biz insanlar uygulamaktayız. O zaman insanlık ile ilgili önemli bir sorunumuz var demektir. Bizler insan olmayı kaybedip ve insanlıktan uzaklaştıkça şiddet şiddetin çeşitleri dozu yöntemi en acımasız hale gelmekte en kötüsü de artık kanıksanan umursamazca baktığımız olaylar durumlar olmaktadır. Biz insanlar sırf kendi egomuzu tatmin etmek için şiddet uygulamakta ve tüm canlıları değersizleştirmekteyiz. Şiddetin büyümesinde ve önlenememesindeki en önemli etken sessizlik normudur. Sessizlik normunu yok etmedikçe ne iş yerlerindeki nede toplumun tüm alanlarındaki şiddeti önleyemeyiz. Bu nedenledir ki şiddet karşısında sessizlik normundan kurtulup ona dur demenin ve tekrar insan olma özelliklerine yani fabrika ayarlarımıza dönmenin zamanı geldi de geçiyor.

Önlem alınmadığı sürece şiddet uygulayan zorba ve şiddete maruz kalan mağdurlarının sayısı artarak devam edecektir. Çemberi/Zinciri kırmadığımız sürece de sağlıksız nesillerin artarak devam etmesini önleyemeyeceğimiz kaçınılmaz bir gerçektir. Şiddet ele alınırken her daim mağdurlar üzerinden gidilmektedir. Oysa mağdurlar kadar zorbalarında ele alınarak bir çözüm yoluna gitmemiz gerekmektedir.

Umarım bu kongre boyunca İnsan olma özelliklerini tekrar hatırlayarak özümüze dönme için adımların atılmasına vesile oluruz.

Prof. Dr Nermin GÜRHAN

İsmail AKGÜN

Cumhurbaşkanlığı Eğitim ve Sosyal Politikalar Kurullarının Saygıdeğer Üyeleri, Makedonya Anayasa Mahkemesinin Saygıdeğer Eski Başkanı, Danıştay'ın Kıymetli Üyesi, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun Kıymetli Başkanı, Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesinin Sayın Rektör Yardımcısı, Sağlık Bilimleri Fakültesinin Dekanı ve Kıymetli Çalışma Arkadaşları, Kongre davetimizi kabul etme nezaketi göstererek yurtdışından ve yurt içinden teşrif eden pek kıymetli konuklar, Kongremizin sayın başkanı, düzenleme ve bilim kurulu üyeleri ile bizlere destek veren HAK-İŞ ve KAMU-SEN Konfederasyonları, Ankara Pursaklar Yıldız Pastaneleri, Tokat Ticaret ve Sanayi Odası, Tokat Esnaf Kefalet Kooperatifi, Tokat Has Özgen Tekstil ve ismini söyleyemediğim tüm destekçilerimize, Doğruları bize ulaştırmak için fedakârca çalışan kıymetli basın mensupları, kıymetli konuklar; hanımefendiler ve beyefendiler, Şahsım ve temsil ettiğim Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği (MEYAD) adına hepinizi sevgiyle ve saygıyla selamlarım.

Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi ev sahipliğinde ve MEYAD işbirliğiyle açılışını yapmakta olduğumuz ve 3 gün boyunca devam edecek olan “**1. ULUSLARARASI ŞİDDET VE ŞİDDETİ ÖNLEME KONGRESİNE**” hoş geldiniz, şerefler verdiniz.

Bilindiği üzere yeryüzünde pek çok canlı yaşamaktadır. Her bir canlı çok kıymetlidir. Kuşkusuz bu canlıların en kıymetlisi insandır. İnsan başta olmak üzere hayvanlar ve hatta bitkilere yönelik şiddet, günümüz ve gelecek adına her birimizin ürpermesine neden olmaktadır. Kongremizde bilimsel ve multidisipliner bir yaklaşım ile sorunlar ve ona yönelik çözümleri saygıdeğer katılımcılar bizlerle en güzel şekilde paylaşacaklardır.

İzninizle MEYAD Kurucusu ve Genel Başkanı olarak derneğimiz ile ilgili bazı bilgileri sizlere arz etmek isterim.

MEYAD; 12.05.2015 tarihinde bir avuç gönüllü ile kuruldu. Merkezi Ankara'da olup İstanbul, İzmir, Antalya, Kırıkkale ve Düzce illerinde temsilcilikleri bulunmaktadır. Çok kıymetli bir ekip olan yönetim, denetim, temsilcilikler ve üyelerimizle mobbing/yıldırma'nın önlenmesi için durmaksızın çalışıyoruz. Kuruluşumuzdan bugüne kadar emek veren tüm arkadaşlarıma huzurlarınızda teşekkür ederek mevcut çalışma arkadaşlarımdan bazı isimleri sizlerle de paylaşmaktan büyük mutluluk duyacağım.

YÖNETİM KURULU (KASIM 2019- KASIM 2022):

1. İsmail AKGÜN - MEYAD Yönetim Kurulu Başkanı/Genel Başkan
2. Prof. Dr. Nermin GÜRHAN - MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi/Genel Başkan Yrd.
3. Dr. Fatih SEYRAN - MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi/Genel Sekreter
4. Zahide ÇAKIR - MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi/Sayman
5. Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN - MEYAD Yönetim Kurulu Üyesi

DENETLEME KURULU (KASIM 2019- KASIM 2022):

1. Prof. Dr. Fazlı ERDOĞAN - MEYAD Denetleme Kurulu Başkanı
2. Dr. Mehmet BOZKUŞ - MEYAD Denetleme Kurulu Üyesi
3. Ahmet SANDAL - MEYAD Denetleme Kurulu Üyesi

Misyonumuz: Çalışma yaşamının en ciddi psikososyal sorunlarından biri olan Mobbing konusunda duyarlılık ve ciddiyetle çözümler sunarak **“Toplumsal Bilinçlenme, Toplumsal Uzlaşısı ve Çalışma Hayatına Katkı İçin Çalışıyoruz”** sloganı doğrultusunda faaliyetler yapmaktır.

Vizyonumuz: Sürdürülebilir ve yenilikçi çözümlerle tüm insanların eşitliği ilkesinden yola çıkarak, mutlu çalışan, daha çok ve kaliteli üretim ile insana yaraşır iş ortamları için çalışmalar yapan örnek bir dernek olabilmektir.

“Hep birlikte gök kubbede hoş seda bırakabilirsek ne mutlu bizlere” ayrıca tüm dünyada bana ait olan şu söz, ***“güçsüz haklının, güçlü haksızdan hakkını alabilmesini”*** sağlayacak şekilde adaletin hâkim olmasını diliyorum. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim. Kongremizin başarılı geçmesini ve şiddeti önleme konusunda katkı sağlamasını diliyorum. Kongremize yurt içinden ve Rusya, Letonya, Makedonya, Sırbistan, Romanya, Kosova, Bosna Hersek, İsrail, Japonya’dan katkı ve katılım sağlayan tüm konuklarımıza teşekkürler için çok teşekkür ederim. Emeği geçen her bir arkadaşşıma şükranlarımı sunuyorum. Saygılarımla.

İsmail AKGÜN
MEYAD BAŞKANI

Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK

Yurt içi ve yurtdışından kongremize katılan kıymetli hocalarım, sevgili öğrenciler, kıymetli misafirlerimiz ve değerli basın mensupları, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin Hemşirelik bölümü tarafından düzenlenen I. Uluslararası Şiddet ve Şiddeti Önleme Kongresi'ne hoş geldiniz.

İnsanın var olduğu günden itibaren tüm zamanlarda ve tüm toplumlarda karşımıza çıkan; her yaştan, her eğitim düzeyinden, her meslekten ve toplumun her kesiminden insanın mağduru veya uygulayıcısı olabileceği şiddet, sahip olunan güç ve iktidarın gerek insanın kendisine gerek bir başka bireye veya bir topluluğa doğrudan veya dolaylı olarak uygulanması ve sonucunda fiziksel ve ruhsal yaralanma ve kayıplara neden olan bir olgu olarak tanımlanmaktadır.

Üzülerek söylemek gerekirse, insanoğlunun bilim ve teknolojiye kat ettiği mesafeyi ne yazık ki sosyal ilişkilerinde aynı ölçüde kat edemediğini görmekteyiz. Yetişkin veya çocuk; hayvan, tabiat veya çevre... şiddetten her gün nasibini almaktadır. Dolayısıyla günümüzde bile pek çok ülkede şiddet kavramı her yönüyle tartışılmaya devam etmektedir.

Öğrenmemiz ve öğretmemiz gereken şey şudur: Şiddet bir iletişim aracı ve sorun çözme yöntemi değildir. Yalnızca öfke kontrolü başarısızlığı veya irade zayıflığı olarak da değerlendirilmemelidir. Çünkü şiddet bazen son derece bilinçli ve planlı şekilde uygulanabilmektedir.

Farklı şiddet davranışlarının altında farklı sebepler yatmakta, genetik kodların yanı sıra pek çok çevresel faktör şiddet davranışında doğrudan veya dolaylı olarak etkili olmaktadır. Ancak şiddete maruz kalma veya şahit olmanın da şiddete olan eğilimde önemli rol oynadığı unutulmamalıdır. Çünkü etkileri bazen hemen, bazen de uzun süre sonra görülebilen şiddetin izlerini mağdurlar yaşam boyu taşıyabilmekte hatta farklı odaklara maalesef ki kendileri de benzer şekilde yansıtılabilmektedir.

Ancak tüm bu yıkıcı tabloya rağmen şiddet, Dünya Sağlık Örgütü tarafından önlenilebilir bir sorun olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla sorunların tespiti ve bu sorunların çözümü için atılması gereken adımların belirlenmesi ve bu yolda kararlı olunması gerekmektedir. Bu süreçte her kademedeki eğitim kurumları, dernek ve sivil toplum kuruluşları, medya ve yargının iş birliği içerisinde kararlı ve tutarlı şekilde hareket etmesi son derece önemlidir.

Konu ile ilgili farkındalık yaratarak toplumu bilgilendirme ve eğitime misyonunu yerine getirmenin yanı sıra Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi olarak, düzenlemiş olduğumuz bu kongre ile akademisyenlerin, öğrencilerin ve eğitim, sağlık, siyaset, ekonomi, medya ve yargıdaki kanaat önderleri ve karar vericilerin faydalanabileceği fikir, veri ve istatistiklerin ortaya konmasını hedefliyoruz.

Şiddetin pek çok boyutuyla ele alınacağı ve 3 gün sürecek olan kongremizin, tüm katılımcılarımız için bilimsel ve sosyal açıdan verimli geçmesini diliyorum, saygılarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK
TOĞÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı

Uluslararası “ŞİDDET VE ÖNLEMLERİ”

Prof. Dr. Mensur NUREDİN

Evlad-ı Fatihan diyarından, Kuzey Makedonya'nın Gostivar şehrinden, Uluslararası Vizyon Üniversitesi'nden selamlarımızı getirdik...

Uluslararası Vizyon üniversitesi yeni ve Balkanlarda ilk ve birçok ilk'e sahip bir üniversite olması hasebiyle kısaca tanıtmaya çalışacağım;

Uluslararası Vizyon Üniversitesi yerli bir kurum olarak, dünya uygulamalarını ve ülkemizdeki çok kültürlü yapının en başarılı örneğini teşkil etmektedir.

Uluslararası Vizyon Üniversitesi, zengin tarihi ve kültürel değerlerini ve öz benliklerini korumuş ve bu mirası gelecek nesillere aktarmayı görev edinmiş, aynı zamanda üniversitenin kuruluşunun da öncülüğünü etmiş, kaliteli ve vizyon sahibi bir kadronun eseridir.

Bu değerler sayesinde, toplumumuzun geleceği için bir umut ve aynı zamanda diğer toplumlar ile rekabet edecek biz özlemin ve insan odaklı uygarlığın gelişmesine katkı sağlamaya devam etmektedir ve edecektir.

Uluslararası Vizyon Üniversitesi'nin kuruluşu ve şimdiye kadarki gelişimi, çağdaş, çok kültürlü toplumun eğitimde, bilimde ve kültürde başarılar zincirinin ve toleransın önemli bir mihenk taşıdır.

Üniversite, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Yüksek Öğrenim Kanununa istinaden kurulmuş ve faaliyet göstermektedir. Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti'nin Bakanlar Kurulu kararı ile 20.10.2014 ("RM Resmi Gazetesi" 153/14) yılında kurulmuştur. Üniversitemiz, Makedonya hükümetinin onayı ile Makedonca, Türkçe ve İngilizce dillerinde eğitim-öğretim yapma hakkına sahip ilk üniversite hüviyetini kazandı. Bu tarih aynı zamanda üniversitenin resmi olarak kuruluş yılıdır.

Vizyon Üniversitesi 08.06.2015 tarihinde çalışma iznini alarak, tarihsel geleneğin eğitim ve bilimin yükseltildiği, uzun bir mücadelenin bir sonucudur.

Uluslararası Vizyon Üniversitesi, eğitim-öğrenim faaliyetlerine: İktisat Fakültesi, Bilişim Fakültesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Mimarlık Fakültesi olmak üzere toplamda beş fakülte ile faaliyete başladı.

2018/19 akademik yılı itibarıyla Üniversitemiz bünyesinde Balkan Araştırmaları Enstitüsü ve Sosyal Bilimler Enstitüsü olmak üzere 2 yeni birim kurulmuş oldu. Aynı zamanda 2020/21 akademik yılından itibaren Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi kurularak, faaliyet gösteren altıncı fakülte hüviyetini kazandı.

Üniversite, uluslararası standartlara ulaşılması ve çalışma programlarının çağdaş programlar ile uyumlu hale getirilmesi için sürekli faaliyet gerçekleştirip, ülkenin ve toplumun tanıtımında da etkin görev üstlenmektedir. Bu kapsamda üniversite, 80'in üzerinde Uluslararası İşbirliği Anlaşması imzalamıştır.

Üniversitemiz, ACEU: Orta ve Doğu Avrupa Üniversiteleri Birliğinin ve BUA-Balkan Üniversiteler Birliği'nin bir üyesidir.

Üniversitemizin vizyonu, uluslararası standartlarda bilimsel araştırma ve modern altyapı ile eğitim ve araştırma faaliyetlerini yürüten, yerel ve uluslararası düzeyde dostluk ve dayanışmanın simgesi olarak dünya üniversiteleri ile rekabet eden bir üniversite olmaktır.

Üniversitenin misyonu, çok kültürlü toplumumuzda bilgi ve bilim üretmenin yanı sıra farklı kültürel değerleri yaşatmak ve öz benliğimizi muhafaza etmektir.

Bu bağlamda, Üniversitenin temel misyonu, özgür ve bilimsel düşünme gücüne yatkın, çağdaş bilgi ve becerilere sahip, sosyal sorumluluk sahibi, insan haklarına saygılı genç eğitim kadrolarının oluşturulmasına katkı sağlayacak, uluslararası müfredatlar aracılığıyla kaliteli eğitim ve bilimsel faaliyet yürütmektir. Uluslararası ve ahlaki değerlere sahip, araştırmacı, demokratik ve laik devlet ilkelerine bağlı, ulusal ve uluslararası alanda rekabet etmeye, geleceği şekillendirmeye ve bilimsel, sanatsal ve kültürel etkinliklerin sayısını artırmaya hazır nitelikli ve yetkin uzmanlar yetiştirmektir.

Üniversite, öğretim, araştırma ve yayıncılıkta yüksek akademik standartlar oluşturmak için farklı kültürler ve bilgi arasında dostluklar geliştirmek için bir köprüdür. Uygulanan Avrupa ve uluslararası standartlar, uluslararası müfredat, uluslararası personel ile Üniversite, toplumun gelişiminde etkin bir rol üstlenmek ve bu doğrultuda katkıda bulunmayı kendine misyon edinmiştir.

“Şiddet ve şiddeti önleme” konulu kongreye gelince, öncelikle seçilmiş olan başlık güncel ve günümüzde ele alınması gereken en önemli konulardan biri olduğunu düşünüyorum. Günümüzde hemen hemen her kurumda mobbing görüldüğü rahatlıkla söylenebilir. Mobbingi uygulayan faktor insandır. İlk insanın yaratılışından itibaren Habil ve Kabil arasında yaşanan olayda şiddetin başlangıcı olarak tarihe geçmiştir. Bu bağlamda mobbing konusu işlenirken önlemleri neler olduğu ile birlikte mobbinge sebep olan nedenleri de ele alınması gerekmektedir. Yani, mobbingin önlenmesi nedenlerinden başlanması gerektiğini düşünüyorum.

Mobbing, genellikle iş yerlerinde belirli kişiler tarafından belirli kişiye veya bir gruba uyguladığı psikolojik baskıya denir. Mobbinge uğrayan kişiyi iş yerinden uzaklaştırmak, istifaya zorlamak için yapılan psikolojik baskıya mobbing denir. Bir iş yerinde aynı pozisyonda çalışan bireyler tarafından yapıldığı gibi üst makamlarda bulunan yöneticiler tarafından da yapılabilir.

Bir iş yerinde çalışan insanlar neden başkalarına mobbing uygular? Bu sorunun tek bir cevabı vardır. Mobbing uyguladıkları kişileri iş yerinden uzaklaştırmak, istifa etmelerini sağlamak için bu yola başvurlar.

İş yerinde yaşanan çekişmelerden ve kıskançlıklardan kaynaklandığı gibi iş veren tarafından da bilinçli bir şekilde mobbing uygulanabilir. Bu yöntem en çok rastlanan mobbing türüdür.

Mobbing Türkçe karşılık olarak “işyerinde psikolojik taciz”, “işyerinde psikolojik-terör”, “işyerinde psikolojik-şiddet”, “işyerinde duygusal taciz”, “işyerinde moral taciz”, “işyerinde manevi taciz”, “duygusal şiddet”, “işyerinde zorbalık”, “yıldırma” ve “işyerinde yıldırma” yönelik psikolojik saldırı” sözcükleri de kullanılmaktadır.

Mobbingin nedenlerine baktığımızda ana iki neden zikredilebilir. Bunlardan birincisi eğitim eksikliği veya yanlış eğitim; ikincisi ise manevi duygulardan arınma veya diğer bir ifadeyle maneviyattan yoksun bir eğitim olduğunu düşünüyorum.

İnsan denen varlık mükemmel bir şekilde yaratılmış, mükemmel olan bir varlık da yanlış yapma oranı düşüktür, yanlış yapılmanın nedenlerinden biri de mükemmelliğin veya insanın özünün bozulmasından kaynaklandığını, insan özünden ne kadar uzaklaşırsa yanlış yapma oranı da o kadar yüksek olduğunu düşünüyorum.

Bu kongrenini gerçekleşmesinde öncelikle ev sahibi Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi rektörlüğüne; kongre düzenlem başkanı Prof. Dr. Nermin GÜRHAN hocamız ve ekibine; Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi ve MEYAD Mobbing derneği ve başkanı İsmail AKGÜN bey'e teşekkür eder ve tebrik ederim.

Ayrıca Uluslararası VİZYON Üniversitesi adına bizleri davetlerinden dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Saygı, sevgi ve muhabbetle selamlıyorum...

Prof. Dr. Mensur NUREDİN
Uluslararası VİZYON Üniversitesi
Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ

Protokolümüzün kıymetli üyeleri ve değerli meslektaşlarım öncelikle hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Böyle önemli bir konuyu uluslararası boyutta ele alan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesini tebrik ediyorum.

Şiddet eylemi; başta insanın kendisi olmak üzere insana, hayvana ve doğaya karşı gerçekleşmektedir. Bu noktada temel hareket noktasının insanın bizatihi kendisine dönük olduğunu görüyoruz. İnsan hakları açısından baktığımızda Kuçuradi hocamızın güzel bir tespiti bulunmaktadır: “Biz yalnızca mağdura, şiddete maruz kalmış, hakları ihlal edilmiş olana odaklanıyoruz. Ancak farklı şiddet formlarını icra eden kişilere de odaklanmamız gerekiyor.” Malumunuz olduğu üzere bu türden şiddet eylemleri insan onurunu hedef almaktadır. Şiddete maruz kalmanın birinci planda insan onurunu zedelediği ifade edilmektedir. Ancak bir de bu türden insan onuruna aykırı eylemleri gerçekleştiren faile yönelik düşünümSELLİĞİNE de işaret etmemiz gerekmektedir.

Literatürde “şiddet portreleri” olarak da ifade edilen şiddet eyleminin formları çok farklı türde tezahür etmektedir. Şiddet; Dünya Sağlık Örgütü tarafından “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” olarak tanımlanmaktadır. Her ne kadar şiddet, uluslararası kurumlar tarafından tanımlanmaya çalışılsa da kavramsal olarak bir belirsizliğin bulunduğunu ifade etmemiz gerekmektedir. Çünkü oldukça yeni şiddet türleri ve portreleri ile karşı karşıyayız. Özellikle yirminci yüzyılın ilk yarısında gerçekleşen şiddet eylemlerine baktığımız zaman daha çok “savaş şiddeti ve soykırım şiddeti” gibi formlarda ortaya çıktığını görüyoruz. Ancak özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren ve yirmi birinci yüzyılın ilk çeyreğine baktığımızda şiddet giderek daha rafine daha sofistike hale gelmiştir. Yaşamın her alanında tezahür eden farklı şiddet türlerinin özellikle toplumun kırılgan kesimi olarak da ifade edilen “kadınlar, çocuklar ve yaşlılar” üzerindeki etkisine daha çok odaklanılmaktadır. Hem bölgesel ve ulusal hem de BM düzeyinde insan hakları mekanizmalarının daha çok bu kırılgan gruplara odaklandığını görmekteyiz. Bunun yaygın bir sorun olarak ortaya çıkmasından ötürü böylesi bir refleksin hem kurumsal hem de ulusal ve uluslararası ölçekte varlık göstermesi çok doğaldır.

Ancak içinde bulunduğumuz dijital çağ açısından “dijital şiddet ve dijital zorbalık” gibi ve dijital platformlar üzerinden üretilen nefret söylemi ve nefret suçlarına da odaklanılmalıdır.

Bir başka açıdan sosyo-ekonomik dinamiklerin de farklı şiddet formları ürettiğini ifade etmemiz gerekmektedir. George Sorel’in şiddetin belirsizliği üzerine bir tespiti bulunmaktadır. Benzer biçimde Hannah Arendt’in de buna dönük bir tespitinin olduğunu yani şiddetin hala kavramsal olarak belirsizliğini sürdürdüğünü görüyoruz. Şiddetin form, içerik ve bağlam itibarıyla özellikle yeni medya olanakları çerçevesinde bir değişim ortaya koyduğunu görüyoruz. Dünya Bankasının Blogunda ifade edildiği üzere şiddet bir “halk sağlığı sorunu” olarak ele alınmalıdır. Yine bu blogda yer alan bir bilgiye göre; aile üyeleri, arkadaşlar, tanıdıklar ve yabancılar arasında meydana gelen ve çocuklara kötü muamele, genç şiddeti, eş şiddeti, cinsel şiddet ve yaşlı istismarını içeren kişilerarası şiddet, özellikle Latin Amerika ve Karayipler’de endemik olarak ifade edilmektedir. Kişilerarası şiddetin önlenmesi noktasında yalnızca güvenlik paradigması üzerinden çözüm pratiğinin geliştirilmesi yeterli değildir. Bu

açından bunun köklerine ilişkin “zayıf yönetim, kültürel, sosyal ve cinsiyet normları, sınırlı eğitim ve istihdam fırsatları ve sosyal eşitsizlik” gibi başka faktörler de söz konusu olabilir.

Küresel ölçekte yaygın olarak görülen şiddet portrelerini “kadınlara yönelik şiddet, çocuklara yönelik şiddet, savaş şiddeti, iş yerinde şiddet ve terör şiddeti” olarak zikredebiliriz. Bu türden formlarda çıkan ve bitimsizce biçim değiştiren ‘kötülüğün sıradanlığı’, ‘kötülüğün her yerdeliği’, küreselleşme çağında şiddet ve terörün her yerdeliği durumunu ortaya çıkarmıştır. Öyle ki DSÖ’nün 2021 yılında yayımlanmış olduğu kadına yönelik şiddete ilişkin verilerin yer aldığı rapora göre; dünyada 736 milyon kadın şiddet mağdurudur. Pandemi ile şiddet vakalarının arttığı ifade edilmiştir. İlgili raporda; yoksul ülke kadınların şiddetten daha çok etkilendiği tespit edilmiştir. Hatta öyle ki bazı ülkelerde kadın nüfusunun neredeyse yarısının şiddet mağduru olduğu belirtilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından oluşturulan Şiddet Önleme İttifakı’nın (Violence Prevention Alliance) 2020 yılında yayımlanmış olduğu “Violence Prevention through Multisectoral Collaboration” raporu, küresel olarak yüz milyonlardan daha fazla erkek, kadın ve çocukların kötü muamele, şiddet, eş şiddeti, cinsel şiddet ve yaşlı istismarı da dahil olmak üzere ölümcül olmayan kişilerarası şiddet biçimlerine maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu noktada Avrupa Konseyi’nin Enter! Projesi bulunmaktadır. Bu proje özellikle dezavantajlı mahallelerde, Avrupa’daki gençleri etkileyen şiddet, dışlama ve ayrımcılığa karşı gençlik çalışmaları ve gençlik politikası yanıtlarını belirlemekte ve desteklemektedir.

Bir ülke örneğinden söz etmek istiyorum. Kolombiya Cali belediyesi sınırları içerisinde bir üniversitenin, güvenlik bürokrasisi ve yargı bürokrasisiyle bir araya gelerek yapmış oldukları ortak çalışma neticesinde ilgili kent ölçeğinde kişilerarası şiddetin kökenlerinin tespitine ilişkin Desepaz adı verilen şiddet önleme programını oluşturduğu görülmüştür. Bu şiddet önleme programı ile şiddet temelli ölümler için temel risk faktörlerine yönelik sınırlamalar ve önlemler alınmıştır. Kolombiya’nın başkenti Bogota belediye yönetimi de Cali deneyimine dayanarak, 1993 yılında 100.000 kişi başına 80 olan şiddete dayalı ölüm oranını 2012 yılında 16 kişiye düşürmeye katkıda bulunan benzer önlemleri almıştır.

Şiddeti önlemeye yönelik normatif çerçeveye baktığımız zaman ulusal ölçekte 6284 sayılı Ailenin Korunması, Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nu, uluslararası ölçekte ise Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve ILO’nun 190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesini zikredebiliriz.

Tam da bu noktada kurumsal düzeyde TİHEK’in şiddet önlemeye ilişkin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlere baktığımızda “ayrımcılığı da bir tür psikolojik şiddet” olarak kabul ederek ayrımcılığa yönelik şikayetleri incelediğimizi belirtmeliyim. Bu noktada önemli başlıklardan birisi olan iş yerinde yıldırma ya da mobbing’in TİHEK’in teşkilat Kanunu’nda yer alan ayrımcılık türlerinden birisi olduğunu da ifade etmek gerekmektedir. 6701 sayılı Kanun çerçevesinde Kurumumuz ayrımcılık yasağı ve İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (2006) hükümleri çerçevesinde de ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında başvuru almaktadır. Kurumumuz ayrımcılık yasağı ve ulusal önleme mekanizması dâhil olmak üzere genel insan hakları ihlali iddiası üzerine de resen harekete geçebilmektedir.

Ulusal önleme mekanizması kapsamında gerçekleştirilen ziyaretler sonrasında Kurum tarafından ziyaret raporları hazırlanmaktadır. Ziyaret raporlarında, alıkonulma merkezlerine ilişkin tespit ve değerlendirmelere yer verilmekte, bunlar neticesinde de ilgili kurum ve kuruluşlara tavsiyeler verilmektedir.

Sizlere kurumumuza gelen başvurulara ilişkin sayısal verilerden söz etmek istiyorum. Kurumumuza şiddet ve kötü muamele iddiası içeren başvuru sayısı 2018 yılında 103, 2019 yılında 273, 2020 yılında 121 ve 2021 yılının Ekim ayına kadar ki süreçte 84 olarak kaydedilmiştir. Ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında ise 1 Ocak 2021- 30 Eylül 2021 tarihleri arasında 423 başvuru yapılmış olup ilgili başvurulara dair işlemler yürütülmektedir. Bu başvuruların 84'ünün kötü muameleye ilişkin olduğunu görmekteyiz.

Ayrıca kurumumuz toplumda artan şiddet olgusuna dikkat çekmek, şiddetle mücadelede getirilen mekanizmaların etkinliğini değerlendirmek ve şiddetle mücadelede çok yönlü ve bütüncül politikalar belirlemek amacıyla 15-16 Kasım 2019 tarihlerinde Ankara'da "Şiddetin Önlenmesi Çalıştayı" düzenlemiştir. Çalıştay neticesinde oluşturulan bildiri kitabına kurumsal web sitemiz üzerinden erişilebilir.

Sözlerimi burada sonlandırmak istiyorum. Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Verimli bir kongre olmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ

TİHEK Başkanı

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN

Sayın Türkiye İnsan Hakları Eğitim Kurum (TİHEK) Başkanı Prof. Dr. Muharrem KILIÇ, Sayın Tokat Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK, Sayın Mobbing Eğitim Yardımlaşma Derneği (MEYAD) Başkanı İsmail AKGÜN, Sayın Kongre Başkanı Prof. Dr. Nermin GÜRHAN, yurtiçinden ve yurt dışından gelerek kongremize güç katan değerli katılımcılar konuşmama başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlamak isterim.

Tokat Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü ve Mobbing Eğitim Yardımlaşma Derneği tarafından ortaklaşa düzenlenen 1. Uluslararası Şiddet ve Şiddeti Önleme Kongresi'ne hoş geldiniz.

Dünya'da ve Türkiye'de sıklıkla rastlanılan şiddet olgusu, ülkemizde çözülmesi gereken önemli sosyal sorunların başında gelmektedir. Tarih boyunca insan, yaşadığı çevre içerisinde, yoksulluk, işsizlik, göç, şiddet, ayrımcılık, güvenlik tehlikesi, sağlıksız yaşam koşulları gibi türlü güçlüklerden sürekli kaçınma eğiliminde olmuştur. Ancak bugün kendi içinde öngörülemez tehditler barındıran birçok risk, toplumların sağlıklı bir biçimde yaşamasına engel olabilmektedir. Bunların başında gelen şiddet, insanın onuruna, yaşam hakkına, özgürlük ve güvenliğine, kişinin özel ve aile hayatına, sağlık hakkına ve sosyal yaşamına zarar verebilmektedir.

Çağdaş insanın günümüzde karşılaştığı risklerin şiddeti, türleri, yapı ve niteliği sürekli değişim içerisinde. Davranış bilimleri başta olmak üzere birçok disiplin; insanın diğer insanlara ve canlılara karşı uyguladığı şiddet olgusunu anlamaya çaba göstermektedir. İnsan neden kendisine, diğer insanlara, canlı ve cansız varlıklara zarar verir? Bu sorunun yanıtı yaşanan zamana, mekâna ve şiddetin algılanma düzeyine göre değişiklik gösterecektir. Bu yüzden şiddet olgusu multidisipliner bir müdahaleye ve çözüme ihtiyaç duyar.

İnsanlık tarihi kadar eski olan ve bireysel, grupsal, toplumsal ve uluslararası ölçekte ortaya çıkan şiddetin önlenmesi ise oldukça güçtür. Şiddet; güç, iktidar, kontrol aracı ve ihlal etme kapsamında da tartışılabilir. Fiziksel, cinsel, dijital (siber zorbalık), duygusal, sosyal ve ekonomik gibi farklı türlerle açıklanan her şiddet hareketi yıkıcı ve onarılamayan etkiler bırakmaktadır.

Şiddete ilişkin risk faktörleri çok çeşitlidir. Bunların başında; yoksulluk, işsizlik, göç, madde kullanımı, eğitimsizlik, olumsuz aile koşulları veya bir aileye sahip olmama, şiddete eğilimli gruplar içinde yer alma, kitle iletişim araçlarından ve popüler kültürden etkilenme, çocukluk döneminde yoğun şiddete maruz kalma ve/veya tanık olma gelmektedir.

Şiddet Türleri

Toplumlarda en sık rastlanılan şiddet türlerinden biri olan aile içi şiddet; aile üyelerinden birine diğer üye veya üyeler tarafından kötü muamele edilmesidir. Bu şiddet, ne yazık ki aile içinde çocuklara, kadınlara, engelli ve yaşlılara kadar yönelebilmektedir.

İşyerinde Şiddet (Mobbing-Yıldırma): Çalışma yaşamında mobbing kavramı, işyerinde bireylere üstleri, eşit düzeydeki çalışanlar veya astları tarafından sistematik biçimde uygulanan her tür kötü muamele, tehdit, şiddet, aşağılama gibi davranışları ifade eden anlamlar

içermektedir. İşçi ile işveren veya çalışanlar arasında barışı bozarak, kişilerin çalışma ve hizmet sunma yeteneklerini olumsuz düzeyde etkileyen mobbing, çalışma hayatının neredeyse tüm sektörlerinde yaşanmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde, çalışanların psikolojik, zihinsel, fiziksel ve duygusal sağlığını daha etkili bir şekilde korumak için mobbingle ilgili kapsamlı bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunun altını çizmemiz gerekir. Çalışanların duygusal refahının iyileştirilmesi, özellikle işyerinde mobbingin önlenmesi için; eğitim, kamuoyunda farkındalığın artırılması ve bu amaçla sivil toplum kuruluşları ağının kurulması ve işçi ve işverene yönelik rehberlerin hazırlanması gerekir.

Bunun yanında ne yazık ki hayvanlara ve doğaya yönelik şiddetin günümüzde daha da arttığına tanık olmaktadır.

Şiddetin Önlenmesine Yönelik Ne Tür? Sosyal Politikalara İhtiyaç Duyulmaktadır?

2021 yılına geldiğimiz bu dönemde Dünya’da yoksulluk, işsizlik (özellikle genç işsizliği), açlık, eğitimsizlik, içme suyunun yetersizliği, evsizlik, sağlık koşullarının elverişsizliği, eşitsizlik ve adaletsizlik, çatışma ve savaşlar, göç, iklim ve çevresel felaketler, uyuşturucu ve bağımlılığın (internet) ve insan hakları ihlallerinin gittikçe arttığına tanık olmaktadır. Hâlihazırda dünyada 70 milyondan fazla insan zulüm, çatışma, yaygın şiddet ya da insan hakları ihlalleri sebebiyle yerlerinden edilmiş durumdadır.

Bu karamsar tablo yani; Dünyanın birçok yöresinde yaşayan büyük nüfus grupları dikkate alındığında, bugün insanlar daha mutsuz ve çaresiz, toplumlar ise daha huzursuz görülmektedir. Bu tablonun huzurlu bir sosyal hayat ve dünya barışı getirmesi mümkün değildir. Sosyal politika ve sosyal hizmet işte tam da bu noktada ve bu tabloda var olması gereken, bugün dünden daha fazla ihtiyaç duyulan müdahaleleri ve yaklaşımları ifade etmektedir.

Sosyal sorunların çözümüne yönelik çabaların tümünü ifade eden sosyal politika; ekonominin, çevrenin, teknolojinin ve sosyal yapının hızla değişmesiyle kapsamı her geçen gün genişlemektedir. Sosyal sorunlar dinamik bir yapıya sahiptir. Küreselleşme ile ortaya çıkan sorunlara ek olarak 2019 yılında yaşanan Covid-19 salgınının tüm dünyada ekonomik, teknolojik ve sosyal hayata olan olumsuz etkisi sosyal politikaların amaç, fonksiyon ve araçlarında da önemli değişikliklere yol açmıştır. Günümüzde ise dezavantajlı gruplar arasında yer alan; çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar, eski hükümlüler ve mülteciler yanında çevre sorunlarını ve tüketici haklarını kapsayan bir içeriğe sahip olmuştur.

Ülkemizde, dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm sosyal grupların karşılaşılabileceği yoksulluk, işsizlik, göç ve şiddet gibi risklerin önceden belirlenmesi, nedenlerinin önlenmesi, bu risklerin sosyal grupların yaşamlarını nasıl etkilediği ve bu olumsuzlukların azaltılmasına yönelik çözüm yollarının belirlenmesi amacıyla yeni politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Son 19 yılda Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde gündemimizde yer alan işsizlik, yoksulluk, doğal afetler, göç, şiddet, kayıt dışı istihdam gibi sosyal sorunlarla etkin bir şekilde mücadele edilmektedir. Covid-19 salgınının yarattığı ekonomik risklere karşı Hükümetimiz mağdur vatandaşlara kısa çalışma ödeneği ve nakdi yardımlar sağlamış ve bu sürecin en az zararla atlatılması yönünde çok önemli işler başarmıştır.

Gelir dağılımındaki dengesizliğin, işsizliğin, yoksulluğun, göç ve zorlaşan yaşam koşullarının şiddet olgusunu besleyen kaynaklar olduğundan hiç kuşku yoktur. Hayatta kalma çabası insanı bu zorlanmalarla baş etme durumunda bırakmaktadır. Özellikle sosyal politika açısından düşünüldüğünde, toplum içinde özel ihtiyaç sahibi birey ve gruplar, yaşam içindeki çeşitli risk faktörlerine karşı kendilerini güçlendirecek destek mekanizmalarına ihtiyaç duymaktadır. Bu bakımdan insan yaşamını etkileyen her sorun ya da risk faktörünün sebep olacağı yıkımların önlenmesi makro düzeyde geliştirilen politikaların hayata geçirilmesine bağlıdır.

Sosyal hizmet disiplini, bu önleyici ve güçlendirici sosyal politika ve uygulamaların merkezinde yer alan bir meslek olarak ülkemizde yaklaşık 60 yıldır önemli görev ve sorumluluklar üstlenmektedir. Bu görevler içerisinde şiddet odağında bireylerle, gruplarla ve toplumla çalışmaktadır.

Şiddet bir travmadır. SHU, şiddet nedeniyle benlik saygısı ve yaşam fonksiyonları, aile, arkadaş ve sosyal çevre ile olan ilişkileri bozulan birey ve ailelere psikososyal destek verir. SHU, failin şiddet algısının ve şiddet davranışının değişmesi yönünde çalışırken şiddet uygulama riskini arttıran alkol-uyuşturucu kullanım sorunu ve çocukluk dönemi travmalar üzerinde çalışır. SHU, aynı zamanda gruplarla, örgütlerle ve makro düzeyde sosyal politikaların üretilmesine katkı verir.

Sosyal hizmet mesleği, şiddet yaratan faktörleri tüm boyutları ile ele alarak özel ihtiyaç gruplarını sosyal adalet odağında güçlendirmek amacıyla; birey, grup ve toplumda bir değişim yaratma çabasıdadır. Bu nedenle sosyal hizmet disiplini, şiddete neden olan faktörleri ve bundan etkilenen birey, aile ve toplumların yaşam kalitesini ve refahını artırabilmek için sosyal politikaların geliştirilmesinde önemli bir yere sahiptir.

Şiddet Olgusuyla Sosyal Hizmet Uzmanı Nerelerde Çalışır?

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: (ŞÖNİM ve Sosyal Hizmet Merkezleri-Alo 183)
- Sağlık Bakanlığı: Hastanelerin Sosyal Servis Birimleri, Çocuk İhmal ve İstismar Merkezleri
- Adalet Bakanlığı: Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı-Ceza Tevkif Evleri-Denetimli Serbestlik Müdürlükleri
- İçişleri Bakanlığı: Çocuk Şube Müdürlüğü ve İlgili Birçok birim
- Milli Eğitim Bakanlığı: Tüm Eğitim Birimleri-Okul Sosyal Hizmeti
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı: Alo 170 Çalışma ve Sosyal Güvenlik İletişim Merkezi
- Sendikalar, Sivil Toplum Kuruluşları ve Uluslararası Kuruluşlar: ILO, DSÖ, Mülteciler Yüksek Komiserliği vb.

Şiddetin Önlenmesine Yönelik Sosyal Politika Önerileri

A- İşyerinde yaşanan mobbinge ilgili olarak; iş sağlığı ve güvenliğinin hem fiziksel hem de zihinsel ve psikolojik açıdan korunması, sosyal güvenlik hizmetlerinin mobbing sebebiyle işini ya da sağlığını kaybedenleri de kapsamaması gerekmektedir. Mobbinge mücadelede başarılı olabilmemiz için bu konunun hem kurumsal hem de ulusal bir politika olarak ele alınması ve

insana yakışır iş politikalarının uygulanmasını sağlamakla mümkündür. Bu yönde toparlayıcı ve vizyon çizen tüm paydaşların katılımı ve önerisiyle “Mobbing Strateji Belgesi”nin hazırlanması gerekir.

B- Şiddetin önlenmesi amacıyla; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı koordinatörlüğünde (Sosyal Hizmet Merkezleri, ŞÖNİM’ler aracılığıyla) bir örgütlenmenin önemli olduğunu belirtmemiz gerekir. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu ve Şiddeti Önlemeye Yönelik kurulan komisyonların şiddetin önlenmesine yönelik yasaların yapılmasında önemli bir yere sahiptir.

Şiddet Sorununun Ana Çözüm Ortağı olan Adalet Bakanlığı (Yasaların yapılması, cezai yaptırım, eğitim ve davranış değişikliğini gerçekleştirme) önemlidir.

Şiddet Sorununun Çözümünde Yer Alan Diğer Ortaklar (medya ve meslek odaları vb)’ın şiddete yönelik tüm koruyucu-önleyici, tedavi edici-değiştirici, izleme ve takip hizmetlerini eşgüdüm halinde başarıyla yerine getirmesi gerekir.

C- Mağdurlarda ortaya çıkan Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Kaygı Bozukluğu, Majör Depresyon gibi ruhsal belirtilerin çözümünde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı’nın psiko-sosyal destek hizmetlerini geliştirmesi ve yaygınlaştırması gerekir.

D- Şu an gündemimizde olan sosyal medya düzenlemesinde özellikle çocuk ve gençleri şiddete karşı koruyan tedbirlerin alınması ve bu çerçevede “Sosyal Medya Düzenleme ya da Üst Kurulu” gibi ayrı bir organizasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Siber zorbalığa neden olabilen bilgisayar oyunlarına dikkat edilmeli ve dijital şiddetin önüne geçilmelidir.

E- Son olarak; savaş, çatışma, şiddet, işsizlik, yoksulluk gibi büyük tehditler söz konusu olunca insanların iki büyük gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birisi “korkudan kurtulma özgürlüğü”, diğeri “yoksulluktan kurtulma özgürlüğüdür.

Şiddetin, toplum yaşamından çıkarılması, hoşgörü kültürünün yerleştirilmesiyle yakından ilgilidir. İşte bu noktada toplumsal barış, güvenlik, adalet ve eşitlik için sosyal politikalar ve sosyal hizmet gibi temel disiplinlere önemli görevler düşmektedir. Sosyal sorunların büyük bir kısmı önlenemez. Yoksulluk, işsizlik, göç ve şiddet gibi temel sosyal sorunları kontrol altına alarak gezegenimizde barışı, dayanışma ve yardımlaşmayı, kardeşliği ve hoşgörüyü daha da geliştirebiliriz. Şiddetin pan zehiri hoşgörü, sevgi ve saygıdır. Eşitlik ve adaleti ne kadar sağlarsak, insan haklarını ne kadar korur ve geliştirirsek şiddeti o kadar azaltırız. Bu yönde geliştirilen sosyal politikalar çok büyük önem taşımaktadır.

Bu Kongre sonunda elde edilecek bilgi, görüş ve uygulama sonuçlarının asırlardır kadim bir medeniyetin mirasçıları olan bizlere şiddetin tüm boyutlarının çözümüne yönelik sonuçları, insanın sorunlarını çözecek ve yaşam kalitesini artıracak ipuçlarını vermesini temenni ediyorum. Hepinizi saygı ile selamlarım.

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN

Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurul Üyesi

KONFERANS KONUŞMALARI

MOBBİNG

Dr. Müberra Kulu, *Türkiye*

Şiddet; insan yaşamının her zaman bir parçası olmuştur. DSÖ şiddeti; gerçek ya da tehdit amacıyla yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu ya da yoksunlukla sonuçlanma olasılığı yüksek olan fiziksel zor ve gücün kişinin kendine, bir diğer kişi ya da topluma karşı kasıtlı kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel zor veya güç kullanımı, ihmal ve fiziksel, cinsel psikolojik istismarın tüm tiplerini içermektedir (WHO, 2002). D. Riches; şiddetin maddi olduğu kadar kimliklerin saldırıya uğradığı zihinsel bir durum olduğunu belirtmiştir (Riches, 1989).

Mob; latince etrafı saran gürültücü, kararsız şiddet halli bir kalabalık anlamına gelmektedir. Leyman'a göre mobbing; bir ya da birkaç bireyin genellikle tek bir bireye karşı sistematik bir şekilde uyguladıkları düşmanca ve ahlaki olmayan davranışları içermektedir. Bu durum bireyi savunmasızlığa ve çaresizliğe itmekte, devam eden taciz davranışlarıyla da bireyin bu durumdan kurtulması engellenmektedir (Leymann, 1996). Söz konusu davranışlar sıklıkla tekrarlanmakta (en az haftada bir kez) ve belirli bir süreçte (en az altı ay) devam etmektedir

Mobbing tek bir davranış ya da tesadüfi bir deneyim değildir. Mobbing; kişisel kariyer elde etmekten cinsel çıkar elde etmeye, basit bir haset duygusundan ırkçı bir ayrımcılığa hatta sadistik dürtüleri tatmin etmeye kadar gidebilir (Psikeart-Mobbing C. Boratav). Mobbing: Bir çalışanın kendisini göstermesinin, sağlıklı iletişim kurmasının engellenmesi, sosyal ilişkilerinin ve itibarının zedelenmesi, mesleki gelişiminin engellenmesi, anlamına gelmektedir. Mobbing kavramının Türkçe karşılığını TDK bezdireti olarak tanımlamış ve bezdiriyi, okullarda işyerlerinde vb topluluklarda belirli bir kişiyi hedef alıp çalışmalarını sistemli bir biçimde engelleyip huzursuz olmasına yol açarak yıldırma, dışlama, gözden düşürme

Mobbinge ilgili ortalama istatistikler mobbinge uğrayanların büyük çoğunluğunun kadın olduğunu, mobbing faillerinin yine çoğunluğunu da erkeklerin oluşturduğunu göstermektedir. Çoğunlukla kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, bedenleri, cinsellikleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. En yaygın olanları; söylediklerinin dikkate alınmaması, sözlerinin kesilmesi, aşırı iş yükü altına girdirilmeleri, jestler, bakışlar, imalar yoluyla iletişim kurmalarının engellenmesi, giyiniş ve görünüşleri ile konuşulmaları, cinsel içerikli şakalara maruz kalmalarıdır (A.T.Gokce, 2006).

Mobber; benmerkezci, önyargılı, kendi isteklerinin benimsenmesi konusunda ısrarcı özellikler taşır. Kendisini güçlü ve etkin hissetme ihtiyacı içindedir. Bir başkasının başarısı, etkinliği, iletişimi kendisinde yetersizlik ve haset duyguları uyandırır. Eleştirilmeye tahammülsüzdür, bu tahammülsüzlüğünü karşısındakini değersizleştirmeye çalışarak baş eder (D.Sahin ,Psikeart-Mobbing).

Yansıtımlı özdeşim; tek bir kişi ya da grubun davranış biçimi, kişinin daha önceden karşılaştığı kişilerden ya da annesi babası tarafından zihninde oluşturulmuş insan tanımlarından, olumsuz bir imgenin davranış biçimine benzetildiğinde bu imgeye yönelik duygular karşısındaki kişi ya da gruba aktarılır. Psikolojik şiddet mağdurları üzerinde yapılan araştırmalarda, mağdurların genellikle dürüst, doğru ve güvenilir, çalışkan ve nitelikli, kendilerini başkalarına beğendirme ihtiyacı içerisinde olmayan, özgüveni yüksek, kısmen yargılayıcı ama suçlayıcı olmayan, kişi ve olaylarla değil düşüncelerle uğraşmayı hedef seçen kişiler oldukları ifade edilmektedir (Tutar, 2004: 52). Bunların yanında çalıştıkları yere sadakatli, zeki, yaptıkları işle özdeşleşen, özgür karaktere sahip, yaratıcı bireylerin genellikle

psikolojik şiddet hedefi haline geldikleri de ayrıca belirtilmektedir (Leymann ve Gustafsson, 1996: 251).

İşyerinde ortaya çıkan psikolojik şiddet uygulamalarına, çeşitli nedenlerden dolayı göz yuman kişiler “psikolojik şiddet izleyicisi” olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle bu tür kişilere “**dolaylı mobbingci**” adı da verilebilmektedir. (Walter, 1993: 42).

Mobbingin sonuçları;

İşyerinde psikolojik şiddet davranışı, güç dengesizliğine, psikolojik şiddet sürecine, psikolojik şiddet uygulayıcılarının sayısına, davranışın türüne, şiddetine, kurumsal iklimin özelliklerine, mağdurun kişilik özelliklerine ve başa çıkma yöntemlerine bağlı olarak mağdur üzerinde önemli derecelerde psikolojik rahatsızlıklara neden olabilmektedir (Leymann ve Gustafsson, 1996: 263-266). Kimi durumlarda izler dışarıdan kolay seçilmese de psikolojik tacizde amaç özgüven, kendine saygı, kişiliğin bütünlüğü gibi çekirdek duyguların çökertilmesidir (Psikeart-Mobbing, İ.Özel).

Psikolojik şiddet olaylarının kurumsal etkileri konusunda yapılan araştırmalarda ortaya konan diğer etmenler ise İşin niteliği ve niceliğinde düşmeler yaşanması, İletişimin bozulmasının yanında çalışanlar arasında hoş olmayan ilişkilerin ortaya çıkması, hastalık izinlerinde artışlar, verimlilik kaybı, yöneticilere olan saygı ve güvenin azalması şeklinde sıralanmaktadır (Davenport, 2003).

Freud’a göre kültürün ortaya çıkmasındaki iki temel etken çalışma ve sevgidir (S., Appel, “Freud on Civilization”). İş; bireyin yalnızca yaşamını sürdürebilmek, bu amaçla bir gelir elde edebilmek amacıyla yürüttüğü bir işlev değil, bunun yanında ruhsal olarak doyum sağlamasına, iş ve yaşam doyumunu elde etmesine olanak veren bir etkinliktir (Binbay ve Kaya 2006).

İş yerinde yaşanan şiddet, bu iş ve yaşam doyumuna ulaşma sürecini ketyemektedir. Mobbing’in sonuçları sadece iş ve iş yeri ile sınırlı kalmadığını, şiddet mağdurunun ait olduğu toplumsal yapıya ve katmanlara da etkisinin yayıldığı bir gerçektir. O halde mobbing çalışanın üretim süreçlerine katılımlarını, gelişimlerini engelleyen saldırgan ve yıkıcı davranışların tümü şeklinde de tanımlanabilir (Tınaz 2008).

Çözüm Önerileri;

- Daha çok güç farklılığından dolayı ortaya çıkan psikolojik şiddet olaylarında mağdurun bireysel mücadelesinin yeterli olamayacağı açıktır.
- Bu nedenle kurumsal mücadele yöntemleri geliştirilmelidir.
- Kurumsal politikalarda psikolojik şiddeti önlemeye yönelik stratejilere yer verilmesi, etkin bir şikâyet mekanizmasının kurulması,
- Ayrıca, kurumsal bazda disiplin yönetmeliklerine, psikolojik şiddet davranışlarına ilişkin maddeler eklenerek, bu tür davranışların önüne geçilmeye çalışılmalıdır
- Karşımızdakinin bizi zihnindeki bir imgeyle karıştırmış olduğunu sürekli aklımızda tutalım, bu travmatize olmamızı önler.

MOBİNG & MEYAD MEYAD Gen. Başk. İsmail AKGÜN

Mobbing, işyerinde çalışanların veya doğrudan kurum yönetiminin, hedef alınan bir kişiyi veya kişileri rahatsız edici, ahlak dışı ve sistematik söz ve davranışlarla taciz etikleri; başkalarına karşı psikolojik şiddet uyguladıkları bir süreçtir.

MEYAD Niçin Var?

- Yaygın amaç, hedef kişiyi ezmek, küçük düşürmek ve yok soymak; kısaca, onun özgüvenini ve özsaygısını yok etmektir.
- Süreç içerisinde kişiliğe ve/veya mesleğe ilişkin haklara ve performansa yönelik bir saldırı söz konusudur. Gücün veya pozisyonun kötüye kullanılması sonucunda mağdur kişide ruhsal veya fiziksel pek çok hastalık ortaya çıkar.
- Sadece mağdur değil, aynı zamanda Mobbing 'in yaşandığı bölüm ve nihayet kurumun bütünü de zarar görür. Mobbing süreci, genelde mağdur kişinin kendi rızasıyla veya başka bir şekilde o işyerinden uzaklaşmasıyla son bulur.
- Mobbing, sadece temel insan hak ve özgürlüklerine ilişkin kuralların ihlali değil, aynı zamanda çalışan insanın onurunun, kişilik değerlerinin ve Anayasal çalışma hakkının ihlalini de ifade eden bir kavramdır. Çalışma yaşamının en ciddi psikososyal sorunlarından biri olan Mobbing, ihmal edilmemeli, duyarlılık ve ciddiyetle ele alınmalı ve konuya ilişkin çözüm getirilmelidir.
- Mobbing tanısını koymak ve müdahalede bulunmak, hassas bir konudur. Zira Mobbing 'in normal bir çatışmadan, bir kişilik bozukluğundan veya fazla iş yükünün getirdiği bir işyeri stresinden ayırıcı tanısının konulması ve mağdurun yönlendirilmesi kolay olmamaktadır. Bu noktada önem kazanan bir husus gerçek Mobbing olguları ile sahte Mobbing olgularının birbirinden ayırt edilebilmesidir.
- Çalışma psikoloğu, çalışma sosyoloğu, hukukçu, eğitimci, tıp bilimci olmayan ve en önemlisi konuyla ilgili uzmanlığı veya hiçbir çalışması bulunmayan kişilerin, tüm bu perspektifleri kavradıklarını iddia ederek fikir beyan etmeleri; başkalarının çalışmalarını temel alarak yönlendirmede bulunmaları, bir hekimin yanlış tanı koyması ve tedavi önermesi gibi ağır sonuçlara sebebiyet verebilir.
- Bu hatanın bedelini ise, hem çalışan hem de işveren çok ağır ödemek zorunda kalabilir. Dolayısıyla, bireysel veya örgütsel danışmanlık, mutlak surette bu konuda belli kriterlere göre yetişmiş, mesleki etik değerlere sahip kişilerden alınmalıdır.
- Ülkemizde Mobbing konusunda çeşitli meslek gruplarına ilişkin veriler sunan akademik çalışmalar olmakla birlikte, bu veriler %1,2 ile %86 arasında değişen çok geniş bir aralıkta seyretmektedir. Bu durum, Mobbing'le mücadelede ülke genelinde istatistiksel sonuçlara duyulan ihtiyacın ne kadar önemli ve acil olduğunu göstermektedir.
- Dolayısıyla, Mobbing'le gerçek anlamda ve etkin düzeyde mücadele edebilmek için Mobbing'e ilişkin farkındalık ve yaygınlığı ulusal düzeyde yansıtan bilimsel verilere, konuya ilişkin tüm sosyo-demografik özellikleri kapsayan somut sonuçlara ihtiyaç vardır.
- Bu gerekçelerden yola çıkarak Mobbing konusunda uzun yıllardır çalışmaları ve faaliyetleri bulunan kişiler olarak, Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği'ni (MEYAD) kurmuş bulunuyoruz.

• Dernek olarak nicel değil, nitel büyümeye önem vermekteyiz. Çok nitelikli arkadaşlarla, kısa sürede ve kıt imkânlarla güzel işleri başarmanın haklı mutluluğunu yaşıyoruz.

Hedefimiz

- Mobbing' in önlenmesi için işveren ve devletin gerekli tedbirleri almaları yönünde çalışmalar yapmak; önerilerde bulunmak;
- Sosyal tarafların (çalışan ve işveren temsilcileri) konuyla ilgili bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi amacıyla faaliyetlerde bulunmak, Mobbing olgusu hakkında derinlemesine bir kavrayış ve algı oluşturmak;
- Toplu sözleşmeler, diğer ilgili sözleşmeler ve yönetmeliklere Mobbing'e ilişkin hüküm konulması yönünde çalışmalar yapmak;
- Yaşanan bir Mobbing olgusunun bildiri halinde kurum yönetimi ile temasta bulunup bilgilenmelerini sağlamak, talep edilen hallerde sorunun çözümünde rol almak;
- Mobbing hakkında, yayın, eğitim, araştırma ve incelemeler yapmak, yaptırmak ve yayınlamak, raporlar sunmak;
- Mobbing konusunda kongre, sempozyum, çalıştay ve konferanslar düzenlemek suretiyle bu konuda çalışan araştırmacıları ve profesyonelleri bir araya getirmek, bilgi paylaşımı sağlamak;
- Mobbing konusunda talep edildiğinde “uzman görüşü” vermek;
- Mobbing konusunda yapılan araştırmaların vb. paylaşımı için uygun bir ağ oluşturmak ve yönetmek.

Amacımız

Kamu ve özel sektöre ait tüm işyerlerinde; çalışanların, kişilik ve çalışma hakları ile özgürlüğünün ihlali niteliğinde, itibarını ve onurunu zedeleyen davranışların sergilenmesiyle verimliliğin azalmasına, fiziksel, psikolojik ve sosyal sağlığın bozulmasına neden olan, çalışan bireyin ve tüm kurumun çalışma hayatını olumsuz yönde etkileyen Mobbing hususunda farkındalık yaratmak ve sorunu önlemeye ilişkin çalışmalar yaparak; tüm çalışanlar için adaletli ve saygın bir iş ortamının geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.

Saygıdeğer Konuklar,

Misyon, vizyon, amaç ve hedeflerimizi gerçekleştirmek için üyesinden genel başkanına kadar her bir arkadaşımızla aşkla ve takım halinde şu faaliyetleri yaptık ve devam ediyoruz.

1. 2017 yılında kurduğumuz MEYAD AKADEMİ birimi ile binlerce kişiye onlarca alanında uzman Danıştay ve Yargıtay üyeleri, sendika genel başkan ve yöneticileri, bürokrat, akademisyen ve alan uzmanlarıyla gönüllülük esasına göre 200 den fazla eğitimler verdik. Pandemi ile birlikte dijital eğitim platformları üzerinden faaliyetlerimize durmaksızın devam ediyoruz.

2. MEYAD Akademi Dergisi'ni 2019 yılında kurduk. Editörlüğü MEYAD Genel Sekreteri Dr. Fatih SEYRAN Bey, Yazı İşleri Müdürlüğünü ise MEYAD Genel Başkan Yrd. Prof. Dr. Nermin GÜRHAN hanımefendi tarafından yürütülmektedir. Ekim 2021 itibariyle dördüncü sayısı ile akademik camia, alana ilgi duyan ve politika yapıcılara katkı sağlamaya devam etmektedir.

3. MEYAD BÜLTEN faaliyetlerimizin bir kısmını içinde barındıran ve birçok üyemizin elinden ve sevgisinden çıkan yazılar yer almakta ve bu nedenle de güzel bir eser olma özelliği ile sizlere ve ülkemizin birçok yerine ulaştırılarak takdim edilmektedir.
4. MEYAD MOBBİNG KAMU SPOTU FİLMLERİ: 5 tane olup her biri 2-3'er dakikalık mobbing/yıldırma ile ilgili bilgilendirici filmlerden oluşmaktadır. YouTube kanalımızda herkese açık bir şekilde yayınlanmaktadır.
5. MEYAD ÜNİVERSİTELER ile bugün Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi ile olduğu gibi etkin işbirlikleriyle insana ve ülkeye hizmet etmenin mutluluğunu yaşamaktadır. İşbirliği yaptığımız diğer üniversiteler; İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmalar Merkezi, Hacettepe Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Alanya Alaattin Keykubat Üniversitesi ve Malatya Turgut Özal Üniversitesi ile çalışma hayatına memnuniyetle katkı vermeye devam ediyoruz.
6. Kurumsal Eğitimler ile pek çok kurum ve kuruluşa eğitimler verdik, devam ediyoruz.
7. Teknik Destek: Binlerce MOBBİNG mağduruna teknik destek verdik, gücümüz oranında vermeye devam ediyoruz. Bu desteklerden hiçbir ücret alınmamaktadır.
8. Medya: TV, radyo, ajanslar başta olmak üzere pek çok medya kuruluşuna demeçler, söyleşiler, röportajlar ve yazılar ile ulusal farkındalığa katkı sağlıyoruz.
9. Kurum Ziyaretleri ile ulusal farkındalık oluşturarak mobbing ile dolaylı mücadelemiz durmaksızın devam etmektedir.
10. MEYAD İyi Uygulama Örnekleri: Çalışma hayatında rol model olabilecek işverenler ile olumlu güdülemeyi sağlama amaçlı bir çalışmadır.
11. MEYAD Gençlik: Özellikle çalışma hayatına girme adayı üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen faaliyetlerdir.
12. MEYAD Kadın: Kadınların istihdamdaki sorunlarına çözümler aramak ve kadın dayanışmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.
13. MEYAD siyasi değil BİLİMSEL VE TEKNİK bir dernektir. "Herkes ve her kesime" sloganıyla ayrımcılığın insana ve ülkeye zarar verdiğine inanmaktadır. MOBBİNG, çalışma hayatında bir yönetim ve liderlik sorunu olduğundan, dernekten başlayarak herkese YÖNETİŞİM ilkesini öneriyoruz. Bu bakımdan her üyemiz bir başkan anlayışı ve sorumluluğu ile hareket etmektedir. Çalışmalarımızda ortak aklı merkeze alarak faaliyetlerimizi yürütüyoruz.

ECONOMIC SANCTIONS AND THEIR IMPACT ON THE RUSSIA AND OTHER COUNTRIES DEVELOPMENT: A COMPARATIVE ANALYSIS

Natalia BRIUKHANOVA, *Rusya*

This article is devoted to the study of economic sanctions applied against Russia and other countries of the world in the XX - XXI centuries. At the same time, sanctions are considered as an instrument of economic violence of the country or group of countries to which they are applied. Based on the methods of correlation and regression analysis, we analyzed the impact of sanctions on the socio-economic development of Russia and other countries of the world: on the level of economic development (GDP), living standards of the population, etc. Particular attention is paid to the development of measures set to mitigate or overcome the negative impact of sanctions on social and economic development of the country.

Keywords: Sanctions, Economic violence, Socio-economic development, Import substitution, World economy, Foreign trade restrictions

TIP ETİĞİ AÇISINDAN KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CİNSEL TACİZ

VIOLENCE AND SEXUAL HARASSMENT AGAINST WOMEN IN VIEWPOINT OF MEDICAL ETHICS

Prof. Dr. Nesrin ÇOBANOĞLU
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Başkanı

ÖZET

Bir varlığa bedensel ve ruhsal olarak zarar veren her edim, “şiddet” olarak tanımlanır. Irk, etnik köken, din, cinsel tercih, cinsiyet ve kişisel özelliklere yönelik, kişi ya da kişileri küçük düşürücü, güç kullanımı içeren veya içermeyen her türlü görsel/sözel veya fiziksel davranışlar ise taciz tanımına girer. Tacizi belirleyen unsur niyet değil, diğer kişinin üstünde bıraktığı etkidir. Kadına yönelik taciz bir şiddet biçimidir. Bu makalede tıp etiği ilkeler ışığında “cinsel taciz ve şiddet” irdelenecektir.

ABSTRACT

“Violence” is defined as any action that gives physical or mental harm to any creature. All types of visual/verbal or physical behavior (with or without use of physical force) against race, ethnic origin, religion, sexual preference, gender or personal features that humiliate a person or people are involved in the term as to ‘harassment’. Factor that determines harassment is not the intention, but its effect on the other person. Harassment against women is a form of violence. In this article, “sexual harassment and violence” will be scrutinized under the light of ethical principles.

GİRİŞ

Bir varlığa bedensel ve ruhsal olarak zarar veren her edim, “şiddet” olarak tanımlanır (WHO 1996). Şiddetin uygulanma biçimleri zaman içinde toplumdan topluma, kültürden kültüre değişiklik gösterebilir ancak şiddet kadın, çocuklar ve kısıtlı gruplara (yaşlılar, engelli bireyler gibi) karşı yoğunlaşmaktadır. Sağlıklı fiziksel, biyolojik ve sosyal çevreye sahip olmak herkesin en temel insan hakkıdır. Fakat bireysel ve toplumsal şiddet, sağlıklı bir toplumsal çevrenin oluşması ve sürdürülmesi için büyük bir engeldir. Çalışan kadınların işyerlerinde cinsel tacize maruz kalması ayrımcılık olarak kabul edilmektedir. Eşitsizlik ve ayrımcılık kavramının her biçiminin etik bir yönü vardır. Bundan dolayı da konu etik açısından incelenmelidir. Şiddet ve taciz önemli sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin konuya yaklaşımı ve meslek etiği ilkeleri açısından konunun değerlendirilmesi önemlidir.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE CİNSEL TACİZ

Cinsel şiddet, kadının fiziksel, zihinsel, cinsel ve üreme sağlığı üzerinde hem kısa, hem de uzun vadeli sağlık sorunların gelişebileceği insan hakları ihlalidir (WHO, 2002). Şiddet, sahip olunan güç veya kudretin, yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya bir topluma karşı tehdit yoluyla veya bizzat uygulanmasıdır. İstanbul Sözleşmesinde “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet”

kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik zararı veya ıstırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel eylemler olarak tanımlanmıştır (İstanbul Barosu, 2019). Dünyada toplumsal cinsiyet temelli şiddet vakalarının oranı %35'in üzerindedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'na göre de her 10 kadından 4'ü eşinden ya da erkek arkadaşından fiziksel şiddet görmektedir (Selcen Öztürk ve Başar Dikmen, 2021, s. 48).

Şiddetin birçok nedeni olabilir. Nörotransmitterler; serotonin metabolizması, intihar yanında şiddet davranışının ortaya çıkışında da benzer yollardan etkili olmaktadır. Örneğin alışılmadık zalimane şekilde cinayet işleyen suçluların beyin omurilik sıvılarında 5-hidroksiindolasetikasit düzeylerinin uygulanmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca alkol kullanımı kişide muhakeme yeteneğinde azalmaya neden olabilir. Bunun dışında çocukluğunda şiddet gören ya da şiddette tanık olan bir kişi yetişkin olduğunda da şiddet uygulamaya eğilimli gösterebilir. Cinsiyet, ırk, etnik köken, dini inanç, cinsel tercih ve kişisel özelliklere yönelik, kişi ya da kişileri küçük düşürücü, güç kullanımı içeren veya içermeyen her türlü görsel, sözel veya fiziksel davranışlar ise taciz tanımına girmektedir. Tacizi belirleyen unsur niyet değil, tacize uğrayan kişinin üstünde bıraktığı etkidir. Hiçbir gerekçe şiddet ya da taciz için haklı bir gerekçe olamaz ve konuşma özgürlüğü de hiçbir şekilde taciz için kılıf olarak kabul edilemez. Tacizin her türlü karşılıklı saygının eksikliğine işaret etmektedir. Kadına yönelik şiddet, daha bebek dünyaya gelmeden önce başlamaktadır. Aile içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhinde belirlenmesi, kız bebeklerin istenmemesi, kız bebeklerin öldürülmesi buna örnek verilebilir. Sonrasında kız çocukların cinsel istismara, fiziksel şiddette maruz kalmaktadır. Başlık parası, zorla evlendirme "namus" cinayetleri, ekonomik ve psikolojik şiddet, işyerinde cinsel ve psikolojik şiddet kadına yönelik şiddet açısından verilebilecek örneklerdir (Subaşı ve Akın, 2003). Kadınlar birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de eğitimden yoksun bırakılarak yasal ve geleneksel engellerle eve mahkum edilmektedir. Bir insanın var olan potansiyelini kullanarak kendini ifade etmesinin engellenmesi de şiddettir.

COVID-19 pandemisi ile aile içi ve kadına yönelik şiddet artmıştır. Hareketin kısıtlandığı, insanların sınırlı olduğu ve koruma sistemlerinin zayıfladığı bu salgın sırasında, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet artmış (Başpınar ve Özvarış, 2020, Türk Psikiyatri Derneği, 2020). Pandemi ile artan temizlik önlemleri, bireylerin eve kalmaları, hastalık nedeniyle çocuk, hasta ve yaşlı bakımı gereksiniminde artış ile kadınların yükünü artırmıştır (Türk Psikiyatri Derneği, 2020).

11 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin olarak Avrupa çapında hazırlanan ilk uluslararası sözleşmedir ve cinsel şiddetle mücadelede uygulanacak en son standartları barındırmaktadır. Sözleşme, 25 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanmış ve 01 Ağustos 2014'te yürürlüğe girmiştir (Dumrul ve Danacı, 2015). Sözleşmenin amacı şu şekilde açıklanmıştır: Kadınları her türlü şiddetten korumak, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele etmek, şiddeti önlemek ve kovuşturmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirerek, gerçek anlamda kadın erkek eşitliğini teşvik etmek; şiddet mağdurlarını korumak ve desteklemek, şiddetle mücadelede tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamak amacıyla koordinasyonu sağlamaktır (İstanbul Barosu, 2019). İstanbul sözleşmesi 20 Mart 2021

tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile feshedilmiştir (Resmî Gazete, 20 Mart 2021).

İŞYERİNDE CİNSEL TACİZ

İrk, etnik köken, din, cinsel tercih, cinsiyet ve kişisel özelliklere yönelik, kişi ya da kişileri küçük düşürücü, güç kullanımı içeren veya içermeyen her türlü görsel/sözel veya fiziksel davranışlar taciz tanımına girer. İşyerinde cinsel taciz, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de son derece yaygın ve ciddi bir sorundur ve mağdurları genellikle kadınlardır. İş hayatında kadınlar haksız ve cinsiyetçi uygulamalarla karşılaşmakta, şiddete ve cinsel tacize maruz kalmaktadır. “İşyerinde cinsel taciz (sexual harassment)” kavramı ilk kez 1978 yılında yayımlanan Lin Farley'in “Cinsel Şantaj; İşyerinde Kadınlara Yönelik Cinsel Taciz” ve Catharine A. MacKinnon'un “Çalışan Kadınlara Cinsel Taciz: Cinsel Ayrıma Bir Örnek” adlı kitaplarında yer almıştır (Akgeyik, 2011).

İşyerinde cinsel taciz, işyerinde cinsel içerikli istenmeyen söz, davranışlarla gerçekleştirilen her türlü yaklaşım, uygunsuz, aşağılayıcı ve ayrımcılık olarak algılanan her tutum olarak tanımlanmaktadır (ILO, 2003). Yapılan bir araştırmada (Türeli ve Dolmacı, 2013) çalışan kadınların maruz kaldıkları ayrımcılığın/psikolojik şiddetin somut, elle tutulur bir uygulama olmaktan çok hissettikleri tavır, tutum ve davranışlar olarak algıladıkları belirlenmiştir.

İş yerinde kadınlara yönelik şiddet ve taciz, genellikle (iş arkadaşları, işverenler ve denetçiler ve üçüncü şahıslar tarafından) güç ve kontrolün ifade edilmesidir. İş hayatında kadınlara yönelik şiddet ve taciz, kadınların insan haklarının ciddi ihlali olmasının yanı sıra, fırsat eşitliğinin sağlanmasının ve kadınların saygın ve insana yakışır işlere erişiminin önünde de bir engeldir (ILO ve UN Women, 2018).

Şiddet ve tacizin kadın çalışanlar üzerindeki etkisi şunlardır (ILO ve UN Women, 2018):

Psikolojik, fiziksel ve cinsel sağlığı, saygınlığı ve benlik saygısı üzerinde olumsuz etkiler.

Motivasyon azlığı

İş ilişkileri, ekip çalışması olumsuz yönde etkilenir.

Hizmetin kalitesine olumsuz etki

Mağdurun kariyer olanaklarının olumsuz etki

Mağdurun olumsuz baş etme yöntemlerine yönelme olasılığı

Eldeki istatistiksel bilgilerinin bireyler tarafından iletilen bilgiler ile sınırlıdır. Şiddete maruz kalan her kadınının bunu söylemediğini düşünüldüğünde gerçekte olan şiddet oranının daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Kadınların işyerinde tacize maruz kaldıklarını açıklamama gerekçesi olarak aşağıdaki maddeler sıralanabilir (ILO ve UN Women (2018, s. 11).

Tartışma olasılığı

Tacizin artma olasılığı

Çevre tarafından dışlanma, mimlenme olasılığı

İş ve/veya fırsat kaybı-maddi zarar olasılığı

Psikolojik şiddet olasılığı

Fiziksel zarar olasılığı

ETİK DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Etik, değerlerin sorgulandığı, iyi- kötü kavramlarının eleştirel değerlendirmelerinin yapıldığı felsefenin alt dalı olan bir alandır. En genel ve kısa tanımıyla “değerler felsefesi”dir. İşyerinde cinsel taciz de önemli bir tıp etiği sorun kümesidir. Konunun değerlendirme süreci ivedi, adil ve gizlilik gözetilerek yapılmalıdır. Sağlık çalışanları, şiddete uğrayan kişilere yaklaşım konusunda eğitilmelidir. Özellikle acil servis, adli tıp, kadın doğum gibi uzmanlık alanlarında eğitimin bu konuyu içermeli ve aralıklı olarak güncellenmelidir. Sağlık profesyonellerin şiddetin tüm delillerinin korunması ve belgelendirilmesi konusunda eğitilmelidir. Bu bağlamda sağlık profesyoneli; şiddet olgularını tanıyabilmeli; başvuran kişide şiddetin varlığını ortaya çıkarıp, irdeleyebilecek soruları uygun dille, güven vererek ve kişinin güvenliğini de sağlayarak sorabilmeli; gerekiyorsa psikolojik danışmanlık için sevk edebilmeli; şiddetin temelinde var olan risk faktörlerinin ve sosyal nedenlerinin incelenemediği bir mekanizmayı harekete geçirebilmelidir (Subaşı ve Akın, 2003).

Bunun yanı sıra bireysel olarak yapılabilecekler vardır. Bunlar sırayla aşağıda verilmiştir:

Rahatsızlık Yarattığını Anlayan Kişi Neler Yapabilir?

Davranışının uygun düşmediğini fark eder etmez özür dileyebilir.

Benzer davranışlardan bilinçli olarak kaçınmalıdır.

Olayı görmemezlikten gelmemeli veya önemini küçümsememelidir.

Başkalarının olayı görmemezlikten gelen veya önemini küçümseyen tavsiyelerine uymamalıdır.

Söz konusu ilişki hiyerarşik bir ilişki ise, üst konumda olan kişi diğer kişiyle ilgili sorumluluklarını, eğer mümkünse, uygun başka birine devretmelidir (örn. Danışman öğretim üyesi ve öğrenci arasında olan iletişim).

Cinsel Tacize Maruz Kaldığını Düşünen Kişi Neler Yapabilir?

Cinsel tacize maruz kaldığını hisseden kişi, bu durumda yalnız olmadığı ve yalnız bırakılmayacağını bilmelidir.

Doğrudan konuşma yolu tercih edilirse, bu konuşmanın açık, net ve tutarlı bir mesaj içermesine özen gösterilmelidir

Olayı güvenilen biriyle paylaşmak, olayın doğru yorumlanması ve uygun adımların atılması açısından önemlidir.

İşyeri yönetimin sorumluluğu nedir?

Adalet ve eşitlik ilkesi, mahremiyetin korunması ve gizlilik ilkesinin yasal düzenlemelerle güvenceye alınması yönetim için etik bir sorumluluktur.

İşyerinde cinsel tacizi açıkça yasaklayan ve yaptırıma bağlayan,

-kanıt yükünü kolaylaştıran,

-mağdurlara iş güvencesi sağlayan

-cinsel tacizi önlemeye yönelik düzenlemelere gereksinim vardır.

Sendika Temsilcisi Ne Yapmalıdır?

İşçiyi, tacizin her bir ayrıntısını bildirmeye teşvik etmeli ve tacizcinin çalışma tarzında veya tutumundaki her değişikliği izlemelidir.

Başka işçilerin de benzer sorunlar yaşayıp yaşamadığını bulmalı ve onlardan ayrıntılı bilgi alınmalıdır.

İlgili işçiyle nasıl bir tavır izlenmesi gerektiğini tartışmalı;

Öteki işçilerden mağdura destek sağlamalıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İş hayatında taciz ve şiddetin önüne geçecek politikalar geliştirilmeli, yasal düzenlemeler yapılmalı ve uygulamaya sokulmalıdır. Yasal düzenlemelerinin yanı sıra toplumsal zihniyet değişikliğinin sağlanması, dolayısıyla eğitim de önemlidir. Toplumda bu konuya ilişkin bir duyarlılığın oluşabilmesi ve bu konudaki tabuların yıkılması, bireyin haklarını öğrenmesi, işverenin bu konudaki sorumluluklarını açıkça düzenlemesi önemlidir. Cinsel tacizi önlemeye ilişkin önlemler, ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik önlemlerle birlikte yürütülmelidir.

Bunların yanı sıra sağlık profesyonellerine hizmet içi eğitimlerinin verilmesi, konuyla ilgili duyarlılığının geliştirilmelidir. Sağlık profesyonelleri şiddetin tüm delillerinin bireyin de koruyacak şekilde belgelendirmesi konusunda eğitilmeli, buna yönelik bir protokol hazırlanmalıdır.

KAYNAKÇA

-Akgeyik, T. (2011). İşyerinde Cinsel Taciz. Journal of Social Policy Conferences, 0 (41-42), 215-224.

-Başpınar A, Bahar Özvarış Ş. (2020). Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) ve Toplum İçin Bilgilendirme Notu (2019/2020-50) HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-(2019/2020-) <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/> 07.04.2020, erişim tarihi: 12.12.2021.

- Çobanoğlu, N. (2009) Kuramsal ve Uygulamalı Tıp Etiği, Eflatun Yayınevi, 1. Basım, 355 sayfa, Ankara, s. 225-235.
- Dumrul, A. C. & Danacı, A. H. K. (2015). “Kadın ve Kız Çocuklarına Karşı İşlenen Cinsel Şiddet Suçlarında Cezasızlık Sorunu Raporu . Ankara Barosu Dergisi , (4) , 255-291.
- İstanbul Barosu (2019). İstanbul Sözleşmesi Kadını Şiddetten Koruyor, Kadın Hakları Merkezi, <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/docs/khum/KHMIS.pdf>, erişim tarihi: 11.12.2021.
- ILO, (The International Labour Organization Uluslararası Çalışma Örgütü), Observation (CEACR)-adopted 2002, published 91st ILC session (2003) https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:13100:0::NO::P13100_COMMENT_ID:2211601, erişim tarihi: 11.12.2021.
- ILO ve UN Women (2018). Çalışma Yaşamında Kadınlara Yönelik Şiddet ve Tacizle Mücadele El Kitabı, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_731371.pdf, erişim tarihi: 11.12.2021.
- Selcen Öztürk, S. ve Başar Dikmen, D. (2021). Çalışma Hayatında Toplumsal Cinsiyet, Ed.: Aksu Bora, Şengül İnce, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Masaüstü Yayıncılık Atölyesi, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM) Yayını, Ankara.
- Subaşı, N. ve Akın, A. (2003). Kadına Yönelik Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM) Yayını, http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf, erişim tarihi: 12.12.2021.
- Türel, N. Ş. & Dolmacı, N. (2013). İş Yaşamında Kadın Çalışana Yönelik Ayrımcı Bakış Açısı ve Mobbing Üzerine Ampirik Bir Çalışma. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (2) , 83-104. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/eyad/issue/57425/813943>.
- Resmi Gazete, Cumhurbaşkanlığı Kararı, 20 Mart 2021, Sayı: 31429, Karar No: 3718
- WHO (2002). World Report on Violence and Health, 2002. https://www.who.int/reproductive-health/topics/violence/sexual_violence/en/, erişim tarihi: 11.12.2021.
- Türk Psikiyatri Derneği (2020). Pandeminin Alacakaranlığında Kadına Yönelik Şiddet Örtbas Edilemez, [psikiyatri.org.tr](https://www.psikiyatri.org.tr) / 25 Kasım 2020, <https://www.psikiyatri.org.tr/2285/pandeminin-alacakaranliginda-kadina-yonelik-siddet-ortbas-edilemez>, erişim tarihi: 12.12.2021.

PANEL KONUŞMALARI

EĞİTİMDE ŞİDDET

Nazmi ŞİMŞEK, *Türkiye*

Özet

Bireyin zihinsel, duygusal ve bedensel olarak maruz kaldığı olaylar neticesinde gelişimine etki eden olumsuz olgu ve olaylar eğitimde şiddet olarak nitelendirilmektedir. Bu vesileyle çocukta oluşan etki mevcut zaman dilimiyle sınırlı kalmadığı gibi bireyi yaşam boyu etkileyebilmektedir.

Eğitimde şiddetin görülmesi; öğrencinin öğrenciye; yönetici, öğretmen ve kurumdaki diğer çalışanların öğrencilere; farklı kişilerin, öğrenci, öğretmen ve yöneticilere uyguladığı fiziksel, psikolojik ve cinsel türden olumsuz davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitimdeki şiddeti, öğrenciler merkezde olmak kaydıyla konu bütün taraflarıyla ele alınmaktadır. Eğitimin merkezinde eğitilen, yani öğrenci yer alırken; onun eğitiminde önemli rol alan eğiten yani öğretmeni görüyoruz. Bunların yanında bireyin eğitilmesini isteyen anne-baba ve o eğitimin amaca uygun yapılabilmesi için eğitim ortamını düzenleyen kurum yöneticileri karşımıza çıkıyor. Bunlarla birlikte öğrencilerin iç içe olduğu edebi eserlerdeki karakter tutum ve davranışlarıyla etki eden şiddeti de görmezden gelemeyiz.

Kısa başlıklar altında; aile kaynaklı şiddet, öğretmen kaynaklı şiddet, öğrenciden öğrenciye şiddet, kurumsal şiddet, edebi eserlerde şiddet ve öğretmene şiddet olarak ele alınmıştır.

Benzer sorunların önüne geçebilmenin yolu, davranış kazandırma eğitimiyle, sorun çözme becerilerini kazandırmaya yönelik; veli, öğretmen, yönetici ve okul çalışanları olarak iletişim becerisi eğitimlerine ihtiyaç olacaktır. Burada maksat, kimseye zarar vermeden arzu ve isteklerine kavuşma stratejisi kazandırmaktır.

Anahtar kelimeler: Eğitim, şiddet, öğrenci, öğretmen, aile, eğitim kurumu.

Eğitimde şiddetten ne anlıyoruz?

Öncelikle şiddetten ne anladığımızı ortaya koyalım. Genel olarak; bireyin, zihinsel, bedensel ve ahlaki olarak olumsuzluklara maruz kalmasının sonucu, ruhsal sıkıntılara sebebiyet vermesiyle yaşam kalitesini düşürmesi olarak izah edilebilen olaylara şiddet diyoruz.

Eğitim alanına uygun tarif edecek olursak şiddet: Bireyin zihinsel, duygusal ve bedensel olarak maruz kaldığı olaylar neticesinde gelişimine etki eden olumsuz olgu ve olaylardır, diye tarif edebiliriz. Bu etki mevcut zaman dilimiyle sınırlı kalmadığı gibi bireyi yaşam boyu etkileyen düzeyde olduğunu hesaba katarsak işin ciddiyetini daha iyi anlaşılabiliriz.

Eğitimde şiddet; öğrencinin öğrenciye; yönetici, öğretmen ve kurumdaki diğer çalışanların öğrencilere; farklı kişilerin, öğrenci, öğretmen ve yöneticilere uyguladığı fiziksel, psikolojik ve cinsel türden olumsuz davranışlardır. Bunlara, genellikle orta öğretimde rastlanılan öğrencinin öğretmen veya yöneticiye karşı uyguladığı şiddeti de ekleyebiliriz.

Eğitim süreci, bireyin yaşam boyu muhatap olduğu bir olgudur. Ben burada yaşam boyu eğitim değil, kurumsal eğitim dâhilindeki öğrencileri temel alarak konuyu ilerletmeye devam edeceğim.

Eğitimin merkezinde eğitilen, yani öğrenci yer alırken; onun eğitiminde önemli rol alan eğiten yani öğretmeni görüyoruz. Bunların yanında bireyin eğitilmesini isteyen anne-baba ve

o eğitimin amaca uygun yapılabilmesi için eğitim ortamını düzenleyen kurum yöneticileri karşımıza çıkıyor.

Uygulamalarda ne ile karşılaşılıyor? Eğitilen kişi her türlü imkânsızlığa ve olumsuzluğa rağmen verileni almak zorunda olan kişi pozisyonuyla karşı karşıyadır. Hiçbir mazeret kabul edilmez. Bunun yanında eğiten pozisyonundaki öğretmen ise her şeyi bilen, bildiklerini aktaran, aktarılanı alamayanları jest ve mimikleriyle, olmazsa sözle, oradan da netice alamazsa sözlü hakarete ve sonunda fiziksel temasa kadar götürebilmektedir. Bu ve benzeri davranışları sadece kişiye bağlamak ne kadar doğru olur bilmiyorum. İçinde bulunduğu kültürü iyi okumanın yararına inanıyorum. Belleklerde yer eden, elinde uzun sopasıyla çocuklara hükmeden medrese hocalarından kalma bir alışkanlığın devamı olarak modern eğitim kurumlarında da eli sopalı öğretmenleri görüyoruz. “Hocanın vurduğu yerde gül biter.” yaklaşımının modern eğitim kurumlarına yansması olan bir kültürün devamıdır da diyebiliriz. Çocukluğumu ve ilk öğretmenlik yıllarımı hatırlayınca, “Hocası değil mi hem döver hem sever.” sözü şu an bile kulaklarımı çınlatmaktadır. Aynı sözü başka açıdan, “Kocası değil mi hem döver hem söver.” olarak yoğun biçimde kullanıldığını biliyoruz. Benzerleri toplum içinde yanlış ama ne yazık ki yerleşmiş şiddet kültürünün yansımasıdır.

Mesleğimin ikinci yılında otuzun üzerinde öğretmenin bulunduğu öğretmenler odasında dinlediğim bir sohbet çok ilginçti. Orada öğretmenler, öğrenci nasıl dövülürün sohbetini yapıyorlardı. Bir kişi çıkıp da “Eğitim yuvasında bu tür konuşmayı nasıl yapıyorsunuz.” diye sorgulamadı. Şahit olduklarım, oluşmuş bir kültürün devamıydı. Kıdemli öğretmenlerin benzer muhabbetlerine şahit olan genç bir öğretmen, yeterli psikolojik ve pedagojik alt yapıya sahip değilse kendi öğrencilerine nasıl davranacaktı.

Eli sopalı öğretmenler hale günümüzde görmek mümkün. Cetveller öğrenciyi fiziksel olarak cezalandırmanın en hafif aracı durumundadır. Kulak veya saç çekme, tokat atma, sınıfın huzurunda tek ayak üzerinde bekletme bariz bilinenlerdendir. Bunların yanında argo kelimelerle ve kaba sözlerle öğrenciye hitap etme, lakap takma gibi sözlü tacizlerle birlikte sınıftan dışarı atmak gibi benzeri tutum ve davranışları çoğaltmak mümkündür.

Konumuzun muhatabı olan üçüncü kişi/kişiler, çocuğunun eğitilmesini isteyen anne babalara gelelim. İki binli yıllara kadar öğrenci öğretmen birlikteliği için anne-babaların kullandığı meşhur bir söz vardı: “Hocam/Öğretmen Bey, bu çocuğu sana emanet ediyorum. Adam olması için ne gerekiyorsa yap. ‘Eti senin kemiği benim.’” sözüyle çocuk öğretmene teslim edilirdi.

Aslında iyi niyetle, çocuğun ailesi tarafından eğitimciye güvenini ifade eden bu söz, söylenmedeki derin anlamının maksadını aşarak basit kelime anlamlarıyla işlev görüp şiddet aracı olarak kullanılır olmuştur. Oysa et de onun kemikte, kim kime ve ne hakla bu yetkiyi veriyordu. Bu geçmiş yıllarda pek sorgulanmadı.

Atasözleri az sözle çok ve derin anlam içeren söylemlerdir. Birebir kelime manasından öte mesaj ağırlıklı anlam yüklüdürler. Atasözleri ve deyimler cümleyi oluşturan kelime anlamlarının ötesinde mesaj nitelikli anlamlar içerirler. Dil ve kültürel alt yapısı yetersiz olan kişiler, o derin anlamları idrak edemedikleri için basit algılama şekliyle şiddet aracı olarak kullanmayı tercih eder olmuştur. Söylemdeki kast edilen değil de basit kelime anlamlarıyla kullanırsanız söylemdeki maksat yerini bulmadığı gibi maksadı aşan yönde işlev görür hâle getirilmiştir.

Benzer sözler, çocuğunun doğru düzgün eğitim alması, gelişimine katkıda bulunması amacıyla öğretmene veya ustaya emanet edilmesi yönünde söylenmişken, onu kendi cahil algılarına uygun kullanıp şiddete vesile kılınmıştır.

Benzer bir sözde, “Kızını dövmeleyen dizini döver.”dir. Burada da, kız çocuğunun doğru ve toplumsal yapıya uygun terbiye görmesi yönünde eğitim derinlikli bir söz olmasına rağmen, asıl anlamı yerine basit algıyla şiddete davet olarak yer almıştır.

Eğitimde şiddetin tarafları

Çocuğun eğitiminde sıklıkla karşılaştığı şiddeti; aile kaynaklı şiddet, öğretmen kaynaklı şiddet, öğrenciden öğrenciye şiddet, öğretmene şiddet ve kurumsal şiddet olarak irdelemekte yarar var. Bunlarla birlikte çocuğun eğitimine dolaylı yünden etki eden edebi eserlerdeki şiddete değinmeden olmaz.

Aile kaynaklı şiddet:

Aile içinde kişilerin problemlerini genel olarak sözlü ya da fiziksel şiddet yoluyla çözdükleri bilinmektedir. Dolayısıyla, ders çalışması, verilen görevi yerine getirebilmesi için onu çeşitli şekilde cezalandırılması veya korkutulmasıyla çözüme ulaşılacağı gibi bir davranış biçimi olarak çocuğa yansımaktadır. Yaşadığı ortamda doğal hale gelen bu davranış biçimi, çocuğun karşılaştığı olumsuzlukları düzeltebilmenin yolu olarak içselleştirilmesine yol açmaktadır.

Herhangi bir anne veya baba, problem çözmeyi kaba kuvvet yoluyla hallettiği gibi bir de “Oğlum/kızım, sakın ha kendini kimseye ezdirme. Karşındakinin harekete geçmesine fırsat vermeden bas köteği.” diyorsa sizin öğrenciyi, akranlarıyla doğru iletişim ve empati bakış açısıyla donatmanız yeterli olmayacaktır.

Öğretmen kaynaklı şiddet:

Okullarda saldırganlık ve şiddeti artıran risk faktörlerinden biri de öğretmen davranış biçimleridir. Öğretmen doğrudan ya da dolaylı olarak saldırgan davranışlara neden olabilmektedir.

Sınıf hâkimiyetini sağlayabilmenin en kolay yolu olarak disiplinli öğretmen imajı ortaya koymakla başlayan öğretmen tutumu, sözle veya fiziksel dokunma yoluyla şiddet şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Çocuk psikolojisinden yoksun olarak yetişen öğretmenlerin başvurduğu şiddet yolları; aşağılayıcı söz söyleme, azarlama, olumsuz sıfatlarla lakap takma, tek ayak üzerinde bekletme, sınıftan atma ve nihayetinde el ile veya herhangi bir araçla öğrenciye vurmaya kadar gittiği görülmektedir.

Öğrenciden öğrenciye şiddet:

Kurumsal eğitim içinde, anaokulunu da dâhil edersek 4-18 yaş aralığındaki çocuklar öğrenci olarak görülmektedir. Bu yaş aralığı çocukların karakter oluşumu ve gelişim yönünden en hızlı, hızlı olduğu kadar meşakkatli geçirdikleri bir dönemdir. Oldukça enerjik yapıda oldukları böyle bir dönemde onlardan her tür davranış ve hareketi beklemek olağandır. Hem kendini kabullenme, hem de başkasına kabul ettirme ve varlığını ispat etme çabasının yoğun olarak yaşandığı bir süreçtir.

Hayat tecrübesi olmayan öğrenci; aileden, çevreden, öğretmeninden ve arkadaşlarından gördüğü kadarıyla karşılaştığı problemlerin çözümün şiddetten geçtiği yönünde davranış geliştirebilmektedir.

Bu gerçekliği göz önünde tutunca bazı öğrencilerin diğer öğrencileri dövmesi, tokat atması, itmesi, çekmesi, korkutması, alay etmesi, kızdırması, olumsuz anlam içerikli lakaplar takması, hakaret etme ve küçük düşürmesi, oyun gruplarından dışlaması gibi davranışlar; okullarda en sık rastlanılan, öğrenciden öğrenciye karşı kullanılan şiddet içerikli davranışlardır.

Öğretmene şiddet:

Eğitim ortamının vazgeçilmezi olan öğretmenin psikolojik yapısı öğrenciyi dolaylı da olsa etkileyen bir durumdur. Öğrencinin eğitim ortamındaki huzuru ve etkinliklere arzu ve istekli katılmasını sağlayacak olan kişi öğretmendir. Öğretmenin çalışmasına yapılacak olumsuz etki, eğitim ortamını da etkileyecektir. Sınıfta verimli çalışma yapılabilmesi için gerekli eğitim araç gereçlerini teminle yükümlü kurum yönetimi, üzerine düşen görevi yerine getirememesi veya öğretmenin performansını olumsuz yönde etkileyecek tutum ve davranışlarda bulunması bir şiddet unsurudur.

Eğitim ortamında çocuğun en iyi düzeyde yararlanmasında baş aktör olan öğretmenin mahremiyetine müdahale edilmesini de şiddet olarak alabiliriz. Bu konuda okul yönetimi ve veli tutumu önemlidir. Yöneticilerin derslik mahremiyetini gözetmeden rastgele girip çıkması, öğrenciler karşısında öğretmeni rencide etmesi sık rastlanan olaylardır.

Öğretmeni, çocuğunun bakıcısı gibi gören ve her davranışını irdeleyen veli tutum ve davranışları, eğitim ortamının verimini düşüren etkenlerdendir. Sınıf içi etkinlikler esnasında doğal olan öğrenci öğretmen ilişkisini kendince yorumlayıp öğretmene müdahale etmesi, suç isnadında bulunması, üst yönetimlere şikâyet etmesini eğitim ortamını etkileyen bir başka şiddet unsurudur. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın devreye soktuğu "Öğretmen Şikâyet Hattı" işin tuzu biberi olmuş, öğretmenlerin özgün çalışmalarına oldukça olumsuz etki etmiştir. Yapılanın yanlışlığın fark edilip hatadan dönülmesi, öğretmenleri nispeten rahatlatsa da velilerde oluşan "öğretmeni şikâyet etme / öğretmenden şikâyetçi olma alışkanlığının kalıcı olmasını ortadan kaldırmamıştır.

Yöneticilerin öğretmeni, eğitimin vazgeçilmezi görmek yerine belirlenmiş görevleri yerine getiren herhangi bir personel yerine koymaları ve her konuda onun çalışma alanına müdahale etmeleri de eğitimde şiddetin bir başka türüdür.

Son yıllarda sık rastlandığı gibi öğretmene şiddetin bir başkası da öğrenciden öğretmene olanıdır. Sözlü veya fiziksel şiddet uygulayan, eğitim ortamının disiplinini bozan öğrencilerin gün geçtikçe arttığına şahit olunmaktadır. Velilerin öğretmene karşı takındığı tutumun bu olayda etkisi görüldüğü gibi öğrencinin kendi eksikliğini giderme hatta kendisini toplum içinde kabul ettirmenin yolu olarak da ortaya çıkmaktadır. Burada öğretmenin olması gerektiği gibi davranış sergileyememesinin de etkisini belirtmek gerekir.

Toplum olarak uçlarda gezinmeyi çok seviyoruz galiba. Geçmişe baktığımızda nerdeyse gelenek haline gelmiş olan, "Eti senin kemiği benim." sözü büyük bir evrim geçirerek günümüzde, "Senin, benim çocuğumun psikolojisini bozmaya ne hakkın var."a uzanan bir anlayışa gelinmiştir. Birinci cümle ne kadar anlamından saptırarak kullanıldığı için sakat ve yanlış kullanımıyla eğitim alanına girmemesi gereken bir söz ise ikincisi de bir o kadar eğitim alanının istismar edilmesine müsait hâl almıştır.

Kurumsal şiddet:

Kurumsal şiddet; öğrenci gelişimini ve öğrenmeyi engelleyen, okul atmosferine zarar veren, suça yönelik eylemlerin ve saldırganlığın yaşandığı yerler olarak eğitim öğretim etkinliklerinde bireyin ruh sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilemesi nedeni ile önemli bir konudur.

Yöneticilerin öğretmen, öğrenci ve kurum personeline katı disiplin içinde yaklaşması olarak yaşanmaktadır. Yönetici odalarının öğrenci ve öğretmenler için disipline etme veya cezalandırılacağı mekânlar olarak algılanmasına sebep olan yaklaşımlar mevcuttur. Tören

alanında öğrenci veya öğretmene karşı aşağılayıcı söz ve davranışta bulunulması en sık rastlanan olumsuz yönetici tutumlarındandır.

Edebi Eserlerde Şiddet:

Bunlara ilave olarak edebi eserlerde bilerek veya bilmeyerek doğrudan olmasa da dolaylı olarak çocuğun gelişimine olumsuz etki eden şiddetten söz edebiliriz. Çocuk edebiyatı, genel edebiyat içinde hiçbir ayırımı tabi olmaksızın yer alması gereken edebi türlerden olmasına rağmen; somut-soyut ilişkisi, anlama-algılama gücü hesaba katılmadan, çocuk psikolojisi ve kısaca çocuğa yönelik dikkate alınmadan oluşturulamaz.

Çocuklara yönelik film, oyuncak ve kitaplarda şiddet içerikli unsurları göz ardı edemeyiz. Bunlar, çocukların ruhsal dünyasını etkileyen olumsuz birer etkidir. Dövmek, vurmak, öldürmek, dayak atmak, tuzak kurmak, müdahale etmek, hapsedmek ve işkence etmek gibi fiziksel şiddetle birlikte; beddua etmek, lakap takmak, küfür etmek, tehdit etmek, bağırarak ve argo sözcüklerle hitap etmek de şiddetin başka bir yönünü oluşturmaktadır. Dokunmak, tahrik etmek, aldatmak ve cinsel içerikli söz ve hareketlerde çocuk edebiyatı içerisindeki şiddet içerikli metinleri oluşturmaktadır. Hayvanların birbirlerini parçalayarak yemesi, avcılarının hayvanları öldürmesi ve haz duyarak parçalaması, cadıların olağanüstü güçle diğer canlılara zarar vermesi, üvey anne azabı vs edebi eserlerdeki şiddete örnek gösterilebilir.

Edebi eserlerdeki karakterlerin problemleri şiddet yoluyla çözmesi, özellikle kahramanların amacına şiddet yoluyla ulaşması çocuğa yapılmış kadar etki edebilmektedir. Bundan dolayı, yetişkinler için yazılmış tarihi hikâyeler ve masallar gibi şiddet içerikli eserlerin çocuk kitabı formatında sunulması uygun değildir. Edebi eserlerdeki karakterlerin fiziksel özürlerinden dolayı aşağılanması da başka bir şiddet türünü oluşturmaktadır.

Öneriler

Eğitim alan öğrenci, istedik davranış edinme olan eğitimden yararlanabilmesi için gönüllü ve özgür olmalıdır. Aksi takdirde arzu edilen başarıyı elde etmesi mümkün değildir. Gönüllülük ve özgür kalabilme, her tür zorlama ve baskıdan amade olmayı gerektirir. Baskı, tepkiyi doğuracağı için alma isteğini olumsuz yönde etkileyecektir.

Burada eğitimin ortaya koyduğu davranış önemlidir. Eğitici, iletişim becerisi yüksek, çocuk psikolojisinden anlayan, karşısındaki kişiye empatiyle yaklaşabilen, ona karşı telkin ve emir kipiyle yaklaşmayıp birlikteliği önceleyen bir yapıda olması gerekir. Bu takdirde yapılan çalışma ortamına eğitilenin arzu ve istekle yaklaşması mümkün olacaktır.

Problem çözme becerisi kazanamayan öğrenci, ailede ve çevreden görerek içselleştirdiği fiziksel güç kullanarak çözüm arama yolunu seçecektir. Bunun önüne geçebilmenin yolu öğrenciyle birlikte ebeveynlerin problem çözme becerisi kazandırılması yönünde eğitimlere tabii tutulmalıdır. Eğitim kurumlarında ne kadar doğru davranış eğitimi verilirse verilsin aile desteğini arkasına almayan hiçbir emek amacına ulaşamayacaktır.

Eğitimdeki şiddetin en önemli faktörünün öğretmenin tavrı olduğu belirlenmiştir. Okulun fiziki şartları, araç gereçleri, müfredat programı ne kadar iyi olursa olsun, eğer öğretmen yeteri kadar donanımlı değil, iletişim becerilerine sahip değil, sınıf yönetimini bilmiyor, sınıfındaki öğrencileri yeteri kadar tanımıyorsa okullarda şiddet olaylarının önlenmesi kolay olmayacaktır.

Öğretmenlerin; öğrenci gelişimini destekleme, çatışma çözme, öfke kontrolü gibi becerileri kazandırma, sorun çözme, başarıya güdüleme ve davranışlarıyla olumlu model olması, saldırganlık ve şiddeti önlemede önemli bir potansiyele sahip olmaları gerekir.

Öğretmenlerin iletişim becerilerine sahip olması yalnızca öğretmen-öğrenci arasındaki değil, aynı zamanda rol model olarak görüldüğü için öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimin de sağlıklı yürütmesine katkıda bulunmaktadır.

Kurumsal yapı olarak okul, orada bulunanların yaşantılarını kolaylaştıracak düzeyde bir ortam oluşturmalıdır. Öğrencisinden öğretmenine, yöneticisinden her kademedeki çalışanına anlaşılır ve kolay uyum sağlanır bir ortam sunmalıdır. Emir ve yasaklarla yönetilen ortamlarda insanların birbirine hoşgörü ve anlayışla yaklaşması beklenemez. Kurallar, özgür yaşam ortamını kısıtlayan ve tehdit amaçlı hazırlanmış olmamalı; açık, net ve herkesin anlayacağı basitlikte sunulmalıdır. Kişiler birbirlerini rakip olarak görmemeli, birlikte yaşanan ortamda eksiklikleri tamamlayan unsur olarak görülmelidir. Her yaş ve grubun kendi içinde bir değer olduğu yönünde anlayışa sahip olunmalıdır. Kişileri kazanma öncelik olmalı, karşılaşılan olumsuzluklarda kişi/kişileri dışlamak yerine uyum ortamına çekme gayreti gösterilmelidir. Dışlamak problemi çözmeyeceği gibi başka bir ortamda daha uyumsuz bir kişilik olarak devam etmesine yol açabilir.

Kurumsal uyum, herkesin aktif olarak katılacağı sosyal etkinliklerle sağlanabilir. Kişilerarası kaynaşma olumlu etkiyi besleyecektir. Önerilen önlemlerden biri de ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla, öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci, veli-öğretmen-öğrenci okul mesaisi dışında alternatif etkinliklerde bir araya gelebilmeleridir. Eğitim kurumları, kişiler arası ilişkileri olumlu yönde besleyen, empati gücü yüksek ve problem çözme becerisine sahip bireylerin yaşadığı ortamlar olmalıdır.

Her sözcüğün çocuğun gelişimine, kişiliğine, olgunlaşmasına, kendini tanımasına katkı sağlayacağı düşünüldüğünde edebi eserlerin önemi daha da iyi anlaşılacaktır. Onların ruhlarında derin yaralar açabilecek, kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek anlatımlardan sakınılmalıdır. Gerçeklerle yüzleşmesini düşünürken çocuğun psikolojik yapısı göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte çocuğa görelilik ve hitap ettiği yaş grubuna uygun dil kullanmayı gözden ırak tutmamak gerekir.

Çocuğa görelilik, onun yaşam alanını kapsar. Çocuğun yaşam deneyim alanı dışında, onda olumsuz ruhsal etkiler yaratacak; öldürme, yaralama, taciz, tecavüz gibi olaylara çocuk kitaplarında yer verilmemelidir. Çocuklar gerçek hayattan soyutlanamaz ancak hayatın gerçeğindeki olumsuz durumlar, olumlandırılarak değil dikkat çekmek veya ders çıkarmak için verilebilmelidir. Çocuk kitaplarında işlenen şiddetin amacı, çocukları benzer durumlara karşı neler yapılması gerektiği konusunda duyarlı kılmak ve şiddete karşı bir anlayış oluşturabilmek için olmalıdır. Onları, şiddetin tek çare olmadığını ve şiddete başvurmadan da birçok çözüm yollarının bulunabileceği hususunda yüreklendirmelidir. Örneğin, korku insani bir duygudur, yazar korkutmak için değil, korkuyla baş etmenin yollarını sezdirmek için vermelidir. Ölüm duygusunu belirli yaşlarda vermekle birlikte “öldürme” fikrinden uzak durmak gerekir.

Yukarıda bahsedilen sakıncalar göz önünde bulundurulduğunda edebi eserlerde soyut-somut ilişkisi, hitap ettiği yaş gruplarına göre ayarlanmalı, algı düzeyleri göz önünde bulundurularak olgu ve olaylarda yer verilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bahsedilen dengenin kurulabilmesi, çocuk edebiyatı yayınlarının pedagoğ ve psikoloğ denetiminden geçirilmesi ihmal edilmemelidir. Eğitimde şiddetin ortadan kalkması öncelikle aşağıda belirlenen tarafların birlikteliği önemlidir. Edebi eserlerin hitap ettiği yaş gruplarına göre hazırlanması için kıstasların belirlenmesi, ortaya konan eserin psikoloğ ve pedagoğ kontrolünden geçirilmesi şart koşulmalıdır.

Sonuç

Sonuç olarak belirtmek gerekirse eğitim ortamı, eğitimi alanın; insan olma, iyi vatandaş olma ve karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilmesi için davranış kazanma yönünde yeteneğini geliştirmesi, becerisi elde etmesi gereken ortamlardır. Bu ortamlar, insanın insana, insanın hayvana ve bütün canlı mahlûkata olumlu yaklaşılmasının beceri ve yetenek kazandırıldığı yerler olması gerekirken bizzat şiddete yer verilmesi, o ortamı eğitim ortamı olmaktan çıkaracaktır. Dolayısıyla şiddet, her hal ve şartta olumsuz bir davranış olsa da eğitim ortamlarına kesinlikle girmemesi gereken bir davranıştır.

Eğitimde şiddetin önüne geçebilmenin yolu, davranış kazandırma eğitimiyle, sorun çözme becerilerini kazandırmaya yönelik; veli, öğretmen, yönetici ve okul çalışanları olarak iletişim becerisi eğitimlerine ihtiyaç olacaktır. Burada maksat, kimseye zarar vermeden arzu ve isteklerine kavuşma stratejisi geliştirmeye yönelik kazanımlar elde edilmesidir.

* Eğitimci-Yazar

ÇOCUK VE ŞİDDET

Dr. Öğr. Üyesi Tülay YILMAZ BİNGÖL, *Türkiye*

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşını doldurmamış her birey çocuk kabul edilmektedir (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1995). İnsanın hem fizyolojik hem de psikolojik gelişimi açısından kritik bir öneme sahip olan çocukluk dönemi ebeveynler ve toplum tarafından dikkat gösterilmesi gereken bir çağdır. Bu dönemde deneyimlenen olumlu ve olumsuz yaşantıların etkileri yaşam boyu süreceği için çocukluk çağında yaşanan şiddet ve istismar olaylarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Aktay, 2020).

Çocuk İhmali

Dünya Sağlık Örgütü tarafından çocuk ihmali; “Çocuğun bakımından sorumlu kişi/ kişilerin bakım sorumluluğunu yerine getirmemesi, çocuğun fiziksel/ duygusal ihtiyaçlarını karşılamaması olarak tanımlanmaktadır (World Health Organization, 2020). Çocuklara bakım veren kişi/kişilerin onun bedensel, zihinsel, duygusal gelişimlerini yeterince karşılamaması nedeniyle çocuğun gelişimi olumsuz olarak etkilenmektedir (World Health Organization, 2020; Gürhan, 2015).

Çocuk İstismarı

Dünya Sağlık Örgütü tarafından çocuk istismarı; “Çocuğun sağlık, büyüme ve gelişmesinin olumsuz olarak etkilenmesine sebep olan her türlü fiziksel ve/ veya duygusal, cinsel, ihmal/ ihmale neden olacak ticari reklam amaçlı/ diğer bütün etkileme şekilleri de dâhil olmak üzere her türlü tutum ve davranışlara maruz kalması” şeklinde tanımlanmaktadır (World Health Organization, 2020).

Çocuk istismarı çocukların beden ve ruh sağlığına zarar veren ya da büyüme gelişmesini engelleyen kaza sonucu olmayan fiziksel, ruhsal ve zihinsel açıdan çocuğun toplum ya da devlet tarafından kötü davranışlara maruz kalmasını içeren eylemlerdir (Aktay, 2020; Gürhan, 2015; Tıraşçı ve Gören, 2007).

İhmal ve İstismar Farkı

İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en önemli fark istismarın aktif bir olgu ihmalin ise pasif bir olgu olmasıdır. Çocuk ihmal ve istismarını her ne kadar gruplara ayırsak da çocuk aynı anda birden fazla istismar ve ihmal türüne maruz kalabilmektedir. Örneğin cinsel istismara maruz kalan çocuğun duygusal olarak etkilenmesi (Gürhan, 2015; Turhan ve ark., 2006).

Çocuk İhmal ve İstismar Türleri

Çocuk ihmali Türleri

1. **Fiziksel ihmali:** Çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişimi için elzem olan yiyecek ve barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması olarak değerlendirilmektedir.
2. **Duygusal ihmali:** Çocuğun duygusal ihtiyaçlarının giderilememesi, gerekli olduğu durumlarda psikolojik destekten mahrum kalması şeklinde açıklanmaktadır.
3. **Tıbbi ihmali:** Çocukların sağlık imkânlarından yoksun bırakılmasını ifade etmek için kullanılmaktadır.
4. **Eğitim ihmali:** Eğitime yönelik ihmal çocukların eğitim ihtiyaçlarının karşılanamamasını içermektedir (Aktay, 2020; Gürhan, 2015).

Cocuk istismarı Türleri

1. Fiziksel istismar

- Dövülme

- **Sarsılmış Bebek Sendromu:** Genellikle 2 yaşın altında bazen de 6 yaşına kadar görülebilen ancak sıklıkla 6 aydan küçük bebeklerde karşılaşılan bir istismar tipidir. Ağlama ve susturulmada zorluk sarsılmış bebek sendromunu tetikleyen önemli bir risk faktörüdür. Genellikle kızgın anne, baba ya da bakıcı tarafından susturmak ya da uyutmak amacıyla hızlı ve giderek artan şiddette sallanan bebeklerde beyin dokusunun kafa içerisinde ileri geri hareket etmesi sonucunda beyinde köprü venlerin yırtılması, subdural hematoma, beyin kanaması meydana gelebilir (Kara ve ark., 2004).

- **Munchausen Sendromu:** Munchausen sendromunda çocuğun ailesi çocukta bir hastalık varmış gibi yapmakta ya da hastalık yaratmakta ve çocuk doktora götürmektedir. Çocuk tıbbi öykü, laboratuvar testleri ya da tıbbi tedavi nedeniyle zarar görmektedir. Bazı olgularda ise zehirlenme, ilaç verme, çocuklarını arıya sokturma, gibi zararlı eylemler doğrudan ebeveyn neden olabilmektedir (İnce ve Yurdakök, 2014; Hornor, 2005).

2. Duygusal istismar:

Duygusal istismar ve ihmal, çevredeki yetişkinler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici eylemler olarak tanımlanmaktadır.

3. Cinsel istismar:

Cinsel istismar, bir erişkinin cinsel gereksinim ve isteklerini karşılamak için çocukları araç olarak kullanmasıdır (Taner ve Gökler, 2004; Özer ve ark., 2007).

4. Ekonomik istismar:

Ekonomik istismar, çocuğun çalıştırılmaması gereken yaşta çalıştırılması ve ekonomik bir kazanç unsuru olarak düşünülmesini içermektedir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

5. İnternette Çocuk İstismarı:

Bilgisayar ve internetin çocuk ve gençler üzerindeki bağımlılık, şiddet ve cinsellik, kontrolsüz para harcama, içki-sigara ve uyuşturucuya özendirme, eğitimde direk var olan hazır ödevleri kullanarak analiz sentez yaratıcılık gibi önemli olan kavramlarda başarısızlık yaşamasına neden olan durumlar olarak tanımlanabilir (Gürhan, 2015; Yüksel, H. ve Yüksel, M. 2014).

Çocuk ihmal ve istismarı dünya ülkeleri için ortak bir problem olarak görülmektedir. Her yıl yaklaşık 1.6 milyon çocuğun istismara veya ihmale maruz bırakıldığı ve 1000'den fazla çocuğun bu yüzden hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (Alpaslan, 2014). Çocuk ihmal ve istismarının yaygınlığını görmek amacıyla geriye dönük yapılan bir çalışmada yetişkinlerin %22,6'sının fiziksel istismara, %36,3'ünün duygusal istismara maruz kaldığı saptanmıştır (Butchart ve Mikton, 2014).

UNİCEF'e Göre Evlerde Küçük Çocuklara Yönelik Uygulanan Şiddet Verileri:

- Dünyada 2-4 yaş aralığındaki çocukların dörtte üçü ya da 300 milyon çocuk evlerinde kendilerine bakan kişilerin psikolojik saldırısına ve/veya fiziksel cezasına maruz kalmaktadır;
- Ulaşılabilir verileri olan 30 ülkede 1 yaşındaki her 10 çocuktan yaklaşık 6'sının düzenli olarak şiddet içeren disiplin önlemleriyle karşılaşmaktadır. 1 yaşındaki çocukların hemen hemen dörtte biri ceza olarak fiziksel olarak sarsılmakta, 10 çocuktan biri de yüzüne, başına ya da kulaklarına yönelik darbe almaktadır.
- Tüm dünyada beş yaşından küçük her 4 çocuktan biri ya da başka bir deyişle 177 milyon çocuk eşinden/partnerinden şiddet gören anneyle birlikte yaşamaktadır (UNICEF, 2017).

UNİCEF'e Göre Kız ve Erkek Çocuklara Yönelik Uygulanan Cinsel Şiddet Verileri:

- Dünyada 1-19 yaş aralığındaki yaklaşık 15 milyon ergen kız çocuk yaşamlarının bir noktasında cinsel ilişkiye ya da başka cinsel eylemlere zorlanmıştır.
- Cinsel şiddete maruz kalan ergen kızların yalnızca yüzde 1'i profesyonel yardım başvurusunda bulunduğunu belirtmiştir.
- Verilerine ulaşılabilen 28 ülkede ise cinsel ilişkiye zorlanan ergenlik dönemindeki kızların ortalama yüzde 90'ı bu yöndeki ilk olayın failinin tanıdıkları bir kişi olduğunu söylemiştir. Altı ülkenin verileri ise ergen yaşlardaki erkeklere yönelik cinsel şiddetin failleri arasında en sık görülenlerin arkadaşlar, sınıf arkadaşları ve partnerler olduğunu göstermektedir (UNICEF, 2017).

UNİCEF'e Göre Okullarda Şiddet Verileri:

- Okul çağındaki çocukların yarısı -732 milyon- okullarda fiziksel cezanın tam olarak yasaklanmadığı ülkelerde yaşamaktadır.
- Son 25 yıl içinde okullarda silahla ateş açılması şeklinde belgelenmiş olayların dörtte üçü ABD'de meydana gelmiştir (UNICEF, 2017).

Şiddete Uğrayan Çocuklarda Gözlenebilen Belirtiler

Şiddetin herhangi bir türüne maruz kalan çocuklar saldırganlık ve suçluluk gibi davranışsal bozukluklar; depresyon ve kaygı gibi duygusal ve ruhsal bozukluklar, aşırı korkma, kabus görme ve regresyon gibi post- travmatik stres belirtileri; uyku bozuklukları, akademik ve bilişsel bozukluklar gibi somatik belirtiler sergileyebilir (Gardner, Thomas ve Erskine, 2019; Jenny, 2010; Edleson 1999, Margolin ve Gordis 2004). Ayrıca; kavgacı ve hırçın davranışlar, içine kapanma ve tepkisiz davranma, dikkat dağınıklığı ve tedirgin davranma, irkilme davranışları, konuyla ilgili konuşmalardan, kişilerden uzak durmaya çalışma, olayın önemli bir kısmını hatırlayamama, çevreye olan ilgilerinde azalma, duygularını dışarı vurmada kısıtlılık, çevreden uzaklaşma gibi tavırlar sergileme, mutsuz olma, oyunlarında yaşadıkları olayı tekrar tekrar canlandırma, yaşadığı olaylarla ilgili resimler çizme gibi davranışlar gösterebilmektedirler (Gardner, Thomas ve Erskine, 2019; Jenny, 2010; Edleson 1999, Margolin ve Gordis 2004).

Türkiye'de Çocuk İstismarı ve İhmaline Karşı Uygulanan Sosyal Politikalar

Ülkemizde çocuk istismarına yönelik hizmet ve uygulamalar arasında Çocuk Destek Merkezleri ve Çocuk İzlem Merkezleri bulunmaktadır.

- **Çocuk Destek Merkezleri;** Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği 29.03.2015 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu merkezler çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek amacıyla hizmet vermektedir (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015). Çocukların rehabilite olması ve toplumla bütünleşmesi amaçlanmaktadır. Çocuk Destek Merkezlerinde çocuğun kuruluşa kabulü ile birlikte her çocuğa merkezde görevli sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimcisi, sosyolog veya öğretmen unvanına sahip bir meslek elemanı çocuğa danışman olarak görevlendirilmektedir. Bu merkezlerde çocuklara ve ailelerine yönelik uygulanmak üzere psikososyal destek ve müdahaleyi içeren Anka Çocuk Destek Programı uygulanmaktadır. Anka Çocuk Destek Programı, Avrupa Birliğinin finansmanlığında UNICEF'in teknik desteği ile oluşturulmuştur (Anka Çocuk Destek Programı Uygulama Yönergesi, 2015). Çocuk Destek Merkezleri her alanda uzman kişilerce çocuklara psikososyal desteğin sağlanması açısından çok önemli birimlerdir.
- **Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM);** Öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitilmiş kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde 04.10.2012 tarihinde 28431 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak kurulmuştur (Çocuk İzlem Merkezi Genelgesi, 2012). Çocuk İzlem Merkezleri yalnızca cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin değerlendirildiği 7 gün 24 saat hizmet veren merkezlerdir. Kolluk kuvvetlerine yapılan bildirimlere göre çocuk ÇİM'e teslim edilir. ÇİM'e başvuran olguların tüm işlemleri tamamlanana kadar, barınma ve tıbbi gereksinimleri hastane tarafından karşılanmaktadır. Çocukla ön görüşme yapıldıktan sonra aile ile görüşme ve adli görüşme gerçekleştirilir. Daha sonra adli muayene, çocuk sağlığı muayenesi ve çocuk ve ergen psikiyatri muayenesi yapılır. Ardından çocuğun ailesine tesliminde risk olduğu durumlarda çocuk güvenli bir ortama yerleştirilir. Ancak her ilde bu merkezler bulunmadığından yaygınlaştırma çalışmalarının hızla sürmesi gerekmektedir (Bağ ve Aşen, 2016).

Çocuklar İhmali ve İstismarının Önlenmesi İçin Öneriler:

- Çocuk, aile ve toplum temelinde çalışmalar yürütülmelidir.
- Çocuklara istismarla ilgili eğitim verilmeli ve detaylı bilgilendirme yapılmalıdır. Çocukların bu konuda bilinçli olması ve kendilerini koruyabilmeleri istismarı önlemek açısından çok önemlidir. Aileler ve öğretmenler çocuklara istismarın ne olduğunu, özellikle kötü dokunmanın ne olduğu, özel alanlarını ve bunlara kimsenin dokunamayacağını anlatmalıdır. Bedenine kendi rızası olmadan kimsenin dokunamayacağını çocuklara öğretmek gerekir.
- Çocuklara yönelik şiddetin azaltılmasını hedefleyen eğitim, sosyal refah, adalet ve sağlık sistemlerinin yanı sıra topluluklar ve çocuklarla da işbirliği yapılarak oluşturulan ulusal planların hazırlanması.
- Çocuklar şiddet ve istismar konusunda bilgilendirilmeli ve güvenlikleri için gerekli olan beceriler kazandırılmalıdır.
- Yetişkinlerin davranışlarının değiştirilmesi; ekonomik ve toplumsal eşitsizlikler, şiddeti mazur gören toplumsal ve kültürel normlar, yetersiz politikalar ve yasal düzenlemeler, mağdurlara yönelik hizmetlerin yetersizliği, şiddeti önleyen ve bu olguya tepki veren etkili sistemlere yapılan yatırımların sınırlılığı gibi çocuklara yönelik şiddete katkıda bulunan faktörlerin ele alınması.

- Ulusal politikaların; şiddet içeren davranışların asgariye indirilmesi, eşitsizliklerin azaltılması, ateşli ve diğer silahlara erişimin sınırlandırılması gibi konulara odaklanması.
- Sosyal hizmet sistemlerinin kurulması ve şiddet deneyimi yaşamış çocuklara ilişkin yönlendirme, danışma ve tedavi hizmetlerini verecek sosyal hizmet uzmanlarının eğitilmesi.
- Çocukların, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve halkın farklı biçimlerdeki şiddeti tespit edecek şekilde eğitilmesi, şiddet olaylarını rahatça dile getirip bildirebilecekleri şekilde güçlendirilmesi.
- Çocuklara yönelik şiddet konusunda daha detaylı analiz edilmiş veriler toplanması ve sağlanan ilerlemenin sağlam izleme ve değerlendirme sistemleriyle takip edilmesi.
- Çocuklara yönelik istismarın önlenmesi için istismarcılara yönelik caydırıcı cezaların ve yaptırımların uygulanması gerekmektedir. İstismar davalarında cezalarda indirim sözü konusu olamamalıdır. Toplumda çocuk istismarı ile ilgili farkındalık oluşturmak için medyaya sorumluluk düşmektedir. Kamu spotları düzenlenerek, toplumsal kampanyalar oluşturularak toplumun bilinçlenmesi sağlanmalıdır.

Kaynaklar

1. Aktay, M. İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi. Gelişim ve Psikoloji Dergisi, 1(2), 169-184.
2. Aktay, M.(2020).İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi.Gelişim ve Psikoloji Dergisi,1(2):169-184 .
3. Alpaslan, A.H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. Kocatepe Tıp Dergisi, 15(2), 194- 201.
4. Anka Çocuk Destek Programı Uygulama Yönergesi (2015, 9 Ocak). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Sayı:16971224-010.04-3259). <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yonergeler/ankacocuk-destek-programi-uygulama-yonergesi.pdf> (Erişim Tarihi: 02.10.2021)
5. Bağ, Ö. ve Alşen, S. (2016). Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk İzlem Merkezleri. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi, 6(1), 9-14.
6. Butchart, A. ve Mikton, C. (2014). Global status report on violence prevention. Technical Report. World Health Organization.
7. Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği (2015, 29 Mart). Resmi Gazete (Sayı: 29310). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150329-1.htm> (Erişim Tarihi: 02.10.2021)
8. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1995, 27 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 22184). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22184.pdf> (Erişim Tarihi: 02.10.2021)
9. Çocuk İzlem Merkezi Genelgesi (2012, 4 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 28431). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004-5.htm> (Erişim Tarihi: 02.10.2021)

10. Edleson JL (1999) Children's witnessing of adult domestic violence. *J Interpers Violence* 14:839-870 .
11. Gardner, M.J., Thomas, H.J. ve Erskine, H.E. (2019). The association between five forms of child maltreatment and depressive and anxiety disorders: A systematic review and metaanalysis. *Child Abuse Neglect*, 96, 104082.
12. Gürhan, N. (2015). Her Yönüyle Çocuk İhmal ve İstismarı. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi. 1-80.
13. Hornor, G. (2005). Domestic Violence and Children. *Journal of Pediatric Health Care*, 19: 206-212.
14. İnce, T. ve Yurdakök, K. (2014). Munchausen by Proxy Sendromu; A Munchausen by Proxy Sendromu; Ağır Bir Çocuk Bir Çocuk İstismarı Formu. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 8(3): 165-170.
15. Jenny, C. (2010). *Child Abuse and Neglect E-Book: Diagnosis, Treatment and Evidence-Expert Consult: Online and Print: Elsevier Health Sciences*.
16. Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A.S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47: 140-151.
17. Margolin G, Gordis EB (2004) Children's exposure to violence in the family and community. *Curr Dir Psychol Sci* 13:152-155 .
18. Özer, E., Bütün, C., Beyaztaş, Y. F., & Engin, A. (2007). Çorum adli tıp şube müdürlüğü'ne 2006–2007 yıllarında başvuran cinsel istismar mağduru çocuk olgularının değerlendirilmesi. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(2), 51-5.
19. Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
20. Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1):70-74.
21. Turhan, E., Sangün, Ö., & İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *Sted dergisi*. 15(9): 153-157
22. UNICEF, 2017. Tanıdık bir yüz: Çocukların ve ergenlerin yaşamında şiddet. <https://www.unicef.org/turkey/en/node/1916> (Erişim Tarihi: 02.10.2021)
23. World Health Organization. (2020). Child Maltreatment. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
24. Yüksel, H. ve Yüksel, M. (2014). Çocuk İhmal Ve İstismarı Bağlamında Türkiye'de Çocuk Gelinler Gerçeği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 1-24.

TERÖR VE İNOVASYON

Prof. Dr. Hanifi ATLI, *Letonya*

Türkiye de göç hareketliliğinin zirvede olduğu son 30 yılda yaşanan nüfus hareketleri ve beraberinde getirdiği yoksulluk vb. sorunlar öbeğinde hızlı bir göç dalgası yaşanmaktadır. Göçle gelen insanlar yeni yerleşim yerlerine sosyal ve ekonomik olarak uyum sağlamada zorlanmakta, özellikle çocuklar ve gençler, çeşitli nedenlerle ihmal ve istismar edilmektedirler.

Gelişmekte olan ülkelerde; işsizliğin, yoksulluğun, göçün ve dağılan ailelerin meydana getirdiği; okulla irtibatı kesilmiş veya kesilme riski taşıyan dolayısıyla sokağa düşme riskiyle karşı karşıya gelen çocuklar ve gençlerin oluşturduğu topluluklar sıklıkla görülmektedir.

Bu ihmallerin aileden, toplumdan ve yaşamdan uzaklaştırdığı çocuklar ve gençler; sokaklara, çalıştırılmaya, istismara ve suça itilmekte bu koşullar içerisinde madde bağımlılığı, zorbalık gibi davranışlara yönlenebilmektedirler.

Bu nedenle çocuk ve gençlere ülke genelinde erişilebilir, bir yandan etkin ve bilimsel rehberlik ve koordinasyon hizmetleri sunarak bir yandan da risk altındaki gençlere yönelik inovatif fikri oluşturma ve bu alanda ortam yaratarak onların potansiyellerinde var olan girişimcilik becerilerini ortaya çıkartmak gerekir.

Şiddet meyillisi çocuk ve gençlerin olumsuz davranışlarını bertaraf ederek onların topluma sağlıklı bir birey olarak karışmalarını sağlamak, risk altındaki genç bireylerin İnovasyon mucitleri gibi rol modelleri üzerinden sosyal yaşama tutunmalarına destek olmak sadece kendisine değil ülke ekonomisine de katma değer yaratacaktır. Bu açıdan bakıldığında inovasyonun toplumsal entegrede ve ülkelerin gelişmesindeki katkısı yadsınamazdır.

Özellikle ülkemizde yaşadığımız pek çok sorunu inovasyonu temel alarak aşabileceğimizi düşünmekteyim. Bu sebeple İnovasyon kavramına ve çeşitlerine değinmek yerinde olacaktır.

İnovasyon, Latince kökenli bir kelime olup bilgi ve tekniklerin geliştirilerek, insanlık için kullanılması anlamına gelmektedir. İnovasyon yaşam içerisinde; iş, sanayi, ticaret, eğitim gibi pek çok alanda görülmektedir. Horth ve Vehar (2015) inovasyonu bir şeye değer katan yeni bir tasarım ya da yaratıcılık olarak tanımlamıştır.

İnovasyon, tam olarak yenilik kelimesinin tanımı olmasa da gelişimde bir süreci ifade eder. İnovasyonda önemli olan, ekonomik ya da toplumsal bir yarar sağlamasıdır. Bu süreçte dünyada yaşanan gelişmeleri gören, risk alabilen, yaratıcı, sorgulayıcı, iletişim kurabilen, işbirlikçi ve üretken bireylere ihtiyaç vardır. Bu da ancak eğitim de yapılacak yeniliklerle gerçekleşebilir.

OECD'nin inovasyonla ilgili verileri toplamaya ve kullanmaya yönelik uluslararası bir referans kılavuzu olan Oslo Kılavuzu, İnovasyon kavramını şu şekilde tanımlamıştır: "(...) Bir birimin öncekinden önemli ölçüde farklı olan yeni veya geliştirilmiş bir ürünlerin veya sürecin (veya bunların bir kombinasyonu) Potansiyel kullanıcılara (ürün) sunulmasıdır. Oslo Kılavuzunun 4. ve en son baskısına göre, dört ana yenilik türü vardır:

1. Organizasyonel İnovasyon

Örgütsel yenilik, bir şirketin iş uygulamalarını ve ayrıca işyerini örgütlenme şeklini ve dış paydaşlarla olan ilişkisini bir şekilde değiştirecek yeni bir organizasyon stratejisinin geliştirilmesini ifade eder. Buna örnekler vermek gerekirse:

- Haftada sadece 4 gün olmak üzere dört günlük bir çalışma programını benimseyen ilk şirketler
- Dijitalin gücünü kullanmaya başlayan ve çalışanların ofisi atlayıp evden çalışmasına izin veren ilk şirketler (rolüne bağlı olarak)

2. Süreç İnovasyonu

Süreç inovasyonu, operasyonel yöntemlerdeki, kullanılan tekniklerdeki ve ekipman veya yazılımdaki değişiklikler de dahil olmak üzere yeni veya geliştirilmiş bir üretim veya teslimat yaklaşımının uygulanmasıyla ilgilidir. Örnek olarak:

- Yazılım teknolojisine yatırım yapan ve örneğin bir bulut iletişim merkezlerini kullanan ilk firmalar, müşteri destek süreçlerinin düzenlenme şeklini değiştirdi.
- Örneğin, Önemli bir otelden alınan bilgileri kullanarak büyük verilere dayalı kararlar almaya karar veren ilk oteller, karar verme yaklaşımlarında değişiklikler yaptı.

3. Ürün İnovasyonu

Ürün inovasyonu, yeni veya geliştirilmiş bir mal veya hizmetin tanıtılmasıdır. Bu buluşlar veya değişiklikler, teknik özelliklerin, kullanılan malzemelerin veya yazılımın iyileştirilmesi ve hatta kullanıcı deneyimi üzerinde ilerleme ile ilgili olabilir. Ancak, ürün yeniliklerinin tüm işlevleri veya performans özelliklerini iyileştirmesi gerekmez. Yeni bir işlevin iyileştirilmesi veya eklenmesi, diğer işlevlerin kaybıyla veya diğer bazı özelliklerin düşürülmesiyle de birleştirilebilir.

Ayrıca, bir ürün yeniliği potansiyel kullanıcılara sunulmalıdır, ancak mutlaka satış yaratması gerekmez. Çünkü öyle olsaydı, düşük talepli yenilikler veya örneğin ücretsiz uygulamalar gibi dijital ürünler hariç tutulurdu. Aynı zamanda, rutin değişiklikler veya güncellemeler, yalnızca hataları düzelttikleri veya bazı mevsimsel değişiklikler yaptıkları için ürün yeniliği olarak kabul edilmez.

Ürün inovasyonlarına örnekler:

- Bir oyuncak firmasının, ünlü tuğlalarının malzemelerini biyolojik olarak parçalanabilen yağ bazlı plastiklerle değiştiriyor
- Otomobil pazarına sunulan ilk elektrikli araçlar da bir yenilikti ve sürekli çıkan daha uzun menzilli yeni piller de bir yenilik örneği.

4. Pazarlama İnovasyonu

Pazarlama yeniliği, örneğin bir ürünün tasarlanma veya paketlenme biçiminde veya hatta fiyat veya promosyonla ilgili diğer kararlarda değişiklikler üreten yeni bir pazarlama stratejisi geliştirmek anlamına gelir.

Pazarlama inovasyonuna örnek:

- Firmaların yeni atıksız konteyneri

5. Eko-inovasyon ve Sürdürülebilirlik Yaklaşımı (5. Bir İnovasyon Türü):

Eko-İnovasyon, BM tarafından belirlenen 2030 sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik önemli ilerlemeler sağlayan bir yeniliktir. Uygulamada, üretim modlarımızın çevre üzerindeki etkilerini azaltmak, doğanın çevresel streslere karşı direncini artırmak veya doğal kaynakların daha verimli ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamak anlamına gelir.

Bu şekilde eko-inovasyonun iki farklı alanda değer yaratabileceğini söyleyebiliriz. Birincisi, bir ürünün tüm yaşam döngüsü boyunca sürdürülebilirliği teşvik ettiği için sürdürülebilir kalkınma perspektifinden, iklim değişikliği, kaynak kıtlığı ve biyolojik çeşitlilik gibi zorlukların ele alınmasına yardımcı olur. İkincisi, bir şirketin performansını ve rekabet gücünü de artırabilir. Eko-inovasyon, yeni ve daha yeşil süreçleri, teknolojileri ve hizmetleri benimseyerek, kuruluşların yeni pazarlara erişmesine, değer zinciri boyunca üretkenliği ve karlılığı artırmasına, itibarlarını güçlendirmesine veya yeni yatırımcıları çekmesine yardımcı olabilir.

Eko-İnovasyon Örnekleri:

- Bir süre önce, Kimyasal Ürün Üzerine Çalışan büyük bir firma, soğuk suyla yıkamaya geçerek elektrik faturalarından tasarruf edebileceklerini fark ettiler ve soğuk suyla deterjanlar geliştirmeye başladılar (ürün yeniliği)
- Dünyada tanınmış bir mobilya markası, sürdürülebilirlik stratejisinin bir parçası olarak filosunu elektrikli araçlarla değiştiriyor (süreç yeniliği)

İnovasyon kavramının ortaya çıkmasında, 21.yüzyıl becerileri sayılan dijital merkezli yaşam dönüşümü etkili olmuştur. Günümüzde inovasyon, küresel sorunların giderilmesine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda farklı üretim yöntemlerinin de meydana çıkarılarak sorunun çözümüne alternatif olabilmekte, üretimde karı arttırarak istihdama dolayısıyla ülke ekonomisine yüksek fayda sağlayabilmektedir.

İnovasyon kültürü, bir toplumda öğrencinin temel eğitimden itibaren öğrendikleriyle içselleştirebileceği bir yaşam şekli ve bakış açısıdır. Bu açıdan bakıldığında İnovasyon kültürünün çok erken yaşlardan itibaren çocuğa kazandırılması gerekir.

Özellikle gençlerin uluslararası alanda bilinç sahibi olarak, farkındalık yaratarak ulusal ve uluslararası rekabette öncü olabilmesi sağlıklı bir eğitimle sağlanabilir. Ülkelerin eğitim programları; öğrenciye inovasyon kültürünü kazandırmalı, yenilikçi düşünce becerisi barındırmalıdır. Eğitim; öğrencide bakış açısının oluşmasını sağlarken, inovasyon ise oluşan bu yeni görüşün niteliğinin artmasına yarar ve birbirlerini tamamlarlar.

Eğitim programlarının oluşumunda 21.Yüzyıl öğrenme becerileri, eğitim- öğretim süreçlerine yayılmalıdır. Bir program; yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve işbirliği, bilgi ve teknoloji, medya becerileri, yaşam ve meslek becerileri, sosyal ve kültürler arası beceriler, üretkenlik ve sorumluluk, liderlik gibi pek çok ayrıntıyı içermelidir. Okullarda, bu becerileri önceleyecek kurum liderleri bulunmalıdır.

Türkiye'nin inovasyon performansı incelendiğinde, Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin içinde ve Doğu Asya ülkelerine göre oldukça geridedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri toplumda inovasyon ile ilgili bir farkındalığın olmamasıdır.

Türkiye'de inovasyon çalışmaları Avrupa ile aynı zamanlarda başlamıştır. 1996-2000 yıllarını kapsayan VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'yla (DPT,1995) inovasyon politikaları ilk defa ele alınmaya başlanmıştır. 1997 de bilim, teknoloji ve inovasyon konuları Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunda (BTYK) görüşülmeye başlanmıştır. BTYK inovasyon sürecinde hükümet, kamu kurum ve kuruluşları, akademik çevreler ve sanayi temsilcilerini iş birliği yapma konusunda fırsatlar sağlamıştır. Fakat geçen sürede somut bir ekonomik ve toplumsal faydaya yol açmadığı fark edilmiştir. Bunun nedeni inovasyon sürecinde yer alan aktörlerin iş birliği kuramamasıdır.

İnovasyona önem veren ülkelerin incelemesini yaptığımızda örneğin Finlandiya, 20 yıl önceki ekonomik kriz ile mücadele eden ülke değildir. Bugün ki başarısını yaptıkları inovasyon yatırımlarına borçludurlar. Öyle ki Pisa sınavlarında dünya da ön sıralardadır. (MEB,2016 Pisa Raporları).

Ülkemizde inovasyon ile ilgili olarak ortaokullarda okutulan Teknoloji Tasarım dersi ile, çocukların problem çözme becerilerini geliştirmek, girişimcilik ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak, inovasyon kültürüne sahip nesillerin yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı'nın Yenilikçi Üretim, İstikrarlı Büyüme ana başlığı altında; Üretimde Yapısal Değişikliğe Yönelik Hedef ve Politikalar, Bilim, Teknoloji ve Yenilik, İmalat Sanayinde Dönüşüm, Girişimcilik ve KOBİ'ler ve Fikri Mülkiyet Hakları alt başlıkları altında belirlenmiştir.

Bunlara ek olarak 2023 hedeflerine ulaşılabilmesi için yirmi beş adet öncelikli dönüşüm programı hazırlanmıştır. Öncelikli alanlarda, temel yapısal sorunlara çözüm olması hedeflenen bu programlardan biri de Öncelikli Teknoloji Alanlarında Ticarileştirme Programıdır. Bu program kapsamında araştırma merkezi, kuluçka, hızlandırıcı, teknoloji ve yenilik aktarım merkezlerinin artırılması, teknoloji transfer ara yüzlerinin artırılması vb. program hedefleri ortaya konmuştur.

Bir ülkede inovasyon için gerekli ortam nasıl yaratılır? sorusu eğitim sistemi içerisinde yapılacak değişimlerle cevaplandırılabilir.

Eğitim kurumları; inovasyon için dünyada yaşanan gelişmeleri görebilen, risk alabilen, yaratıcı, sorgulayıcı, iletişimci, işbirlikçi bireyler yetiştirmelidir. Bu doğrultuda oluşturulacak eğitim ortamlarının aktörleri de inovasyon kültürünün etkin gelişimcisi olmalıdırlar.

Bir ülkede; İnovasyon kapasitesini ölçebilmek için birtakım göstergelerden faydalanılabilir. AB tarafından hazırlanan EIS (European Innovation Scoreboard) çalışması, 25 kriterden oluşan göstergeyi kapsamaktadır. Bu göstergeler Avrupa komisyonunun denetiminde hesaplanırlar. Bunların içerisinde bulunan en temel inovasyon göstergeleri ise; Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge), Patent, Eğitim, Araştırmacı Sayıları, İleri Teknoloji İhracatıdır.

Ekonomi dünyası açısından baktığımızda ise; işletmelerin Ar-Ge ve yeniliği bir kurum kültürü olarak benimsemeleri, ulusal ve uluslararası desteklerden daha fazla yararlanmaları, alternatif finansman kaynaklarına erişimlerinin sağlanması, Ar-Ge ve yenilik projeleri

üretmeleri, fikri ve sınai mülkiyet haklarını koruyup yönetebilmeleri ve ticari kazançta çevirebilmeleri için kurumsal kapasitelerinin sürekli inovatif düşünceyle hareket etmesi gerekir.

Sonuç olarak Ülkemizin; yüksek katma değerli, teknoloji ve bilgi yoğun ürün ve hizmetler ile küresel ekonomide söz sahibi olabilmesi için ticaret sektöründen eğitim kurumlarına kadar tüm tarafların Ar-Ge ve yenilik odaklı ekonomik yapıya dönüşümü desteklemeleri önemlidir.

Kaynaklar

1. Elçi, Ş. (2007). “İnovasyon Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı”. Technopolis group. 2. Baskı. Ankara
2. Gürler B. (2016) Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı 21.yy Türkiye’inde inovasyon Sistemi, performans Başarısı Ve Açık İnovasyon Kavramı Yüksek Lisans tezi
3. Güçlü N. Koşar.S. (2018) Eğitim Yönetiminde Liderlik, Pegem, Ankara
4. Mani S. (2001). Role of government in promoting innovation, an international comparative study, The Future of Innovation Studies Konferansı, Eindhoven University of Technology, Hollanda, 20-23 Eylül s. 3.17.
5. Taş S. (2017) İnovasyon Eğitimi Ve Küresel İnovasyon Endeksi Doç. Dr. Süleman Demirel Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA EKONOMİK ŞİDDET

Dr. Dilek DURAK, Prof. Dr. Mensur NUREDDİN / *Macedonia*

Özet

Bu çalışma insanlığın varoluşundan beri süregelen ve kendini zamanla birlikte evrimleştiren şiddet türlerinin önemli bir parçası olan ekonomik şiddetin etkilerini Türkiye ve Küresel açıdan incelenmiştir. Bu çerçevede ekonomik şiddet bireysel ve toplumsal açıdan ele alınmış ve ekonomik şiddetin sonuçları, nedenleri ve toplumlar üzerinde bıraktığı etkilere değinilmiştir.

Ekonomik şiddet, Türkiye’de aile içi ve dışı olarak değerlendirilmiştir. Kadının, erkeğin aile ve iş hayatında maruz kaldığı ekonomik şiddetin konumuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Bu kıyaslama bireysel hayatta karşılaşılan ekonomik şiddetin çözümlenmesi ve açıklanması açısından makaleye katkı sağlamıştır.

Makalede, insanın bireysel hayatından devletlerin dış politikalarına kadar uzanan ekonomik şiddet diğer makaleler ve kitaplar yardımıyla anlatılmıştır. Evlilik kurumunda çoğu kadının finansal gücünün yetersizliği nedeni ile kocasına bağımlı hale gelmesi, erkek ve kadın bireylerin iş hayatında ekonomik zorbalığa uğraması ve gelişmiş devletlerin gelişmemiş veya gelişmekte olan devletleri finans faktörünü kullanarak nasıl yönlendirdiği incelenmiştir. Ekonomik şiddete karşı devletlerin bireyleri korumaya yönelik izlediği politikalar ve dışı yönelik uyguladıkları yaptırımlara makalede yer verilmiş, çözüm önerileri ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik Şiddet, Medyanın Ekonomik Baskısı, Modern Sömürgecilik, Ekonomik Zorbalık.

Abstract

This study examines the effects of economic violence being an important part of the violence that has been going on since the existence of humanity and evolving itself over time from a Turkish and Global perspective. In this context, economic violence has been approached individually and globally, and the consequences, causes, and effects of economic violence on societies are mentioned.

Economic violence has been evaluated as within and outside the family in Turkey. The position of the economic violence that women and men are subjected to in domesticity and business life has been tried to be clarified. This comparison of men and women contributed to the article in terms of analyzing and explaining the economic violence encountered in individual life.

In this study, economic violence, from individual life to the foreign policies of the governments, is explained with the help of other research and books. The fact that many women in the marriage institution become dependent on their husbands due to insufficient financial power, the economic bullying of men and women in business life, and how developed states manipulate underdeveloped or developing states by using the financial elements are examined. The policies applied by the states to protect individuals against economic violence and the sanctions they imposed on the outside are included in the article, and solution suggestions are presented.

Key Words: Economic Violence, Economic Pressure of the Media, Neocolonialism, Economic Bullying.

Introduction to Economic Violence

Economic violence is a kind of violence done by individuals or organizations that target financially deprived people. Individuals may be service workers, such as undocumented immigrants and food service workers, on the other hand, spouses, or LGBT persons in the community. Economic violence defined by the World Health Organization (WHO) as a type of collective violence perpetrated by larger groups against individuals. Economic violence usually connected with or attributed to modern feminism, which defines it as a broader form of violence that includes psychological and sexual violence in addition to the use or threat of physical force.

Limiting violence to its narrow definition and concentrating on physical violence cause both errors in legal decisions and ignoring the harms caused by any social advancements and systems. Hence, it is necessary to consider violence from a broad perspective. Respectively, violence can encompass various oppressions, causing direct and indirect mental and physical effects on people; the effects of economic violence on a person's health and well-being may be both immediate and long-term. Economic violence, for instance, is not ordinarily involved in the violence domain; any property oppression distinguished from physical violence against people as damaged to property. Furthermore, premises such as extrajudicial execution and media terrorism are just commencing to be in use.

It is reasonable to evaluate the inadequate social security opportunities, dramatic unemployment level, and inflation in a country as economic violence. Chronic inflation and low wages threaten modernized life; in addition, expedite ordinary violence by making people who dread their future more aggravated and problematic. Is not it violence that our forests' imprisonment by the ax, the gradual deterioration of fertile areas by erosion or wrong urbanization, rapid industrialization turning our rivers and seas into sewer pits, and the constant pollution of urban air, a definite threat to people's mental balance and physical health? (Unsal, 1996) Alternatively, it is just another pattern of violence that the economic embargo applied to the Iraqi people for a sustained time, along with the loss of many lives to punish the Iraqi government. Consequently, economic violence has taken its place as a significant type of violence as it poses a great threat to people, society, and most importantly, the family structure in the 21st century. A study conducted by the United Nations suggests that as many as one billion people, particularly women and children, suffer from violence in their homes and communities. Economic violence is a significant aspect of this problem.

Economic violence in Turkey

Terrorism and violence in Turkey have undoubtedly resulted from social and economic difficulties along with other reasons. (Özerkmen, 2012) Those who attribute violence directly to psychological disorders and evaluate it unilaterally, therefore incorrectly, equate the social and economic approach with the line of erraticism. When economic and social reasons behind the violence examined, migration from rural to urban areas, poverty, unjust national income distribution, price increases, and unemployment play a big part in the increment of violence.

Economic Violence on Women In Turkey

Economic violence experienced by women in the social structure is less reported than other types of violence. (Gökkaya, 2011) Despite this, economic violence against women is at the root of many forms of violence. Alternatively, making women economically dependent on men causes them to be imperiled to economic, psychological, physical, and sexual violence to a large extent. “The severity of the economic factor in a women's domestic relationship can be two-sided: either the woman is dependent on the man or superior to men in terms of occupational status.” (İçli, 1994) In the first case, the male makes the female dependent on him and does not consider her as a threatening element. In the second case, the male sees it as a threat that women come across with more profit than himself and take a violent approach to eliminate this situation. Therefore, women were injured in the means of individualism and socialism.

Although the political, cultural, socio-economic, and legal structure of Turkish government plays a significant role in the economic violence of women, many plans and projects are being prepared to improve the situation of women in economic life with many applications. As an example, with the alteration made in the Income Tax Law in 2007, the profit from selling the products produced by women in bazaars, festivals, and fairs was exempted from tax. (Gökkaya, 2011) The growth in the number of initiatives and projects similar to these will elevate women's positions and roles in society, making them more valued.

Conclusion

Violence is not an innate behavior. The branches of violence are many, but one of the most important is the economy. When people are hungry and desperate, they will take whatever measures necessary to ensure that their families have enough food. Hence, some actions must be taken to eliminate economic violence.

To prevent violence in society, it is necessary to inform individuals, families, and society through education. In societies with a lower level of education, the economic violence rate in families is habitually high. On the other hand, people who have more access to information and knowledge comprehend how to deal with problems. In particular, it is necessary to teach men that violence should not be used as a tool to gain power over women, and women should not take violence as a common phenomenon.

All forms of violence create deviant individuals in societies, and the existence of deviant individuals can cause numerous social problems. A healthy and prosperous society, on the other hand, is constituted of only educated and aware individuals.

Bibliography:

1. Adams, A. E., Greeson, M. R., Littwin, A. K., & Javorika, M. K. (2020). The revised scale of Economic Abuse (SEA2): Development and initial psychometric testing of an updated measure of economic abuse in intimate relationships. *Psychology of Violence, 10*(3), 268–278. <https://doi.org/10.1037/vio0000244>
2. Alkan Ö, Özar Ş, Ünver Ş (2021) Economic violence against women: A case in Turkey. *PLoS ONE 16*(3): e0248630. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248630>
3. Balcı, S. (2005). Kadın Yoksulluğu ve Hukuk. Çer-Çöp, Odak: Feminizm Ve Hukuk, *Cogito Dergisi*, 43.
4. Çıvı S, Kutlu R, Marakoğlu K (2008). The frequency of violence against women and the factors affecting this: a study on women who applied to two primary health care centers. *Gülhane Tıp Dergisi*.
5. Eken, A. (1996). Bir Olgu Olarak Türkiye'de Şiddet. *Cogito*, (6-1).
6. Erten, Y, ARDALI, C. (1996) Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları.
7. Gökaya, V. B. (2011). Türkiye’de kadına yönelik ekonomik şiddet. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler*, 12(2).
8. İçli, T. G. (1994). Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul-İzmir Örneği. *Hacettepe Üniv. Edebiyat Fakültesi Journal*, 11(1-2).
9. Isık, N. (2007). Türkiye’de Kadın Hareketi ve Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *Aile İçi Şiddet, Kadın Çalışmaları Dergisi*.
10. Nicklaus, E.F. (1980). *The Literature of Terrorism*. Westport, Greenwood Press.
11. Özerkmen, N. (2012). “Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet” *Akademik Bakış Dergisi*, (28).
12. Postmus, J. L., Hoge, G. L., Breckenridge, J., Sharp-Jeffs, N., & Chung, D. (2018). Economic abuse as an invisible form of domestic violence: A multicountry review. *Trauma, Violence, & Abuse, 21*(2), 261–283. <https://doi.org/10.1177/1524838018764160>
13. Unsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito, YKY*, (6-7), 29–37.
14. Watts, C., & Zimmerman, C. (2002). Violence against women: Global scope and magnitude. *The Lancet*, 359 (9313), 1232–1237. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(02\)08221-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(02)08221-1)

KIRILGAN GRUPLAR VE ŞİDDET

Dr. Öğr. Üyesi Bahadır GENİŞ / Prof. Dr. Behçet COŞAR. *Türkiye*

"Kırılğan grubu" tanımlamak bile, bu gruplara dâhil olduğunu düşündüğümüz kişiler için bir damgalama oluşturur. Yapılacak tanımlama, bu grupta var olduğunu düşündüğümüz kişilere kırılğan oldukları mesajını vermemize neden olacaktır. Kırılğan grubun oluşumunu anlamak, çözüm yolundaki tanımlamadan önce gelir. Kırılğan gruplar esasen başka bir grup tarafından daha fazla şiddet kullanılmasıyla oluşur. Bu grubun kırılğanlığı, onların haklarını (doğuştan var olan) bu grupta olduğunu varsaydığımız kişilere teslim ettiğimizde onarılmaya başlar. Bireylerin şiddet yaşamalarında bazen yaş, bazen cinsiyet ve bazen de ırk değişken olabilmektedir. Ayrıca sosyoekonomik durum ve sağlık durumu da bireylerin sözlü, fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalması açısından risk oluşturabilir. Medyanın bu değişkenlerin yol açtığı şiddet riskini artırdığını görüyoruz. Medya dediğimizde yaptığımız ötekileştirme bizi rahatlatırsa da medya çatısı altında çalışan insanlardır. İlgi ve isteklerimiz doğrultusunda haber yapar ve yayınlarlar. Ötekileştirme, savunmasız gruplara yönelik şiddeti azaltmaya çalışırken bile, insanlık için en kısa yol gibi görünmektedir. Ancak kişi kendi tutum ve davranışlarından yola çıkıp, özeleştiri yaptığında ve ötekileştirmeyi bıraktığında şiddet kullanmayı bırakacak ya da azaltacaktır.

VULNERABLE GROUPS AND VIOLENCE

Even defining the "vulnerable group" creates a stigmatization for those we think are included in these groups. The identification to be made will cause us to send the message that they are vulnerable to those we think exist in this group. Understanding the formation of the vulnerable group precedes the identification in the remedy path. Vulnerable groups are essentially formed by the use of more violence by another group. The vulnerability of this group begins to be repaired when we surrender their rights (innate) to those we assume to be in this group. Sometimes age, sometimes gender and sometimes race can be variable for individuals to experience violence. In addition, socioeconomic status and health status may also pose a risk for individuals to be subjected to verbal, physical or sexual violence. We see that the media increases the risk of violence caused by these variables. When we say media, even if the othering we have made relieves us, it is people who work under the umbrella of the media. They make and publish news in line with our interests and wishes. Even while trying to reduce violence against vulnerable groups, othering seems to be the shortest way for mankind beings. However, when a person starts from his own attitudes and behaviours, makes self-criticism and stops othering, she/he will stop using violence or reduce it.

BESLENME; DUYGU DURUM ÜZERİNDE ETKİLİ MİDİR?

Prof. Dr. Efsun KARABUDAK, *Türkiye*

Dünyada artan şiddet, saldırganlık davranışı, depresif semptomlar ve olumsuz ruh halinin gelişiminde ve görülmesinde altta birçok neden yatmaktadır. Son yıllarda beslenmenin de önemli bir etmen olduğu vurgulanmaktadır. Sürecin anne karnında başladığı ve ileriki yaşlarda da depresif semptomlar ile olumsuz ruh halinin görüldüğü kohort çalışmalarıyla gösterilmektedir. Bireyin beslenme düzeninde tükettiği besinin içeriği, tüketme zamanı, miktarı ve hatta yeterli ve dengeli beslenememe durumu bu noktada önemlidir. Araştırmalar, besinler yoluyla alınan makro ve mikro besin öğelerinin birçoğunun merkezi sinir sisteminin çalışma prensibini etkilediğini göstermektedir. Beslenme modelleri incelendiğinde Batı tarzı beslenme modeli yerine Akdeniz beslenme modelinin tercih edilmesiyle olumsuz ruh halinin gelişmesi önlenmektedir. Son günlerde üzerinde tartışılan ve ikinci beyin olarak adlandırılan bağırsak mikrobiyotası ve beyin aktivitesi arasındaki ilişkide; psikobiyotiklerin duygu durum yönetiminde rol aldığı görülmektedir. Bu derlemede anti sosyal ve saldırgan davranışların altında yatan ve olumsuz duygu durum risk faktörlerinden biri olan enerji alımı, besin içerikleri, bireyin yiyecek seçimi ve diyet modellerinin etkisinin güncel kaynaklar ışığında tartışılması amaçlanmıştır.

NUTRITION; IS IT EMOTION EFFECTIVE ON THE MOOD?

There are many underlying reasons for the development and occurrence of increasing violence, aggressive behavior, depressive symptoms and negative mood in the world. In recent years, it has been emphasized that nutrition is also an important factor. It is shown by cohort studies that the process begins in the mother's womb and that depressive symptoms and negative moods are observed in later ages. At this point, the consist of the food consumed, the time of consumption, the amount and even the situation of not being able to eat enough and balanced are important. Research shows that many of the macro and micro nutrients taken through food affect the working principle of the central nervous system. When the nutrition models are examined, the development of negative mood can be prevented by choosing the Mediterranean nutrition model instead of the Western-style nutrition model. In the relationship between gut microbiota and brain activity, which has been discussed recently and called the second brain; Psychobiotics appear to play a role in mood management. In this review, it is aimed to discuss the effects of energy intake, nutrient content, food choice and diet models, which are one of the negative mood risk factors and underlying antisocial and aggressive behaviors, in the light of current sources.

YAŞLI VE ŞİDDET: YAŞLININ İSTİSMAR VE İHMALİ

Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL, *Türkiye*

Giriş ve Amaç: Yaşlılara yönelik istismar ve ihmal uluslararası ve ulusal alanda yaygın görülen bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Bu sorunu çözmek için sağlık sistemlerinin, sosyal yardım kuruluşlarının, politika yapımcıların ve toplumun konuya dikkati çekilmelidir. Bu sunumda yaşlı istismar ve ihmalinin global durumu, türleri, risk faktörleri ve önleme stratejilerine genel bir bakış sunulmaktadır.

Yöntem: Bu çalışma ulusal ve uluslararası bir perspektiften bu alandaki temel konularla ilgili literatürü incelemiştir.

Bulgular: Çalışma literatüre dayanarak yaşlı istismar ve ihmal prevalansı, türleri, risk faktörleri ve önleme stratejileri hakkında mevcut bilgilerin bir sentezini sağlamaktadır. Yaşlı istismarı üzerine müdahale araştırmalarının umut verici 5 stratejisi ve Türkiye'deki durum bu çalışmada paylaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Bulgular, yaşlılara yönelik istismar ve ihmalin kapsamı ve nedenleri konusunda çalışmalar arasında giderek artan bir fikir birliğinin altını çizmektedir. Yaşlı istismar ve ihmali önleme programlarının daha etkili olması ve kanıta dayalı hale getirilmesi için araştırmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı istismarı, önleme.

THE ELDERLY AND VIOLENCE: ABUSE AND NEGLECT OF THE ELDERLY

Background and Aim: Abuse and neglect of the elderly is accepted as a common public health problem in the international and national arena. In order to solve this problem, the attention of health systems, social welfare institutions, policy makers and society should be drawn. This presentation provides an overview of the global situation, types, risk factors and prevention strategies of elder abuse and neglect.

Method: This study examined the literature on key issues in this field from a national and international perspective.

Results: Based on the literature, the study provides a synthesis of available information on the prevalence, types, risk factors and prevention strategies of elder abuse and neglect. 5 promising strategies of intervention research on elder abuse and the situation in Turkey are shared in this study.

Conclusion and Recommendations: The findings highlight a growing consensus among studies on the scope and causes of abuse and neglect of the elderly. Research should be conducted to make elder abuse and neglect prevention programs more effective and evidence-based.

Keywords: Elder abuse, prevention.

Giriş

Beklenen yaşam süresinin uzaması ile yaşlı nüfusta karşılaşılan sorunlar giderek artmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK-2019)'da yaşlı olarak kabul edilen 65 yaş ve üzeri nüfus, 2014 yılında 6 milyon 192 bin 962 kişi iken son beş yılda %21.9 artarak 2019 yılında 7 milyon 550 bin 727 kişi olarak bildirilmektedir. Yaşlı nüfus oranının 2023 yılı için %10.2, 2030 yılı için %16.3 olacağı öngörülmektedir (Güngör ve ark., 2021). Yaşlılık döneminde karşılaşılan sorunların içinde yer alan yaşlı istismar ve ihmali giderek daha fazla dikkat çeken bir konudur. Ancak dünyada ve ülkemizde yaşlıların istismar ve ihmeline yönelik müdahale çalışmaları ne yazık ki yetersizdir. Bu soruna yönelik acilen farkındalığın artırılmasına yönelik çabaların sarf edilmesi önerilmektedir (Pillemer ve ark., 2016; Güngör ve ark., 2021).

Bu sunumda yaşlı istismar ve ihmalinin global durumu, türleri, risk faktörleri ve önleme stratejilerine genel bir bakış sunulmaktadır.

Yöntem: Bu çalışma ulusal ve uluslararası bir perspektiften bu alandaki temel konularla ilgili literatürü incelemiştir.

Bulgular

Yaşlı İstismar ve İhmal ile İlgili Tanımlamalar

Şiddetin en sık görülen tipi olan yaşlı istismarı, eş istismarı ve aile içi şiddet olayları ile ilgili olan bir olgudur. Yaşlı istismarının ortak noktaları ile pek çok tanımı olmasına rağmen evrensel olarak kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır. Yaşlı istismarı terimi şiddet eylemlerini ve kötü davranmayı içine almaktadır. Araştırmalarda yaşlı istismarı kendi evinde oluşan, çoğunlukla yetişkin çocukları ve eşleri tarafından suçun işlendiği ev veya kişilerarası şiddet olarak tanımlanmaktadır (Beşer ve Kıssal, 2016). Dünya Sağlık Örgütü (2002) “Güven beklentisi olan herhangi bir ilişkide yaşlıya zarar veren veya strese sokan tek ya da tekrarlayan uygunsuz davranışlarda bulunulmasıdır” şeklindeki tanımlamıştır. “Yaşlı bireyin sağlık ve iyilik halini tehdit eden veya zarar veren herhangi bir davranış” (Uysal, 2002) veya “belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından yaşlının o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz kalması” şeklinde de tanımlanabilmektedir (Artan, 1996).

Yaşlı istismarı tipik olarak fiziksel istismar, sözel/emosyonel/psikolojik istismar, cinsel istismar ve ekonomik/maddi istismar, ihmal ve kendini ihmal olarak altı ana başlıkta incelenebilmektedir.

Fiziksel İstismar: Yaşlının güvendiği veya yaşlıya bakan birisi tarafından güç kullanarak vücuda zarar verme, ağrı verme, yetersizliğe yol açma, fiziksel olarak engel olma, zorla besleme ve yatakta tutma gibi eylemlerdir. Vurmak, tokatlamak, yakmak, vurmak, bağlamak, fazla ya da yanlış ilaç vermek fiziksel istismar örnekleridir. Yaşlı bireyin fiziksel istismara uğramış olabileceğini gösteren başlıca belirtiler; boyun ve kollardaki çürük, morluk gibi izler, el ve ayak bileğindeki kamçı ya da halat izleri, tekrarlanan, açıklanamayan yaralar, yaralanma hakkındaki çelişkili, kaçamak ifadeler ve tutumlar, tekrarlanan yaralanmalarda aynı sağlık kurumuna gitmeyi reddetme gibi durumlardır.

Sözel/Emosyonel/Psikolojik İstismar: Yaşlının güvendiği konumda olan birisi tarafından sözel veya sözel olmayan yolla ruhsal açıdan acı veren veya strese sokan

davranışlardır. Bağırarak, hakaret etmek, korkutmak, suçlamak, göz ardı etmek ya da aşağılamak gibi örnekler psikolojik istismarı içerir. Sık görülen psikolojik istismar örneklerinden biri de kişiyi fiziksel ya da mental bir durumu gerektirmemesine rağmen huzurevine göndermek ile tehdit etmektir. Başlıca psikolojik istismar belirtileri arasında; bireyin cevap vermemesi, iletişim kurmaması, şüpheli ve mantıksız korku yaşaması, sosyal ilişkilerde ilgi eksikliği olması, kronik fiziksel ve psikolojik sağlık problemlerinin olması sayılabilir.

Cinsel İstismar: Yaşlının isteği dışında herhangi bir türde cinsel aktiviteye zorlanmasıdır. İsteği olmadan dokunma, tecavüz, zorla soyunma, açık şekilde cinsellik içeren fotoğraf çekme gibi örnekler cinsel istismarı içerir. Başlıca cinsel istismar belirtileri olarak; açıklanamayan anal ve vajinal kanama, kanlı, yırtık giysiler, göğüslerdeki çürük ve morluklar, cinsel ilişki ile bulaşan hastalıklar ve vajinal enfeksiyonlar sıralanabilir.

Ekonomik İstismar: Zihinsel yetersizliği gösterilmeyen yaşlı kişilerin sivil ve hukuki haklarının ihlal edilmesi, yasadışı ya da izinsiz olarak mallarının, parasının, banka/emeklilik hesabının ya da diğer değerli varlıklarının kullanılması ve değiştirilmesi, kendi evinden çıkartılması ve hile yolu ile vekaletname alınması ekonomik istismar örnekleridir.

İhmal: Bilerek veya bilmeden yaşlı bireyden yiyecek, içecek, ilaç, tıbbi cihaz gibi (protez, gözlük, işitme cihazı) ihtiyaçlarını esirgemek, bakım vermedeki sorumluluklarını yerine getirmede isteksiz davranarak veya reddederek yaşlıya duygusal, fiziksel acı ve sıkıntı vermektir. Yeme, giyinme, ısınma, kişisel hijyen gibi gereksinimlerin karşılanmaması, duygusal-sosyal uyarının sağlanmaması, uzun zaman yalnız bırakılması gibi örnekler ihmali içermektedir

Yaşlının Kendini İhmal: Yaşlının kendi kendine gereken dikkat ve özeni sağlamada yetersiz olmasıdır (Beşer ve Kıssal, 2016).

Yaşlı İstismar ve İhmal Prevalansı

Uluslararası ve ulusal araştırmalar yaşlıların istismar ve ihmali ile karşılaşma oranları birbirinden farklılık göstermektedir. Genellikle bildirim yapılmadığı için istismar ve ihmalin yapısını ve kapsamını ortaya çıkarmak için gerekli istatistiksel rakamlar doğrulanmamaktadır. Bununla birlikte çalışmalarda en fazla değerlendirilen istismar tipi fiziksel istismardır. Yaşlıda bir yıllık fiziksel istismar sıklığı %0.2 ile %4.9 arasında bulunmuştur. Yaşlı fiziksel istismarı en düşük Kanada (%0.5) ve Amerika Birleşik Devletlerinde (%1.4) iken, Avrupa'da %1.67, Asya ülkelerinden Hindistan'da: %4,3, Çin'de: %4.9, Afrika kıtası Nijerya ülkesinde bir çalışmada %14.6 ile yüksek oranlar bildirilmiştir (Pillemer ve ark., 2016). COVID-19 pandemi sırasında evde barınan 897 yaşlıyla Amerika'da yapılan bir anket çalışmasında, yaşlı istismarı sıklığı, pandemi öncesine göre %83.6'lık bir artışla her beş yaşlıdan birinde (%21.3) görüldüğünü belirlemiştir (Chang ve Levy, 2021).

Sözel/Emosyonel/Psikolojik yaşlı istismar sıklığı en yaygın tür olarak (0.7%–27.3%) bulunmuştur (Pillemer ve ark., 2016).

Yaşlıda cinsel istismarın bir yıllık sıklığı %0.04 ile %0.8 arasında saptanmıştır. Fiziksel istismarın aksine Nijeryada, cinsel istismar sıklığı en düşük (%0.04), ardından Amerika Birleşik Devletleri (%0.5), Meksika (%0.8) ve Avrupa (%1.0) saptanmıştır (Pillemer ve ark., 2016).

Yaşlıda ekonomik istismarın bir yıllık sıklığı %1.0 ile %9.2 arasında değişmektedir. Ekonomik istismar en yüksek Nijerya'da %13.1 ve İsrail'de %6.4 belirlenmiştir. Avrupa genelinde ortalama sıklığı (%3.8) ve Amerika Birleşik Devletleri (%4.5) saptanmıştır (Pillemer ve ark., 2016).

İhmali tanımlama ve belirli kriterlere göre değişmekle birlikte eşik değer kullanılmadığında ortalama %5.7 bildirilmiştir. Kanada'da bu oran (%0,4), Avrupa'da (%0,5) ve Amerika Birleşik Devletleri'nde (%1,1), Hindistan'da (%4.3)'dür (Pillemer ve ark., 2016).

Ülkemizde yaşlı istismarı konusu son yıllarda tartışılmaya başlamıştır. Son on yılda yapılan çalışmalara bakıldığında; Özden, Kelleci ve Güler'in (2010) iç Anadolu bölgesinde bir ilde yaşlı bireylerin %4.9' unun fiziksel, %5.9'unun psikolojik, %2.3'ünün ekonomik ve %0.3'ünün cinsel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Özer (2013) Gaziantep'te yaptıkları araştırmada yaşlı bireylerin %51.4'ünde duygusal istismar, %35.6'sında ihmal, %21.9'unda ekonomik istismar, %3.8'inde fiziksel istismar ve %0.03'ünde cinsel istismarla karşılaştığı saptanmıştır. Yapılan bir diğer çalışmada; yaşlıların %0.8'inin ekonomik istismara, %1.3'ünün fiziksel istismara, %5.3'ünün ise ihmale maruz bırakıldıkları, cinsel istismara maruz kalan ve sıklıkla cevabını veren yaşlıların oranının %2.9 olduğu tespit edilmiştir (Aslan, 2012). Benzer bir çalışmada; araştırmaya katılım sağlayan yaşlı bireylerin %70.9'unun bir ya da birden fazla istismara uğradığı, söz konusu istismarın %64.1'inin duygusal, %12.6'sının ekonomik, %0.3'ünün cinsel, %4.2'sinin fiziksel ve %26.9'unun da ihmal ve terk edilme şeklinde gerçekleştiği bulunmuştur (Daşbaşı, 2014). Bir diğer araştırmada, yaşlıların %5.1'inin ekonomik, %22.1'inin duygusal, %2.4'ünün fiziksel, %0.4'ünün cinsel istismara ve %22.5'inin ihmele maruz kaldığı bildirilmiştir (Kendirli, 2016).

Yaşlı İstismar ve İhmali Risk Faktörleri

Konunun uzmanları aile şiddeti üzerine görüşlerinde kültürel ve sosyal değerleri, gelenekleri ve inançları ve aile patolojisini içine alan, yaşlı bireylerin istismar ve ihmali hızlandıran nedenlerin çok ve karmaşık olduğunu bildirmektedir. Literatürde yaşlı istismarının neden meydana geldiği ile ilgili farklı teorik açıklamalar yapılmaktadır. İstismar edilen kişinin özellikleri, suçluların özellikleri ya da yaşlı bireylere karşı çatışma ve şiddete neden olan sosyal çevredeki koşullar ve aile durumları gibi genel özellikler üzerinde durulmaktadır (Beşer ve Kıssal, 2016). Aşağıdaki tabloda kanıt düzeyleri belirlenmiş risk faktörleri sunulmuştur.

Tablo 1. Kanıtlarla yaşlı istismar ve ihmali risk faktörleri

Düzye	Risk Faktörleri	Kanıtların gücü	Koruyucu faktörler	Kanıtların gücü
Birey (Mağdur)	-İşlevsel bağımlılık/engellilik - Fiziksel sağlık sorunları -Kognitif bozukluk/demans -Ruh sağlığı sorunları (depresyon) -Düşük gelir -Cinsiyet (kadın olma) -Yaş -Finansal bağımlılık -İrk/etnik	Güçlü Güçlü Güçlü Güçlü Potansiyel Potansiyel Potansiyel Potansiyel	Sosyal Destek Yaşam ortamı	Güçlü Güçlü
Birey (Fail)	Mental hastalıklar(depresyon/anksiyete) Madde bağımlılığı İstismarcı bağımlılığı (duygusal destek/finansal vd)	Güçlü Güçlü Güçlü		
İlişki	Mağdur-fail ilişkisi (Amerika, İsrail ve Avrupa'da eş, Asya ülkelerinde daha çok çocuk ve kayınvalide) Medeni durum	Potansiyel Potansiyel		
Toplumsal	Coğrafi konum (kırsal)	Potansiyel		
Sosyal	Yaşlanma ile ilgili olumsuz stereotipler Kültürel normlar	Tartışmalı Tartışmalı		

Kaynak: (Pillemer ve ark., 2016).

Yaşlı İstismar ve İhmali Önleme Stratejileri

Yaşlı istismarının önlenmesine yönelik başta Amerika'da ve Avrupa ülkelerinde çeşitli kurumsal yapılanmalar mevcuttur. Ancak yaşlı istismar ve ihmali önleme müdahaleleri hakkında henüz güvenilir veriler mevcut değildir. Şu ana kadar konu hakkında çok az müdahaleli çalışma yürütülmüştür. Önleme programları ile ilgili uluslararası karşılaştırmalı çalışmalar yapılmamıştır. Yapılan bir sistematik derleme yaşlı istismar ve ihmali önlemede eğitim müdahalelerinin, sosyal desteğin güçlendirilmesinin, depresyon ve anksiyetenin azaltılmasının ve problem çözme temelli uygulamaların yapılmasının olumlu sonuçlar verdiğini ve hemşireliğin uygulama alanlarında kullanılması gerektiğini önermektedir (Sousa, 2021). Ayrıca, programların maliyet etkinliği hakkında hiçbir bilgi mevcut değildir. Bununla birlikte burada beş müdahale programı tartışılmıştır.

1. Bakım Vericiye Müdahale Etme Programları

Bakım verici müdahaleleri umut verici yaklaşımlar arasındadır. Bu müdahaleler bakım verici yükünü hafifletmek için ev işleri, yemek hazırlama, geçici bakım, eğitim, destek grupları, gündüz bakımı gibi hizmetleri sunmayı içermektedir. Bu müdahalelerin, özellikle istismarcı bakım vericilere sağlandığında yeniden mağduriyetin önlenmesine yardımcı olabileceği bildirilmektedir (Pillemer ve ark., 2016).

2. Para Yönetimi Programları

Para yönetimi programları yüksek risk altındaki özellikle bir dereceye kadar bilişsel bozulma ve sosyal olarak izole gruplara yöneliktir. Kapsamlı vaka çalışması raporları, ekonomik istismara açık olan kişilere para yoluyla yardım edilebileceğini göstermektedir. Bu tür programlar günlük para yönetiminde fatura ödeme, banka işleri, evde bakım ödemesi gibi konuları içermektedir. Bu program iyi eğitilmiş ve akredite edilmiş para yöneticileri tarafından sağlanması, riskli durumların düşük olması nedeniyle umut vericidir (Pillemer ve ark., 2016).

3. Yardım Hatları Programları

Ülkeler arasında en yaygın olarak kullanılan müdahale, yaşlı istismarı konusunda bireylerin tavsiye almasına olanak sağlayan telefon "yardım hatları"dır. Bu tür yardım hatlarına genellikle eğitilmiş gönüllüler veya profesyoneller katılmaktadırlar. İstismar durumunda, yardım hatları, arayanlara isterlerse isimsiz kalmalarına izin verilmektedir. Çünkü birçok yaşlı bu sorundan utanç duymaktadır. Bazı ülkelerde, mevcut yardım hatları yaşlı istismar mağdurlarını destekleyecek şekilde iken bazılarında yardım hatları yaşlı istismarı mağdurları için özel olarak kurulmuştur. Örneğin İtalya'nın Milano kentinde "İstismara Uğrayan Yaşlılar için Yardım Hattı" bulunmaktadır. Fransa'da çok kapsamlı yardım hattı sistemi olan ALMA France hem acil danışmanlık hem de daha uzun süreli takip sağlayan ulusal bir yardım hattı merkez ağıdır (Pillemer ve ark., 2016).

4. Acil Barınma Programı

Acil barınma, hırpalanmış kadınlara istismardan kaçmak ve hayatın bir sonraki aşamasını planlamak için güvenli bir sığınak sağlasa da bu sığınma evleri yaşlı kadınlara fiziksel olarak uyumlu tasarlanmamıştır. Erkeklere, sağlık sorunları veya demansı olan kişilere de hizmet sunmazlar. Bu nedenle, yaşlılar için özel barınma programları geliştirilmiştir. Bu programlar, yalnızca güvenli bir ortam sağlamakla kalmayıp aynı zamanda tıbbi açıdan da uygun bir ortam sağlayarak, mağdurlar için geçici bir yer değiştirme olanağı sunarlar. Bu şekilde onların huzurevine kalıcı olarak taşınmasını önleyebilir, güvenlik ve evde güvenli kalmak için bir plan yapılmasını sağlayabilirler. Barınak programlarıyla ilgili tanımlayıcı çalışmalar, bunun umut verici bir program seçeneği olduğunu gösteren olumlu sonuçlar ortaya koymaktadır (Pillemer ve ark., 2016).

5. Multidisipliner Ekip Programı

Bütün gelişmiş ülkeler için yaşlı istismarının önlenmesinde birbiri ile ilişkili olmayan ceza hukuku, sağlık hizmetleri, ruh sağlığı hizmetleri, mağdur hizmetleri, medeni hukuk hizmetleri, yetişkin koruyucu hizmetleri, finansal hizmetler, uzun süreli bakım ve vekaleten karar verme gibi pek mevcut hizmetlerin koordinasyonu sağlanması üzerinde durmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere ise öncelikle bu kurumların kurulması önerilmektedir. Araştırmalar multidisipliner ekiplerin bakımı koordine etme ve parçalanmayı azaltma, kaynakları güçlendirme, mesleki bilgiyi artırma ve sonuçları iyileştirme gibi pek çok etkililiğini ortaya koymaktadır (Pillemer ve ark., 2016)

Ayrıca literatürde sosyal ağ modeli, savunuculuk modeli, aile içi şiddet modeli, yasal müdahale modeli, sosyal hizmet müdahale modelleri de tartışılmaktadır (Güngör ve ark., 2021).

Kamu ve profesyoneller için bilinçlendirme kampanyaları ve eğitici sunumları yapmak, yaşlı istismarı hakkında toplumla paylaşılacak eğitim broşürleri geliştirmek, yerel ve ulusal gazetelerde ve sosyal medya platformlarında eğitim ve tanıtım yazıları yayınlamak, yaşlı İstismarı Farkındalık Günü, çocuklar için yaşlı istismarı farkındalık poster yarışması düzenleme başarılı uygulamalar arasında gösterilmektedir (CMS, 2021). İstismarın yetkililere zorunlu olarak bildirilmesi, kendi kendine yardım gruplarının oluşturulması, güvenli evler ve acil durum barınaklarının yapılması, istismarcılar için psikolojik programlar, bilgi ve sevk sağlamak için danışma ve yardım hatları ve bakıcı destek müdahaleleri yararlı olabilmektedir (WHO, 2021).

Yaşlıların korunması ile ilgili olarak Türkiye'ye baktığımızda istismara maruz kalan yaşlıların durumlarının tespit edilmesinden sonra **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü**'ne bağlı Huzurevlerinde korunma ve bakım altına alındığı görülmektedir. Bunun yanında kimsesiz yaşlılara korunma ve bakım hizmeti sunan Belediyelere bağlı birtakım huzurevleri de mevcuttur. Ülkemizde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İl Müdürlüğü ve buna bağlı kurum ve kuruluşların, Yaşlı İhmali ve İstismarının önlenmesine dair yapmış olduğu düzenlemelerde; Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü teşkilat yapısı içinde “Yaşlı Hizmetleri Dairesi Başkanlığı” ve “Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı” bulunmaktadır. Yaşlı Hizmetleri Dairesi Başkanlığının görevleri arasında yaşlı ihmali ve istismarının önlenmesine dair düzenlemeleri de görmektedir. Yaşlıların toplum içinde hayatlarını idame ettirebilmeleri, fiziksel, sosyal, psikolojik, sağlık, maddi ihtiyaçlarının karşılanmasından, sosyallik kazanmaları ve hayata dahil olmalarına dair yapılan düzenlemeler, yaşlıların aile içinde ihmal ve istismarının önlenmesinde son derece önem arz etmektedir. Ülkemizde **Sağlık Bakanlığı** yaşlılara yönelik evde bakım hizmetleri, geriatri poliklinikleri ve sağlık turizmi noktasında hizmet sunmaktadır (Taylan ve Ergün, 2018).

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yönetmeliği, Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde açılacak Huzurevlerinin kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelikler ülkemizde yaşlılara yönelik hizmetlerin kurum bakımı odaklı yürütüldüğünü göstermektedir. Yasalarda yaşlının aile yanında kalmasını teşvik edici bir mevzuat bulunmamaktadır. Evde bakım ücreti alan ailelerin yanında kalan yaşlılar yatalak durumda bulunan veya ruhsal sorunlu olup, bakıma muhtaç durumdadır. Sağlıklı yaşlıların aile yanında kalmasının teşvikine yönelik yönetmeliklerimizin olmaması ülkemiz için büyük bir eksiklik (Taylan ve Ergün, 2018).

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin amaç ve içeriği incelendiğinde aile içindeki yaşlının korunmasına dair ifadeler yer almamakta; kadına yönelik şiddeti önleme içerikli bir ailenin korunması söz konusu olduğu görülmektedir. Ailenin korunmasına dair kanunda, aile yalnızca kadın bireylerden ibaret olmayıp, aile içinde çocuk ve yaşlının da korunmasına dair maddelere de ihtiyaç duyulmaktadır (Taylan ve Ergün, 2018).

2022 Sayılı, 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun maddesi gereğince daha önceleri anne – babasına bakmaktan imtina edinen çocukların, maaştan yararlanmak ve maddi gelir elde etmek adına kendi evlerinde bakma yarışına girmesine sebep olabilmektedir. Bu da yaşlının ekonomik istismara maruz kalmasına, çocuklar arası iletişimin bozulmasına ve yaşlının psikolojik ve sosyal çöküntü yaşamasına yol açabilmektedir. Kanun bu yönü ile gözden geçirilmesi önerilmiştir (Taylan ve Ergün, 2018).

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Üçüncü Bölümü, Büyükşehir Belediyesinin Görev, Yetki ve Sorumluluklarında sosyal kültürel hizmetler ve sosyal tesislerin neler olacağı açıkça belirtilmemiştir. Yaşlı ihmali ve istismarının önlemesi, ailenin korunması için bu kanunda “Yaşlı Kreşleri ve Gündüz Bakım Evleri, Yaşlı Kulüpleri, Yaşlı Köyleri içinde Hobi Odaları ve sosyalleşme ortamları oluşturulması, Yaşlı bireylerin mesleki bilgi, beceri, hayat tecrübelerini ve anılarını paylaşabilecekleri grup çalışması yapılmasına uygun Eğitim Merkezleri, Yaşlı Toplum Sağlığı Merkezleri” oluşturulması kanun maddelerinde açıkça belirtilmeli ve uygulanması için desteklenmesi gerekmektedir. Özellikle yalnız yaşayan ve günlük bakımının bire bir veya telefonla takip edilmesi gereken hastaların bu merkezlere ulaşımının sağlanması, yaşlı ihmali ve istismarını minimize edecek, aile bireylerinin de refah düzeyinin artmasını sağlayacaktır (Taylan ve Ergün, 2018).

Huzurevinde kalmak istemeyen yaşlıların ev ihtiyaçlarını karşılayacak, yaşlıların sağlık takiplerini yapacak, Belediye, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının görevlendireceği “Yaşlı Evde Bakım Görevlileri” veya “Yaşlı Gönül Yoldaşı” projeleri üretilmelidir. Huzurevine gitmek istemeyen, çocukları olmayan veya çocukları olup ilgilenmeyen yaşlıların ev yaşamlarında mağdur olmamaları için tam zamanlı veya kısmi bakım hizmetleri geliştirilmelidir (Taylan ve Ergün, 2018).

Sonuç ve Öneriler

Özellikle yaşlı nüfusun artış göstermesi ile birlikte yaşlı bireylerin ihtiyaç ve sorunlarına yönelik araştırmaların önemi ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlardan biri de yaşlılara uygulanan istismar ve ihmale yönelik müdahale programlarının varlığı ya da yokluğu ve etkinliği hakkındaki sonuçlardır. Dünyada ve ülkemizde yaşlıların istismar ve ihmal durumlarını müdahaleye yönelik çalışmalar olsa da yetersizdir. Literatür incelendiğinde müdahale ile ilgili özellikle beş programın uygulandığı ve yaşlı istismar ve ihmaliyle yaşlının güçlendiği, istismar edenin cezalandırıldığı, yaşlının riskli ortamdan uzaklaştırıldığı hem yaşlıya hem de bakım veren kişilere eğitimler verildiği bu yönüyle istismar durumunun önlenebileceği bildirilmektedir. Diğer yandan multidisipliner çalışmada sağlık çalışanları (doktor, hemşire, sosyal hizmet uzmanı), kolluk kuvvetleri (polisler vb.), hukuki destek çalışanları (avukatlar, hâkimler, savcılar karar vericiler), politika yapımcılar yani yaşlının temas ettiği veya temas etme ihtimali olan çevre ile çalışılması, bu kurumsal süreçlerle ilgili koordinasyon sağlanması ve müdahalelerin bu bakış açısı ile yapılması önerilmektedir. Yaşlı istismar ve ihmali önleme programlarının daha etkili olması ve kanıta dayalı hale getirilmesi için araştırmalar yapılmalıdır. Türkiye’de yaşlıların bakımlarıyla alakalı olarak yürürlükteki mevzuatların toplumun sosyo-kültürel yapısına uyumlu olacak biçimde güncelleştirilmeleri gereklidir. Bu sorunu çözmek için sağlık sistemlerinin, sosyal yardım kuruluşlarının, politika yapımcıların ve toplumun konuya dikkati çekilmelidir.

Kaynaklar

1. Artan, T. (1996). Aile içi fiziksel yaşlı istismarı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
2. Aslan, H. (2012). Yaşlıların istismar ve ihmal ile karşılaşma durumları ve etkileyen faktörler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
3. Beşer, A., Kıssal, A. (2016). Yaşlı istismarı ve ihmali. Velittin Kalıncara (Ed). Yaşlılık Disiplinler arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2 içinde (s. 197-212). Birinci Basım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, Ankara.
4. Chang, E. S., & Levy, B. R. (2021). High Prevalence of Elder Abuse During the COVID-19 Pandemic: Risk and Resilience Factors. The American journal of geriatric psychiatry: official journal of the American Association for Geriatric Psychiatry, S1064-7481(21)00018-X. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.jagp.2021.01.007>
5. Daşbaşı, S. (2014). 65 yaş üstü bireylerin aile içi yaşlı istismarı konusundaki değerlendirmeleri (Yayımlanmış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
6. Güngör, Ş.D., İşler, İ.E., Günay, G.N., Balonde, Musa., Kesen, N.F., & Daşbaşı, S. (2021). Yaşlı ihmal ve istismarına yönelik müdahale. Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, 17, 155-178. Doi: <https://doi.org/10.46218/tshd.879006>
7. Kendirli, B. (2016). Yaşlılarda ihmal, istismar varlığı ve etkileyen etmenler (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir.
8. Özden, D. Kelleci, M. Güler, N. (2010). Yaşlı bireylerin ruh sağlığının şiddete maruz kalma ve bazı özellikler açısından incelenmesi. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi, 12(3).
9. Özer, N. (2013). Yaşlı bireylerde depresyon, istismar ve ihmalin belirlenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Yüksek Lisans Programı, Gaziantep.
10. Pillemer, K., Burnes, D., Riffin, C., & Lachs, M. S. (2016). Elder abuse: global situation, risk factors, and prevention strategies. The Gerontologist, 56 Suppl 2(Suppl 2), S194–S205. <https://doi.org/10.1093/geront/gnw004>
11. Sousa, R., Araújo-Monteiro, G., Souto, R. Q., Santos, R., Leal, C., & Nascimento, N. M. (2021). Interventions to prevent elder abuse in the community: a mixed-methods systematic review. Revista da Escola de Enfermagem da U S P, 55, e3677. <https://doi.org/10.1590/S1980-220X2019033203677>
12. Taylan, H., Ergün B. (2018). Türkiye’de aile içinde yaşlı ihmali ve istismarına yönelik sosyal politikalar. The Journal of Academic Social Science. 6, 80, 659-676.
13. The Centers for Medicare & Medicaid Services, (CMS). (2021). <https://www.cms.gov/Outreach-and-Education/American-Indian-Alaska-Native/AIAN/LTSS-TA-Center/ltss-focus-areas/elder-abuse-prevention>
14. Uysal, A. (2002). Dünyada yaygın bir sorun: yaşlı istismarı ve ihmali. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 5(2),43–49.
15. World Health Organization (WHO). (2021). <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/elder-abuse>

ŞÖNİM VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE 4.ULUSAL EYLEM PLANI

Şeyda ATEŞ, Tokat ŞÖNİM Müdürü, Türkiye

Dünyada her yıl 1.4 milyon insanın şiddet nedeni ile hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. Şiddet en çok kadınlara, çocuklara, yaşlılara, engellilere, göçmenlere, evsizlere, mültecilere yönelmektedir. Dünya çapında kadın cinayetlerinin yüzde 38'i kadınların eşi ya da birlikte yaşadığı kişiler tarafından işlenmektedir. Dünyada en az her 3 kadından 1'i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır.

Ülkemizde kadına yönelik şiddet biçimlerinin yaygınlığına, kadına yönelik şiddetin sonuçlarına ve mücadeledeki duruma ilişkin değerlendirmeye esas olacak verilerin elde edilmesi amacıyla 2008 ve 2014 yıllarında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen araştırmaların sonucu, Türkiye’de yaklaşık her 10 kadından 4’ünün partneri tarafından yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre kadına yönelik şiddet her yaştan, her eğitim grubundan, her bölge ve refah düzeyinden kadın için tehdit oluşturmakla birlikte;

- ◇ 15-24 yaş arasındaki kadınlar,
- ◇ İlkokul ve altında eğitim durumuna sahip olanlar,
- ◇ Boşanmış olanlar veya ayrı yaşayanlar,
- ◇ 18 yaşından önce evlenenler,
- ◇ Ücretli bir işte çalışmayanlar,
- ◇ Düşük refah düzeyine sahip olanlar arasında son 12 ay içerisinde görülen şiddet daha yaygındır.

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal Düzenlemeler

Türk Medeni Kanunu (2002)

Aile birliğinin yönetiminde eşlerin eşit söz hakkı vardır. Ülkemizde evlilik yaşı **18’dir**. Hiç kimse **zorla** evlendirilemez.

Türk Ceza Kanunu (2005)

Aile içi ve Kadına Karşı Şiddet **suçtur** ve cezalandırmaktadır. **Töre cinayetleri** kasten öldürme suçunun nitelikli halleri arasında düzenlenmiştir. Evlilik içi tecavüz **suçtur** ve cezalandırılmaktadır. İşyerinde cinsel taciz **suçtur** ve cezalandırılmaktadır. Aynı konutta birlikte yaşanan kişilere karşı kötü muamelede bulunma suçtur ve cezalandırılmaktadır.

İş Kanunu (2003)

Aynı veya eşit değerde bir iş için **cinsiyet** nedeniyle daha düşük ücret verilemez. İş yerinde **cinsel taciz, iş akdinin feshinde haklı neden oluşturmaktadır.**

6284 sayılı Kanun Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Şiddete uğrayan ve şiddete uğrama tehlikesi bulunan **kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru** olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenler.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele de Koruyucu Hizmetleri Sunan Resmi Kurumlar

Kadına yönelik şiddetle mücadelede koruyucu hizmetleri sunan resmi kurumlar aşağıdaki gibidir;

1. Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri
2. Kadın Konukevleri
3. Sosyal Hizmet Merkezleri Kadın İrtibat Noktaları
4. Emniyet Genel Müdürlüğü Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirlikleri
5. Jandarma Genel Komutanlığı Kadın ve Çocuk Kısım Amirlikleri
6. Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Koruyucu Teknik Hizmetler

Alo 112 :

Kamu düzeni ve güvenliği, kişi sağlığı ve güvenliği, toplum sağlığı, su kaynakları ve sulak alanlar ile doğaya yönelik ani tehditler ve mala yönelik zararları içeren durumlara ilişkin her türlü çağrının alınmasından ilgili kurum ya da kuruluşların acil çağrı hizmetini tamamlamasına kadar geçen sürede verilen sevk ve koordinasyon hizmetini sunan acil yardım sistemidir.

Kades Kadın Acil Destek Uygulaması:

KADES, kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz gibi kötü eylemleri biraz da olsun engellemek adına kullanıcılara sunulmuş resmi bir uygulamadır. Google Play Store ve Apple Store uygulamasından indirilebilen “Kadın Destek Uygulaması (KADES)”, T.C. Kimlik Numarası girilerek ve sonrasında Emniyet Genel Müdürlüğü serverlarından gelecek bir aktivasyon kodu ile aktif hale gelmektedir. Bu uygulama ile aile içi ve kadına yönelik şiddet mağduru kadınların acil durumlarda cihaz konum bilgisini açarak bir tuşla 155 Polis İmdat Acil Çağrı Merkezine ulaşması, yardım çağrısının yapıldığı olay yerine en yakın ekip veya devriyenin sevk edilerek olaya müdahalesi sağlanmaktadır.

Alo 183:

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çağrı Merkezlerinden Alo 183 Sosyal Destek Hattı aracılığı ile aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınlarına yönelik hizmetlere ilişkin çağrılar değerlendirilerek rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunulmaktadır. 7 gün 24 saat çalışma esasına göre hizmet vermektedir.

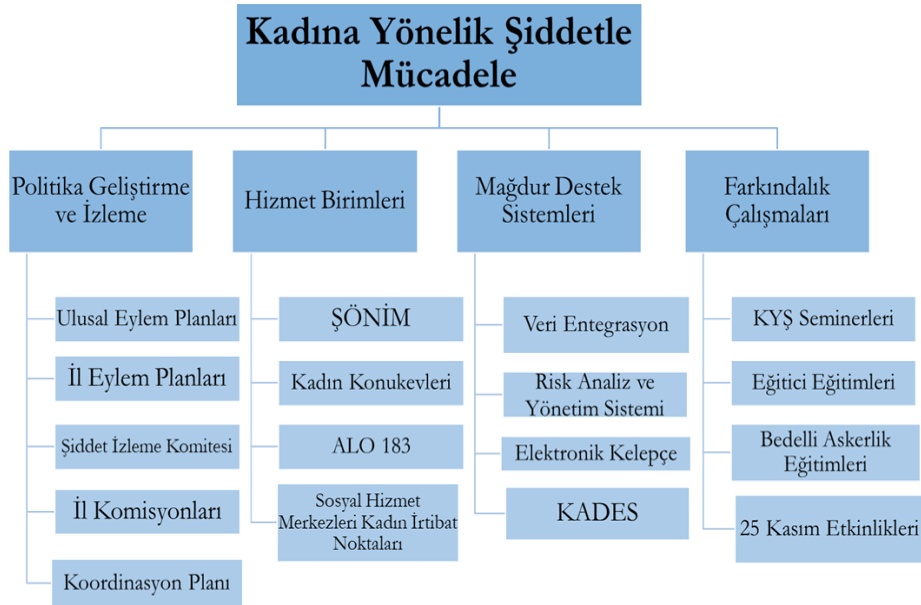
Alo 183 Hattına işaret dili bilen personel görevlendirilmiştir. İşitme ve konuşma engelli bireylerle, 3G uyumlu telefonlar ile hafta içi 08:00– 24:00 saatleri arasında, Cumartesi – Pazar günleri ise 08:00-17:00 saatleri arasında 0 549 381 0 183 no'lu hat üzerinden görüntülü görüşme yapılabilmektedir. Alo 183 Hattı'na ücretsiz mesaj (sms) gönderebilmesine olarak sağlanmıştır. Özellikle işitmeve konuşma engelli vatandaşlar, tüm cep telefonu operatörlerinden ad soyad, T.C kimlik numarası ile taleplerini mesaj yazarak 183 numarasına gönderebilmektedir. Talepler ilgili personel tarafından değerlendirilerek telefon veya sms ile vatandaşlara dönüş yapılarak bilgi verilmektedir.

Yurt dışında yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları +90 312 25392 00 telefon numarasından Çağrı Merkezine ulaşabilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görev alanı kapsamında yer alan hizmetler ile ilgili gerekli rehberlik ve yönlendirme yapılmaktadır.

Elektronik Kelepçe:

Elektronik izleme; şüpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, mağdurun ve toplumun korunmasını destekleyen kararların infaz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Elektronik kelepçe de bu yöntemlerden bir tanesidir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Şeması

Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi

Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik olarak,

- Şiddete uğramış ya da şiddete uğrama riski bulunan kişilerin başvurabileceği,
- Danışmanlık, rehberlik ve yönlendirme hizmetleriyle, ihtiyaç duydukları konularda güçlendirici ve destekleyici hizmetleri veren,
- İzleme çalışmalarını yedi gün yirmi dört saat esaslı ile yürüten merkezlerdir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde Sunulan Hizmetler

6284 Sayılı kanun kapsamında verilen koruyucu ve önleyici tedbirlerin yerine getirilmesidir. Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerinde aşağıdaki hizmetler sunulmaktadır;

Müdehale ve Yönlendirme: Çağrı hatlarına gelen ve ŞÖNİM' e iletilen başvuruların alınması, ihtiyaç ve talep doğrultusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilerek yönlendirme yapılmaktadır.

Psiko-Sosyal Destek: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuklar ile görüşme yapılması, raporların hazırlanması, uygun görülen hizmetlerin sunumu ile sorunun çözümüne ilişkin rehberlik hizmetlerinin ilgili kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordineli bir biçimde yürütülmesi ve sonuçların izlenmesi hizmetidir.

Ekonomik Destek: Şiddet mağduru ve beraberindeki çocuğun ekonomik olarak güçlendirilmesi için ilgili mevzuat kapsamında maddi yardım ödemelerinin yapılması ve takibi ile istihdam edilmesi konusunda desteklenmesi ve beraberindeki çocuklarına kreş hizmeti sunulmasıdır.

Hukuki Destek: Şiddet mağduruna ve beraberindeki çocuklara kanun kapsamında gerekli hukuki desteğin sağlanması veya baroların ilgili birimlerine yönlendirme yapılması ile müdahil olunan davaların takibinin yapıldığı hizmet türüdür.

Kurumlararası Koordinasyon: Başvuruların ve tedbir kararlarının alınması, görev alanındaki tüm bilgilerin sisteme işlenmesi, değerlendirilmesi ve izlenmesi için kurumlar arası işbirliğinin sağlanması hizmetidir.

Önleyici Hizmet: Şiddetin önlenmesine ilişkin toplumsal bilinçlendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılmasını amaçlayan hizmet türüdür.

Eğitim ve Mesleki Destek: Şiddet mağduruna eğitim ve mesleki konularda gerekli rehberlik çalışmalarının yapılması ve ilgili kuruma yönlendirilmesi hizmetidir.

Konukevine Yönlendirme: Fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri kadın konukevine yönlendirme işidir.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCEDELE 4. ULUSAL EYLEM PLANI (2021-2025)

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele alanında 2007’den bu yana 4 Ulusal Eylem Planı yürürlüğe girmiştir. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı 2021-2025 dönemini kapsamaktadır. 81 ilde 2022-2025 dönemini kapsayacak Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları yürürlüğe girmesi planlanmaktadır.

20 Ekim 2020 tarihinde; kadına yönelik şiddetle mücadeleye doğrudan veya dolaylı olarak taraf olan; kamu kurum ve kuruluşlarının, STK’ların, sendikaların, uluslararası kuruluşların ve üniversitelerin temsilcilerinin katılımlarıyla “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı Hazırlık Çalıştayı” çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı, 30 Haziran 2021 tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiş olup, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN’ın himayelerinde 01 Temmuz 2021 tarihinde düzenlenen Tanıtım Toplantısı ile kamuoyu ile paylaşılmıştır.

2021-2025 Dönemini kapsayan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 4. Ulusal Eylem Planı ilgili tüm Bakanlıklara iletilmiştir. İlgili Plana, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün web sayfasında “Ulusal Eylem Planları” başlığından ulaşılabilir. “Şiddete Sıfır Tolerans İlkesi” ile Kadına Yönelik Her Türlü Şiddeti Önlemek” amacını gerçekleştirmeye yönelik olarak hazırlanan IV. Eylem Planı 5 temel hedefe ilişkin stratejiler ve her bir strateji kapsamında da belirlenen faaliyetlerden oluşmaktadır. Bu 5 temel hedef aşağıdaki gibidir;

Hedef 1:

Adalet Erişim ve Mevzuat: Mevzuatın gözden geçirilerek etkin uygulanması ve mağdurların adalete erişiminin kolaylaştırılması;

Hedef2:

Politika ve Koordinasyon: Şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm plan, program ve politikalara yerleştirilmesi;

Hedef3:

Koruyucu ve Önleyici Hizmetler: Koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunulmasına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi;

Hedef 4:

Toplumsal Farkındalık: Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması;

Hedef 5:

Veri ve İstatistik: Sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması ve istatistiklerin üretilmesi;

HAYVANA ŞİDDET

Tokat Veteriner Hekimler Odası Genel Sekreteri Tamer YILDIZ

Değerli katılımcılar ve kıymetli misafirler, hepimizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle kendimi tanıtmak istiyorum. Ağzı olup konuşamayan, derdini anlatamayan, masum ve bizlere muhtaç canların sağlığı, rehabilitasyonu ve refahı için 15 yıldır uğraşan bir veteriner hekimim.

Takdir edersiniz ki sunum yapacağım konuyla ilgili birçok olumlu ve olumsuz anıları, deneyimleri ve fikirleri olan bir meslek grubu mensubuyum.

Hayvana Şiddetin Tarihçesi

Eski çağlarda insanlar hayvanlara ve doğaya eşit uzaklıkta ve paylaşımcı bir ilişki içerisindeydi. Neolitik dönemde tarımın gelişmesiyle hayvanlar iş ve ulaşım gibi amaçlar için kullanılmaya başlanmış ve ihtiyaçları karşılanmıştır. Hayvanlar yaşamın bir parçası ve insanoğlunun vazgeçilmez araçları ve arkadaşları olmuşlardır.

Daha sonraları gelişen toplumsal yaşam insanların hayvanlar üzerinde sahiplenme olgularını geliştirmiştir. Bunun yanında insanoğlu doğadan uzaklaştıkça çevreye ve hayvanlara bakış açısı değişmiştir. Artık kendisini daha üstün tutan ve hayvanlar üzerinde hak sahibi olma gibi kavramlar ön plana çıkmıştır, bu karşı konulamaz doğal bir süreçtir. Ancak aradaki ilişkiyi, saygı ve sevgiyi dengeleyememek, üstünlük duygusu ve bazı psikolojik nedenler hayvanlara şiddetin oluşmasına ve ilerlemesine neden olmuştur.

Neden Hayvanlara Şiddet Uygulanıyor?

- Psikolojik rahatsızlıklar
- Şiddete meyil
- Hayvanların en masum ve savunmasız canlılar olması

Bu saydıklarımızdan ilk iki neden benim alanım dışında kalmaktadır. Ama üçüncü neden hayvana şiddetin önlenmesinde bizim de bir şeyler yapabileceğimiz ve toplumsal sağduyuyu harekete geçirebileceğimiz bir durum. Bunun için neler yapabileceğimizi oturup düşünmeliyiz ve elimizden geldiği kadar o savunmasız canların korunmasına, kollanmasına ve gözetilmesine bir katkı da biz sunmalıyız. Bunlar her insanın merhamet, vicdan, sevgi, deneyim, eğitim, sosyal iletişim ve bireysel hoşgörüsüyle doğru orantılıdır. Her birimiz elimizden geleni ve kendimize yakışanı yapmakta bu masum canlara karşı sorumluyuz.

Hayvanlar Yasalarla Korunuyor mu?

Bir önceki konuda bireysel sorumluluklarımızdan bahsettik. Peki, otoriteler, kurumlar ve devletler bu konuda neler yapmışlar kısaca bir değinelim. Hayvan Hakları Evrensel beyannamesi 15 Ekim 1978 tarihinde Paris'teki UNESCO Merkezi'nde törenle kabul edilmiştir. Bu bildirgeye göre;

1. Bütün hayvanlar yaşam önünde eşit doğarlar ve aynı var olma hakkına sahiptirler.
2. Bütün hayvanlar saygı görme hakkına sahiptir. Bir hayvan türü olan insan, öbür hayvanları yok edemez. Bu hakkı çiğneyerek onları sömüremez. Bilgilerini hayvanların hizmetine sunmakla görevlidir. Bütün hayvanların insanca gözetilme, bakılma ve korunma hakları vardır.
3. Hiçbir hayvana kötü davranılamaz, acımasız ve zalimce eylem yapılamaz. Bir hayvanın öldürülmesi zorunlu olursa, bu bir anda, acı çektirmeden ve korkutmadan yapılmalıdır.
4. Yabani türden olan bütün hayvanlar, kendi özel doğal çevrelerinde karada, havada ve suda yaşama ve üretme hakkına sahiptir. Eğitim amaçlı olsa bile özgürlükten yoksun kılmanın her çeşidi bu hakka aykırıdır.
5. Geleneksel olarak insanların çevresinde yaşayan bir türden olan bütün hayvanlar uyumlu bir biçimde türüne özgü yaşam koşulları ve özgürlük içinde yaşama ve üreme hakkına sahiptir.
6. İnsanların yanlarına aldıkları bütün hayvanlar doğal ömür uzunluklarına uygun sürece yaşama hakkına sahiptir. Bir hayvanı terk etmek acımasız ve aşağılık bir davranıştır.
7. Bütün çalışan hayvanlar iş süresi ve yoğunluğunun sınırlandırılması ve güçlerini artırıcı bir beslenme ve dinlenme hakkına sahiptir.
8. Hayvanlara fiziki ya da psikolojik bir acı çektiren deneyler yapmak hayvan haklarına aykırıdır. Tıbbi, bilimsel, ticari ve başkaca biçimlerdeki her türlü deneyler için de durum böyledir.
9. Hayvan beslemek için yetiştirilmişse de bakılmalı, barındırılmalı, taşınmalı, ölümü de acı çektirmeden ve korkutmadan olmalıdır.
10. Hayvanlardan insanların eğlencesi olsun diye yararlanılamaz, hayvanların seyrettirilmesi ve hayvanlardan yararlanılan gösteriler hayvan onuruna aykırıdır.
11. Zorunluluk olmaksızın bir hayvanın öldürülmesi yaşama karşı suçtur.
12. Çok sayıda yabani hayvanın öldürülmesi demek olan her davranış bir soykırım, yani bir suçtur.
13. Hayvan ölümüne de saygı göstermek gerekir. Hayvanın öldürüldüğü şiddet sahneleri sinema ve televizyonda yasaklanmalıdır.
14. Hayvanları koruma ve savunma kuralları, hükümet düzeyinde temsil olunmalıdır. Hayvan hakları da insan hakları gibi yasayla korunmalıdır.

Söz konusu sözleşmeyi ülkemiz 18 Kasım 1999 tarihinde imzalamış ve 28 Kasım 2003 tarihinde de TBMM'nde yasallaştırmıştır. Ancak ülkemizde 2004 yılında düzenlenen; hayvanlara şiddet, öldürme ve kötü muamele gibi eylemler maalesef 'Kabahatler Kanunu' çerçevesinde değerlendirilmiş ve hayvanlar can değil bir mal gibi görülerek bu eylemler para cezası ile cezalandırılmıştır.

Neyse ki bu ayıp 9 Temmuz 2021 tarihinde düzeltilmiş ve hayvanların da bir canlı olduğu ve onlara karşı işlenen suçların da hapis cezasıyla cezalandırılması yasallaştırılmıştır.

Bu kanun çerçevesinde yaptırımlardan bahsedecek olursak;

1. Bir ev hayvanını veya evcil hayvanı kasten öldüren kişi, 6 aydan 4 yıla kadar hapis cezası alacak.
2. Hayvanlarla cinsel ilişkide bulunan kişiye, 6 aydan 3 yıla kadar hapis ve 100 günden az olmamak üzere adli para cezası uygulanacak.
3. Bir ev hayvanına veya evcil hayvana işkence eden veya acımasız ve zalimce muamelede bulunan kişi, 6 aydan 3 yıla kadar hapis cezası alacak.
4. Hayvanları dövüştüren kişi, 3 aydan 2 yıla kadar hapis veya adli para cezası alacak; bu suç birden fazla hayvana karşı aynı anda işlenirse verilecek ceza yarı oranında artırılacak. Bu suç veteriner hekim, veteriner sağlık teknisyeni, hayvan koruma gönüllüsü, hayvan koruma derneği üyeleri, hayvan koruma vakfı üyeleri veya hayvanlara bakmak yahut onları korumakla görevlendirilen kişilerce işlenirse ceza yarı oranında artırılacak.
5. Sahibi tarafından işlenen suçlar da dâhil olmak üzere, bu suçların işlenmesi halinde soruşturma yapılması Tarım ve Orman Bakanlığının il veya ilçe müdürlükleri tarafından cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlanacak. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğinde olacak. Suçüstü halinde ise soruşturma genel hükümlere göre yapılacaktır.
6. Belirtilen suçların başka bir kişi tarafından sahipli hayvana karşı işlenmesi halinde hayvan sahibinin şikâyeti üzerine de soruşturma yapılacaktır.
7. El konulan kedi ve köpekler ile Bakanlıkça uygun görülen diğer hayvanlar koruma altına alınarak bakımevi bulunan en yakın belediye tarafından hayvan bakımevine götürülecektir.
8. Rehabilite edilen hayvanlar, veri tabanına kaydedilecektir.

Hayvana Şiddet Denilince Ne Anlıyoruz?

Hayvanlara şiddet ne demek veya neler şiddet kapsamına girer bir göz atalım

- Kulaklarının ve kuyruklarının kesilmesi (Resim 2)
- Tanımlama amaçlı kızgın demir ile işaretlenmesi (Resim 4)
- Yönlendirmek ve eğitmek için vurulması (Darp edilmesi)
- Terbiye etmek için dövülmesi, korkutulması, aç bırakılması
- Sert mizaçlı olmaları istendiğinde haftalarca karanlık odalarda bekletilmeleri
- Boyunlarında tasma ve zincirle bir ömür geçirmeleri
- Kafeslerde tutulmaları
- Hareket alanlarının kısıtlanması
- Aç ve susuz bırakılmaları
- Terkedilmeleri

- Cinsel istismara uğramaları
- Dövüştürülmeleri
- Şuursuzca iş makinesi gibi çalıştırılmaları.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Bu örneklerin sayısını artırabiliriz. Bu şiddet eylemlerinin istatistiksel verilerini ise inanın paylaşmak istemiyorum, çünkü bu sayılar ülkemizde milyonlarla dünyada ise milyarlarla ifade edilmekte.

Sizlere kimilerimizin şiddet olarak dahi görmediği bir konudan da bahsetmek istiyorum. Evcil hayvanlar; özellikle bebekliğinden itibaren sizin korumanız altında, sıcak bir yuvada, tabiri caizse yediği önünde yemediği arkasında, oyunla ve sevgiyle büyümüş size her şeyiyle muhtaç biçare masum canlılar. Bu canlıların bir anda kendisini sokakta bulduğunu bir hayal edebilir misiniz? Korumasız, kendini savunmayı öğrenmemiş, nereden yiyecek bulacağını dahi bilemeyen, dış hava şartlarına özellikle de soğuk havaya adaptasyon sağlamamış ve inanın 5 yaşındaki bir çocuktan farksız. Ve birçoğu inanın hayata tutunamıyor. Bunun onlarca örneğini bizzat kliniğime getirilen vakalarda yaşadım. Geldiklerinde ki hallerini bir görseniz vicdanlarınızda tamir edilemeyecek yaralar açılacaktır. Bir vicdan sahibi tarafından kliniğimize getirildiklerinde sizin gözlerinize öyle bir bakarlar ki, gözlerinizden damlaların süzülmemesi bir mucize. Zayıf, halsiz, aç, üşümüş, bir deri bir kemik kalmış, tüyleri karmakarışık halde ve öyle korkmuş oluyorlar ki inanamazsınız. Bu şiddet değil de nedir?

Resim 4

Sokağa bırakılan bu evcillerden çoğu hayata tutunamıyor, şanslı olanlar ise bariyerlere götürülüyor ama barınakların şartlarını düşündüğümüzde bu bir şans mıdır takdirini size bırakıyorum. (Resim 5 ve 6).

Resim 5

Resim 6

Ülkemizde güzel şartlar sunan barınaklar yok değil ama çoğunun durumu içler acısı. Benim gözümde bu barınakların Açık hava ceza evlerinden bir farkı yok. Bu hayvanların suçu neydi ki bu cezalarına kapatıldılar?

Hayvan Refahı

Ben sizlere pek üzerinde durulmayan veya farkında olunmayan bir şiddet türünden bahsetmek istiyorum. Buna endüstriyel hayvan şiddeti de diyebiliriz. Etinden, sütünden ve yününden faydalanılan, tüm yaşamlarını insanlara adanmış, hayvan hakları denildiğinde ise çoğu zaman akla bile gelmeyen çiftlik hayvanları.

Aslında hep göz ardı edilen bu hayvanların refahı, bazen farkında olmadan, bazen cehaletten, bazen ekonomik şartlardan ve kaygılardan dolayı onların hak ettikleri ve insanlığımıza yakışan ergonomik ve optimal şartların sunulmaması çok da üzerinde durulan bir konu değil. Ama bu sektörde de şiddet bazen had safhaya çıkabiliyor.

Hak ettikleri yaşamı sürebildikleri ev, barınak, çiftlik ve işletmeleri tenzih ederim (Resim 7) ama bunların sayısı çok da değil. Büyükbaş dediğimiz sığır, koyun, manda vs. hayvanların da hekimliğini yaptığım için, birçok işletmeye gidiyorum. Bu hayvanların bazıları

öyle kötü şartlar altında yaşıyorlar ki inanamazsınız. Sürekli kapalı, havasız, sıkışık, çoğu zaman karanlık, bunaltıcı bir iç ortam, kalitesiz ve pis yiyeceklere mecbur bırakılmış, kendi pisliğinin içinde yatmak zorunda olan ve boynundan bir zincir veya iple yemliğe bağlanmış ve ömrünün neredeyse tamamını burada geçirmek zorunda olan, 3 m2 alan ve 30 m3 temiz hava çok görülmüş hayvanlarla karşılaşmak insanı insanlığından utandırıyor. Bu saydığım koşullarda yaşayan hayvanlara yapılanın adını şiddet kelimesi bile anlatmaya yetmeyebilir, çünkü bu bir zulüm ve işkencedir (Resim 8 ve 9).

Resim 7

Resim 8

Resim 9

Bazen reklamlarda izliyorsunuz; inekler ve buzağuları yeşillikler üzerinde, temiz havada, akarsuların yanında otlıyor ve mutlu mutlu geziniyorlar. Bu gördükleriniz sizi yanıltmasın, bu şartları yakalayabilen hayvanların oranı % 10-15 den fazla değildir.

Yumurtayı severiz değil mi? Tavuk etini de protein kaynağı olarak sıkça tüketiriz. Peki bu yumurta ve et hangi şartlarda üretiliyor. Gezen tavuk dediğimiz ve bir nebze doğal hayat yaşayabilen şanslı azınlığın dışında kalan endüstriyel yumurta ve et üretimi için beslenen tavukların şartlarını görmek dahi istemezsiniz. Kapalı bir binanın içinde, yapay ısı ve ışık

altında, tel kafeslerin içinde, kilo kaybetmemeleri için hareket imkânları kısıtlanmış milyarlarca can maruz kalınan şiddetin en güzel örneklerinden birisini bizlere sunuyorlar ama biz bu zulmün ne kadar farkındayız?

Hayvanların rüya gördüğünü biliyor muydunuz? Uyurken, sedasyon veya anestezi altındayken bir köpeğin koşar gibi hareketler yaptığına hiç şahit oldunuz mu? Ben birkaç kez şahit oldum. Sahiplerine bu hayvanların hangi şartlarda yaşadığını sorduğumda ise aldığım tek bir cevap vardı; ‘Evin önünde bağlı hocam sürekli’. Evet, bu cevap her şeyi anlatıyor, bu hayvan en büyük içgüdüsel hareketi olan özgürce koşmayı sadece rüyasında görebiliyor.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

COVID-19 VE ŞİDDET

Doç. Dr. Semin Paksoy, *Türkiye* / Doç. Dr. Emina Karo, *Arnavutluk*

COVID-19'un kadınlar üzerinde kadına karşı şiddet ve online şiddetin artışı gibi etkileri olmuştur. 2021 yılında aşırı yoksulluk yaygınlaştı. Dünyadaki kadınların %60'ı gayri resmi işlerde çalıştığından, krizde ilk işten çıkarılanlar ve yoksulluk riski ile karşı karşıya kalanlar yine ağırlıklı olarak kadınlar olmuştur.

Ekonomik ve Sosyal Kriz

Sosyal ve ekonomik sorunlar şiddeti beslemektedir. Gelişmiş ülkelerde dahi etkilerinin hafif olmayacağı, iş bulmanın zorlaşacağı bir dönemi yaşıyoruz. Kısa dönemli işler ve işsizlik ödeneğinden yoksun kalınacağı beklenmektedir. Kadınların istihdam oranlarının düşmesi ile kadınlar, bankacılık sistemine dahil olmakta güçlükle karşılaşacaklardır. 2021 yılında, dünyada yaklaşık 435 milyon kadın ve kız, günde 1,90 doların altında bir gelirle yaşamaktadır. Kadınların tek başına yaşaması, işini kaybetmesi, çocuklarının olması, eşlerinin işini kaybetmesi ile kadınlara yönelik şiddet artıyor.

Sağlık çalışanı olan kadınlar anne ve eş rolünden kaynaklı görevlerini yerine getirirken, ağır şartlarda çalışmak zorunda kaldı. Hastane ve sağlık kurumları COVID-19 hastaları ile doldu. Sağlık çalışanları, ailesine ve yakınlarına virüs bulaştırma korkusuyla sevdiklerinden ayrı yaşadı. Maddi ve manevi ekstra maliyetlere sağlık çalışanları katlanmak zorunda kaldı.

Kadınların Jinekolojik ve Doğum Sorunları

Pandemi döneminde, kadınların jinekolojik ve doğum ile ilgili etkili sağlık hizmeti almaları da mümkün olamamıştır. Sahra Altı Afrika'da, doğumların sadece %60 kadarına sağlık personeli eşlik etmiştir. Brezilya'da COVID-19 nedeniyle siyahi annelerin ölümü, beyaz annelerin 2 katına ulaştı. Azerbaycan ve Türkiye'de kadınların %60'ı jinekolojik tedavi ve doğum hizmetine erişimde problem yaşadı. Avrupa ve Orta Asya ülkelerinin 0,4'ünde kadınların en az yarısı aile planlaması ile ilgili hizmete erişememiştir. Asya ve Pasifik ülkelerinde, kadınların %60'ı bir doktora erişebilmek için çeşitli engellerle karşılaşmışlardır. Pandemi kaynaklı anne ölümlerinin 567.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

COVID-19 ve Yeni Şiddet Türleri

Pandemi, farklı formlardaki diğer şiddetlerin artışına neden olmuştur. Kadın ile birlikte yaşayan kişilerden kaynaklanan, yani aile içinde yapılan şiddetin 2 kat, cinsel saldırıların ise 10 kat arttığı görülmektedir. Örneğin Avustralya'da kayıt altına alınan taciz ve fiziksel şiddet oranı pandemi döneminde %50 artmıştır.

Pandemi ve Şiddet

Haziran 2020'de yapılan alan araştırmasına göre, dünyada 15-49 yaş arası kadın ve kız çocuklarından 243 milyon (yaklaşık %18'i) kişi, son 12 ayda yakınları tarafından cinsel/fiziksel şiddete maruz kaldı.

Hayatı boyunca en az bir kere şiddete maruz kalanlar dikkate alındığında bu oran %18'den %30'a çıkmaktadır. Cinayete kurban giden kadınların 1/3'ü, birlikte yaşadığı kişi tarafından şiddete maruz kalmaktadır.

2015 yılı Avrupa verilerine göre, 15 yaş üstü kadınların 1/10'u şiddete maruz kalmaktaydı. Pandemi öncesi ve sonrasına yönelik yapılan bu karşılaştırma bile şiddetin boyutunun ne denli arttığını göstermektedir.

Dijital Dünya

Online taciz; tehdit mesajları, cinsel taciz ve özel görüntülerin izinsiz paylaşılmasını içermektedir. Aile içi şiddet vakalarında, istismarcı dijital araçlarla şiddeti izlemekte, tehdit etmekte ve uygulamaktadır.

COVID-19 krizi, çevrimiçinin kötüye kullanımını hızlı bir biçimde artırdı. Kadınları tehdit etmek, utandırmak ve kontrol etmek için tasarlanmış görüntülerin rıza dışı paylaşımında bir artış oldu.

İngiltere'deki bir yardım hattında, karantina başladığından bu yana web sitesi trafiğinin iki katına çıktığı ve vakaların %50'sinin aile içi şiddetle bağlantılı olduğu tespit edildi. Kurbanların ruh sağlığı için yıkıcı sonuçlar doğmakta, mağdurları susturmaya ve utandırmaya, onları faillerine maruz bırakmaya ve bazen onları kendine zarar vermeye, depresyona ve intihara götüren baskılar yaşanmaktadır.

Teknoloji şirketlerinin, virüs hakkında dezenformasyonla mücadele etmek ve resmi tavsiyeleri teşvik etmek için çalıştıkları şekilde, şimdi ve gelecekte çevrimiçi cinsiyete dayalı şiddete odaklanmasına ihtiyacımız var.

Hukuk: Cezalar, Mevzuatlar, Sözleşmeler

COVID-19 süreci Ceza Hukukunda yeni düzenleme yapılmasını ihtiyaç haline getirmiştir Online şiddet olarak ifade edilen şiddet türlerinin artması bu alanda da düzenleme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Yapılan mevzuatın etkili olması için cezaların caydırıcı olması gerekiyor. Bilişim suçları, birden fazla ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşmektedir, bu nedenle Küresel işbirliğine ve uluslararası sözleşmelere ihtiyaç var

Önlemler

Başta kadınların can güvenliği olmak üzere kadın haklarını koruyacak şekilde şiddete karşı önlemlerin alınması ve kararlı bir şekilde uygulama aşamasına geçilmesi gerekmektedir. Aksi halde bundan zarar göreceği olan sadece kadınlar değil, toplumun büyük bir kesimi; bu şiddet ortamında yaşayan diğer erkek ya da erkek çocukları ve kadınların yetiştireceği gelecek nesillerdir.

Çevrimiçi toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ele almak için çalıştaylar yapılmalıdır. Herkesin web'in avantajlarına korkmadan erişebilmesi için platformların güvenliği arttırılmalıdır. Şiddete maruz kalanlar dinlenmeli ve onların yaşadıklarından alternatif çözümler üretilmelidir. Kadın hakları örgütleri ve teknoloji şirketleri iş birliği yapmalıdır.

Şiddetsiz Yaşam

Her kız ve kadın nerde yaşarsa yaşasın şiddete uğramadan yaşama hakkına sahiptir.

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE KADINA YÖNELİK YAKIN PARTNER ŞİDDETİ

Doç. Dr. Şengül YAMAN SÖZBİR, *Türkiye*

Giriş

Yakın Partner Şiddeti (IPV) mevcut veya geçmişteki bir partner tarafından fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal ya da ekonomik açıdan kadına zarar veren veya kadın üzerinde aşırı kontrolcü davranışları içerir. Aynı zamanda dünya çapında kadınlara en yaygın zarar veren nedenlerden biridir. IPV kadınlarda yaralanma, kronik ağrı, gastrointestinal ve jinekolojik sorunların yanı sıra depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi mental sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Küresel olarak, kadınların yaklaşık üçte biri yaşamları boyunca yakın partnerleri tarafından şiddete maruz kalmaktadır (UN Women, 2021). IPV için şimdiye kadar pek çok risk faktörü ve kolaylaştırıcı faktör tanımlanmış olmasına rağmen aslında sadece “kadın olmak” tek başına bir risk faktörüdür.

Gölge Pandemi ve Kolaylaştırıcı Faktörler

COVID-19 yayılırken, dünyanın dört bir yanındaki insanlara kendi ve diğer herkesin güvenliği için evde kalmaları söylendi. Ancak birçok kişi için evde olmak güvenli bir seçenek değildi. Nitekim, sokağa çıkma yasağının başlamasından birkaç hafta sonra, birçok ülkede toplumsal cinsiyete dayalı yardım hatlarına yapılan çağrılarda çarpıcı artışlar bildirilmeye başlandı (UN Women, 2020). DSÖ raporuna göre, COVID-19 pandemi kısıtlamaları kadına yönelik şiddet için bir fırsat yaratmıştır. Örneğin, hükümetlerin evde kalma kısıtlılıkları ve işyerlerini kapatması, dolaylı olarak kadınları evde daha fazla zaman geçirmeye zorlamış ve nihayetinde bu kadınları eşleri tarafından artan aile içi şiddete maruz bırakmış olabilir (WHO, 2020). Bu senaryo, yaklaşık dört kadından birinin herhangi bir IPV yaşadığını bildiren CDC raporu tarafından da desteklenmektedir (Boserup et al., 2020).

COVID-19 pandemi sürecinde dünya genelinde bildirilen IPV şiddetinde artışı gösteren yayımlar bulunmaktadır. Hicks ve arkadaşlarının (2021) tüm kıtalardan bildirilen IPV vakalarını derledikleri yayında şu oranlar yer almaktadır: (1) Afrika- Evde kalma kısıtlılıklarının başladığı ilk haftada Güney Afrika’da 87.000 cinsiyet temelli şiddet vakası ortaya çıkmıştır. (2) Asya-Çin’de bir önceki yılın verileri ile karşılaştırıldığında; evde kalma kısıtlılıkları başladıktan sonra IPV vaka bildirimleri üçe katlamıştır. Hindistan’da ise Nisan 2020’de cinsiyet temelli şiddet başvurularında %100 artış olmuştur. (3) Avusturalya- IPV için yapılan yardım merkezi çağrılarında %5 artış bildirilmiş; IPV için destek almaya yönelik yapılan Google taramalarında ise %75 artış gözlenmiştir. (4) Avrupa- İtalya ve Fransa hükümetleri IPV’den kaçan kadınlara sığınma evi olarak kullanılmak üzere otellerle anlaşmıştır. Fransa’da IPV vakaları %30 oranında artış gösterirken, İngiltere’de IPV için acil yardım hattı aramalarında %25 artış olmuştur. (5) Kuzey Amerika- Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) eyaletlerdeki IPV artışı %21 ile %35 aralığında değişmiştir. Kanada’da COVID-19 sürecinde oluşturulan yardım sisteminde, şiddet gören kadınların sığınma evlerinden yararlanmalarını kolaylaştırmaya yönelik maddi destek de eklenmiştir. Meksika’da sosyal kısıtlılık kuralları konduktan 3 hafta sonra acil yardım hattı IPV aramalarında %60 artış olduğu bildirilmiştir. (6) Güney Amerika- Brezilya’da IPV vakalarında %40-50 oranları arasında artış olmuştur. Peru’da IPV nedeniyle acil yardım hattı aramalarında %9, Arjantin’de ise %25 artış görülmüştür.

COVID-19 pandemi sürecindeki IPV şiddetindeki bu olağanüstü artış “**Gölge Pandemi**” olarak isimlendirilmektedir. Gölge Pandeminin temel nedeni olarak sokağa çıkma kısıtlılıkları, karantinalar, iş kayıpları gösterilirken; bunlara bağlı olarak aile içi gelirin azalması/olmaması, sağlık hizmetlerine erişimin azalması, sosyal desteklere (özellikle aile/akraba/arkadaş) ulaşımın azalması, şiddet uygulayan partnerle 24 saat evde bir arada bulunması ve ağır suçlar dışındaki suçluların denetimli serbestlik uygulamasından yararlanması gibi faktörlerin IPV oluşmasını tetikleyici/kolaylaştırıcı etki yaptığı ve kadınların IPV için yardım almalarını zorlaştırdığı düşünülmektedir.

Küresel Gelişme Merkezi (2020) tarafından oluşturulan COVID-19 pandemisi döneminde IPV artış nedenlerine ilişkin şemada toplam 9 neden belirtilmiştir. İlk neden olarak ekonomik açıdan güvende hissetmeme ve fakirliğe yönelik stres; ikinci neden olarak karantina ve sosyal izolasyon uygulamaları; üçüncü neden olarak yaşanan kriz durumunun oluşturduğu huzursuzluk ve istikrarsızlık; dördüncü neden olarak değişen demografiye bağlı gelişen sömürücü ilişkilere maruz kalma (okulların kapalı olması sonucu çocuk gelin vakalarında artış gözlenmesi, çalışmakta olan kadınların evden çalışmaya devam etmelerine karşın ev içi beklenen sorumluluklarının artması, istenmeyen/plansız gebeliklerin oluşması vs.); beşinci neden olarak sağlık hizmeti sunumunda acil hizmetler dışında hizmet sunumlarının aksamaması; altıncı neden olarak virüse özel yeni şiddet kaynaklarının oluşması (koruyucu önlemlere ulaşamama, dışarı çıkılmasına izin verilmemesi vs.); yedinci neden olarak şiddet uygulayan partnerden kurtulmaya/kaçmaya yönelik olanaksızlık (yardım ve sosyal desteklere ulaşamama); sekizinci neden olarak çalışma koşulları içinde şiddete maruz kalma (özellikle hizmet sektöründe çalışan kadınlar); ve dokuzuncu neden olarak sağlık sistemi içinde çalışan kadınların şiddete maruz kalması (kadın hemşirelerin filyasyon ya da yoğun bakımlarda çalışırken maruz kaldıkları şiddet vs.) gösterilmiştir (O'Donnell ve ark., 2021).

Kadınlar, kendilerinin güvende olacağı koşul ve ortam sağlayabilmek için erişebilecekleri kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Ancak pandemi koşullarında önceliklerin değişmesi nedeniyle ülkelerde sunulan IPV'ye yönelik koruyucu hizmetler (sığınma evi, acil yardım hattı vs.) aksamıştır. Bununla birlikte kadınların polis, hastane ya da mahkemeye başvurarak yardım aramaları sokağa çıkma kısıtlamaları ya da karantina uygulamaları nedeniyle zorlaşmıştır. Acil yardım hatları ise dezavantajlı tüm gruplar (engelli, yaşlı, mülteci vs.) tarafından yardım için aranabilmektedir. Bu nedenle COVID-19 pandemi sürecinde hem koruyucu hem de güvende olmayı sağlayan hizmetler tüm bu engeller göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir.

COVID-19 Pandemi Sürecinde IPV Oranlarındaki Değişimin Yordayıcıları

Pandemi döneminde IPV riskini artıran faktörler bireysel, ilişkiye ait ve toplumsal olmak üzere üç grupta olduğu bildirilmiştir (Moreire ve da Costa, 2020). Bireysel faktörler arasında kadın olmak, genç yaşta olmak, etnik azınlık olmak, düşük sosyoekonomik düzeyde ve işsiz olmak, pandemi öncesinde IPV mağduru olmak, şiddeti kolaylaştırıcı psikolojik hastalıkları (depresyon, anksiyete, fobi, post travmatik stres bozukluğu, madde kötüye kullanımı, kişilik bozuklukları vs.) bulunmak; ilişkiye ait faktörler arasında partnerler arası olumsuz etkileşim ve güç eşitsizliği; toplumsal faktörler arasında ise sosyal ilişkilerin kopuk olması, toplumsal şiddetin varlığı, toplumsal kargaşa/düzensizlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kurumsal/sosyal destek sistemlerinin yetersizliği ve cezalandırma sistemlerinin yetersizliği sıralanmıştır. Buna karşın Peru'da yapılan çalışmada; COVID-19'dan önce

kadınların yaklaşık %60'ının şiddete maruz kaldığı, pandemi döneminde (Nisan ve Temmuz 2020) IPV yardım hattına (Línea 100) yapılan telefon aramalarının %48 arttığı ve IPV bildirimlerindeki bu artışı herhangi bir sosyodemografik özelliğin etkilemediği bildirilmiştir (Agüera, 2021).

İspanya'da çevrimiçi (facebook) anket ile 13,786 kadına ulaşılan çalışmada ise; COVID-19 pandemi sürecinde IPV şiddetinde %23 artış olduğu; zorunlu bir arada yaşamanın özellikle psikolojik şiddeti artırdığı ve bu artışı etkileyen faktörlerin karantina, ekonomik zorluklar ve erkeğin toplumsal konumunun kötüleşmesi olduğu bildirilmiştir (Arenas-Arroyo ve ark., 2021). Bangladeş'te 510 evli kadınla yapılmış olan çalışmada pandemi döneminde IPV artışında risk faktörleri arasında yaş (26-30 yaş), evlilik süresi (3-6 yıl), evlilik şekli (görücü usulü), yerleşim alanı (kır), eğitim düzeyi (düşük), kadının çalışmaması, kocanın yaşı (30-40 yaş) ve eğitim düzeyi (düşük), ailenin gelir durumu (düşük) ve pandemi kaynaklı ekonomik zorluklar olduğu saptanmıştır (Rayhan ve Akter, 2021). Etiyopya'da 617 evli veya birlikte yaşayan kadınla yapılan kesitsel çalışmada, kadınlardan %22.4'ünün en az bir tür IPV yaşadığı; kadınların %11,0, %20,0 ve %13,8'i sırasıyla fiziksel, psikolojik ve cinsel IPV deneyimlediği bildirilmiştir. Aynı çalışmada okuma yazma bilmeme, partnerin okuma yazma bilmemesi, partnerin madde kullanması ve toplumun şiddete karşı hoşgörülü tutumu evli kadınlar arasında IPV'nin bağımsız yordayıcıları olarak bulunmuştur (Tadesse ve ark., 2020). Almanya'da 22 Nisan ve 8 Mayıs 2020 tarihleri arasında 1 aylık tam kapanma sürecinde partneri olan 3818 kadınla yapılan çalışmada; katılımcılardan %3,09'u fiziksel şiddet, 293'ü (%7,67) duygusal şiddet ve %3,57'si rıza dışı ilişkiye zorlanma bildirmiş; evde karantina (2.38 kat artırıyor) ve finansal endişelerin (1.6 kat artırıyor) fiziksel şiddet riskini artırdığı saptanmıştır (Ebert ve Steinert, 2021). Ürdün'de 687 kadınla çevrimiçi yapılan çalışmada pandemi öncesine göre IPV oranı %40 yüksek bulunmuş ve bu durumun yordayıcıları evli olmak ve işsizlik olarak ortaya konmuştur (Abuhammad, 2021). ABD'de COVID-19 salgını sırasında 26 fiziksel şiddet vakasındaki yaralanmaların insidansı, yaralanma türleri ve ciddiyeti önceki 3 yıldaki 42 vakayla kıyaslanmış; pandemi sırasında IPV bildiren toplam hasta sayısının azalmasına rağmen, fiziksel IPV insidansı 1.8 kat daha fazla bulunmuş; toplam derin yaralanma sayısının 2017'den 2019'a kadar 16 iken, 2020'de 28 olduğu saptanmış ve kurban başına derin yaralanma sayısı 2017'den 2019'a kadar 0,4 iken 2020'de 1,1 olarak bulunmuştur (Gosangi ve ark., 2021). Bu sonuçlar, IPV mağdurlarının, COVID-19 salgını sırasında şiddet döngüsünün son aşamalarına kadar sağlık hizmetlerine ulaşamadığını göstermektedir.

ABD'de sosyal medya ve e-posta aracılığıyla 2441 kişiye ulaşılan çalışmada pandemi sürecinde IPV oranı %18 (bunların %97'si hakaret) olarak saptanmış ve en önemli risk faktörlerinin kadın olmak (riski 0.6 kat artırıyor) ve pandemi nedeniyle işini kaybetmek (riski 1.6 kat artırıyor) olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada katılımcıların %54'ünün IPV'nin COVID-19 salgınından öncesine aynı olduğunu, %17'sinin arttığını ve %30'unun azaldığını belirttiği bildirilmiştir (Jetelina ve ark., 2021). Bu çalışmada katılımcıların hem erkek hem kadınlardan oluşması IPV oranı açısından yanıltıcı bulgu oluşturmuş olabilir. Bun karşın belki de pandemi sürecinde zorunlu da olsa partnerlerin bir arada uzun vakit geçirmesi ilişkilerini olumlu etkilemiş olabilir. Nitekim benzer şekilde Suudi Arabistan'da 2254 kadına web tabanlı anket ile ulaşılan çalışmada; diğer ülkelerde gözlemlenen eğilimlerin aksine, evli kadınlara yönelik istismarcı davranışın ulusal yaygınlığının karantina döneminde belirgin bir düşüş gösterdiği (pandemi öncesi %25.4, pandemi sırası %16.6 [Çoklu:%95.6, Psikolojik: %87.7, Fiziksel: %37.9, Cinsel: %16.6]) bildirilmiş ve aile içi şiddete maruz kalma olasılığını

doğrudan artıran tek değişkenin üçten fazla çocuğa sahip olma (riski 1.59 kat artırıyor) olduğu rapor edilmiştir (Alharbi ve ark., 2021). Bu çalışmada sadece evli kadınlara ulaşılmış olması önemli bir sınırlılıktır. Bunun yanı sıra anket yoluyla oluşturulan IPV'ye yönelik verilerin ülke polis kayıtları, sığınma evi talepleri, alınan korunma tedbirleri kararları, hastanelerde tutulan adli vaka tutanakları ve kadın cinayetleri ile desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye'de COVID-19 pandemi sürecinde kesitsel olarak evli veya birlikteliği olan 1.036 kadınla gerçekleştirilen çalışmada kadınların %35.5'i tarafından en az bir IPV türüne maruziyet bildirildiği (fiziksel (%10.1), cinsel (%4.0), psikolojik (%32.2) veya ekonomik (%11.5) şiddet); IPV'nin evli olma, çocuk sahibi olma, işsizlik, evlilik/ilişki tatmininin düşük olması, evdeki artan iş yükü ve karantinanın ruh hali üzerindeki olumsuz etkisi ile önemli ölçüde ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Akalin ve Ayhan, 2021).

COVID-19 pandemisinde gebeler IPV açısından çifte dezavantaja sahiptir. İran'da 250 gebeyle yapılan çalışmada, pandemi sürecinde gebe kadınların üçte birinden fazlasının (%35.2) aile içi şiddete maruz kaldığı; en sık karşılaşılan şiddet türlerinin duygusal şiddet (%32.8), cinsel şiddet (%12.4) ve fiziksel şiddet (%4.8) olduğu ve şiddet gören gebelerin yaşam kalitesinin düşük olduğu bulunmuştur (Naghizadeh ve ark., 2021). Kanada'da COVID-19 pandemi sürecinde 216 gebe ile yapılan kesitsel çalışmada; kadınların 24.07%'si prenatal IPV yaşadığını bildirmiş ve en önemli yordayıcı düşük gelir düzeyi olarak bulunmuştur (Muldoon ve ark., 2021). Ürdün'de 215 gebe kadına pandemi karantinası öncesi ve sonrası yaşadıkları IPV çevrimiçi anket yoluyla sorulmuş; pandemi sırasında gebelerin gördüğü psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddetin arttığı ve bu durumun yordayıcılarının evlilik çatışması, tartışma, birbirini anlamama ve erkeğin fazla sayıda eşe sahip olması olduğu saptanmıştır (Abujilban ve ark., 2020).

Öneriler

IPV yaşayan kadınların yardım almak için kullandıkları birincil mekanizmalar (karakol, hastane, sosyal destek vs.) pandemi sürecinde yaşanan sosyal kısıtlılıklar ve karantina uygulamaları nedeniyle devre dışı kalmıştır. Kadınlar aynı evde şiddet uygulayan partnerleriyle zorunlu ve bazen 24 saat birlikte vakit geçirmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle IPV hizmetlerine partnerle aynı ortamdayken erişmenin gizli yollarına ihtiyaç bulunmaktadır. Şiddet uygulayan bir partnerle aynı evdeyken acil yardım hattına ulaşmak ya da aile/arkadaştan yardım istemek için telefon görüşmesi yapmak zor olabilir. Bu kapsamda örneğin IPV danışmanlık hizmeti sunan sağlık profesyonellerin tele-sağlık platformlarını kullanması gerekir. IPV mağduru kadınları güçlendirmeye ve oluşan psikolojik hasarları onarmaya yönelik çevrimiçi terapi yapılabilir. Buna yönelik oluşturulmuş bir çevrimiçi terapi örneği Tablo 1'de yer almaktadır:

Tablo 1: Tele-Danışmanlık Çalışması Uygulama Detayları

Oturum	Hedefler	Terapi/Teknikler
Oturum 1 Süre: 2 saat	Tele-danışmanlık çalışması ile konsültasyon için danışanın uygunluğunu değerlendir Danışanın acil ihtiyaçlarını değerlendir ve destek sun	Krizi ele almak için psikolojik ilk yardım uygula (aktif dinleme, danışanın ihtiyaç ve kaygılarını sorgulama, duyguları onaylama, danışanın güvenliğini ve desteklerini saptama)
Oturum 2 Süre: 2 saat	Risk değerlendirmesi ve güvenlik planı yap	Bireyselleştirilmiş güvenlik stratejilerini tartışma ve planlama İstismar bulguları ve şiddet içeren ilişki dinamiklerine yönelik farkındalık hakkında eğitim verme
Oturum 3 Süre: 1 buçuk saat	Danışanın problem çözme ve başetme becerilerini yükselt	Problem çözme yaklaşımı
Oturum 4 Süre: 1 buçuk saat	Danışanın özgüven ve özsaygısını yükselt	Danışanın güçlenmesini kabul etme Güven verme ve nefes aldırma
Oturum 5 Süre: 1 buçuk saat	Danışanın sosyal desteklerini belirle ve ihtiyaçlarına uygun danışmanlık sun	Rehberlik edilen tartışma Danışmanlık

Kaynak: Vranda, M. N. (2021). Tele-case work consultation to woman survivor of domestic violence during COVID 19 pandemic. Indian journal of psychological medicine, 43(5), 446-450.

IPV yaşayan bireyler pandemi sırasında eşleri tarafından kolayca izlenebildiği için, yardım sunan profesyoneller kadınlarla nasıl ve ne zaman iletişim kuracakları konusunda daha esnek davranmalıdır (ör. partner alışverişe gittiğinde veya uyurken). Bakkallar veya eczaneler gibi temel işletmelerde kadınların partnerlerine fark ettirmeden yardım isteyebilecekleri kod kelime sistemleri uygulanabilir; böylece bireyler IPV yaşadıklarını ve yardıma ihtiyaç duyduklarını belirtebilirler. Hükümetler, IPV'ye maruz kalan bireylerin, karantina veya sokağa çıkma yasağı altındayken yardım istemek için evden ayrılmaları için istisnalar yapabilirler.

Partnerin kadını istenmeyen cinsel ilişkiye zorlaması, aldatması, kadına cinsel yolla bulaşan enfeksiyon (CYBH) bulaştırması, kadının aile planlaması yöntemi kullanmasına izin vermemesi ve kadın gebe kaldığında isteyerek düşüğe (kürtaj) zorlaması veya kadının istemediği gebeliği sürdürmeye zorlaması en zarar verici şiddet yöntemlerindedir. Bunun dışında Türkiye'de pek çok infertil kadın gebe kalamadığı için şiddet görmektedir. Pandemi süreci bu durumlarda hizmet almayı (aile planlaması yöntemleri, isteyerek düşük, infertilite tedavileri vs.), gerek kadınların çeşitli sebeplerle evden çıkmasını önleyerek, gerekse hastanelerin COVID-19 vakalarına öncelik vermesi nedeniyle olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle pandemide Kadın-Doğum hizmetlerine ulaşım sınırlandırılmak yerine artırılmalıdır.

Kadınların pandemi kısıtlamaları sırasında belki de tek gidebilecekleri dolayısıyla tek yardım alabilecekleri yerler sağlık kuruluşları olabilir. COVID-19 sürecinde hizmet sunan tüm sağlık profesyonelleri, karantina nedeniyle artan IPV riski ve bunun kadınlar üzerindeki potansiyel etkisi hakkında bilgilendirilmelidir. Sağlık profesyonelleri şiddet belirtilerini bilmeli ve istismara uğrayan kadınları tanımlayabilmelidir. Bu kadınlara nasıl yardımcı

olabilecekleri, onlarla nasıl iletişim kurabilecekleri ve onları hangi destek hizmetlerine yönlendirebilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir.

Son söz olarak; anket çalışması ile şiddet oranlarını tahmin etmeye çalışmak yerine daha objektif veriler oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda, Türkiye’de, sürekli izlenen ve kamuoyuyla paylaşılan, tek bir merkezden sunulan bir IPV istatistik sistemi (Kaç adli vaka tutanağı tutuldu?, Kaç karakol başvurusu oldu?, Mahkemelerde kaç tedbir kararı çıktı?, Kaç kadın Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi’den yardım aldı?, Kaç kadın sığınmaevlerinden yararlandı?, Kaç kadın cinayeti yakın partner tarafından işlendi?) kurulmalıdır.

Kaynaklar

1. Abuhammad, S. (2021). Violence against Jordanian women during COVID-19 outbreak. *International journal of clinical practice*, 75(3), e13824.
2. Abujilban, S., Mryan, L., Hamaideh, S., Obeisat, S., & Damra, J. (2021). Intimate Partner Violence Against Pregnant Jordanian Women at the Time of COVID-19 Pandemic’s Quarantine. *Journal of interpersonal violence*, 0886260520984259.
3. Agüero, J. M. (2021). COVID-19 and the rise of intimate partner violence. *World development*, 137, 105217.
4. Akalin, A., & Ayhan, F. (2021). Intimate Partner Violence against Women in Turkey during the COVID-19 Pandemic. *Issues in mental health nursing*, 1-8.
5. Alharbi, F. F., Alkheraiji, M. A., Aljumah, A. A., Al-Eissa, M., Qasim, S. S., & Alaqeel, M. K. (2021). Domestic Violence Against Married Women During the COVID-19 Quarantine in Saudi Arabia. *Cureus*, 13(5): E15231.
6. Arenas-Arroyo, E., Fernandez-Kranz, D., & Nollenberger, N. (2021). Intimate partner violence under forced cohabitation and economic stress: Evidence from the COVID-19 pandemic. *Journal of Public Economics*, 194, 104350.
7. Boserup, B., McKenney, M., & Elkbuli, A. (2020). Alarming trends in US domestic violence during the COVID-19 pandemic. *The American Journal of Emergency Medicine*. Advance online publication. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7195322/>
8. Ebert, C., & Steinert, J. I. (2021). Prevalence and risk factors of violence against women and children during COVID-19, Germany. *Bulletin of the World Health Organization*, 99(6), 429.
9. Gosangi, B., Park, H., Thomas, R., Gujrathi, R., Bay, C. P., Raja, A. S., ... & Khurana, B. (2021). Exacerbation of physical intimate partner violence during COVID-19 pandemic. *Radiology*, 298(1), E38-E45.
10. Hicks, P.M., Murtaugh, M.A., DeAngelis, M.M. (2021). The possible impact of increased physical intimate partner violence during the COVID-19 pandemic on ocular health. *SAGE Open Medicine*, 9, 20503121211035263.
11. Jetelina, K. K., Knell, G., & Molsberry, R. J. (2021). Changes in intimate partner violence during the early stages of the COVID-19 pandemic in the USA. *Injury prevention*, 27(1), 93-97.
12. Moreira, D. N., & da Costa, M. P. (2020). The impact of the Covid-19 pandemic in the precipitation of intimate partner violence. *International journal of law and psychiatry*, 71, 101606.
13. Muldoon, K. A., Denize, K. M., Talarico, R., Boisvert, C., Frank, O., Harvey, A. L., ... & El-Chaar, D. (2021). COVID-19 and perinatal intimate partner violence: a cross-sectional survey of pregnant and postpartum individuals in the early stages of the COVID-19 pandemic. *BMJ open*, 11(5), e049295.

14. Naghizadeh, S., Mirghafourvand, M., & Mohammadirad, R. (2021). Domestic violence and its relationship with quality of life in pregnant women during the outbreak of COVID-19 disease. *BMC pregnancy and childbirth*, 21(1), 1-10.
15. O'Donnell, M., Peterman, A., & Potts, A. (2020). A Gender Lens on Covid-19: Pandemics and Violence against Women and Children.'Center For Global Development.
16. Rayhan, I., & Akter, K. (2021). Prevalence and associated factors of intimate partner violence (IPV) against women in Bangladesh amid COVID-19 pandemic. *Heliyon*, 7(3), e06619.
17. Tadesse, A. W., Tarekegn, S. M., Wagaw, G. B., Muluneh, M. D., & Kassa, A. M. (2020). Prevalence and associated factors of intimate partner violence among married Women during COVID-19 pandemic restrictions: A community-based study. *Journal of interpersonal violence*, 0886260520976222.
18. UN Women. (2021). Frequently asked questions: The signs of relationship abuse and how to help. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/signs-of-abuse>
19. UN Women. (2020). Violence against women and girls: the shadow pandemic. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>
20. WHO. (2020). COVID-19 and violence against women what the health sector/system can do. <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/COVID-19-VAW-full-text.pdf>

ŞİDDET VE SAVAŞ

Doç. Dr. Emina Karo, Arnavutluk / Doç. Dr. Semin Paksoy, Türkiye

Özet

İnsanlık tarihi, pek çok aşırı şiddet, vahşice öldürme ve diğer işkencelere tanık olmuştur. Sonuç olarak birçok insan hayatını, ailesini ve evini kaybetmiştir. Bu nedenle toplu şiddet, uluslararası barış ve güvenlik için ciddi bir sorun haline geldi. Savaş suçları, özellikle soykırım, gruplar arası şiddetin birçok yönüne sahiptir. Gerçek şu ki, kadınlar toplumdaki en hassas nüfustur ve sağlıklı ve müreffeh bir gelecek inşa etmede onların zihinsel ve fiziksel sağlıkları çok önemlidir. Savaşın insanlığın kendisi kadar eski olduğu iyi bilinmektedir. Savaşta tüm nesillerin tehlikede olduğu ve mağdur oldukları tartışılmaz, ancak kadınlardan bahsettiğimizde savaş çatışmalarının en pasif mağdurları olduklarını söyleyebiliriz. Aksi halde toplumda çok işlevli bir yeri olan kadınlar, özellikle kurtarıcı, asker, insani yardım görevlisi ve aynı zamanda anne, kız, eş ve hepsinden önemlisi kurban rollerinde göründükleri savaş çatışmaları döneminde belirgindir. , çoğu zaman tecavüz konusu, şiddetli taciz. ve vahşice öldürme. Savaş ve çatışmalar sırasında her türlü istismarın ve dolayısıyla kadına yönelik şiddetin arttığı çok açıktır. Kadına yönelik şiddet, kadının insan haklarına yönelik bir tür ihlaldir.

Bu çalışmada farklı şiddet türleri incelenecektir. Tecavüz ve cinsel kölelik ile ilgili verilerin kullanılması dikkate alınacaktır. Ayrıca şiddete ilişkin çatışma ve savaş alanları ile karşılaştırmalar ortaya konulacaktır. Dolayısıyla bu araştırmanın konusu da en yaygın tecavüz türü olan savaş sırasında kadına yönelik şiddet biçimleri olacaktır. Bu nedenle bu çalışmada kadına yönelik şiddet, savaş ve çatışma örnekleri çerçevesinde hukuk ilkeleri temelinde incelenecek ve şiddet türlerinin niteliği ve etkileri kapsamlı bir şekilde değerlendirilecektir.

Giriş

İnsanlık tarihi, pek çok aşırı şiddet, vahşice öldürme ve diğer işkencelere tanık oldu. Sonuç olarak birçok insan hayatını, ailesini ve evini kaybetti. Bu nedenle toplu şiddet, uluslararası barış ve güvenlik için ciddi bir sorun haline geldi. Kadınlar, özellikle savaş ve çatışma durumlarında birçok şiddete maruz kalmaktadır. Bu durumlar, çoğunlukla barış zamanında erkekler ve kadınlar arasında zaten var olan cinsiyet ayrımcılığının uzantısıdır. Savaş ve çatışma durumları, konuları ve öz savunma imkansızlıkları nedeniyle daha çok kadın ve çocuklara yönelik şiddet için kullanılmaktadır. Bu çalışmada savaş ve silahlı çatışma bağlamında farklı şiddet türleri değerlendirilecektir.

Şiddet ve Savaş

Şiddet, yaralamak, suistimal etmek, zarar vermek veya yok etmek amacıyla fiziksel güç kullanımı ve usule yönelik şiddet uygulaması olarak tanımlanabilir. Savaş suçları, savaş kurallarının ve düzenlemelerinin ciddi şekilde ihlal edilmesidir. Savaş suçları sadece silahlı çatışma döneminde işlenebilir. Bu, uluslararası bir silahlı çatışma veya dahili bir silahlı çatışma olabilir. Savaş suçları, örneğin, siviller ve hasta, yaralı, gemi kazası geçirmiş ve savaş esirleri dahil olmak üzere savaşa dahil olmayan diğer kişiler gibi savaş kuralları tarafından korunan kişilerin kasıtlı olarak öldürülmesi, işkence görmesi, tecavüze uğraması veya sınır dışı edilmesidir.

Bir devlet içinde, yalnızca ayaklanmaların ve kargaşaların ötesine geçen şiddetli bir siyasi çatışmaya iç savaş veya iç silahlı çatışma denir. Uluslararası insancıl hukukta, uluslararası bir silahlı çatışma (iki veya daha fazla egemen devlet söz konusu olduğunda) ile bir iç silahlı çatışma (bir egemen devlet içinde) arasında bir ayırım yapılır.

Cenevre Sözleşmeleri gibi bazı uluslararası belgeler, ne tür şiddetin kullanılabileceği, kimin hedef alınacağı ve kimin korunması gerektiği konusunda katı kurallar koyar. Şiddet her zaman orantılı olmalıdır. Bunun yerine yakalanabilirlerse düşman savaşçılar öldürülemez.

Silahlı çatışmalarda çocuklara yönelik şiddetle ilgili olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, savaş zamanlarında çocuklara yönelik altı ağır ihlali saptayan ve kınayan 162 (2005) sayılı Kararı kabul etmiştir: çocukların öldürülmesi ve sakat bırakılması, çocukların silahlı kuvvetlerde çalıştırılması veya kullanılması. Kuvvetler ve silahlı gruplar; okullara veya hastanelere saldırılar; tecavüz veya diğer ağır cinsel şiddet; çocukların kaçırılması; ve çocuklar için insani yardım erişiminin reddedilmesi.

Silahlı Çatışmalarda Cinsel Şiddet

Tecavüze atıflar, kayıtlı tarihin en eski belgelerinde ve Homeros'un İlyada'sı ve İncil'in Eski ve Yeni Ahit'i gibi erken dönem dini metinlerinde bulunur (Leatherman:2011:1). Tarih boyunca kadınlar, özellikle savaşın ve çatışma durumlarının dehşetinin kurbanları, hayatta kalanlarıydı. Ama bu suçlar uzun zamandır tabu. Savaşta cinsel şiddete sessiz kalmanın nedenlerinden biri, onu anlamının imkansız görünen görevidir. Cinsel şiddet savaşın normal bir sonucu haline geldi. Savaş ve çatışma durumlarında şiddete dair pek çok örnek gerçekliğimizin bir parçasıdır. Savaşlarda en çok kullanılan şiddet türlerinden biri de cinsel şiddet veya tecavüz olarak bilinen kadına yönelik şiddettir. Örneğin Ruanda soykırımında birçok kadın tecavüz sonucu hamile kalmış ve bu çocuklara istenmeyen çocuklar veya nefret çocukları denilmekte ve Ruanda soykırımından sonra birçok kadının gizlice doğum yapıp çocuğu öldürdüğü varsayılmaktadır (Haklar İzleme HRW:1996).

Tablo 1: Savaş ve Soykırımlarda Tecavüz Sayıları

Ruanda soykırımı	500.000 tecavüz
Bosna-Hersek ve Hırvatistan	60.000 tecavüz
Sierra Leone (İç savaş - 1991-2001)	60.000 tecavüz
Güney Kivu -İl (2005)	32.000 tecavüz
Fildişi Sahili (2014)	325 tecavüz (230 – 2-17 yaş çocuklar)
Afganistan (2014-2015)	169 tecavüz
Güney Sydan	266 tecavüz mağdurları 96 kadın, %25 çocuk
Yemen	5.886 tecavüz
Nanking Çin (1937)	20.000-80.000 kadınlar vahşice tecavüze uğruyor
Berlin – İkinci Dünya Savaşı	95.000 – 130.000 Amerikan askerleri İngiliz, Fransız ve Alman alametlerine tecavüz etti
Bangladeş	Pakistanlı askerler 200 bin tecavüz
Kosovo	20.000 tecavüz

Savaşta ve silahlı çatışmalarda neredeyse mağdur kadınlar. Ancak Ruanda soykırımında hem erkekler hem de kadınlar failler arasındaydı. Toplumun her kesiminden Hutu kadınları (rahibeler bile nesnelere kullanarak ya da erkeklerle Tutsi kadınlara tecavüz etmelerini emrederek tecavüzler gerçekleştirdiler). Savaşın bir sonucu olarak kadınların %70'i AIDS'e yakalanıyor. Virüs bir soykırım silahı olarak kullanılmıştır.

Sonuç

Tarihte savaş ve çatışma durumları gibi birçok örnek, cinsel köleliğe zorlanan binlerce kadın ve kız çocuğu esaret altında öldü. Ayrıca birçoğu soğukkanlılıkla katledildi ve sayısızları hastalıklardan, enfeksiyonlardan, kötü yapılan kürtajlardan, açlıktan veya maruz kaldıkları şiddet ve koşulların doğrudan veya dolaylı bir sonucu olarak öldü.

Savaş hali, kendi içinde, ıstırap, şiddet ve diğer işkence biçimlerinin ayrılmaz bir parçası olduğu bir acil durumdur. Savaş ve şiddetin varoluşlarında ve icrasında ayrılmaz unsurlar olduğu bilinmektedir. Savaşın parçaladığı bölgelerde meydana gelen birçok şiddet biçimine ek olarak, kadınlara ve hatta çocuklara tecavüz en yaygın olanıdır. Diğer şiddet türleri, kadınlar, çocuklar ve yaşlılar gibi savunmasız gruplara karşı en savunmasızdır. Ayrıca esirlere işkence ve fiziksel taciz, savaş durumlarında çok yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Şiddetin savaşın ayrılmaz bir parçası olduğu ve şiddet biçimlerinin her geçen gün arttığı ve çok daha vahşi ve insanlık dışı hale geldiği, insan onuruna, insan varoluşunun haysiyetine ve onuruna saygı gösterilmediği çok açıktır. Demokrasinin herkese nasip olacağı, çocuklarımızın geleceğimiz olduğu için korunacağı bir devlet olan barışı sağlamak gerekir. Ailenin direği olan kadın ve toplumun en temel ve en önemli halkası olan aile, olası tüm olumsuz sonuçlardan korunmalı ve yalıtılmalıdır. Hem savaşta hem de barışta şiddetin durdurulması için toplumun tüm kesimlerinin daha aktif bir şekilde yer alması gerekir, ayrıca bu tür eylemlerin faillerinin adil bir şekilde yargılanması ve cezalandırılması, bunların önlenmesinde atılmış en büyük adımdır.

Kaynaklar

1. Ahmet Hamdi Topal, (2009), Uluslararası Ceza Yargılamalarında Cinsel Suçlar, XII Levha Yayıncılık, İstanbul.
2. Janie L. Leatherman, (2011), Sexual Violence and Armed Conflict, Polity Press, UK.
3. Alette Smeulers, Fred Grünfeld, (2011), International Crimes and Other Gross Human Rights Violations, Martinus Nijhoff Publishers, Netherlands.
4. Resolution 1612 (2005) Adopted by the Security Council at its 5235th meeting, on 26 July 2005, <https://www.unicef.org/stories/children-under-attack-six-grave-violations-against-children-times-war>
5. "We'll Kill You If You Cry" Sexual Violence in the Sierra Leone Conflict, <https://www.hrw.org/reports/2003/sierraleone/>, January 2003, Vol. 15. No 1.
6. A New Era of Conflict and Violence, United Nations, UN 75 and 2020 and Beyond, Shaping our Future Together, <https://www.un.org/en/un75/new-era-conflict-and-violence>,

VIOLENCE IN HIROSHIMA AND NAGASAKI ATOMIC BOMBING

Prof. Ljiljana Markovic, *Sırbistan*

At the very end of the Second World War, 2 undefended civilian cities, Hiroshima and Nagasaki, were bombed by two first atomic bombs in the history of mankind and of warfare. t We only hope that they would be the last cities to experience such a tragedy.

The new world order which ensued after the end of that merciless war presumed democracy and human rights. However, there were no rights for Hiroshima and Nagasaki victims. More than 200,000 victims died as a result of the two atomic bombs, but many thousands of civilians kept living sad and invalid lives while their descendants suffered from many genetic malformations.

This tremendous violence that happened for no military reason, when the Japanese army had been already completely defeated in Manchuria, the civilian populations of these two Japanese cities paid the heaviest prize price in human history for no explicable reason, except for the fact that they were Japanese. This paper purports to analyze the nature of such terrifying violence against women, children and elderly, since only such citizens had been left behind in this 2 non-military and undefended cities.

Humanity needs to know of this ultimate violence and of these numerous civilian victims in order to enlighten the phenomenon of violence and to ensure that no populations ever again, anywhere in the world, may undergo such atrocities or become victims of atomic weapons.

War, as the prime or primordial source of violence will be examined as the root cause of violence, and the two cities that had been sacrificed 2 testing of the atomic weapons shall be viewed as victim's all ultimate violence.

A PSYCHOLOGICAL STUDY SHOWING THE RISE OF VIOLENCE AFTER THE WAR IN THE KOSOVO

Prof. Ass. Dr. Nalan Kazaz, *Kosova*

This study starts from the promotion of Kosovo. At the continuation, the case of violence is how a phenomenon; Why is a universal and social case in the context of the conceptual framework of violence, "What is violence?" Answer to the question and the types of violence are given. In Kosovo, the study has been considered in Kosovo from social violence, psychological, sociological and cultural angles. In this study, the compilation was used as a data collection tool (academic writings, Kosovo news ...). It was analyzed through the examination of the documents related to the given descriptive analysis. Today, the people of the Kosovo were included in the violence category of the physical and spiritual effects on the war, although the war is 22 years. Finally, the last event of the last violence of violence in the event of death, Prime Minister, President, People and Justice Minister; The reactions he gave is to promise; By handling, the reasons that create violence have been moan. The study has been made in general evaluated solutions.

Keywords: Violence, Violence against women, Psychological violence, violence (mobbing) at work, Social violence, Economic violence, Violence in the kosovo.

KOSOVADA SAVAŞTAN SONRA ŞİDDETİN ARTIŞINI GÖSTEREN PSİKOLOJİK BİR İNCELEME

Bu çalışma, Kosova'nın tanıtımından başlamaktadır. Devamında, şiddet olgusunun nasıl bir olgu olduğu; neden evrensel ve toplumsal bir olgu olduğu, şiddet olgusunun kavramsal çerçevesi bağlamında "şiddet nedir?" sorusuna yanıt aranmış ve şiddetin türlerine yer verilmiştir. Çalışmanın devamında Kosova'da toplumsal şiddet, psikolojik, sosyolojik ve kültürel açılardan ele alınıp irdelenmiştir. Derleme olarak yapılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak döküman analizinden (akademik yazılar, Kosova haberlerinden vs.) yararlanılmıştır. Konuya ilişkin dokümanların incelenmesi ile elde edilen verilen betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Bugün Kosova halkı, savaşın 22 yıl geçmesine rağmen üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskıları şiddet kategorisine dâhil edilmiştir. Son olarak en son olay olan kadına şiddetin ölümlerle sonuçlanması olayında Başbakan, cumhurbaşkanı, halk ve adalet bakanının; verdiği tepkiler umut vaad edip; ele alınarak, şiddet olgusunu yaratan nedenler incelenmiştir. Çalışma, genel olarak değerlendirilmiş çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kavramlar: Şiddet, Kadına şiddet, Psikolojik şiddet, İş yerinde şiddet (mobbing), Toplumsal şiddet, Ekonomik şiddet, Kosova'da şiddet.

THE STARVATION POLICIES OF THE GERMAN NAZIS AGAINST THE JEWS BETWEEN 1939-1945

Prof. Dr. Gideon Greif, *Israel*

"Nazi Germany's Systematic Starvation Policy Towards European Jews - Violence, Evil and Unlimited Sadism".

The lecture deals with one of the main policies of Nazi Germany towards the Jews in the countries occupied by it. From the first day of the occupation of Poland, the Germans pursued an extreme policy of not supplying food to Jews besieged in ghettos and continued this policy also in the concentration camps and extermination camps.

This policy, which is a compound of violence, evil and sadism, has given the Germans many automatic advantages: it immediately weakens the victims, prevents them from underground activity and turns them into a helpless group of people.

Jews in the ghettos were provided with about a tenth of the calories needed for physical existence. As a result, thousands of Jews in the ghettos starved to death before being deported to the extermination camps.

The lecture refers to the hunger weapon as one of the most vicious weapons of the Nazi-Germans.

THE INTEGRATIVE MODEL OF THE PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF THE VICTIMS OF VIOLENCE

Prof. Ass. Dr. Victoria Gonta, *Moldova*

Feel at all levels of the victim's personality:

- **Emotionally**, victims develop introversion, emotional disorders, depression, anxiety, poor self-esteem, experiencing post-traumatic stress.
- **Cognitively**: cognitive distortions; dissociation; distorting self-image;
- **Socially**: maladaptation, isolation, drug use, alcohol, other unjustified behavior problems.

They're starting to organize their lives around the trauma. The past traumatic experience is relived repeatedly, along with her unpleasant sensations and emotions. With each relapse of the trauma, the individual becomes more and more unhappy.

PTSD symptoms (flashbacks, intrusive thoughts, nightmares) they become agitated and find it increasingly difficult to concentrate on daily tasks. They can become exaggerated, showing intense negative emotions such as fear, anxiety, panic and anger. In order to achieve adequate psychological intervention in the case of victims of violence, it is necessary, first of all, a careful assessment of the specific manifestations of the victim. We must take into account both the character of the trauma and the type of personality of the researched subject. We are going to identify:

- What type (s) of violence and in what form were applied to the person.
- What is the duration of suffering the trauma and sharing the role of victim.
- What are the attitudes and how does the victim evaluate the violent act.
- In what relationship is with the abuser the type of personality of the victim and its specific features (place of subjective control, degree of social adaptation, ego maturity, communication skills, level of intellectual development, features of affectivity and will) what are the consequences of trauma and the degree of experiencing post-traumatic stress.

All psychotherapeutic systems aimed at the psychological rehabilitation of victims of violence have several common elements that underlie them:

- the presence of an emotional discharge;
- manifestation of rationalizations within the client-therapist interaction;
- conveying new information that is transmitted to the client in the form of perceptions, rules of conduct, life examples or that the client discovers through an intuitive understanding;
- strengthening the client's expectations that he will obtain emotional support and help from the therapist;
- strengthening the expectations of success;
- facilitating emotional unlocks.

The first principle - **of normalization** - consists in explaining the feelings that the client is facing and the fact that they are appropriate to the situation he has gone through.

The second principle - **of partnership and increasing the dignity, self-esteem of the victim** - is aimed at reducing the tendencies of self-blame or aggression, to increase self-

esteem. Within the collaboration of the psychotherapist with the client, in the atmosphere of unconditional acceptance, the emotional tension will be reduced, consolidating the client's self.

The third principle - **the principle of individuality** - states the idea of taking into account the particularities of the person and his traumatic experience.

Stage I. Establishing the relationship between psychotherapist and client. Establishment of the **psychotherapeutic alliance**.

Stage II. "Trauma" therapy. The psychotherapeutic program for the rehabilitation of victims of violence has several basic goals:

1. removing emotional blockage;
2. carrying out an objective self-assessment, Ego rehabilitation;
3. rehabilitation of the system of values, needs;
4. achieving the balance between expectations, desires and possibilities;
5. restoring social relations, communication skills;
6. removing malaise, educating for a new way of life.

Stage III. Detachment of trauma, incorporation of new positive experiences.

The integrative psychotherapeutic model (V. Gonta, S. Rusnac, 2010)

Stage 1. Modification of affectivity - EMDR (Eye movement of desensitization and reprocessing).

Purpose: to decrease post-traumatic emotional tension

Stage 2. Modification of cognitions - Cognitive-behavioral therapeutic methods,

Purpose: replacing distorted, irrational cognitions with appropriate and rational ones

Stage 3 Behavior modification - Short-term therapy focused on solutions.

Purpose: learning new appropriate and functional behavioral strategies

Stage 1. EMDR – Eye Movement Desentization and Reprocessing

The founder of EMDR therapy, Dr. Francine Shapiro, created the model to explain how raw traumatic memories are stored in the brain and ultimately lead to maladaptive responses. Eye Movement Desentization and Reprocessing is a complex psychotherapeutic approach, which facilitates the adaptive integration of sensations and emotions associated with traumatic experiences.

Therapeutic goals of EMDR

- Elimination of suffering
- Self calming
- Experiencing new emotions
- Maintaining self-awareness
- Appropriate interaction
- Adaptive behavior

The EMDR method works at

- Through movements-Arhocortex
- By emotional-affective activation-Paleocortex
- By visualizing memories, images-Neocortex

Scheme 1: EMDR duration

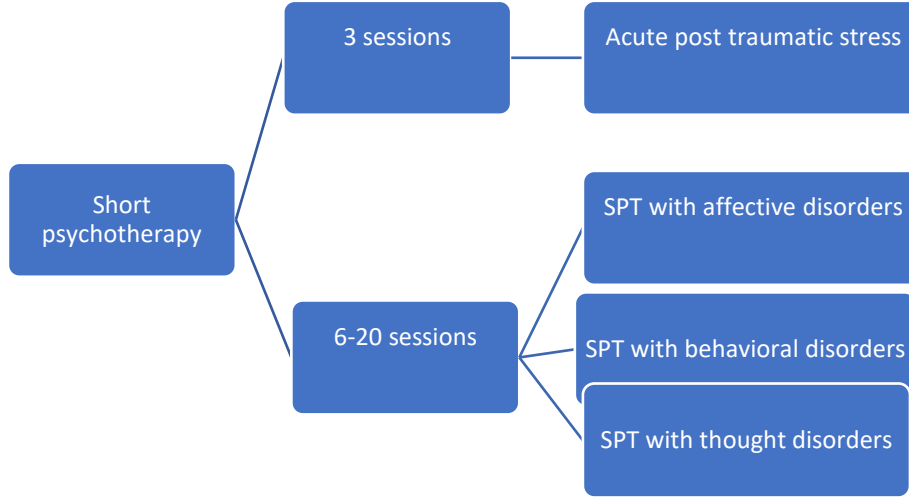
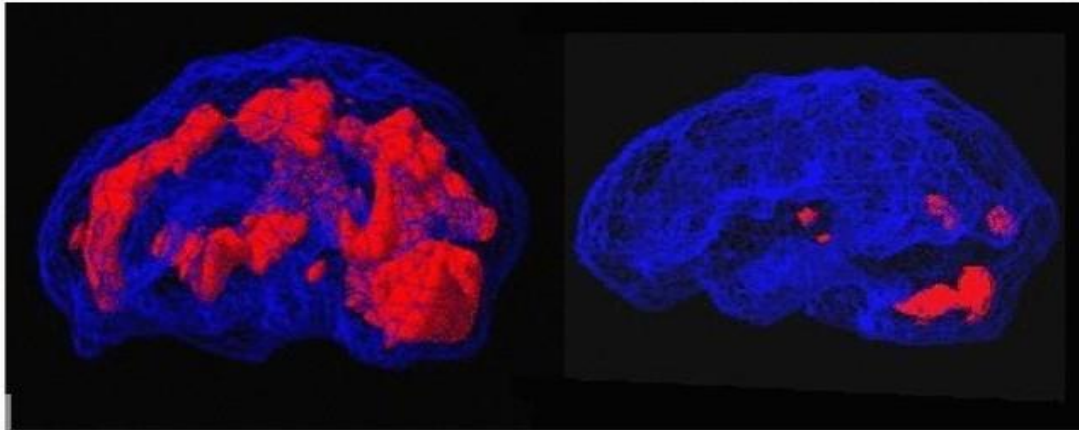

Photo 1: Brai activities before and after EMDR.

The photo on the left belongs to the lady with PTSD. The photo on the right belongs to the lady with PTSD after a 90 minute session EMDR therapy. The red areas show over activity in the brain (Photo 1).

Stage II. Cognitive-behavioral psychotherapy

In order to change thoughts, cognitive-behavioral psychotherapy is used, which "... aims to reduce anxiety by teaching patients to identify, assess, control and modify negative thoughts about potential dangers and the behaviors associated with them." learn to use breathing and relaxation techniques to reduce the symptoms of SPT.

Breath control helps the client to stop hyperventilation, responsible for the appearance of symptoms of post-traumatic stress syndrome, such as dizziness, fainting, panic attacks, fear, anxiety, phobic manifestations, etc.

Proposed cognitive-behavioral psychotherapeutic techniques

Formula ABC: Technique "Learning the ABC formula"; Technique "Demonstrating the role of thoughts for feelings".

Defining beliefs: The technique "Defining expectations"; The technique "Defining the conception"; Counterargumentation technique; "Counterattack" technique; The "forced choice" technique.

Revaluation techniques Reassessing the past.

Behavioral techniques: Relaxation techniques. Homework. Anxiety management skills training. Social skills training.

Stage III. Short-term, solution-centered psychotherapy

The third stage of psychotherapy: Detachment of trauma, incorporation of new positive experiences through TSDAS. This therapy is short-term, focused on goals and solutions. It helps clients make changes, build solutions and avoid discussions about issues. The elements of the desired solution are usually present in the client's life (they can be identified through the analysis of metaphors), namely they are presented as the basis of perpetual change.

TSDAS is oriented towards the future, towards perspective (what advantages are achieved from changing things, what is gained from it?), Offering new energy resources in the conditions of real visions, clear on goals. The goals direct the therapy process to short terms and strictly defined orientation.

The main techniques of TSDAS

- Techniques for orienting the client's resources;
- The use of the client's intuition and experience;
- Use of humor;
- Scaling techniques - change assessment
- Deframing
- Reframing
- Myths, parables, metaphors,
- The magical situation and the miracle questions
- Rituals

THE INFLUENCE OF DE EDUCATIONAL PRACTICES IN THE FAMILY OF ORIGIN ON THE PERSONALITY DISORDERS AND AGGRESSIVE BEHAVIOUR

Victoria GONTA, *Moldova* / Mihai SABAREANU, *Romanya*

Abstract

Starting from the amplitude of the domestic and social violence phenomenon, we wanted to conduct a study of the psychological profile of the aggressors in the penitentiary environment, examining the personality characteristics and the aggressive behaviour from the perspective of the educational practices of the family of origin, in male and female prisoners, custodied in two penitentiaries in Romania. All these represent the general objective. In order to achieve the major objective of the research we have outlined the specific objectives of the research:

- to characterize the sample of prisoners in terms of the level of aggression and emotional distress.
- to identify clusters of personality disorders present in prisoners;
- to highlight the weight of the different wrong educational practices in the families of origin of the prisoners and their specific association with various personality disorders.
- to highlight differences between male and female prisoners in terms of aggression, emotional distress and parental practices.
- to highlight a series of associations between the criminological variables (recidivism, duration of punishment, delay in punishment, etc.), presence of personality disorders and aggressive behaviour in prisoners.

The research was carried out on two groups of subjects, one consisting of men deprived of liberty, men who carry out the sentence in a maximum security penitentiary and a group made up of women in detention who execute a sentence deprived of liberty in a prison with diversified detention regimes. In terms of age, the subjects are between 22-59 years old.

As findings we mention that, a part of the research hypotheses was confirmed and that there was a partial antagonism between the groups of prisoners which led to the sustainability of the general objective.

Introduction

The present research is driven by the exacerbated aggression in the social environment, aggression that is influenced, in our opinion, by the lack of healthy parenting practices as a cause of the poor educational involvement in the training of the new generation.

We would like to highlight that other descriptive studies of aggression have been carried out in the Romanian penitentiary system, without any of them bringing into question the educational practices of the family of origin and their influence on personality disorders and aggressive behaviour.

Addressing the problem of aggression in the penitentiary environment was conceived by us to be an empirical, quasi-experimental research, with major implications in the prevention of recidivism of detainees guarded in Romania, with subsequent positive paths in the structure of social reintegration. This research could lead, through the elaboration of new plans of individual and group intervention, to the prevention of the perpetuation of aggression, criminal pride and domestic violence.

Materials and methods

The penitentiary system and the group of prisoners

Starting from the premise that the fundamental values of a society also need norms to defend them in the situation of their disobedience, viewed as a macrostructure, the penitentiary appears as a useful institution without which the current justice cannot be conceived. Viewed from the inside, the structure of the prison population includes particularizing aspects of the type: categories of detainees, types of crimes, degree of danger, degree of vulnerability, etc. Regardless of the perspective of the approach, the penitentiary represents the confined space "between its walls", which brings together "individuals with deficient soul structures, often with a dysfunctional view of the world, of people and life, individuals who are not afraid of anything, coming from social precarious areas where they learned bad things that they did not hesitate to apply" (Gheorghe, 2016, p.35) but also calm people, who make efforts not to decline morally, with "a family and professional history appreciated in the community, professional status high for a long period of time (...) that violated the law being perfectly aware of consequences" (Gheorghe, 2016, p.91).

The group of subjects

80 (men / women) adult subjects were selected, out of a total population of 264 persons guarded within two sections of maximum security in two penitentiaries belonging to the National Prison Administration. All subjects have the eighth grade educational level. In terms of age, the selected subjects are between 22-59 years old, with an average of 36 years.

Both the description of the batch of detainees and the selection of the sample took into account the choice of the following criminological variables: recidivism, deed, delay in punishment, duration of punishment.

Working procedure

The research started by launching the following *research hypotheses*:

- I1.** Prisoners with disciplinary offenses have an increased level of aggression.
- I2.** Detainees with disciplinary offenses have an increased level of emotional distress.
- I3.** In the case of detainees who committed disciplinary violations, a greater use of punitive and privative educational practices in the family of origin can be highlighted.
- I4.** There was a positive correlation between certain personality disorders and aggressive behavior in prisoners.
- I5.** There is a positive correlation between certain personality disorders and punitive and private educational practices in the family of origin.

The identification of the necessary aspects included the following *stages*:

- the documentation regarding the research methods and instruments;
- obtaining the necessary approvals for the study and the agreement from the ethics department;
- selecting the batch of prisoners and obtaining informed consent;
- application of the instruments, recording of the data obtained from the application of the instruments, their processing and interpretation.

Methods used:

In the research undertaken, in order to capture the desired aspects, we used the following methods:

- method of the questionnaire;
- mathematical methods and statistical procedures;
- observation method;
- the method of studying criminal documents.

The psychological instruments, carefully selected, were:

- ZUCKERMAN-KUHLMAN personality questionnaire (ZKPQ);
- Profile of emotional distress (PDE);
- EMBU inventory for measuring parental educational models
- The SCID II questionnaire.

Results

I1. Regarding the level of aggression, we formulated the hypothesis: *Detainees with disciplinary offenses have an increased level of aggression.* For the group of *male prisoners*, the aggression score ranged from a minimum of 3 to a maximum of 15, with an average of 9.1 and a standard deviation of 4.22. By referring to the standard, the average indicates a high aggressiveness (6.37 standard, compared to 9.1 in the prison group).

For the group of *female prisoners*, the aggression score ranged from a minimum of 2 to a maximum of 12, with an average of 8 and a standard deviation of 3.46. By referring to the standard, the average indicates an increased aggressiveness (6.37 standard, compared to 8 in the prison group). For both groups, the data is distributed approximately normally.

The research hypothesis has been confirmed.

I2. Regarding the level of emotional distress we formulated the hypothesis: *Detainees with disciplinary offenses have an increased level of emotional distress.*

For the group of *male inmates*, the emotional distress score ranged from a minimum of 28 to a maximum of 122, with an average of 63.1 and a standard deviation of 25. By reporting to the standard, the average indicates a high level of emotional distress (56 - 83 standard, compared to 63.1 in the group of prisoners).

For the *female inmate* group, the emotional distress score ranged from a minimum of 29 to a maximum of 93, with an average of 49.4 and a standard deviation of 18.4. By referring to the standard, the average indicates a high level of emotional distress (41 - 55 standard, compared to 49.4 in the prison group). For both groups, the data is distributed approximately normally.

Thus, Hypotheses 1 and 2 of the research were confirmed.

I3. *In the case of detainees who committed disciplinary violations, a greater use of punitive and private educational practices in the family of origin can be highlighted*, this being tested by using the EMBU inventory.

For the group of *male prisoners*, the score on the use of *punitive type educational practices by the mother* ranged from a minimum of 9 to a maximum of 26, with an average of 19.5 and a standard deviation of 5. By referring to the standard, the average indicates a high level of use of punitive practices by the mother (14 - 21 standards, compared with 19.5 in the prison group).

For the *female prisoner group*, the score on the use of punitive type educational practices by the mother ranged from a minimum of 9 to a maximum of 19, with an average of 13 and a standard deviation of 3. By referring to the standard, the average indicates a low level of use of punitive practices by the mother (7 - 14 standards, compared with 6 in the prison group). For both groups, the data is distributed approximately normally.

The research hypothesis was confirmed in the case of male prisoners. Thus, there is a gender opposition regarding the educational practices of punitive type, the cross indicating the parental expectations and standards relevant for the period of childhood according to gender.

Regarding the *use of punitive type educational practices by the father*, for the group of male prisoners, the score regarding the use of punitive type educational practices by the father ranged from a minimum of 10 to a maximum of 27, with an average of 16 and a standard deviation of 5. By referring to the standard, the average indicates an high level of use of punitive practices by the father (14 - 21 standards, compared to 16 in the prison group).

For the *female prisoner group*, the score regarding the use of punitive type educational practices by the father ranged from a minimum of 9 to a maximum of 24, with an average of 13 and a standard deviation of 4. By referring to the standard, the average indicates a high level of use of punitive practices by the father (7 - 14 standards, compared to 13 in the prison group). For both groups, the data is distributed approximately normally.

The research hypothesis was confirmed in the case of female prisoners.

Regarding the use of private educational practices, for the group of *male prisoners*, the score regarding the use of private educational practices by the mother ranged from a minimum of 6 to a maximum of 21, with an average of 9 and a deviation standard of 4. By referring to the standard, the average indicates a low level of use of the privative type practices by the mother (6 - 12 standards, compared to 9 in the group of prisoners).

For the female detainees' group, the score regarding the use of educational practices of a private type by the mother ranged from a minimum of 7 to a maximum of 16, with an average of 10 and a standard deviation of 2. By referring to the standard, the average indicates a low level of use of private practice by the mother (6-12 standards, compared to 7 in the prison group). For both groups, the data is distributed approximately normally.

For the group of *male prisoners*, the score regarding the use of educational practices of a private type by the father ranged from a minimum of 0 to a maximum of 21, with an average of 12 and a standard deviation of 5. By referring to the standard, the average indicates a high level of use of private practice by the father (6 - 12 standards, compared to 12 in the prison group).

For the *female prisoner group*, the score regarding the use of educational practices of a private type by the father ranged from a minimum of 5 to a maximum of 17, with an average of 8 and a standard deviation of 3. By referring to the standard, the average indicates a low level of use of private practices by the father (6 - 11 standards, compared with 8 in the prison group). For both groups, the data is distributed approximately normally.

Hypothesis 3 of the research was confirmed only in the case of male prisoners.

I4. Regarding the positive correlation between certain personality disorders and the aggressive behaviour of detainees, this hypothesis was confirmed, the values of personality disorders being present in over 87% in detainees with male disciplinary offenses and, in more than 83% in female detainees.

I5. Regarding the positive correlation between certain personality disorders and the punitive and privative type educational practices in the family of origin, this hypothesis was confirmed, the values of the personality disorders being present in over 90% in the detainees on whom one identified the use of negative parenting practices.

Findings and debates

Features of aggressive behaviour in prisoners

The particular aggression of the detainee, for both genders, transposed into violence of any kind, includes a subset of distinct behaviours, with their own characteristics. The research aimed at this phenomenon, arguing that any method of violence in the penitentiary environment includes a number of key elements:

- aggressive behaviour can include only one incident, especially if it is severe;
- repeated aggression must be recognized;
- aggression involves direct and indirect forms;
- fear and perception of the victim's potential;
- disguised aggressive intent;
- the motivation for manifesting the aggressive potential can be extremely complex;
- the challenge from the victim may not be intentional.

Male prisoners, with aggressive behaviour, are seen as having a motivation for dominance (they provoke confrontations or other forms of aggression, ignoring the manifestations of submission or receptivity). Paradoxically, *women deprived of their liberty* manifest their aggressiveness most often through self-political actions, the incidence of suicide being much higher than among male detainees and due to the predominant *characteristics of histrionic personality disorder*. Aggressive behaviours are likely to be used in trying to gain acceptance from others and achieve a certain social status (higher in the prisoner's hierarchy). Positive beliefs regarding the use of aggression (aggression is an effective response to a conflict), highlight the authoritarian *tyrant father*. Being in reality weak and timid, this type of father reacts with bursts of authority as a reaction to his own weaknesses but which scares the child, creating nervousness. Thus, over time, the child becomes inhibited, unstable, nervous with sudden and uncontrolled aggressive actions, making it difficult for the father's image to serve as a worthy model to follow.

Aggressive prisoners are more inclined to respond to challenges in a direct manner, through physical and verbal aggression, being less inclined to show fear or avoid response. They show high levels of impulsivity, and the manifest aggressiveness is predominantly instrumental (Gheorghe, 2001, 2003).

Aggressive behaviors are often associated, in the penitentiary environment, with other categories of factors such as drug-toxic use or time spent in penitentiary or similar institutions. It should not be forgotten that the prevalence of aggressive behaviors in the penitentiary environment is equally attributed to the individual and environmental factors.

Perhaps the easiest way to explain aggression is to integrate it into the personality structure; we say about a person who is aggressive, about another who is less or not at all aggressive. We must not forget, however, that, through its bio-psycho-socio-cultural structure, personality includes hereditary, environmental and educational factors, and the behaviour (including aggressive) as a result of the interaction between personality and environment, is in turn influenced by a number of personal factors (personality type / temperamental traits, self-esteem, hostile attributional tendencies, gender and even redefining gender roles, social status, etc.); factors within the family (parents' attitude towards children, parents' education level - beating and incest being the most serious forms of aggression, with extremely unfavourable consequences); factors represented by frustration, attack or direct provocation or pain (in its physical or moral form) and situational factors (noise, crowding, heat). To all these one can add alcohol or drug use, video games, exposure to media violence.

Considering all we mentioned above, by investigating the personality disorders of the prisoners, applying the SCID II questionnaire, we can say that the largest share of personality

disorders among the sample that participated in the study consists of antisocial and borderline personality disorder. Thus, a cluster with a preponderance ranging from 50% to 55% is identified, consisting of obsessive-compulsive, **paranoid** (representative) and narcissistic personality disorders in parallel with another cluster whose oscillation was at a higher threshold (60%-65%) consisting of **antisocial and borderline personality disorders** (representative of the cluster they belong to).

The parenting practices of the family of origin confirmed in our research have highlighted:

- *the nuclear family* being disorganized: the family group in which communication, affective relations, cooperation are altered, generating conflicts, states of tension and even violence that make it impossible to continue the family life;
- *the disorganized family*: the incomplete family group through the disappearance of a member of the marital couple (abandonment, divorce, death) and the taking over of his functions by the remaining parent, together with children and sometimes other members of the extended family;
- *cohabitation*: the "pseudomarital couple" with or without children, leading to a common existence through mutual understanding.

All these come to complete characteristics of the personality disorders highlighted as: exploitation, distrust, suspicion, irresponsibility, inability to comply with social norms, manipulation, recurrent suicidal gestures, intense anger and unstable self-image.

There is thus a trophic chain between the educational practices of childhood, personality disorders and manifest-aggressive behaviour of persons deprived of liberty. Corroborating the typology of aggression in the penitentiary environment with parental practices confirmed as hypotheses, we state that the detainees present in our research make up typologies marked by: lack of emotion, exaggerated self-esteem, superficial charm, cynicism towards the suffering of the roommates, irresponsibility, depression, pattern of undermining the proposed goals, most of them having the connections of childhood behaviour marked by: solitarism, social anxiety, reduced school performance, hypersensitivity and behaviour disorder specific to those up to 18 years.

We observe a cross in the research carried out, both at the level of educational practices in the family of origin, and at the response of the "former adolescent" as a manifest or conjunctive action to the parental punishment and deprivation. The antagonism of the confirmation of the hypotheses highlights the fact that the psychosomatic reactions evident in the human typology (father / daughter VS mother / son) are transposed as a result of the predominant violence in the family relationships. While the *male prisoners* define, during the criminal execution route, the frustrations and the pathology due to the punitive traumas exerted by the mother, the *guarded women* consider the violence a normality, the cause being the punitiveness of the paternal actions.

In *male detainees*, the disorders identified, in conjunction with the increased level of aggression and emotional distress, highlighted characteristics such as:

- *the angry reaction to minor stimuli* of people diagnosed with paranoid personality disorder is also encountered in borderline personality disorder only that the latter are not marked by pervasive suspicion;
- *the antisocial behaviour* specific to the disorder with the same name can also be identified in individuals with paranoid personality disorder with the clear differentiation that the latter are not motivated by personal gain or exploitation of their peers.

In *female detainees*, the disorders identified, in conjunction with the increased level of aggression and emotional distress, highlighted:

- interactive styles of antisocial, borderline and histrionic personality disorders, differentiated by the narcissistic style by *the magnitude of the latter and the presence of cruelty to the former*; antisocial and narcissistic people share the desire to be *insincere, superficial, exploitative and non-emphatic*;
- in contrast to the self-criticism of the obsessive-compulsive, narcissists are tempted to believe that they have attained perfection.

In the case of deprivation during childhood, the confirmed hypothesis was a deep one between father and son. "I was detained both as a child and as an adult" confessed one of the detained inmates. Deprivation and restraint of rights at the beginning of life become traumas and frustrations at maturity, all transposed into violence at prison or social level. The *maternal punishment*, unexpected, we could say, corroborated with *paternal deprivation*, two marked *negative traits* are competing aspects that characterize masculinity in the penitentiary, masculinity transposed into aggression, lack of empathy, psychopaths and pathological sociopaths.

Conclusions, limits and perspectives of the research

Following the statistical analysis, the characterization of the detainees in terms of each personality type and the identification of clusters present in the interviewed detainees, we can notice that *there are connections (associations) between the criminological variables, the presence of personality disorders, the parental practices and the level of aggression both in the prison environment as well as in "freedom"*.

The most important causes of personality disorders are, as the literature points out, the personality trait prior to the onset of the disease, the family pattern, the structural factors that are genetic determinants and are influenced by the social and family environment and, last but not least, the psychogenic and situational factors. Thus we notice elements of activation, maintenance and aggravation of personality disorders such as social, family and situational factors. In this case, the prison environment that most often remains for many detainees the supportive environment, the family environment which is a determining factor in the criminal personality traits and which is mentioned as the activator of maladaptive behaviours and the negative situational factor in the prison environment is a "support" to assert that personality disorders can be contagious, the main fact being violence of any kind. In the present study, the criminogenic variables gathered under a common denominator denote a long period spent in penitentiaries, a long prison life marked by: lack of a cultural background, lack of the supportive environment, poor separation at the level of the committed deeds, unhealthy proximity, social labelling, etc. In these cases "you can only go with the wave and not against" because wherever you look you are surrounded by great criminality, heterogeneity and self-aggression, lack of empathy, fear of not being manipulated or persecuted.

The exploration of personality disorders among persons deprived of their liberty, their aggression and their share in domestic violence will continue at the level of a larger number of detainees and, why not at the level of minor and youth penitentiaries, these being the ones most prone to disturbances of a psychic nature.

Unfortunately, in Romania, there is not much empirical research on prisoners, nor epidemiological studies that have identified the values of the prevalence and incidence of mental health problems among the prison population. Regarding the programs of social reintegration, there are no specific activities that prevent the recurrence of domestic violence. Comparatively, we know that at worldwide level it is estimated to be much higher than that of the general population.

The shortcomings of the current research are multiple, starting from the dynamics of the movements in various penitentiaries of the target-detainees, the lack of an extended database, the lack of an inventory of personality calibrated and scored on the penitentiary population and, last but not least, the criminal code and criminal procedure which, although they incriminate domestic violence, they do not make it a crime of their own accord and thus, very few offenders who can be punished for domestic violence, do not get punished. Drawing on a parallel of personality disorders, the WHO Regional Center for Europe (1998) estimates that up to 32% of prisoners suffer from mental disorders in European countries, excluding substance use disorders. If the latter are taken into account, the percentage is up to 63%. Most of the inmates suffer from personality disorders (especially antisocial personality disorder) (www.euro.who.int/prisons/) which indicates that any research in the field is a real success for a *better mental hygiene*.

Bibliography

1. Birch, Ann, (2000). *Psihologia dezvoltării*. Editura tehnică, Bucureşti
2. Băban, Adriana (1998). *Stres și personalitate*. Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca
3. Bowlby, J. (2011). *O bază de siguranță*. Editura Trei, București.
4. Butoi, Ioana Teodora, Butoi, T. (2004). *Psihologie judiciară- curs universitar*. Editura Fundației România de Măine, București.
5. Cezar, I. (2008). *Psihologie - Sinteze fundamentale*. Editura Studențească, București.
6. Cosmovici, A. (1996). *Psihologie generală*. Editura Polirom, Iași.
7. Cosnier, J. (2007). *Introducere în psihologia emoțiilor și sentimentelor. Afectele, emoțiile, sentimentele, pasiunile*. Editura Polirom, Iași.
8. Crețu, Tinca (2001). *Psihologia vârstelor*. Editura Polirom, București.
9. David, D. (2006). *Tratat de psihoterapie cognitive și comportamentale*. Editura Polirom, București.
10. Enăchescu, C. (2004). *Tratat de igienă mintală*, Editura Polirom, Iași.
11. Florea, M. (2006). Tipuri de agresivitate și cauzalitate multiplă în Anuarul Institutului de Istorie "George Bariț" Cluj-Napoca, tom. IV, Series Humanistica.
12. Gheoghe, F. (2001). *Psihologie penitenciară*, Editura Oscar Print, București.
13. Gheoghe, F. (2003). *Fenomenologie penitenciară*, Editura Oscar Print, București.
14. Golu, M. (2000). *Fundamentele psihologiei*, Editura Fundației România de Măine, București.
15. Micle, M. I. (2004). *Deținuții și relațiile în mediul carceral. Interviu – Studii de caz*. Ministerul Justiției. Institutul Național de Criminologie, București.

YÜKSEK YARGI'NIN MOBBİNG KARARLARI ÜZERİNE ETKİSİ

Danıştay Üyesi Muharrem ÖZKAYA, *Türkiye*

PSİKOLOJİK TACİZ(MOBBİNG)

Bir şiddet biçimi olarak mobbing; işyerlerinde, yönetici, işveren ve işveren vekilleri ya da diğer çalışanlar tarafından (bir veya birden fazla kişi) diğer kişi ya da kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur ya da mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya uykusuzluk, iştahsızlık, depresyon gibi sağlıklarına zarar veren; ve iş yapamaz hale getiren davranışların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Örnek olarak; kendini göstermeyi engellemek, sözünü kesmek, yüksek sesle azarlamak, aşağılamak, sürekli eleştirmek, iş ortamında yokmuş gibi davranmak, iletişimin kesilmesi, fikirlerine itibar edilmemesi, asılsız söylenti, hoş olmayan imalar, nitelikli iş verilmemesi, anlamsız işler verilip sürekli yer değiştirilmesi, ağır işler verilmesi ve her türlü kötü muamele, tehdit gibi durumlar gösterilmektedir.

TÜRK HUKUKUNDA MOBBİNGE KARŞI DÜZENLEMELER: ANAYASA, AHİS, TMK

Anayasamızda psikolojik tacizi doğrudan içeren bir hüküm bulunmamaktadır. Anayasamızın “*Devletin Temel Amaç ve Görevleri*” başlıklı 5’inci maddesinde; “*kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları sağlamak*”

Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı:

Madde 17 - Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

AHİS’in İşkence yasağı başlıklı 3. madde, “**Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz**” şeklindedir.

Türk Medenî Kanunu’nda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte; “*Dürüst Davranma*” başlıklı 2’inci maddesindeki “*Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır*” şeklindeki temel ilkedden başlayarak; **kişiliği vazgeçme ve aşırı sınırlamaya** karşı koruyan 23’üncü madde, **saldırılara karşı koruyan** 24’üncü madde ve bu konuda açılacak davaları düzenleyen “*Davalar*” başlıklı 25’inci madde kapsamında ‘**Kişilik Haklarına Saldırı**’ ya karşı ele alınabilecek düzenlemelerdir.

4721 S.K TMK VE 6098 S.K TBK İŞ KANUNU ve BAŞBAKANLIK GENELGESİ

MADDE 417- İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür. Bu hükümler dâhil, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir. İş Kanunu hükümlerinde doğrudan psikolojik taciz kavramına yer verilmemiş olmakla birlikte; Eşit davranma ilkesi (Madde 5), Çalışma koşullarında değişiklik ve iş sözleşmesinin feshi (Madde 22), İşverenlerin ve işçilerin yükümlülükleri (İş sağlığı ve güvenliği konusunda(Madde 77),2011/2 Sayılı İş Yerlerinde Psikolojik Tacizin (Mobbing) Önlenmesi konulu başbakanlık genelgesiyle mobbing tanımlanmış, çalışanların psikolojik tacizden korunması için her türlü önlemin alınacağını, mücadeleyle ilgili kurulların kurulacağını, şikâyetlerin titizlikle inceleneceğini, iş yerlerinde farkındalık yaratmak için eğitim ve bilgilendirme seminerleri düzenlenmesini öngörmektedir.

TÜRK CEZA KANUNU

Türk Ceza Kanunu'nun amaçları arasında yer alan “kişi hak ve özgürlüklerinin korunması” kapsamında, psikolojik tacize konu eylemlerin işleniş biçimleri ve sonuçlarına göre her biri ayrı ayrı değerlendirilmek üzere

TCK 84. Md. İntihara Yönlendirme Suçu,TCK 86–87 Md. Kasten Yaralama Suçu,TCK 96. Md. Eziyet Suçu ,TCK 105. Md. Cinsel Taciz Suçu,TCK 106. Md. Tehdit Suçu, TCK 107. Md. Şantaj Suçu,TCK 108. Md. Cebir Kullanma SuçuTCK 117. Md. İş ve çalışma hürriyetinin ihlali Suçu,TCK 122. Md. Ayrımcılık Suçu,TCK 125. Md. Hakaret Suçu,TCK 123. Md. Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu,TCK 124. Md. Haberleşmenin Engellenmesi Suçu,TCK 132. Md. Haberleşmenin Gizliliğini ihlali Suçu,TCK 133. Md. Kişiler Arasındaki Konuşmaların Dinlenmesi ve Kayda Alınması Suçu,TCK 134. Md. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu,TCK 135. Md. Maddesindeki Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçları örnek gösterilebilir.

Mobbinge Karşı Yüksek Yargı Organlarının Kararları:Anayasa Mahkemesi

AYM ‘nin bir ihlal kararında; başvurucu hakkında sık sık soruşturma açılması, sürekli yazılı uyarıda bulunulması ve sıklıkla savunma istenilmesi, sağlık sorunlarının bilinmesine rağmen sunduğu belgelerin sorgulamasında keyfiliğe kaçılması, başvurusunun şikayeti doğrultusunda idari bir soruşturma açılarak kamu görevlisi hakkında dava açılmış ise de davranışlarının tekrarlanmaması için idarenin gereken özeni göstermediği, psikolojik taciz mahiyetindeki davranışların oluşmaması için etkili önlemler alınmaması, başvurusunun uğradığı zararların giderilmemesi ve derece mahkemelerince ulaşılan sonuçlarla ilgili yeterli gerekçelerle açıklanmaması nedeniyle kamusal makamlarca üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülük yerine getirilmediği gerekçesiyle Anayasa’nın 17. maddesiyle güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği sonucu varmıştır.(AYM, 19.07.2018 TARİHLİ VE 2014/7998) (R.G YAYIM TARİHİ 06.09.2018 VE 30547 SAYI)

DANIŞTAY 2. DAİRESİ

2015/6046 E. 2017/6537 K.

Dosyanın incelenmesinden, öğretmen olan davacının, ders programının haftanın geneline yayılarak zorlaştırıldığı ve aynı gün birkaç okula gidecek şekilde program yapıldığı, birbirine uzak dört okulda birden görevlendirildiği, davacıya birbiriyle çakışan görevler verildiği, idarece uygulanan mobbing neticesinde ruhsal ve psikolojik sağlığının bozulduğu, çalışma şevkinin kırılmak suretiyle manevi zarara uğratıldığı, tüm bunların neticesinde yaşadığı ağır manevi acı ve ıstırap nedeniyle davalı idareden maddi ve manevi tazminat isteminde bulunması üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır. Davacının iddialarının fiziksel ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurlar Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Araştırma Ve Uygulama Merkezi’nce davacı hakkında düzenlenen ve dosya içerisinde yer alan 21/01/2014 günlü sağlık raporunda, “davacının ilk defa 3 yıl önce yaşadığı ve devam eden çalışma hayatındaki sorunlar sonrası oluşan ruhsal belirtileriyle travma sonrası stres bozukluğu ön tanısıyla izlemi ve tedavisinin devam ettiği” hususlarına yer verildiği görülmüştür. Sonrasında da, travma sonrası stres bozukluğu tanısıyla, davacıya çok sayıda istirahat raporu verildiği görülmüştür Ayrıca birine farklı okullarda görevlendirilmesi ilişkin olarak, ilçe milli eğitim müdürü hakkında şikayetçi olduğu ve neticesinde, İlgez Sulh Ceza Mahkemesi’nin 28/05/2014 günlü, E:2014/20, K:2014/52 sayılı kararıyla, ilçe milli eğitim müdürünün, davacıya karşı tehdit eylemi nedeniyle adli para cezası ile cezalandırılmasına, kararın devamında ise sanık hakkında kurulan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedildiği ve yapılan itiraz reddedilerek kararın kesinleştiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, öğretmen olan davacının, ders programının haftanın geneline yayılarak zorlaştırıldığı ve aynı

gün birkaç okula gidecek şekilde program yapıldığı, birbirine uzak dört okulda birden görevlendirildiği, davacıya birbiriyle çakışan görevler verildiği, kendisine uygulanan mobbing neticesinde ruhsal ve psikolojik sağlığının bozulduğu dikkate alındığında, olayda, manevi tazminata ilişkin koşulların oluştuğu sonucuna varılmıştır. Yukarıda açıklanan nedenlerle, davacının duyduğu elem ve üzüntünün kısmen de olsa giderilmesi amacıyla, Mahkemece takdir edilecek manevi tazminatın, manevi tatmin aracı olmasından dolayı zenginleşmeye yol açmayacak miktarda, fakat aynı zamanda duyulan elem ve ızdırabı giderecek oranda saptanarak davalı idare tarafından davacıya ödenmesine hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle, temyiz isteminin kısmen kabul edilerek Mahkeme kararının manevi tazminat yönünden bozulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.,

Danıştay 1 D B

Mağdurunu yıldırmaya, bezdirmeye, güçlük çıkarmaya, ayrımcılığa maruz bırakmaya, eziyet çektirmeye ve psikolojik olarak çökertmeye yönelik, mağdurunun genel kişilik hakkını, onuru veya sağlığını bozan, birbiriyle bağlantılı, kasten ve sistematik davranışlar anlamında mobbing, Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçu kapsamında değerlendirilmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 257. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunun oluşabilmesi için kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmesi ve bu aykırı davranış nedeniyle kişilerin mağduriyetine, kamunun zararına neden olması ya da kişilere haksız menfaat sağlaması, mobbing uygulandığı iddiasıyla ileri sürülen eylemlerin psikolojik taciz ve yıldırma boyutunda olduğuna, mağdurunun genel kişilik hakkını, onuru veya sağlığını bozduğuna, idarecinin, sistematik davranışlarla şikayetçiye karşı yanlı tutum sergileyerek, idarecilik görevinin gerektirdiği objektiflikten uzaklaştığına ilişkin somut delillerin bulunması, cezai yönden sorumluluk doğuracak nitelikte olması gerekmektedir.

KAMU GÖREVLİSİ (3.5 Milyondan Fazla)

ÖZEL SEKTÖR (15.5 Milyondan Fazla)

MOBBİNG GÖREVLİ YARGI YOLU

Uyuşmazlık Mahkemesi

2020/76 E. 2020/331 K.

Kural olarak, kamu görevlisinin görev ve yetkilerini kullandığı sırada doğan zararın giderilmesi istemiyle, görev kusurunu kapsayan hizmet kusuru esasına dayanılarak, idari yargıda ve ancak idare aleyhine açılabilir; yargı yerince tazminle yükümlü tutulması halinde idare, ilgili yasa kurallarının gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, sorumlu personeline rücu edebilecektir.

Ancak Kamu görevlilerince görevleri sırasında gerçekleştirilen işlem ya da eylemler sırasında, ağır kişisel kusur ile hareket edilmiş olması ve bu kusurun hizmet kusurundan ayrılabilir nitelikte bulunması durumlarında, hizmet kusuru ve zarara konu olay arasında illiyet bağı kesileceğinden, kamu görevlisinin yukarıda belirtilen Anayasal ve yasal korumadan yararlanması ve kamu görevlisine karşı şahsi kusuruna dayanılarak açılan davanın, 2577 Sayılı Kanun Çerçevesinde idari yargı yerinde görülmesi mümkün olmayacaktır.

Olayda, kişinin davacıya yönelik olduğu öne sürülen hakaret içerikli sözlerini, kamu görevlisinin ifası sırasında gerçekleşmiş olduğu görülmekte ise de, bu tavrın kamu hizmetinin gereği olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, bu itibarla üçüncü kişinin ağır ve kişisel kusuruna dayalı eylemi sonucu idarenin hizmet kusuru ile dava konusu olay arasındaki illiyet bağının kesildiği açıktır.

Yargıtay 9 HD

2012/2473 E. 2014/2959 K.

Davacı işçinin Avukat olarak çalıştığı iş yerinde çıkışta çantasının aranmak istediği, izin vermeyince kapıların kapatılarak engellediği aradığı baronun haber vermesi üzerine karakoldan gelen polisler marifetiyle çıkışın sağlanabildiği bu arada iki gün işten kalacak şekilde darp edildiği anlaşılan işçinin lehine mobbingten bahsedilerek manevi tazminata hükmedilmiştir.

Davacı Avukatın maruz kaldığı ve işyeri yetkililerinin bilgisi dahilinde gerçekleşen olay nedeniyle kişilik haklarının zedelendiği manevi zarara uğradığı bu itibarla manevi tazminata hükmedilmesi yerindedir. Ne var ki son derece kaba olan bu davranış zaman içerisinde sistematik bir hal alan tekrarlayan baskı ve bezdirme şeklinde (mobbing olarak adlandırılması doğru değildir)

Yaklaşık İspat Kuralı

Çeşitli Kanunlarımızda yer alan «müddei (iddia eden) iddiasını ispatla yükümlüdür.» Psikolojik tacizin gerçekleşme şekli tacizi uygulayan ile tacize maruz kalan arasında gerçekleşen bir olay olması karşısında olayların tipik akışı, tecrübe kuralları göz önüne alınarak sonuca gidilmelidir. **Yaklaşık ispat** olarak adlandırılan bu yaklaşım tarzı işin doğasına uygun olarak, **ispat kurallarının esnetildiği bir kuralla ispatlanılmasına imkan tanınmaktadır.** 4857 Sayılı İş Kanunu'nun 5.maddesinde; işçi, işverenin eşit işlem borcuna aykırı davrandığını ispatlayamasa da güçlü bir şekilde ortaya koymuşsa ispat yer değiştirerek **işveren eşit davrandığını ispatlamak durumundadır** aynı şekilde 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi kanununun 25.maddesinin 7.fıkrasında fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılığını güçlü biçimde ortaya koyan işçiye karşı ayırım yapmadığını ispatla yükümlü olan işverende olduğu gibi mobbing uygulandığı yaklaşık olarak ispatlayan çalışan karşısında ispat yükümlülüğü karşı tarafa geçer.

Yüksek Yargı Organlarının Kararları Neticesinde Bir Şiddet Türü Olan Mobbing

- Çalışanlara mobbing uygulanması yasaktır.
- Çalışanların mobbinge karşı duyarlılığının artırılması için eğitimler verilmelidir.
- İşverenlerin ve kamunun kendileri mobbing uygulayamayacağı gibi temsilcilerinin ve diğer çalışanlarının bu yola tevessül etmesini engelleme yükümlülükleri vardır.
- Mobbing davranışları bazen kanunda suç olarak tanımlanmış şekilde ortaya çıkabilir bu halde onlar aleyhine ceza davaları açılır.
- Kamu görevlilerinin hiyerarşik ilişkilerinden ve kamunun araçlarıyla mobbing uygulanması halinde ve önlem alınmaması tekrarlanmasının önüne geçilememesi ve etkili soruşturulmaması hallerinde anayasayla güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunma ve geliştirme hakkının ihlali sonucu bizzat kendisi tazminle yükümlüdür.
- Kamu görevlisinin kişisel davranışlarıyla kamu görevinden ayrılabilen kişisel kusurları nedeniyle şahende tazminle yükümlüdürler. olan çalışanların kişisel kusur kapsamında
- Hukukta var olan iddia edenin ispat yükümlülüğü mobbingte esnetilerek yaklaşık ispat kuralı getirilmiştir.

TÜRK HUKUKUNDA ŞİDDETİN ÖNLENMESİ Prevention of Violence in Turkish Law

Av. Süleyman Arslan*

*Adalet Bakanlığı Bakanlık Müşaviri, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu İlk Dönem (2017-2021) Başkanı, arslan.suleyman@adalet.gov.tr

Özet

Şiddet, insanlık tarihi boyunca bireysel ve toplumsal hayatta var olan, kimi zaman da savaş olarak ortaya çıkabilen bir olgudur. 20. Yüzyılda da iki büyük dünya savaşı yaşanmış, yüz milyon civarında insan iki büyük savaşta hayatını kaybetmiştir. Savaşları müteakiben kurulan dünya düzenleri ise şiddetsiz bir dünya arayışında yetersiz kalmış, şiddet birey, aile ve toplum hayatında yaygınlaşmıştır. Şiddetin önlenemeyen yükselişi önleyici tedbirlerin araştırılması yönünde yoğun çalışmaların yapılmasını, uluslararası sözleşmelerin ve iç hukuk düzenlemelerinin hazırlanıp uygulanmasını gerekli kılmıştır.

Bu çalışmada, şiddetin önlenemeyişinin temelinde aile hayatına saygı gösterilmesine ilişkin anayasal ve kanuni düzenlemelerin yetersizliği, yanlış mahkeme içtihatları ve uygulama hatalarıyla bireylerin yanlış özgürlük anlayışları olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir. Özellikle aile içi şiddetin önlenmesi konusu merkeze alınmış, şiddetin önlenmesine yönelik uluslararası ve ulusal temel hukuk düzenlemeleri hakkında var olan ancak uygulanmayan düzenlemeler hakkında farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır. Çalışmada; Dünyada ve Türkiye’de giderek yaygınlaşan şiddet olgusunun genel bir değerlendirilmesi yapılmış, şiddetin önlenmesine yönelik yapılan düzenlemeler devletin ve bireylerin şiddetin önlenmesi konusundaki yükümlülükleri kapsamında incelenmiştir. Şiddetin önlenmesiyle ilişkili olan Anayasa maddeleri temel alınarak ilgili görüldüğü yerde kanunlara değinilmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuçta 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun tahkim edilerek ilave düzenlemelerle güçlendirilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Hukuku, Şiddetin Önlenmesi, Bireysel Özerklik, Aile İçi Şiddet

Abstract

Violence is a phenomenon that has existed in individual and social life throughout the history of humanity, and can sometimes appear in the form of war. In the 20th century, two major world wars were experienced, and around one hundred million people have lost their lives in these two major wars. On the other hand, the world orders that were established following the wars were insufficient in the search for a world without violence. Violence became widespread in individual, family and social life. The unstoppable rise of violence made it necessary to conduct intensive studies for investigating preventive measures, to prepare and implement international conventions and domestic legal regulations.

This study is based on the understanding that the main reasons for the inability to prevent violence are inadequacy of constitutional and legal regulations regarding respect for family life, wrong case law and implementations, and a wrong understanding of freedom. In particular, the study focuses on the issue of prevention of domestic violence. It also aims to raise awareness about the international and national basic legal regulations for prevention of violence that exist but are not enforced. The study includes a general evaluation of the phenomenon of violence, which is becoming more and more widespread in the world and in

Turkey and examines the regulations regarding prevention of violence within the context of the states' and individuals' obligations regarding prevention of violence.

Based on the articles of the Constitution, which are related to the prevention of violence, laws are mentioned and evaluated where relevant. As a result, it was concluded that the Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women should be improved and strengthened with additional regulations.

Keywords: Turkish Law, Prevention of Violence, Individual Autonomy, Domestic Violence

Giriş: Dünyada ve Türkiye’de Şiddet Olgusu

Geçtiğimiz yüzyılın ilk yarısı şiddetin en yaygınıyla, toplamda yüz milyona yakın askerinin öldüğü iki büyük dünya savaşıyla geçti. Dünya savaşlarını müteakiben kurulan Milletler Cemiyeti ve BM Sistemi insanlığı yücelten ve şiddetten uzaklaştıran medeniyet değerleri üretmekte yetersiz kaldı. Emperyalist dünya menfaatperest ve hedonist insanlar yetiştirdi. Dünya, egolarının kölesi, sınırsız özgürlük düşkünü, zevklerinin ve hırslarının esiri insanların dünyayı şiddete boğduğu bir dünya oldu. Dinin ve manevi değerlerin geri plana atıldığı bu dönemde, yerleştirilen yanlış bireysel özerklik / özgürlük anlayışıyla küresel toplumun önemli bir kısmı da bireysel anlamda ahlaki değerlerinden, erdemlerinden uzaklaştı. Dünyadaki cinayet, yaralama ve diğer şiddet olayları tarihte görülmedik şekilde arttı.

Bu süreçte Türk milleti de şiddeti her boyutuyla yaşadı. Maddi ve manevi işgale uğradı. Yüce bir medeniyetin ürünü olan kendi ailevi ve toplumsal değerlerini koruyamadı. Medeniyet dediğimiz yeni dünya değerleri veya değersizlikleri, olumsuz kültürel öğeler maalesef ülkemizde şiddetin artışının temel nedeni oldu. İnsan yetiştiren birer ocak olan aileler aile olmaktan, sevgi yumağı yuvalar yuva olmaktan çıkmaya başladı. Yeni nesillere kadim değerlerini transfer etmekte yetersiz kaldı. Şiddetin artışı sadece sokakta ve erkekler arasında olmaktan çıktı, sadece işyerinde olmadı, evlere dahil oldu. Sürdürülemeyen evlilikler çoğaldı. Evlilik dışı birliktelikler arttı. Evlerdeki şiddet de sokaklara taşdı. Erkeğin erkeğe, kadına, yaşlıya, gence, çocuğa, engelliye, hayvana, doğaya şiddetine ilave olarak kadının kadına, erkeğe, yaşlıya, gence, çocuğa, engelliye, hayvana ve doğaya şiddeti arttı. Devletlerarası savaşlardan terörün şiddetine, işyerindeki şiddetten eğlence mekanlarındaki şiddete, spordaki şiddetten okuldaki şiddete, sokaktaki şiddetten evdeki şiddete şiddet her alanda fazlasıyla görünür, duyulur ve yaşanır oldu. Devletin özel alana, aileye müdahale etme ihtiyacı daha da arttı. Şiddetin önlenemeyen yükselişi önleyici tedbirlerin araştırılması yönünde yoğun çalışmaların yapılmasını, uluslararası sözleşmelerin ve iç hukuk düzenlemelerinin hazırlanıp uygulanmasını gerekli kıldı ve bu yönde birçok mevzuat hazırlandı. Ancak, bu düzenlemelere rağmen şiddetin önlenmesinde yetersiz kaldı.

Bu çalışmada, şiddetin önlenemeyişinin temelinde aile hayatına saygı gösterilmesine ilişkin anayasal ve kanuni düzenlemelerin yetersizliği, yanlış mahkeme içtihatları ve uygulama hatalarıyla bireylerin yanlış özgürlük anlayışları olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir. Özellikle aile içi şiddetin önlenmesi konusu merkeze alınmış, şiddetin önlenmesine yönelik uluslararası ve ulusal temel hukuk düzenlemeleri hakkında var olan ancak uygulanmayan düzenlemeler hakkında farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır. Çalışmada; Dünyada ve Türkiye’de giderek yaygınlaşan şiddet olgusunun genel bir değerlendirilmesi yapılmış, şiddetin önlenmesine yönelik yapılan düzenlemeler devletin ve bireylerin şiddetin önlenmesi konusundaki yükümlülükleri kapsamında incelenmiştir. Şiddetin önlenmesiyle ilişkili olan Anayasa maddeleri temel alınarak ilgili görüldüğü yerde kanunlara değinilmiş, değerlendirmeler yapılmış ve öneriler getirilmiştir.

Devletin Varlık Nedeni Olarak Şiddetin Önlenmesi

Şiddet ve şiddetten korunma ihtiyacı, devletin varlık sebebinin izahında kullanılacak önemli kavramlardır. Devletin varlık nedenlerinden biri vatandaşlarını hem ülke içinden hem de ülke dışından gelebilecek şiddete karşı korumaktır. Örneğin, savaşta, ülke savunmasında veya terörle mücadelede, asayişin temininde şiddet belli bir ölçüde kullanılmak zorundadır. Ancak, bu şiddet, devlet veya yetkililerince, kanunlara dayalı olarak yerinde ve ölçülü bir şekilde kullanılmalıdır. Anayasalar bu yönüyle devletin şiddetini kontrol altına

almaya yönelik metinlerdir. Bu bağlamda, “meşru şiddet kullanma tekeli”ne sahip olan devlet iktidarının sınırlandırılması ve şiddetin yönetimi anayasacılığın temel konusunu oluşturur (Boyar, 2016, s. 62; Weber, 1996, s. 132-133).

Devletin Bireyi Koruma Yükümlülüğü Olarak Şiddetin Önlenmesi

Devletin güvenliği sağlama görevi bireyler arası ilişkilerde de şiddet tekeli eline almasını, böylece kişilerin “ihkak-ı hak”ka başvurmasını engellemeyi de gerektirir. Ancak bundan önce, başkalarının haklarına saygılı erdemli bir toplumun gelişmesi için devletin öncülük etmesi ve uygun ortamı sağlaması, buna aykırı davranışları etkin bir suç ve ceza siyaseti ile engellemesi, özel alanı şiddetten arındırması, cezasızlık nedeniyle vatandaşın şiddete bir diğer deyimle ihkak-ı hakka başvurmasına fırsat vermeden adaleti tecelli ettirmesi gerekmektedir.

Ülkemiz örneğinde olduğu üzere, insanların hak ve hürriyetleriyle görevlerine ilişkin temel kurallar anayasa ile düzenlenmektedir. Anayasada yer alan “sosyal devlet”, “devletin temel amaç ve görevleri” ve diğer temel hak düzenlemeleri kapsamında devlete bireyler arasındaki ilişkilerde bazı koruma yükümlülükleri yüklenmiştir (Boyar, 2016, s. 54). Sokaktaki veya evdeki şiddeti engelleyerek kişi özgürlüğü ve güvenliğini sağlamak da bu bağlamda devletin pozitif yükümlülüklerindedir.

Anayasa’nın 19. maddesinde ‘Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir (TC 1982 Anayasası)’ denilmiştir. 19. madde kişilerin Anayasada gösterilen herhangi bir nedene dayanmaksızın ve Anayasanın öngördüğü şartlar dışında yakalanmalarını ya da tutuklanmalarını yasaklamıştır. Anayasaya göre kişi özgürlüğü ve güvenliği kural, buna getirilecek sınırlandırmalar istisnadır, mutlaka kanuna dayanması gerekir. Böylece, Anayasa bir yandan güç kullanımı yetkisini devlete verirken, aynı zamanda bu kullanımın sınırlarını da çizmiş, kişileri kamu görevlilerinin şiddetinden korumuştur. Bunun yanında, 19. madde, aynı zamanda, kişileri aile fertleri dahil diğer kişilerden korumak için de temel bir dayanak maddesidir. Nitekim, Türk Ceza Kanununun konuya ilişkin düzenlemeleri de Anayasanın bu ve benzeri hükümlerine dayanır.

Ceza hukuku, şiddet kullanımını devletin tekelinde tutarak daha çok bireyin ihmal veya icra yoluyla şiddete yol açan davranışlarını cezai yaptırımlarla kontrol altında tutmayı ve önlemeyi esas alır. Ceza hukukunda meşru müdafaa gibi durumlarda çok sınırlı da olsa vatandaşa şiddet kullanma hakkı verilmişse de bunu aşan kısımlar yaptırıma tabidir. Bu durumda kanunlarla izin verilen davranışlar dışındaki şiddet içeren davranışlar suç olarak değerlendirilmektedir.

Medeni hukuk ise, daha ziyade kişilerin kişilik haklarıyla ekonomik ve sosyal yaşamını düzenleyen, ancak cezai yaptırımlar içermeyen bir hukuk alanıdır.

Aile içi şiddet ya da ev içi şiddete ilişkin önleyici ve koruyucu tedbirlerin öne çıktığı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun ise ara bir formdur; medeni hukuk alanında kalmakla beraber düzenlediği tedbirlerin bazen ceza kanununda suçun cezalandırılması gibi sonuçlar doğurması nedeniyle yeni bir durumdur ve bu yönüyle de eleştirilmektedir (Çelik, 2019, s. 695).

Burada bilinmesi gereken öncelikli husus şudur:

Türk Hukuku sadece iç hukuktan ibaret olmayıp usulünce yürürlüğe konulan milletlerarası andlaşmalar da iç hukuka dahil edilmiştir. Anayasanın 90. Maddesine göre “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre

yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır. (TC 1982 Anayasası)” Dolayısıyla, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalar iç hukukta Anayasa’ya aykırılığı ileri sürülemeyen kanun hükmünde olup aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda öncelikle uygulanmak durumundadırlar.

Bu kapsamda, Türkiye, küresel bir insan hakları koruma mekanizması olan BM bünyesinde bir çok sözleşmeye, bu bağlamda BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesine, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesine, Mültecilerin Ekonomik Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesine, Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeye, Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesine, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesine ve Ek Protokolüne taraftır (Dışişleri Bakanlığı).

Aynı şekilde, bölgesel bir koruma mekanizması olan Avrupa Konseyi bünyesindeki İnsan Hak ve Hürriyetlerine İlişkin Avrupa Sözleşmesine de taraftır (Dışişleri Bakanlığı).

Şiddetin önlenmesine ilişkin iç hukuk düzenlemelerinin başında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gelmektedir (TC 1982 Anayasası).

Anayasanın sosyal alanda şiddeti önlemeye yönelik genel düzenlemelerini kişinin hakları ve ödevlerini birlikte değerlendirerek dört başlık altında incelemek mümkündür (Boyar, 2016):

- 1- Devletin bireyin haklarını koruma ve geliştirme yükümlülüğü.
- 2- Ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi.
- 3- Kişinin yaşama ve maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı.
- 4- Bireysel özerklik.

Öncelikle belirtmek gerekir ki;

Anayasanın Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği başlıklı 12. maddesindeki;

“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder (TC 1982 Anayasası).”

şeklindeki düzenleme, kişilerin haklarının yanında topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumlulukları olduğunu, dolayısıyla hem devletin ve hem de bireylerin şiddetten korunmuş bir toplum yapısı için ortak hak ve yükümlülükleri olduğunu düzenlemiştir. Bu yaklaşım, insan hakları konusunu devlet – birey ilişkisiyle, yani dikey ilişki boyutuyla ve sadece devletin yükümlülük alanıyla sınırlı olarak değerlendiren yaklaşımdan daha ileri bir yaklaşımdır. Birey – birey ilişkisini, yatay boyutu da insan hakları kapsamında değerlendiren bu yaklaşım insan haklarının korunup geliştirilmesi, şiddetin önlenmesi bakımından önemli bir düzenlemedir. Temel hak ve hürriyetlerin korunmasında yatay etkinin kabul edilmesiyle, bir kişinin sahip olduğu özgürlüğün sadece devlet müdahaleleri karşısında değil, aynı zamanda gerçek veya tüzel özel hukuk kişilerinin müdahaleleri karşısında da korunması sağlanmış olmaktadır.

A. İnsan Haklarına Saygılı Sosyal Hukuk Devleti ve Devletin Temel Amaç ve Görevleri / Devletin Bireyin Haklarını Koruma ve Geliştirme Yükümlülüğü

Anayasanın 2. maddesinde “Cumhuriyetin nitelikleri” sayılırken “insan haklarına saygılı” devlet ifadesi de kullanılmış, Anayasanın 5. Maddesinde de devletin temel amaç ve görevleri düzenlenmiştir: “Devletin temel amaç ve görevleri, Türk Milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır (TC 1982 Anayasası)”. şeklinde ifade edilmiştir. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü başlıklı Madde 11’de de “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.” ifadeleriyle Anayasa hükümlerinin hem devlet organlarını hem de kişileri bağlayıcı olduğu düzenlenmiştir.

Bu hükümlerin şiddete karşı korunma açısından birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Tüm bu yükümlülükleri şiddet alanına uyarladığımızda şu sonuçlar karşımıza çıkmaktadır: Öncelikle devletin kendisi, yetkilerini, anayasanın çizdiği çerçeve içerisinde kullanmalıdır (saygı yükümlülüğü). Devlet, bireyleri birbirlerinden gelecek tehditlere karşı koruyacak idari ve hukuki bir sistem kurmalıdır (koruma yükümlülüğü). Devlet bireylerin birbirlerine şiddet uygulamasına engel olacak bir sosyal ortam hazırlamalıdır (gerçekleştirme yükümlülüğü) (Boyar, 2016, s. 70-71).

B. Ayrımcılık Yapma Yasağı ve Eşitlik İlkesi

Ayrımcılık başlı başına bir şiddet olduğu gibi ayrıca bir şiddet kaynağıdır. Bu şiddetin ve şiddet kaynağının önlenmesi için Anayasanın 10. maddesi hem “kanun önünde eşitlik ilkesini”, hem de “fiili eşitliği”, ayrımcılık yasağını düzenlemiştir:

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

Bu çerçevede, Türk Ceza Kanunu’nun 3. Maddesi ile “Kanunun uygulanmasında ayrımcılık” yasaklanmıştır. TCK’nın 122. Maddesinin 2 nolu fıkrası ile de, “Nefret ve Ayrımcılık Suçu” düzenlenmiştir (TBMM, 2005).

TCK’nın “Adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesi” başlıklı 3. Maddesi;

“(1) Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur.

(2) Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasi veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konuları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz.” şeklinde olup fiilin ağırlığını aşan ceza ve güvenlik tedbirlerinin hukuk dışı şiddete dönüşeceğine işaret etmektedir.

TCK'nın 122. maddesinde, “Nefret ve Ayrımcılık” suçu;

“(1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle,

a- Bir kişiye kamuya arzedilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,

b- Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,

c- Bir kişinin işe alınmasını,

d- Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Daha sonra 2016 yılında kabul edilip yürürlüğe giren 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (TBMM, 2016) ile ayrımcılıkla mücadele ve eşitliğin sağlanması, bunun yanında işkence ve kötü muamele ile mücadele için müstakil bir kanun çıkarılmış, konuya ilişkin detaylı düzenlemeler yapılarak bu düzenlemelerin uygulanabilmesi için özerk bir kurum kurulmuştur. Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır. Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemler işyerinde yıldırma olarak tanımlanmıştır. Aynı şekilde, “psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere bu Kanunda sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranış” da taciz olarak tanımlanmıştır. Kanunun 3. Maddesinin 3. Fıkrası ile, “ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlü” tutulmuştur. 3. Maddenin 4. Fıkrası ile de “Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlü” tutulmuştur. Ayrımcılık yasağı ihlalinin tespitine karar verilmesi halinde de ayrımcılığı yapanlara idari yaptırım uygulama yetkisi verilmiştir. Kanunda düzenlenen insan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlalleri esasen birer şiddet davranışı olup Kurumun (TİHEK'in) tanımlanan şiddet türlerinin önlenmesi açısından önemli bir fonksiyon icra etmesi beklenmektedir.

C. Kişinin Yaşama, Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı

Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, Anayasanın 17. maddesinde yaşama hakkıyla birlikte düzenlenmektedir. “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. Madde; “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.” şeklindedir.

Kanun maddesi, öncelikle, zor kullanma yetkisine sahip olan devlete hitap etmektedir. Böylece, bir yandan bu hakların korunup geliştirilmesi için devlete yükümlülükler yüklenirken diğer yandan devletin bu haklara yönelik müdahalesine şiddete dönüşmemesi açısından sınırlar getirilmektedir.

Kişinin “maddi ve manevi varlığının korunması” hakkının bir yönü de kimsenin işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı muameleye uğramamasıdır ve bu husus Anayasanın 15. maddesinin son fıkrası gereğince de olağanüstü yönetim usullerinin geçerli olduğu dönemlerde bile dokunulmaması gereken alan olarak sayılmıştır.

Anayasa’nın 17. maddesinin 3. fıkrasıyla bağlantılı olarak Türk Ceza Kanunu’nun 94, 95 ve 96. maddeleriyle işkence ve eziyet suç olarak düzenlenmiş, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile işkence ve kötü muameleye karşı “Ulusal Önleme Mekanizması” görevi verilmiştir.

Böylece, hem devletin hukuka uygun olmayan şiddetine karşı, hem de üçüncü kişilerin şiddetine karşı bireyleri korumak amacıyla önemli adımlar atılmıştır.

D. Bireysel Özerklik ve Aile İçi Şiddet İlişkisi

Bazı temel hakların, hem devlete, hem de diğer bireylere karşı kişinin müdahale edilmemesi gereken alanını işaret ettiği, 1982 Anayasası’nın sırasıyla özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme özgürlüğü, yerleşme ve seyahat hürriyetini düzenleyen 20, 21, 22 ve 23. Maddelerinin bireysel özerkliğin sağlanmasına dönük düzenlemeler olduğu ifade edilmektedir (Boyar, 2016, s. 75). Buna göre, özellikle 20. maddenin ilk fıkrasında genel bir biçimde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkında bahsetmek mümkündür: “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz”. Maddenin devamında sadece özel hayatın gizliliğine dönük özel sınırlandırma rejimi ve kişisel verilerin korunması hakkı düzenlenmekte, eş ve çocuklar dahil diğer aile bireylerinin aile hayatına, ailenin onuruna saygı yükümlülüğüne dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Burada önemle belirtmek gerekir ki; aile hayatına saygı gösterilmesine ilişkin anayasal ve kanuni düzenlemelerin yetersizliği, yanlış mahkeme içtihatları ve uygulama hatalarıyla bireylerin yanlış özgürlük anlayışları toplumda yaşanan aile içi şiddet olgusunun temel sebeplerinden biridir.

Halbuki, Anayasanın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler”i düzenleyen üçüncü bölümündeki “Ailenin korunması ve çocuk hakları” başlıklı 41. maddesinin 1. ve 2. fıkraları “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.” şeklindedir. Buna göre, Anayasanın Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği başlıklı 12. Maddesindeki “Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.” ve 20. Maddesindeki “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.” şeklindeki anayasal hükümlerle birlikte düşünüldüğünde, başta eşlerin

birbirinin aile hayatına eşit derecede saygı yükümlülüğü olduğu gibi aile içi veya dışı herkesin aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ve ailenin diğer bireylerine karşı aile hukukuna ilişkin ödevleri vardır. Devletin de gerçekleştirme yükümlülüğü kapsamında bireylerin birbirlerine şiddet uygulamasına engel olacak bir sosyal ortam hazırlama, “ailenin huzuru” için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü vardır. Esasen, evlilik sözleşmesi sadece eşlerin bireysel özgürlüklerine rızaya dayalı sınırlar getiren salt bir özel hukuk sözleşmesi olmayıp devlete ve diğer kişilere de ailenin huzuruna ilişkin görevler yükleyen, kamu hukuku yönü bulunan bir sözleşmedir. Bu bağlamda, Türk Medeni Kanunu’nun 185 inci maddesinin 3 üncü fıkrasındaki “Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar” hükmü ile 322 inci maddesinde yer alan: “Ana, baba ve çocuk, ailenin huzur ve bütünlüğünün gerektirdiği şekilde birbirlerine yardım etmek, saygı ve anlayış göstermek ve aile onurunu gözetmekle yükümlüdürler.” şeklindeki düzenlemeler (TBMM, 2001) mahkeme kararları ve Yargıtay içtihatlarında dikkate alınması gereken son derece isabetli düzenlemelerdir.

Buna karşılık, kadın ve erkek eşin zinasını eşit bir şekilde cezalandırmadığı gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen zina suçu düzenlemelerinin yerine eşitlik ilkesine uygun yeni bir zina düzenlemesi yapılması gerekirken bu düzenlemelerin yapılmaması, aldatan eşlerin yanında, aldatan üçüncü kişiler hakkında da cezai ve hukuki yaptırımların düzenlenmemesi yasama organının görevini ihmal etmesi demektir. Devletin aldatılan bireyin dokunulmaz bireysel özerklik alanını ihmal suretiyle ihlal etmesi demektir. Bu husus ailelerdeki huzursuzluğun, şiddetli geçimsizliklerin ve toplumdaki şiddetin önemli bir sebebi haline gelmiştir. Halbuki, Anayasa Mahkemesi önceki zina düzenlemelerini temel haklara, bireysel özgürlüklere aykırılık gerekçesiyle değil, eşitliğe uygun yeni düzenlemeler yapılması için iptal etmiştir (Anayasa Mahkemesi Kararı, 1998).

Bu bağlamda 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” gerekli ama yetersiz bir kanundur. Var olan düzenlemeler ailenin mutluluğunun korunmasına değil, çatırdamaya başlayan ailede aile bireylerinin şiddetten korunmasına ilişkindir. Söz konusu Kanunun da, eksik ve kötü düzenlemeler ve uygulamalar içermesinden dolayı beklenenin aksine kadın cinayetlerindeki artışı durduramadığı araştırmalarla ortaya konulmuştur (Avcı & Küpeli, 2020). Her ne kadar 6284 sayılı Kanun ailedeki tüm bireyleri korumak için düzenlenmişse de gerek başlığından gerekse içeriği ve uygulamasından kaynaklı olarak adeta sadece kadınları koruma kanununa dönüşmüştür. Aynı evde birlikte yaşayan yaşlıların uğradığı şiddetin önlenmesine yönelik özel düzenlemeler içermemesi veya müstakil bir yaşlıları koruma kanunu olmaması çok önemli bir eksikliklerdir. 5395 sayılı müstakil bir Çocuk Koruma Kanunu vardır (TBMM, 2005). Hayvanları Koruma Kanunu vardır (TBMM, 2004). Ama Yaşlıları Koruma Kanunu yoktur. Oysaki yaşlılar çok daha kırılgandır. Yaşlı ihmal bile özel bir şiddet türüdür. Bu nedenle ev içinde en çok şiddete maruz kalanların yaşlılar olduğunu söylemek bile mümkündür (Demirel, Erkal, & Şahin, 2017).

Sonuç ve Öneriler

Devlet hem kamusal alanı hem de özel alanı şiddetten arındırıp huzur ve mutluluğu sağlamak için vardır. Ne var ki, yaşadığımız dünyada her alanda şiddet olgusu artmaktadır. Getirilen düzenlemelerin yerindeliği ve mükemmelliğinin yanında uygulama makamlarının kanunları uygulayabilme yeterliliği de şiddetin kontrol altında tutulmasına veya kontrolden çıkışına neden olabilmektedir.

Diğer yandan Anayasa sosyal alanı şiddetten arındırmaya yönelik olarak devlete ve bireylere hem haklar hem de yükümlülükler yüklemiştir. Toplumun şiddetten arındırılması hem devlete, hem de sivil topluma bağlıdır. Bu bağlamda, Devletin de “ailenin huzuru” için

gerekli tedbirleri alma, bireylerin birbirlerine şiddet uygulamasına engel olacak bir sosyal ortamı hazırlama, “sosyal ortamı gerçekleştirme yükümlülüğü” vardır.

Şiddetin kontrol altında tutulduğu, yönetilebildiği, mutlu ve huzurlu bir toplumun oluşmasını tamamen hukuktan beklemek doğru değildir. Değer yüklü insan yetiştirmeye odaklı mükemmel bir eğitim sistemine, aileden başlayarak okul ve işyerlerine yayılan, medyayla müşahhaslaşan mükemmel insan yetiştirme ocaklarına da ihtiyaç vardır. Hukuk sistemimiz buna ilişkin zemini oluşturacak düzenlemeleri yapmalı ve bu dünyada yapılan en küçük zulmün bile hesabının sorulacağını müdrük bir neslin yetişmesine imkan sağlamalıdır.

Bu nedenlerle 6284 sayılı Kanuna, ailenin huzur ve mutluluğunu sağlamaya elverişli yeni maddeler eklenerek ve düzeltmeler yapılarak bu eksiklik giderilmelidir. Bu bağlamda, Kanunda özellikle yaşlı ve çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi için özel maddeler eklenmelidir. Ve/veya yaşlılar için müstakil bir yaşlıları koruma kanunu hazırlanıp yürürlüğe konulmalıdır.

Kaynakça

- Anayasa Mahkemesi Kararı, 1998/3 E., 1998/28 K. (Anayasa Mahkemesi 23 06, 1998). 09 2021, 05 tarihinde
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1998-28-nrm.pdf> adresinden alındı
- Avcı, E., & Küpeli, H. (2020). Kadın Cinayetleri: 2008 -2017 Yıllarında Jandarma Sorumluluk Bölgesinde Gerçekleşen Olayların Analizi. (Y. Sayın, Dü.) *TİHEK Akademik Dergisi Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı*(4-5), 145-159.
- Boyar, O. (2016). "Anayasa Hukuku ve Şiddet". *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 53-80. 09 10, 2021 tarihinde
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/27591/290655> adresinden alındı
- Çelik, N. A. (2019). Kadına Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Politikaları. A. Arslan, A. Acar, & Y. Sayın (Dü.), *II. Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu* içinde (s. 691-714). Ankara: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu.
- Demirel, B., Erkal, S., & Şahin, H. (2017). Yazılı Basında Aile İçi Şiddet Mağduru Yaşlılar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 635-640. doi:10.17719/jisr.20175434628
- Dışişleri Bakanlığı. (tarih yok). Dışişleri Bakanlığı. 09 10, 2021 tarihinde <http://ua.mfa.gov.tr/> adresinden alındı
- Dışişleri Bakanlığı. (tarih yok). 09 10, 2021 tarihinde <http://ua.mfa.gov.tr/> adresinden alındı
- KKTC. (1985). 09 03, 2021 tarihinde <https://www.cm.gov.nc.tr/Bilgi/Anayasa.pdf> adresinden alındı
- TBMM. (2001). 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu. 08 05, 2021 tarihinde
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> adresinden alındı
- TBMM. (2004). 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu. 09 2021, 09 tarihinde
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5199-20100611.pdf> adresinden alındı
- TBMM. (2005). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. 09 05, 2021 tarihinde
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> adresinden alındı

- TBMM. (2005). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu. 09 09, 2021 tarihinde
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> adresinden alındı
- TBMM. (2016). 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf> adresinden alındı
- TC 1982 Anayasası. (tarih yok). 09 10, 2021 tarihinde
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> adresinden alındı
- Weber, M. (1996). *Sosyoloji Yazıları* (1. b.). (T. Parla, Çev.) İstanbul: İletişim yay.

MAKEDONYA HUKUKUNDA ŞİDDETİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sali MURATİ, Kuzey Makedonya Anayasa Eski Başkanı, Kuzey Makedonya

Kıymetli misafirler değerli hanım efendiler ve bey efendiler, her birinizi Rumeli'nin başkenti güzelim Üsküp'ten saygı ve muhabbetlerimle selamlar bu konferansın hayırlara vesile olmasını Cenabi-ı Allahtan niyaz ederim.

Bu organizasyonu gerçekleştirenlere büyük gayretlerinden dolayı canı yürekten kutlar, Ana devletimiz, dost ve kardeş Türkiye'de bulunmaktan büyük bir mutluluk duyduğumu belirtmek isterim.

Tokat'a bulunmaktan büyük bir bahtiyarlık duymaktayım. Bu toprakların evladı olan Tokat Milletvekili Sn. Özlem Zengin'in Balkanlara var olan özlemi, sevgisi ve yıllarca desteğini dile getirmeyi de büyük bir borç bilirim. Kendileri Tokat'a var olan sevgimize, sevgi katmıştır. Tokat'ın bir evladı olarak yıllarca Balkanlara büyük ilgi göstermiştir.

Birkaç gün süren konferansta çok sayıda katılımcının verimli ve ilim dünyasında anlam taşıyan bildirimlerini dinleme fırsatım oldu, inşallah geleneksel olarak bu ve buna benzer konferansların tertip edilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.

Ben bugün konuşmamda Makedonya Hukukunda Şiddetin değerlendirilmesi konusunu ele almaya uygun gördüm. Başta 1991 yılında getirilen anayasamızın birçok maddesinde şiddeti, şiddetin en yaygın işlendiği alanlar: insanı, aileyi, kadını, çocuğu ve yaşlıları insan hak ve özgürlükler bölümünde Anayasal bir değer olarak içermekte, değer vermekte ve bu değerlerin Anayasal güvenç altına alındığını çok net ve açık bir şekilde vurgulamaktadır.

Anayasamızın 10. maddesinde 'İnsan hayatının dokunulmazlığını' garanti altına alınmakta, yine 11. maddede 'İnsanın fiziksel ve ahlaki bütünlüğü dokunulmazdır. Her türlü işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya ceza yasaktır' bu bağlamda 12. maddede 'İnsan özgürlüğü dokunulmazdır' Burada korunan değer insan reddedilen değer ise ona karşı olası kullanılacak şiddet dile getirilmektedir.

Diğer yandan olası şiddete en çok maruz kalabilecek kişi ve kitlelere büyük bir özen göstererek anayasal değer vermektedir. Anayasanın 40. maddesinin 1.fikrasında 'Cumhuriyet aileye özel bakım ve koruma sağlar aynı maddenin 2.fikrası 'Ebeveynlerin, çocuklarının yetiştirilmesi ve yetiştirilmesiyle ilgilenme hakkı ve görevi vardır. Çocuklar, yaşlı ve zayıf ebeveynlere bakmakla yükümlüdür'. Yine bu bağlamda Anayasamızın 42. maddesinin 1. fıkrası 'Cumhuriyet özellikle anneliği, çocukları ve reşit olmayanları korur' bunları öngörmekle kalmayıp bu Anayasal hakların korumasını da garanti altına almaktadır. Öyle ki Anayasanın 50.maddesinde 'Her vatandaş, Anayasa ile belirlenen özgürlük ve hakların korunmasını mahkemeler ve Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi önünde öncelik ve ivedilik ilkelerine dayalı bir usulle talep edebilir.

Buradan hareketle Mevcut Anayasamız şiddete uğrayacak olasılığı taşıyan değerleri öngörmekle kalmayıp, bu değerleri onlardan aileyi, kadını, çocukları, yaşlıları ve diğer mazlum olabilecek kişileri öncülük ve ivedilik ilkelerini göz önünde bulundurarak açık bir şekilde vurgulayarak bu değerlerin zedelenmesinde haksızlığı uğraması olasılığında Mahkemeler ve bilhassa Anayasa Mahkemesi nezdinde korunmasını garanti altına almaktadır.

Diğer yandan devletimiz değişik kanunlarla, stratejilerle, kısa ve uzun vadeli planlarla en yaygın olan şiddet türlerine yönelik eylem, tedbir, ceza ve diğer uygulamalar öngörmektedir.

Makedonya Cumhuriyeti 1991 yılında getirilen anayasası ve tüm değişiklikleri http://ustavensud.mk/?page_id=4609

Makedonya Ceza Kanununda şiddet eylemleri ve şiddetten doğan suçları öneme vurgulanmakta, kanunun giriş kısmında açıklama babında şiddetin ceza hukuk açısından tanımı yer almaktadır. Bundan hareket ile kanunun çok sayıda Maddesinde işlenen suçlarda şiddeti eylem olarak öngörmekte ve işlenen suçlarda şiddet unsuru bulunursa daha caydırıcı cezalar ve ileriye yönelik tedbir amaçlı ayrıştırılmış unsurlar devreye konulmaktadır. Hemen hemen tüm şiddeti içeren suçlarda bu yaklaşım açık bir şekilde görünmektedir. Konuya açıklık getirmek için değişik maddeleri kısa hatlarıyla incelemeye alacağım.

Hayata ve Bedenine Karşı Suçlar

Ölüm suçları

Bu başlıkta ölüm suçlarına yer verilmiştir.

Madde 123 fıkra 2 nokta 2'de: Bir kişiye en az on yıl hapis veya müebbet hapis cezası verilen suçlar arasında en ağır cezalar içerir.

2) bir başkası aile içi şiddet uygularken hayatını kastederse.

Bu başlığın diğer bir maddesinde anlık cinayeti işleyen bir kişi 125. Madde doğrultusunda " Bir başkasını bir an için hayattan yoksun bırakan, saldırı veya ağır hakaret yoluyla şiddetli bir sinirlilik hali veya öldürülen kişi tarafından aile içi şiddet sonucu suçsuz yere getirilen kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kanun koyucu her iki örnekte de şiddetle işlenen suçlar kapsamında aile içi şiddetle işlenen ölüm suçunu ve diğer taraftan anlık ölüme aile içi şiddet yoluyla işlenmiş ise en ağır cezaları öngörmektedir. Bu değerleri en yüksek derecede savunduğu caydırıcı cezalardan görünmektedir.

Fiziksel yaralama:

Fiziksel yaralama suçunu öngören 130. Madde: (1) Bir başkasını fiziksel olarak yaralayan veya sağlığına zarar veren kişi, para cezası veya üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Aile içi şiddet uygularken birinci fıkradaki suçu işleyecek olan, en az 6 aydan üç yıla kadar hapisle cezalandırılacak.

Ağır bedensel yaralanma:

Ağır bedensel yaralanmayla sonuçlanan vaka 131 Madde: (1) Bir başkasını fiziksel olarak ağır yaralayan veya sağlığını ciddi şekilde bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Aile içi şiddet uygularken birinci fıkradaki suçu işleyecek olan, hapisle cezalandırılacak, cezası bir yıldan beş yıla kadar öngörülmektedir.

Kanun koyucu her iki yaralama suçunda suçlar aile içi şiddetten dolayı işlenmiş ise daha ağır ve caydırıcı cezalar öngörmektedir.

Zorlama:

Zorlama suçu 139. Madde: (1) Cebir veya ciddi bir tehditle bir başkasını bir şeyi yapmaya veya yapmamaya veya acı çekmeye zorlayan kişi, para cezası veya bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki suç aile içi şiddet uygulanırken işlenmişse, fail altı aydan üç yıla kadar hapisle cezalandırılacak.

Makedonya Cumhuriyeti Ceza Kanunu (2013 tarihli 55 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi"

Yasa dışı özgürlükten yoksun bırakma:

Bir kişiyi yasa dışı özgürlükten yoksun bırakma suçu 140. Madde : (1) Kanuna aykırı olarak hapseden, bir başkasını hapseden veya başka bir şekilde hareket hürriyetinden yoksun bırakan veya kısıtlayan kimse, para cezası veya bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki suç aile içi şiddet uygulanırken işlenmişse, fail altı aydan üç yıla kadar hapisle cezalandırılacak.

Güvenlik tehlikeye atmak:

Bir kişinin güvenliğini tehlikeye atma suçu 144. Madde: (1) Kendi hayatına veya vücuduna veya kendisine yakın birinin hayatına veya vücuduna ciddi şekilde saldırma tehdidiyle bir başkasının güvenliğini tehlikeye atan kişi, para cezası veya altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Aile içi şiddet uygularken birinci fıkradaki suçu işleyen kişi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu maddelerde de aile içi şiddetten doğan eylemlere kanun koyucu farklı yaklaşım sergileyip daha caydırıcı cezalarla yaklaşmaktadır.

SEÇİMLERE VE OY KULLANMAYA KARŞI SUÇLAR

Seçimlerin ve oylamanın önlenmesi:

Başka bir başlıkta seçimler ve oy kullanmaya karşı suçlar işlenmekte. Seçimlerin ve oylamanın önlenmesi kanunda 158. Maddede yer almakta, (1) Cebir, ciddi tehdit veya herhangi bir suretle seçimlerin veya oy vermenin yapılmasını veya oylama sonuçlarının tespitini veya yayımlanmasını engelleyen veya engelleyen kişi, en az üç yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İki veya daha fazla kişiye karşı şiddet kullanarak veya organize bir grup içinde veya iki veya daha fazla sandık çevresinde silah, patlayıcı veya diğer tehlikeli araçlar kullanarak 1. maddedeki suçu işleyen kişi, en az 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılır. Bu maddede şiddetin orantısı ve etkisi daha etkin se cezası daha yüksek olur.

Seçim malzemesinin imhası:

164. Madde: (1) Seçim veya oylama için kullanılan bir belgeyi, kitabı veya yazıları imha eden, gizleyen, zarar veren, tahrif eden veya başka bir şekilde kullanılamaz hale getiren kişi, en az üç yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki suçun, bir seçim organı üyesi veya başka bir görevli tarafından, seçim veya oy verme ile ilgili hizmetin ifası sırasında işlenmesi hâlinde, en az beş yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Suçun bir grup tarafından silah veya şiddet kullanılarak işlenmesi hâlinde faile en az beş yıl hapis cezası verilir. Bu maddede de şiddet unsuru ağırlık basmakta ve cezası daha ağır olarak öngörülmekte.

14 yaşından küçükler cinsel saldırı:

188. Madde: (1) 14 yaşını doldurmamış bir küçüğe cinsel ilişki veya cinsel ilişkide bulunan kişi, en az sekiz yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki suç, kan bağı veya erkek kardeş, yani hemşire, öğretmen, eğitimci, evlat edinen ebeveyn, vasi, üvey baba, üvey anne, doktor veya başka bir kişi tarafından görevini kötüye kullanmak veya aile içi şiddet uygulamak suretiyle işlenmişse, en az on yıl hapis cezası ile cezalandırılır. Görüldüğü gibi bu suçta da suç aile içinde şiddet kullanılmış ise daha yüksek ceza öngörülmektedir.

CİNSİYET ÖZGÜRLÜĞÜNE VE CİNSEL AHLAKLARA KARŞI SUÇLAR

Fuhuşta arabuluculuk:

191. Madde: (1) Bir kimseyi fuhuşa götüren, baştan çıkararak, kıskırtarak veya cezbeden veya herhangi bir şekilde bir kimsenin başkasına fuhuş amacıyla teslim edilmesine katılan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Başkasının cinsel hizmetlerden çıkararak amacıyla yararlanmasına izin veren kişi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Cebir veya kuvvet kullanma tehdidi ile kazanç sağlamak amacıyla başka bir kişiyi cinsel hizmet vermeye zorlayan veya hileyle ikna eden kişi, en az sekiz yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (4) 1'den 3'e kadar olan fiillerin işlenmesini organize eden veya fiilleri aile içi şiddet uygularken gerçekleştirecek olan kişi, en az 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılır. Yine görüldüğü gibi bu suçta şiddet unsuru ayırardan vurgulanmakta, cezası da daha ağır öngörülmektedir.

DEVLETE KARŞI SUÇLAR

En yüksek devlet organlarının temsilcilerine karşı şiddet:

Yasanın 311. Maddesi Makedonya Cumhuriyeti'nin anayasal düzenini veya güvenliğini kuvvet kullanarak veya ciddi bir tehditle tehlikeye atmak niyetiyle, görevinin ifası sırasında kendisini bir şey yapmaktan alıkoyacak veya bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlayacak bir kişi, Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Meclis, Hükümet, Anayasa Mahkemesi veya Yüksek Mahkemesi, en az dört yıl hapis cezası ile cezalandırılır. Bu maddede de kuvvet kullanıldığı için ayırardan ağırlaştırılmış unsur devreye konulmuştur.

Bir diğer başlık ise:

KAMU DÜZENİNE KARŞI SUÇLAR

Şiddet:

186. Madde: (1) Bir başkasını taciz eden, kaba bir şekilde hakaret eden, güvenliğini tehlikeye atan veya ağır şiddet uygulayan ve bu nedenle toplumda güvensizlik, tehdit veya korku hissi uyandıran kişi, üç aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Şiddeti önlemeyen için (7) Bu maddenin (3) üncü fıkrasındaki suçtan yarışmanın düzenlenmesine katılan tüzel kişiye para cezası verilir."

İNSANLIĞA VE ULUSLARARASI HUKUKA KARŞI SUÇLAR

İnsanlığa karşı bir suç:

403/a Madde: Sivil nüfusu sistematik olarak yok etme niyetiyle, öldürme, ağır bedensel zarar verme, fiziksel imha, köleleştirme, sınır dışı etme veya nüfusun zorla yerinden edilmesini, hapsedilmesini veya uluslararası hukuka aykırı diğer özgürlükten yoksun bırakma, işkence, tecavüzü emreden kişi cinsel sömürü veya kölelik, zorla fuhuş, zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya diğer herhangi bir ciddi cinsel şiddet biçimi, herhangi bir grup veya topluluğa siyasi, ırksal, ulusal, etnik, kültürel, dini veya cinsiyet temelinde zulüm, zorla kaçırma ve kaybetme ayrımcılığı ve ırksal, ulusal, etnik, siyasi, kültürel veya diğer gerekçelerle ayrımcılık ve kasten fiziksel veya zihinsel acıya neden olan diğer insanlık dışı eylemler veya yukarıdaki fiillerden herhangi birini kasten işleyen kişi, en az on yıl hapis veya müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Sivillere karşı savaş suçu:

404. Madde: (1) Bir savaş, silahlı çatışma veya işgal sırasında, uluslararası hukuk kurallarını ihlal ederek, sivil bir nüfusa, bir yerleşim yerine, belirli sivillere veya savaşamayacak durumda olan kişilere ölüm, ağır bedensel yaralanma veya ölümle sonuçlanan bir saldırı emri veren kişi. İnsan sağlığına ciddi zarar; sivil nüfusu hedef alan hedefi seçmeden bir saldırı; cinayetler, işkence, sivillere yönelik insanlık dışı muamele, biyolojik, tıbbi veya diğer bilimsel deneyler, nakil için doku veya organların alınması, vücut bütünlüğüne veya sağlığına büyük ıstırap veya zarar verilmesi; yerinden edilme veya yeniden yerleşim veya zorla sınır dışı etme veya dönüştürme; fuhuş veya tecavüze zorlama, cinsel kölelik veya zorla hamile bırakma, zorla kısırlaştırma veya diğer cinsel şiddet türleri, yıldırma ve korkutma önlemlerinin uygulanması, en az on yıl hapis veya müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Her iki maddede her türlü şiddet ayrıdan değerlendirilmekte ve caydırıcı cezalar öngörülmekte.

Soykırımın, insanlığa karşı suçların veya savaş suçlarının onaylanması veya gerekçelendirilmesi:

407/a. Madde: (1) 403. maddeden 407. maddeye kadar olan fiilleri bir bilgi sistemi vasıtasıyla alenen reddeden, kabaca küçümseyen, tasvip eden ve haklı gösteren kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Bir kişi veya gruba karşı millî, etnik veya ırki veya dinî mensubiyetleri nedeniyle inkâr, küçümseme, tasvip veya meşrulaştırmanın kin, ayrımcılık veya şiddete tahrik kastı ile işlenmesi hâlinde, faile aşağıdaki cezalar verilir: en az dört yıl hapis cezası. Bu maddede şiddete tahrik kastı açıktan vurgulanmakta.

Uluslararası terörizm:

419. Madde: (1) Yabancı bir devlete veya uluslararası bir kuruluşa zarar verme niyetiyle, bir kişiyi veya başka bir şiddeti kaçırarak, patlamaya veya yangına neden olan veya genel olarak tehlikeli bir eylem veya tehlikeli yollarla hayati tehlike oluşturan bir kişi ve önemli değere sahip mallar hakkında en az üç yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki fiillerden dolayı bir veya birden fazla kişinin ölümü veya büyük çapta zarara uğraması hâlinde faile en az beş yıl hapis cezası verilir. (3) Fail, birinci fıkradaki fiillerin işlenmesi sırasında bir başkasını kasten öldürürse, en az on yıl veya müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Uluslararası koruma altındaki kişileri tehlikeye atmak:

420. Madde: (1) Uluslararası hukuk koruması altındaki bir kişiye adam kaçırma veya başka bir şiddet uygulayan veya ofis binasına, özel dairesine veya ulaşım aracına saldıran kişi, en az bir yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki fiillerden dolayı bir veya birden fazla kişinin ölümü gerçekleşmişse, faile en az beş yıl hapis cezası verilir. (3) Fail, birinci fıkradaki suçun işlenmesi sırasında bir başkasını kasten öldürürse, en az on yıl veya müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. (4) Kişiye, işyerine, özel dairesine veya ulaşım aracına saldırmak için ciddi bir tehditle 1. maddeden kişinin güvenliğini tehlikeye atan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Korsanlık

422. Madde: (1) Bir geminin veya uçağın mürettebatı veya yolcusu, herhangi bir devletin yetkisine girmeyen bir yerde, kendisi veya başkası için yarar veya zarar verme niyetiyle, şiddet veya başka bir zorlamada bulunacaktır. Başka bir gemi veya uçağa veya gemide bulunan kişilere karşı veya gemi veya uçaktan eşya çalınması halinde en az bir yıl hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Birinci fıkradaki fiillerden dolayı bir veya birden fazla kişinin

ölümü veya geminin veya uçağın harap olmasına veya büyük çapta başka maddi hasar meydana gelmesi hâlinde, faile en az beş yıl hapis cezası verilir

Bundan hareketle başta Makedonya’da yürürlükte olan yasalara göre suçları birkaç ana başlığa ayırmaya kalkarsak, uygulanan şiddet tipine göre şiddet türleri ve maruz kalan kişilere göre şiddet türleri iki başlıkta ayırabiliriz.

Uygulanan şiddet tipine göre: Fiziksel şiddet, Cinsel şiddet, Duygusal şiddet, Ekonomik şiddet ve siber şiddetler olarak ayırabiliriz.

Fiziksel şiddet: itmek, tokat atmak, ısırarak, boğmaya çalışmak, tekmelemek, yumruklamak, eşya fırlatmak, fiziksel kuvvet kullanarak evden çıkmasına veya eve girmesine engel olmak, bıçak veya silah gibi aletlerle tehdit etmek, işkence yapmak gibi fiziksel gücün kullanıldığı durumları kapsamaktadır.

Aile içi şiddet türleri: Aşağılamak, küfretmek, tehdit etmek, eleştirmek, bağırarak, sorgulamak, alay etmek, küçümsemek, ilgilenmemek, suçlamak gibi tutumlar duygusal şiddet örneklerindedir. Özellikle kadının duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması ve kadınla ilgilenilmemesi de duygusal bir şiddettir.

Çocuğa yönelik şiddet: çocukların bedensel, zihinsel ya da ruhsal sağlıklarına zarar veren, gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlara maruz bırakılmaları olarak tanımlanabilir.

Maruz kalanlara göre şiddet, Kadına yönelik şiddet, Çocuğa yönelik şiddet, Gençlere karşı şiddet, Yaşlıya yönelik şiddet, Akranlar arası şiddet, Kardeşler arası şiddet, Yakın partner şiddeti, Flört şiddeti, Engelliye yönelik şiddet, Mülteci şiddeti, Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet, Kişinin kendine yönelik şiddeti, Canlılara şiddeti, Doğaya şiddet ve diğer şiddet türleri içermektedir.

Diğer yandan Makedonya Resmi Gazetesi no. 24/2021 29.01.2021 tarihinde yayınlanan ‘‘KADINA KARŞI ŞİDDET VE AİLE İÇİ ŞİDDETEN ÖNLEME VE KORUNMA KANUNU’’ getirilerek daha önce yürürlükte olan Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, Önlenmesi ve Korunması Hakkında Kanun ("Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" no.138/14, 33/15 ve 150/15) kanununu yürürlükten kaldırarak, yeni kanunda şu şiddet türlerine yer verilerek açıklık getirmektedir:

1)"Kadına yönelik şiddet", 2) "Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet" , 3) "Aile içi şiddet", 4) "Yakın kişisel ilişkiler", 5) "Yakın partner şiddeti", 6) "Fiziksel şiddet", 7) "Psikolojik şiddet", 8) "Takip Etme", 9) "Ekonomik Şiddet", 10) "Cinsel Şiddet ve Tecavüz", 11) "Cinsel taciz", 12) "Çevrimiçi cinsel taciz", 13) "Zorunlu Evlilik", 14) "Kadın sünneti", 15) "Zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma", 16) "Kadın ticareti" ve 17) "Kadınlar üzerinde zorla kontrol sağlamak" şiddet türleri görülmektedir.

³ Makedonya Cumhuriyeti Ceza Kanunu (2013 tarihli 55 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" dâhil) Ceza Kanununda Yapılan Değişiklikler: 05.06.2013 tarih ve 82 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 06.02.2014 tarih ve 28 Sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 24.01.2014 tarih ve 14 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 05.02.2014 tarih ve 27 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 01 Ağustos 2014 tarih ve 115 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 05.09.2014 tarihli 132 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 31.10.2014 tarih ve 160 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 30.12.2014 tarih ve 199 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi" 10.11.2015 tarih ve 196 sayılı "Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi"

⁴ "Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddetten önleme ve koruma kanunu" Makedonya Resmi Gazetesi no. 24/2021 29.01.2021

Bu yeni kanuna dayanağı, Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti 2017-2020 Programına göre ve 2018-2023 Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Uygulanmasına Yönelik Eylem Planının doğrultusunda Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadelede, uluslararası standartlara uygun insan haklarına saygılı, kapsamlı bir yaklaşım veya bütünleşmiş multidisipliner yanıt sağlayacak Kanunun getirmiştir. Bu yasa, kadınların her türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten ve aile içi şiddet mağdurlarından korunmasında kurumlara gereken özeni gösterecek şekilde muamele edilmesini düzenler; kurum ve kuruluşların karşılıklı koordinasyonu, Kadınlara ve aile içi şiddet mağdurlarına karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler, aile içi şiddet de dâhil olmak üzere kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin veri toplama işlemi öngörmektedir.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin bugüne kadarki taahhüdü, aile içi şiddet sorununu çözmeyi amaçlamaktadır. Makedonya Cumhuriyeti Ceza Kanununda 2004 yılında yapılan değişiklikler ilk kez aile içi şiddeti tanımlamış ve mağdurların yaşamına, bedenine ve güvenliğine karşı işlenen dokuz suçta, belirli bir suçun suç bağlamında işlenmesi halinde daha katı bir yaptırım öngörülmüştür. Aile içi şiddet, Ceza Kanunu hala tecavüzü aile içi şiddet bağlamında tanımıyor ve önemli sayıda mağduru cinsel şiddetten koruma sisteminin dışında bırakıyor. Aynı zamanda, aile içi şiddet mağdurları için ceza adaleti korumasının getirilmesiyle birlikte, önce Aile Yasası hükümlerinde değişiklik yapılarak (2004) ve on yıl sonra önlemeye ilişkin özel bir yasa kabul edilerek bir sivil koruma sistemi kurulmuştur. Aile içi şiddetten korunma (2014) yasasıyla aile içi şiddeti tanımlar, kurumların aile içi şiddet mağdurlarını önleme ve koruma sistemindeki yetkilerini ve aile içi şiddet mağdurlarının korunmasına yönelik (geçici) önlemleri belirler. Mevcut yasa, bir toplumda yaşayan tüm üyeleri cinsiyet gözetmeksizin aile içi şiddet ortadan kaldırmayı, önlemeyi ve korumayı amaçlar ve toplumdaki eşit olmayan konumları nedeniyle erkeklere göre daha savunmasız olan kadınların özel ihtiyaçlarını dikkate almaz.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin BM Sözleşmesi (1979), toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ortadan kaldırılmasının temeli olan kadın ve erkek arasında fiili eşitliğin sağlanmasını savunan ilk ve en önemli belgelerden biridir. Bu ilkeler bizim bu alanda yürürlükte olan kanunlarımızda açık bir şekilde görünmektedir.

Diğer yandan Uluslararası olarak kabul edilen tüm bu belgelerin şüphesiz bölgesel insan hakları sistemleri üzerinde etkisi olmuştur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kadına yönelik şiddet davalarında içtihatların yerleşmesinde ciddi bir etkisi olduğuna ve bunun uluslararası hukukun oluşturulmasında eşlik eden bir unsur olduğuna hükmetmesi büyük önemdedir. Yine 2009 tarihli Opus v. Türkiye kararında AİHM, "aile içi şiddetin kadınlara karşı ayrımcılık olduğunu ve mağdurların devlet koruması almadığı aile içi şiddetin devam etmesinin işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağının ihlali oluşturduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşım bu konuda yol alınmasında büyük önem taşımaktadır. Diğer yandan Avrupa Konseyi, kadınları şiddetten korumak ve desteklemek için bir dizi girişimde bulunarak ve bir dizi belge kabul ederek ve bu süreçte, Aile İçi Şiddet de dâhil olmak üzere Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Sözleşmenin önemi çok büyüktür. 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe giren sözleşmeyi Kuzey Makedonya Cumhuriyeti sözleşmeyi imzalayan ilk ülkeler arasında yer alırken, Aralık 2017'de Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclisi Aile İçi Şiddet Dâhil Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun'u kabul etmiş bulunmaktadır. Sözleşme 1 Temmuz 2018'de yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Kanunumuz aynı zamanda Cenevre Sözleşmesi, yani Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Mülteci Statüsü Protokolü ile de uyumludur. Bu arada, 2018-2023 Aile İçi Şiddet Dâhil Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Sözleşmesi'nin uygulanmasına yönelik Makedonya'da Ulusal Eylem Planı kabul edilerek, planın hedeflerinden biri, ulusal mevzuatı Sözleşme standartlarıyla uyumlu hale getirmek ve kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ilişkin özel bir yasa çıkarmaktır. Aralık 2018'de ilgili tüm kurum, kuruluş ve paydaşlardan oluşan bir çalışma grubu oluşturularak kanunun hazırlanmasına başlanmıştır. Ekim ve Kasım 2019 döneminde Üsküp, Manastır ve Ustrumca'da dört kamuya açık oturum gerçekleştirilmiş ve yasanın yenilikleri konusunda meslek ve kamuoyu ile istişarelerde bulunulmuştur. Bunun neticesinde Makedonya'da (Resmi Gazetesi, 24 no.) 29.1.2021 tarihinden itibaren 'Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Korunması Hakkında Kanun' getirilmiştir.

Bu Kanun, kurumların kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesine yönelik tedbirlerin alınmasında gerekli özeni göstererek, kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve aile içi şiddetten korunmasına yönelik kurumların faaliyetlerini, kurumların karşılıklı koordinasyonunu düzenler. Kuruluşlar, mağdur koruma hizmetleri ve kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve aile içi şiddetle ilgili veri toplama zorunluğu öngörmektedir.

Yasanın amacı, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, kadınlara yönelik her türlü toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarının ve aile içi şiddet mağdurlarının temel insan hak ve özgürlüklerine saygı duyarak etkin bir şekilde korunmasıdır. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası uyarınca onaylanan uluslararası anlaşmalar tarafından garanti altına alınmıştır. Kanunun amacı eşitlik ilkesine ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların ortadan kaldırılmasına dayanmaktadır.

Diğer yandan devletimizde, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Stratejisi, cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlendirilmesini teşvik etmeyi amaçlayan daha ileri faaliyetler için kapsamlı bir çerçeve oluşturan Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin temel stratejik belgesidir. Strateji, 2021'den 2026'ya kadar 6 yıllık bir süre için gerçekleştirilecek eylemleri içermektedir.

Bu bağlamda, İstanbul Sözleşmesi, özellikle kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, mağdur ve kadın olmak üzere birkaç anahtar terimi tanımladığı için mevzuatımız için gerçekten önemlidir. Ayrıca Sözleşme, kadınlara yönelik her türlü şiddeti, örneğin: "psikolojik şiddet", "takip etme", "fiziksel şiddet", "cinsel şiddet ve tecavüz", "zorla evlendirme", "kadın sünneti", "zorla kürtaj" ve "zorla kısırlaştırma" ve "cinsel taciz" açıklık getirmektedir. Bu bağlamda Ulusal Eylem Planı'na göre Adalet Bakanlığı'nın yıllık faaliyet planına uygun olarak CK değişiklikleri ve İstanbul Sözleşmesi'ne uyum çalışmalarının 2019 yılında hayata geçirilmesi gerekmekte, ama ne yazık ki bu henüz gerçekleşmemiştir. Ceza Kanununda yapılacak değişiklikler, cinsel saldırı ve tecavüz, psikolojik şiddetin tanımlanması, takip etmenin yeni bir suç olarak suç sayılması, faillere yaptırım uygulanması ve mağdurların korunması açısından değişiklik ihtiyacına atıfta bulunmaktadır.

Bu değişiklikler neden gerekli sorulduğunda, hatırlanacağı üzere Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin son altıncı raporuna göre, Makedon mevzuatının kamusal ve özel alanlarda kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsiyete dayalı her türlü şiddeti tanımadığı ve suç saymadığı sonucuna varıldığı gözlenmektedir. Yukarıda zikrettiğimiz gibi literatürde fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet ağır basmakta. Aile içi şiddeti düzenleyen mevcut mevzuat cinsiyetten bağımsızdır ve aile içi şiddetin belirli

yönlerini tanımamaktadır. Yetersiz yasal çerçevenin yanı sıra toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin çeşitli biçimlerine ilişkin düzenleme eksikliği nedeniyle, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik çeşitli toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerine ilişkin, failin kadınla ilişkisine ilişkin bilgiler de dâhil olmak üzere kapsamlı bir veri toplama sistemi bulunmamaktadır. Bu nedenle, ülkemizde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin yüksek yaygınlığını izlemek için ciddi bir zorluk var.

Bu nedenle AGİT Üsküp Misyonu tarafından 2019 yılında yürütülen son araştırmaya göre, ülkede kadına yönelik şiddetin yüksek bir yaygınlığını tespit edilmiştir. Araştırmaya göre, ankete katılanların %44'ünün bu tür şiddet mağduru olduklarını söyledikleri göz önüne alındığında, yakın partnerleri tarafından kadınlara yönelik psikolojik şiddet özellikle yaygın olduğu görünmekte. Cinsel tacizle ilgili olarak, ankete katılanların %30'u 15 yaşından sonra bu tür şiddete maruz kaldıklarını söylemiş bulunmaktalar. Ayrıca, araştırmanın bulgularına göre, ankete katılan kadınların %14'ü 15 yaşından sonra bir eş veya başka bir kişi tarafından bir tür fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Son araştırmalara ve Ulusal Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddet Ağrı Raporuna göre, ülkede kadına yönelik şiddetin en şiddetli biçimi olan kadın cinayetleri yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu, 2008'den 2016'ya kadar olan dönemde, neredeyse tüm vakalarda kadın cinayetlerinin %60 oranı eski veya mevcut bir partnerden olduğu görünmektedir. Buna göre, Ceza Kanununda yapılacak değişiklikler acil olmaktan öte, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti azaltmak için tek çözüm İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasıdır.

Diğer yandan, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Ulusal Ağ'ın 2008-2016 dönemini kapsayan "Makedonya Cumhuriyeti'nde kadın cinayetleri - kadın cinayetlerinin analizi" adlı son analizine göre, En şiddetli biçim Kadına yönelik şiddet, Makedonya'da analiz edilen kadın cinayetlerinin yüzde 60'ından fazlasında suç, bir toplulukta birlikte yaşadıkları mevcut veya eski eş veya evlilik dışı partner tarafından işlenmiş olmasıdır. Vakaların yüzde 80'inden fazlasında cinayet ortak evde veya boşanma davası açılmışsa mağdurun ebeveynlerinin evinde işlenmiş olduğu görünmekte. Bu gerçek bizi Makedonya'daki kadınların evlerinde en güvensiz oldukları sonucuna götürüyor. Cinayet işlemek için en sık kullanılan silah ateşli silah yani tabancadır. Faillerin yalnızca küçük bir yüzdesinin ateşli silah ruhsatı vardı. Bundan dolayı Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede karşı aktif çalışma yapılmalı. Giderek daha fazla araştırma bizleri, ülkemizde kadına yönelik şiddet vakalarını azaltmak için nerede ve nasıl hareket etmemiz gerektiğini gösteren yeni istatistiklere yönlendirmesi gerekecektir düşüncesini taşımaktayım.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti İstanbul Sözleşmesini 2011 yılında imzalamış, yedi yıl sonra onaylanması daha doğrusu Temmuz 2018'de yürürlüğe girmiş ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti ayrıca Sözleşme'nin uygulanması için Ulusal Eylem Planını (2018-2023) kabul etmesi olumlu bakılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi, Sözleşme standartlarını uygulamaya dönüştürmek için mevzuatımızın değiştirilmesine yönelik faaliyetlerin devam etmekte olduğu görünmektedir.

Son olarak K. Makedonya Cumhuriyeti'nde mobbing ile ilgili değişik yasalarda yer verilmektedir.

Hatırlamada fayda var ki, Makedonya Cumhuriyeti'nde mobbingin gerçekleştirildiği prosedürleri (faaliyetleri) yasaklayan ve yaptırım uygulayan yasal bulunmaktadır: Makedonya Cumhuriyeti Anayasası, İşyerinde Tacizden Korunma Yasası, Çalışma İlişkileri Yasası, Ceza Yasası, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Yasası, Ayrımcılıktan Korunma ve Toplu Sözleşmeler Yasası, İş Uyuşmazlıklarının Barışçıl Çözümü Yasası ve diğer yasalarda değişik hükümler yer almaktadır.

Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'na göre, devlet, uluslararası hukuk tarafından tanınan insan ve vatandaşın temel özgürlüklerini ve haklarını sağlamakla yükümlüdür. Yukarıda zikrettiğim gibi anayasamızın 10. ve 11. maddeler, her türlü işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezanın yanı sıra zorla çalıştırmayı yasaklar. 25. madde, herkesin özel ve aile hayatına, haysiyet ve itibarına saygı gösterilmesi ve korunması hakkını güvence altına alır. 32. madde, çalışma haklarını ve istihdam haklarını (her kişinin çalışma, işini özgürce seçme, işte korunma, işsizlik sırasında maddi güvenceye hakkı vardır. Herkes tüm işlere eşit erişim hakkına sahiptir. Her çalışanın günlük, haftalık ve ücretli çalışma hakkı vardır) belirtir.

Diğer yandan 2009 yılında Çalışma İlişkileri Kanunu, Makedonya Cumhuriyeti'nde mobbingi yasal olarak düzenlemek amacıyla 9-a maddesi ile değiştirilmiştir. Uygulama, amaca ulaşılmadığını göstermiştir, yani mahkemede sadece birkaç mobbing vakası vardır ve bunlar hakkında nihai mahkeme kararı verilmemiştir.

En son olarak 2013 yılında Makedonya Meclisi, İş Yerinde Tacizden Korunma Kanunu, getirmiş bulunmaktadır. Yasa 31.05.2013 yılında Makedonya Cumhuriyeti Resmî Gazetesi no.79/2013 nüshasında yayınlanmıştır. Kısacası, İş Yerinde Tacizden Korunma Kanunu, şunları düzenlemektedir: “İşyerinde ve işyerinde psikolojik ve cinsel tacizin önlenmesine ilişkin işveren ve çalışanların hak, yükümlülük ve sorumlulukları, işyerinde tacize karşı korunma önlemleri ve usulü, ve işyerinde tacizin önlenmesi ve tacizden korunması ile ilgili diğer konular. Kanunda adli koruma, teftiş ve kabahat cezaları öngörülmekte. Mobbing konusunun iş yerinde psikolojik ve cinsel tacizden korunma ve sağlıklı bir çalışma ortamı sağlama konusu ele alınmakta. Kanun, işverenler, çalışanlar, istihdam adayları ve sözleşmeli kişiler için geçerlidir. Diğer yandan, Psikolojik ve cinsel taciz, durumlarının net bir tanımı ve açıklaması yer almaktadır.

Beni sabırla dinlediğinizden dolayı saygı ve muhabbetlerimi sunarım.

⁵ İş Yerinde Tacizden Korunma Kanunu,, Makedonya Cumhuriyeti Resmi Gazetesi no.79/2013)

BENİM ADIM ŞİDDET

Benim olduğum yerde
Kadın gülmez
Çocuk gülmez
Doğa gülmez
Ben varsam
Daralır evler
Tatsızdır yemekler
Ben varsam
Sabah olmaz mutsuzluğun uyuduğu hanelerde
Kuşlar korkar kanat çırpmaya
Firavun benden alır gücünü
Kabil benle böbürlenir
Toplumun yüz karasıyım ben
Cehalettir en yakın arkadaşım
Eğitimidir en büyük düşmanım
Bedenlerde mor lekeler açıp
Ruhları kanatırım
Kimse duymaz sessiz çılgınlıkları
Benim adım şiddet
Beni yok etmek isteyen
Gömsün
Sevgi tepelerine
Aşk vadilerine
Gönül ırmaklarının çağıladığı
Hoşgörünün hüküm sürdüğü
Kadınların ve çocukların
Özgürce kanatlanıp uçtukları
O masmavi Gökyüzüne
O masmavi Gökyüzüne...

Dr. Meltem ÇAPAR ÇİFTÇİ

SÖZLÜ ÖZET BİLDİRİ METİNLERİ

(SAYIN KATILIMCILAR KONGREMİZDE SUNULMAYAN BİLDİRİLER KAYIT YAPILMIŞ OLSA BİLE BİLDİRİ ÖZET KİTABINDA YER ALMAYACAKTIR. PROGRAMDA YER ALAN BİLDİRİLERİN MUTLAKA SÖZEL SUNUM OLARAK SUNULMASI ZORUNLUDUR)

SS-01 DÜNYA'DAKİ MOBBİNGİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Meltem ÇAPAR ÇİFTÇİ

Hemşire, Ağın Toplum Sağlığı Merkezi, Elazığ / Türkiye

Özet

Ünlü bir bilim adamı olan Avusturyalı Konrad Lorenz 1960'lı yıllarda mobbing kavramını hayvanların tehdit olarak algılamış olduğu bir yabancıyı ya da avlanmakta olan bir düşmanı kaçırmak için yaptıkları davranışları tanımlarken kullanmıştır. Bir endüstri psikoloğu ve aynı zamanda tıp bilimcisi olan Alman Dr. Heinz Leymann 1980'li yılların başlarında işyeri mobbingini tanımlayarak kullanan ilk kişi olmuştur. 1990 yılından sonra yapılan araştırmaların da etkisiyle dile iyice yerleşen mobbing kavramı, İskandinav ülkelerinde de yapılan pek çok araştırma tarafından desteklenmiştir. Toplum tarafından mobbinge yönelik oluşan baskılar neticesinde 1993'te İsveç'te ve 1994 yılında Norveç'te iş yeri mobbingine yönelik koruyucu ve önleyici yasaların oluşturularak yürürlüğe girmesi sağlanmıştır. Mobbing kavramı yıllar geçtikçe devletlerin bu konuya olan bakış açılarına göre şekillenmiş ve düzgün bir yasa halini almıştır. Bazı devletler mobbingi “ayrımcılık” başlığı içerisinde incelerken bazı devletlerde “taciz” başlığı altında bu kavramı değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla her devlet kendine özgü yasal düzenlemelerle mobbing kavramını ele alarak yasal mevzuatında gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Amerika ve Japonya'da mobbinge yönelik özel yasal düzenleme olmamasına rağmen Amerika'da mobbingle alakalı davalarda ayrımcılık hükümlerinin uygulanması kıyasen olmaktadır. Japonya'da ise mobbingle ilgili davalarda kişilik haklarının korunmasına dair kanunlar uygulanmaktadır. Mobbingde en büyük ilerlemenin olduğu ülke İsveç'tir. İsveç'te işyerinde mobbing; 1994'de yayımlanan İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı yasasında bir suç olarak ifade edilmektedir. Danimarka'da 2004'de hazırlanan yasa tasarısıyla psikolojik taciz sonucunda oluşan psikolojik rahatsızlıklara ilişkin önlemler de eklenerek uygulamaya dahil edilmiştir. Almanya ise mobbinge yönelik en ciddi yaptırımların uygulandığı ülkelerden biridir. Dünya'da mobbing dünden bugüne artarak devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mobbing, Dünya'daki Mobbing

THE PAST AND TODAY OF MOBBING IN THE WORLD

Meltem ÇAPAR ÇİFTÇİ

Nurse, Ağın Community Health Center, Elazığ / Turkey

Abstract

Konrad Lorenz, a famous scientist from Austria, used the concept of mobbing in the 1960s to describe the behavior of animals in order to abduct a stranger or an enemy that is being hunted. An industrial psychologist and also a medical scientist, German Dr. Heinz Leymann was the first person to define and use workplace mobbing in the early 1980s. The concept of mobbing, which has become well established in the language with the influence of the researches made after 1990, has been supported by many studies conducted in Scandinavian countries. As a result of the pressures created by the society against mobbing, protective and preventive laws against workplace mobbing were established in Sweden in 1993 and in Norway in 1994 and came into force. The concept of mobbing has been shaped over the years according to the perspectives of the states on this issue and has become a proper law. While some states have examined mobbing under the title of "discrimination", some states have evaluated this concept under the title of "harassment". Therefore, each state has made the necessary arrangements in its legal legislation by addressing the concept of mobbing with its own legal regulations. Although there is no special legal regulation on mobbing in the USA. The country with the greatest progress in mobbing is Sweden. workplace mobbing in Sweden; With the draft law prepared in Denmark in 2004, measures related to psychological disorders as a result of psychological harassment were added and included in the practice. Germany is one of the countries where the most serious sanctions against mobbing are applied. Mobbing in the world continues to increase from past to present.

Keywords: Mobbing, Mobbing in the World

SS-02 HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN KLİNİK EĞİTİM SIRASINDA YAŞADIĞI ŞİDDET DENEYİMİ

Feyza NAZİK¹, Şule MUMCU², Zelal KAYA³

Bingöl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Bingöl / Turkey^{1,2,3}

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitim sürecinde şiddete maruz kalma deneyimlerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın örneklemini 165 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, sosyodemografik ve şiddete yönelik özellikleri içeren 35 sorudan oluşmuş anket formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistiksel analizler kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %31,5'i klinik eğitim sürecinde şiddete maruz kalmış olup, %27,3'ü bir defa, %14,5'i ise birden fazla kez şiddete maruz kalmıştır. Öğrencilerin %25,5'i duygusal, %7,9'u sözel ve %7,3'ü fiziksel şiddetle karşı karşıya kalmıştır. Cinsel ayrımcılık ve zorbalık oranı %2,4 iken, cinsel saldırı oranı %1,2'dir. Öğrencilere şiddet içeren davranışta bulunan gruplar sırasıyla hasta yakınları (%18,2), hasta (%9,7), hemşire (%7,9) ve diğer kişiler (%7,3) olmuştur. Bazı öğrencilerin birden fazla grup tarafından şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin %5,5'i yaşadığı şiddet olayı sonucu yaralanmıştır. En fazla şiddete maruz kalınan alanlar; servisler (%30,3), diğer alanlar (%8,5), acil (%3,6), poliklinik (%3,0) ve yoğun bakım (%2,4) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %24,2'sinin iletişim sorunu, %10,9'unun diğer nedenler, %5,5'inin hasta yakınlarının aşırı istekleri, %4,8'inin hastanın uzun süre beklemesi, %1,8'inin personel azlığı ve %1,2'inin güvenlik yetersizliği nedeni ile şiddete maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin %15,2'si şiddet deneyimini gerekli mercilere bildirmiş, %35,8'si ise bildirmemiştir. Hastanede sağlık personeline yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin alınan tedbirlerin yeterliliğine dair, öğrencilerin %10,3'ü tedbirlerin yeterli olduğunu, %89,7'si ise yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin klinik alanda şiddete uğrama oranları yüksektir. Ayrıca, hemşirelik öğrencilerinin fiziksel şiddetten çok duygusal ve sözel şiddete maruz kaldığı görülmüştür ve şiddetle baş etme yolları yetersizdir. Klinik alanda öğrencilere yönelik şiddeti ortadan kaldıracak önlemler alınmalı ve öğrencilere uygun başa çıkma yöntemleri öğretilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Klinik eğitim, hemşirelik öğrencileri, şiddet

VIOLENCE EXPERIENCE OF NURSING STUDENTS DURING CLINICAL TRAINING

Feyza NAZİK¹, Şule MUMCU², Zelal KAYA³

Bingöl University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing. Bingöl / Turkey ^{1,2,3}

Abstract

Objectives: The aim of this study is to determine nursing students' experiences of being exposed to violence during their clinical training.

Methods: The sample of this descriptive study consisted of 165 nursing students. The data were collected using a questionnaire consisting of 35 questions, including sociodemographic and violence-related characteristics. Descriptive statistical analyzes were used in the evaluation of the data.

Results: 31.5% of the nursing students participating in the study were exposed to violence during the clinical education process, 27.3% were exposed to violence once and 14.5% were exposed to violence more than once. 25.5% of the students faced emotional, 7.9% verbal and 7.3% physical violence. While the rate of sexual discrimination and bullying is 2.4%, the rate of sexual assault is 1.2%. The groups that acted violently towards students were relatives of patients (18.2%), patients (9.7%), nurses (7.9%) and others (7.3%). It was determined that some students were exposed to violence by more than one group. 5.5% of the students were injured as a result of the violence they experienced. Areas exposed to the most violence; services (30.3%), other areas (8.5%), emergency (3.6%), polyclinic (3.0%) and intensive care (2.4%). 24.2% of the students had communication problems, 10.9% of them were other reasons, 5.5% of them were excessive requests of the relatives of the patients, 4.8% of them were waiting for a long time, 1.8% of them were lack of personnel and It was concluded that 1.2% of them were exposed to violence due to lack of security. In addition, 15.2% of the students reported their experience of violence to the necessary authorities, while 35.8% did not. Regarding the adequacy of the measures taken to prevent violence against health personnel in the hospital, 10.3% of the students stated that the measures were sufficient and 89.7% of them were insufficient.

Conclusion: Nursing students have a high incidence of violence in the clinical field. In addition, it has been observed that nursing students are exposed to emotional and verbal violence rather than physical violence, and the ways of coping with violence are insufficient. Measures should be taken to eliminate violence against students in the clinical field, and appropriate coping methods should be taught to students.

Keywords: Clinical training, nursing students, violence

SS-06 OBEZİTE ve ŞİDDET

Uzm. Hem. Şeyda ÖZTUNA¹, Prof. Dr. Nermin GÜRHAN²

¹*Tokat Dr. Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Tokat, TÜRKİYE*

²*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşirelik ABD, Tokat, TÜRKİYE*

Özet

Amaç: Günümüzde birçok ruhsal hastalığın oluşmasında sosyolojik, kültürel olduğu gibi biyolojik temellerin üzerinde de durulmakta ve tüm boyutların iç içe olduğu düşünülmektedir. Alanda yapılan çalışmalara göre, beslenmenin duygu durumu ve davranışları etkileyerek şiddet olgusunda rolü olduğu bilinmektedir.

Gereç ve Yöntem: Toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkan şiddet olgusunun oluşumunun önlenmesi sürecine katkı olması amacıyla, biyolojik bilgi birikiminin gözden geçirilerek holistik yaklaşımın önemi vurgulanmış ve obezitenin şiddet ile ilişkisine yönelik bilgiler derlenmiştir.

Bulgular: Araştırmalar, beslenme ile obezite, obezite ile de şiddet arasında bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Bazı beslenme türlerine bağlı olarak ortaya çıkan yeme bozukluklarının şiddet dürtüsünü başlattığı ve/veya artırdığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda yetersiz beslenmenin insan organizmasını zayıflatarak, ruhsal hastalıklara daha kolay yakalanılmasına neden olurken, buna karşılık vücudun ihtiyaç duyduğundan fazla kalori alınmasının da organizmanın dengesini bozarak obeziteye yol açtığı ve birçok fiziksel hastalığın yanında bireylerde davranışsal değişikliklere sebep olduğu da gözlenmiştir.

Sonuç: Şiddet ve obezitenin psikolojik, davranışsal, ekonomik ve tıbbi sonuçları vardır. Günümüzde koruyucu sağlık programları arasında yer alan yeterli ve dengeli beslenme konusunun, şiddet olgularının önlenmesinde bütüncül olarak değerlendirilmesi ile ruhsal yönden iyilik halinin sağlanmasına katkıda bulunulacağı düşünülmekte ve şiddetin etyolojisi ile derinlemesine bilgiler sunulan çalışmamızın, literatüre yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Obezite, Saldırganlık

OBESITY AND VIOLENCE

Uzm. Hem. Şeyda ÖZTUNA¹, Prof. Dr. Nermin GÜRHAN²

¹Tokat Dr. Cevdet Aykan Mental Health and Diseases Hospital, Tokat, TURKEY

*²Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Department of Mental Health and Diseases Nursing, Tokat, TURKEY*

Abstract

Objectives: Today, in the formation of many mental illnesses, sociological and cultural as well as biological bases are emphasized and all dimensions are thought to be intertwined. According to the studies conducted in the field, it is known that nutrition has a role in the phenomenon of violence by affecting mood and behavior.

Methods: In order to contribute to the process of preventing the occurrence of violence, which is a social problem, the importance of the holistic approach was emphasized by reviewing the biological knowledge and information on the relationship between obesity and violence was compiled.

Results: Studies show that there is a relationship between nutrition and obesity, and between obesity and violence. Eating disorders that occur due to certain types of nutrition are thought to initiate and/or increase the urge to violence. In the studies, it has been observed that while malnutrition weakens the human organism and causes mental diseases to be caught more easily, on the other hand, taking more calories than the body needs causes obesity by disrupting the balance of the organism and causes behavioral changes in individuals as well as many physical diseases.

Conclusion: Violence and obesity have psychological, behavioral, economic and medical consequences. It is thought that the issue of adequate and balanced nutrition, which is among the preventive health programs today, will contribute to the provision of mental well-being by evaluating the violence cases holistically, and it is thought that our study, which provides in-depth information on the etiology of violence, will benefit the literature.

Keywords: Violence, Obesity, Aggression

SS-07 İŞYERLERİNDEKİ ŞİDDET OLAYLARINI ÖNLEMeye YÖNELİK ULUSLARARASI UYGULAMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatih SEYRAN¹

¹PhD, T.C. Sağlık Bakanlığı Yönetim Hizmetleri Genel Müdürlüğü

e-posta: fatihseyran@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8546-1145

Özet

Giriş ve Amaç: Sosyal hayatta trafikte, sporda, sokakta karşılaşılan şiddet davranışları; bireylerin birbirleriyle yoğun iletişim içerisinde olduğu işyerlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Farklı sektörlerde giderek yaygınlaşan işyeri şiddeti davranışları, günümüzde çalışma yaşamının önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Psikolojik, sözel, fiziksel ve cinsel şiddet de dahil olmak üzere farklı şekildeki şiddet türlerine maruz kalan çalışanlar, bu nedenle fiziksel ve ruhsal sorunlar da yaşayabilmektedir. Çalışanlara yönelik kısa veya uzun süreli olabilen işyeri şiddeti davranışları; kimi zaman ölümcül sonuçlara yol açabildiği gibi, kimi zaman da ağır ruhsal çöküntülere neden olabilmektedir. Çalışanlar, kendi işyerlerinde yalnızca müşterilerden değil bazen de mesai arkadaşlarından veya amirlerinden de mobbing gibi şiddet davranışlarına maruz kalabilmektedir. Bu nedenle güvenli ve huzurlu çalışma ortamlarının oluşturulması hem işverenler, hem iş görenler, hem de müşteriler açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda işyerlerinde şiddet risklerinin tespit edilmesi ve olası işyeri şiddeti davranışlarına yönelik tedbirlerin alınması zorunlu hale gelmektedir. Dünyada birçok ülke bu kapsamda yasal düzenlemeler, denetimler ve eylem planları oluşturmaktadır. Yapılan bu çalışmada öncelikle söz konusu uygulamaların kapsamı, içeriği ve etkileri değerlendirilmiştir. Ayrıca işyeri şiddetini önlemeye yönelik uluslararası düzenlemelerin ortak özellikleri ve odaklanılan öncelikli alanlara da yer verilmiştir. İşyerlerinde yaşanan veya yaşanma olasılığı bulunan şiddet olaylarını önlemeye yönelik uluslararası uygulamalar birbirleriyle kıyaslanarak değerlendirilmiştir. Bu sayede işyeri şiddetini önlemeye yönelik çalışmalara ve araştırma yönelimlerine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada farklı ülkelerdeki kuruluşların ve uluslararası örgütlerin işyeri şiddeti olaylarını önlemeye yönelik uygulamaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında ilgili literatür üzerinden taramalar gerçekleştirilerek, elde edilen ikincil veriler ışığında derleme yapılmıştır.

Bulgular: Özellikle Avrupa ve Amerika'da iş sağlığı ve güvenliği alanında faaliyet gösteren kuruluşlar işyeri şiddeti risklerine yönelik etkin çalışmalarda bulunmaktadır. Bu bağlamda işyeri şiddetinin önüne geçmek amacıyla çeşitli eylem planlarının hazırlandığı ve önerilerde bulunduğu görülmüştür. Bunun yanında işyerlerinde gerek bireysel, gerekse örgütsel tedbirleri kapsayan raporlar da hazırlanmıştır. Ayrıca uluslararası örgütler tarafından gerçekleştirilen sosyal ortaklıklar sayesinde işyeri şiddetini önlemeye yönelik kapsamlı sözleşmelerin de hayata geçmesi için çaba gösterildiği anlaşılmaktadır. Sağlık ve eğitim sektörü gibi işyeri şiddetinin yoğun yaşandığı yerlerde ise bu sektörlerde özel uygulamaların olduğu görülmektedir.

Sonuç: Dünyada işyeri şiddetinin türlerini, boyutlarını, yaygınlığını ve etkilerini açıklayan çalışmaların yanı sıra, bu olayları önlemeye yönelik çeşitli uygulamalar da yer almaktadır. İşyeri şiddetinin önüne geçmek amacıyla kamuoyunda farkındalık oluşturulması, caydırıcı tedbirlerin alınması, işverenlerin ve iş görenlerin eğitimi gibi pek çok aşama iyi uygulama örnekleri arasında gösterilebilir.

Anahtar Kelimeler: İşyeri Şiddeti, Mobbing, Fiziksel Şiddet, Cinsel Şiddet, Çalışma Hayatı.

EVALUATION OF INTERNATIONAL PRACTICES TO PREVENT VIOLENCE AT WORKPLACES

Fatih SEYRAN¹

¹PhD, T.C. Ministry of Health General Directorate of Management Services

e-mail: fatihseyran@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8546-1145

Abstract

Introduction and Aim: Violent behaviors encountered in traffic, sports and street in social life; It is also seen in workplaces where individuals are in intense communication with each other. Violent behavior in the workplace, which has become increasingly common in different sectors, has become one of the important problems of working life today. Employees who are exposed to different types of violence, including psychological, verbal, physical and sexual violence, may experience physical and mental problems for this reason. Workplace violence behaviors against employees, which may be short or long term; Sometimes it can lead to fatal consequences, sometimes it can cause serious mental depression. Employees may be exposed to mobbing-like violent behavior not only from their customers, but also from their colleagues or supervisors at work. For this reason, the creation of safe and peaceful working environments is of great importance for both employers, employees and customers. In this context, it becomes necessary to determine the risks related to workplace violence and to take precautions against possible workplace violence behaviors. Many countries in the world create legal regulations, audits and action plans in this context. In this study, first of all, the scope, content and effects of these applications were evaluated. In addition, there are common features and priority focus areas of international regulations on the prevention of violence in the workplace. International practices for the prevention of violence experienced or likely to be experienced in workplaces were evaluated by comparing them with each other. In this way, it is aimed to contribute to studies and research orientations aimed at preventing violence in the workplace.

Material and Method: In this study, the practices of organizations in different countries and international organizations to prevent violence in the workplace were examined. Within the scope of the study, a literature review was made and a compilation was made in the light of the secondary data obtained.

Findings: Organizations operating in the field of occupational health and safety, especially in Europe and America, are actively working on the risks of violence in the workplace. In this context, it was observed that various action plans were prepared and suggestions were made for the prevention of violence in the workplace. In addition, reports covering both individual and organizational measures were prepared in the workplaces. In addition, it is understood that efforts are made to implement comprehensive agreements on the prevention of violence in the workplace, thanks to the social partnerships made by international organizations. It is seen that there are applications specific to these sectors in places where workplace violence is intense, such as in the health and education sectors.

Conclusion: In addition to studies explaining the types, dimensions, prevalence and effects of workplace violence, there are also various practices to prevent these events. Many stages such as raising public awareness, taking deterrent measures, training employers and employees to prevent violence in the workplace can be shown as examples of good practice.

Keywords: Workplace Violence, Mobbing, Physical Violence, Sexual Violence, Working Life.

SS-08 PSİKİYATRİ HASTASININ SAĞLIK ÇALIŞANINA UYGULADIĞI ŞİDDET VE SAĞLIK ÇALIŞANININ PSİKİYATRİ HASTASINA UYGULADIĞI ŞİDDET

Seda Yılmaz Aşar¹, Medine Koç²

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Psikiyatri Hemşireliği AD. Yüksek Lisans Öğrencisi,
seda_1994_ylmz@hotmail.com

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri
Hemşireliği AD, *kocmedine@gmail.com*, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885

Özet

Giriş ve Amaç: Psikiyatri kliniklerinde psikiyatri hastasının sağlık çalışanına uyguladığı şiddet ve sağlık çalışanının psikiyatri hastasına uyguladığı şiddetin varlığı bilinse de üzerinde yeterince çalışılmamıştır. Bu çalışmanın amacı sağlık çalışanlarına psikiyatri hastaları tarafından uygulanan ve psikiyatri hastalarına sağlık çalışanları tarafından uygulanan şiddeti incelemektir.

Yöntem: Ağustos-Eylül 2021 tarihinde bilgisayar destekli arama motorları olan Google Scholar, PubMed'den son on yılı içeren Türkçe “psikiyatri hastasına şiddet ve sağlık çalışanı”, “sağlık çalışanına şiddet ve psikiyatri hastası” İngilizce “violence against psychiatric patient and healthcare worker”, “violence against healthcare worker and psychiatric patient” anahtar kelimeleri kullanılarak literatür taranmıştır.

Bulgular: Son yıllarda, sağlık çalışanlarına karşı şiddetin arttığı hatta şiddetin ölümlerle sonuçlandığı görülmektedir. Çalışma alanlarına göre bakıldığında ise şiddet olgusu en fazla psikiyatri servisleri ve acil servislerde görülmektedir. Literatürde psikiyatri hastalarının sağlık çalışanlarına yönelik şiddet davranışlarında bulunduğu bildirilmektedir. Ruh sağlığı ve hastalıkları alanında görev yapan sağlık çalışanlarının ruhsal hastalığı olan bireylere karşı tutumları son zamanlarda giderek önem kazanmaktadır. Psikiyatri hastaları kendilerine yapılan davranışları şiddet olarak değerlendirebilmektedir. Hastalık özellikleri nedeniyle çoğunlukla ilaca dayalı tedavi uygulanması, sabah altıda kaldırılıp bütün gün kapalı servis ortamında, TV izleyerek zaman geçirmek zorunda kalmalarını vb. hastalar şiddet olarak değerlendirebilmektedirler.

Sonuç ve Öneriler: Psikiyatri hastalarının sağlık çalışanlarına uyguladığı ve aynı zamanda psikiyatri hastalarına da sağlık çalışanları tarafından uygulanan şiddetin varlığı yadsınamaz. Sağlık çalışanlarının psikiyatri hastalarına uyguladığı şiddet konusunda yapılan çalışmaların sınırlı olması dikkat çekmektedir. Psikiyatri hemşireleri bu alanlara ilgi göstererek çalışmalarını zenginleştirmesi gerekir. Psikiyatri hastasının sağlık çalışanına sağlık çalışanının da psikiyatri hastasına karşı şiddet davranışları gözden geçirilerek düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet; psikiyatri; sağlık çalışanı; psikiyatri hastası

**THE VIOLENCE OF THE PSYCHIATRIC PATIENT TO THE HEALTH CARE
PROFESSIONAL AND THE VIOLENCE OF THE HEALTHCARE PROFESSIONAL
TO THE PSYCHIATRIC PATIENT**

Seda Yılmaz Aşar¹ Medine Koç²

*¹Tokat Gaziosmanpaşa University, Psychiatric Nursing Department, Master's student,
Turkey, seda_1994_ylmz@hotmail.com*

*²Asst. Prof., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Science, Psychiatric
Nursing Department, Turkey, kocmedine@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885*

Abstract

Introduction and Aim: Although it is known that the violence perpetrated by the psychiatry patient against the healthcare worker and the violence perpetrated by the healthcare worker against the psychiatrist in psychiatry clinics are known, it has not been studied sufficiently. The aim of this study is to examine the violence perpetrated by psychiatry patients to healthcare workers and violence perpetrated by healthcare workers to psychiatric patients.

Method: In August- September 2021, the literature was searched using the keywords “psikiyatri hastasına şiddet ve sağlık çalışanı”, “sağlık çalışanına şiddet ve psikiyatri hastası” in Turkish and “violence against psychiatric patient and healthcare worker”, “violence against healthcare worker and psychiatric patient in English from the computer-assisted search engines Google Scholar, PubMed, covering the last ten years.

Results: In recent years, it has been observed that violence against healthcare workers has increased and even resulted in deaths. Considering the fields of study, the phenomenon of violence is mostly seen in psychiatry services and emergency services. It is reported in the literature that psychiatric patients engage in violent behavior towards healthcare professionals. The attitudes of health professionals working in the field of mental health and diseases towards individuals with mental illness have been gaining in importance recently. Psychiatric patients may evaluate the behaviors done to them as violence. Due to the characteristics of the disease, mostly drug-based treatment, getting up at six in the morning and having to spend time watching TV in a closed service environment all day, etc. patients may evaluate it as violence.

Conclusion and Suggestions: It is undeniable that there is violence perpetrated by psychiatry patients against health workers and also by health workers against psychiatry patients. It is noteworthy that the studies on violence perpetrated by healthcare professionals against psychiatric patients are limited. Psychiatric nurses should enrich their studies by showing interest in these areas. Regulations should be made by reviewing the violent behavior of a psychiatric patient against a healthcare worker and a healthcare worker against a psychiatric patient.

Keywords: Violence; psychiatry; healthcare worker; psychiatric patient

SS-09 PSİKİYATRİ HASTALARININ ŞİDDET EĞİLİMİNİN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ KAYGI DÜZEYİNE ETKİSİ

Seda Yılmaz Aşar

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Psikiyatri Hemşireliği AD. Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı Tokat Doktor Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde görev yapan sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalma sıklıkları, maruz kalınan şiddet türleri ve şiddetin sağlık çalışanlarının kaygı düzeyine etkisini belirlemektedir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada nicel veri toplama yöntemlerinden olan anket kullanılmıştır. Katılımcılar Araştırma Tokat Doktor Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi'nde görev yapan doktor ve hemşirelerden oluşan gönüllü 50 kişilik gruba uygulanmıştır. Araştırma 18 Şubat-25 Mart 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmaya ait veriler "Spielberger Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği" ve sosyo-demografik sorular içeren anket formları kullanılarak toplanmıştır. Anketler katılımcıların kendileri tarafından doldurulmuştur. Anket sonuçları EPSS (version 20) programında analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya 46 (%92) hemşire, 4 (%8) hekim katılmıştır, yaş ortalaması 34,8 olup bu kurumda çalışma yılı ortalaması ise 4,34 yıl'dır. Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının 13'ü (%26) erkek, 37'si (% 74) kadın olup son bir yıl içerisinde şiddete maruz kalma oranı %78 (39) olarak saptanmıştır. Katılımcıların %92'si (46) sözel, %6'sı (3) fiziksel, %2'si (1) psikolojik şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının %54'ü bildirimde bulunurken, %46'sı bildirimde bulunmadığını belirtmiş olup %66'sı şiddeti işin bir parçası olarak görmektedir. Sağlık çalışanlarının %80'i ise nöbetlerde kaygı durumlarının arttığını ve %72'si ise kaygı durumlarının günlük hayatlarını etkilediğini belirtmiştir. Katılımcıların %60'ı kurumdaki güvenlik önlemlerini yeterli bulurken, %66'sı kurumun fiziksel yapısının psikiyatri hastanesine uygun olmadığını belirtmiştir. Çalışma grubunun durumluk kaygı puanı ortalaması 43,44 ±7,7 ve sürekli kaygı puanı ortalaması ise 45,32 ±5,4 olarak bulunmuştur. Şiddete uğrayanların durumluk kaygı puanı ortalaması 44,85 ±7,8 uğramayanların ise 38,45 ±5 ve şiddete uğrayanların sürekli kaygı puanı ortalaması 46,18 ±5,6 uğramayanların ise 42,27 ±3,5 olarak hesaplanmıştır. Durumluk ve sürekli kaygı puanları ortalamaları cinsiyet, yaş, çalışma yılı, meslek ve eğitim durumuna göre istatistiksel farklılık göstermezken ($p>0.05$), şiddete maruz kalmanın durumluk ve sürekli kaygı puanını anlamlı bir şekilde yükselttiği saptanmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Araştırma sonucuna göre şiddete maruz kalma ile yüksek kaygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu doğrultuda fiziki yapı ve donanım, iletişim, eğitim, çalışan sayısı yeterliliği gibi konularda gerekli önlemlerin alınmasının sağlık çalışanlarının kaygı düzeyini azaltmakta etkili olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikiyatri hastası, Şiddet, Durumluk Kaygı, Sürekli Kaygı

THE EFFECT OF THE VIOLENCE TENDENCY OF PSYCHIATRIC PATIENTS ON THE ANXIETY LEVEL OF HEALTHCARE PROFESSIONALS

Seda Yılmaz Aşar¹

¹*Tokat Gaziosmanpaşa University, Psychiatric Nursing Department, Master's student,
Turkey, seda_1994_ylmz@hotmail.com*

Abstract

Objectives: The purpose of this study is to determine the frequency of the health workers working in Tokat Doctor Cevdet Aykan Mental Health and Diseases Hospital and the effect of this violence on the anxiety level of health workers.

Methods: In this research, a questionnaire which is one of the quantitative data collection methods was used. The research was applied to 50 volunteer groups consisting of doctors and nurses working at Tokat Doctor Cevdet Aykan Mental Health and Diseases Hospital. The research was carried out between 18-25 February 2020. The data of the research were collected by using “Spielberger State and Trait Anxiety Scale” and questionnaire forms containing sociodemographic questions. The questionnaires were applied by observation method. The survey results are analyzed in EPSS (version 20) program.

Results: 46 (92%) nurses and 4 (8%) physicians participated in the study, the average age is 34.8, and the average working year in this institution is 4.34. 13 (26%) of the healthcare professionals participating in the study were male and 37 (74%) were female, and the rate of exposure to violence in the past year was 78% (39). 92% (46) of the respondents stated that they were exposed to verbal violence, 6% (3) physical, and 2% (1) psychological violence. While 54% of healthcare workers exposed to violence reported, 46% stated that they did not report, and 66% regard violence as part of the job. 80% of healthcare workers stated that anxiety states increased in the shift and 72% of them stated that anxiety states affect their daily lives. While 60% of the participants find the sufficient security measures in the institution, 66% stated that the physical structure of the institution is not suitable for the psychiatric hospital. The state anxiety point average of the study group was 43.44 ± 7.7 and the average of trait anxiety score was 45.32 ± 5.4 . The average state anxiety score of those who were subjected to violence was 44.85 ± 7.8 , while the mean anxiety score of those who did not suffer was 38.45 ± 5 and the average of 42.27 ± 3.5 for those who did not. While the average of state and trait anxiety scores did not differ statistically according to gender, age, working year, vocational and educational status ($p > 0.05$), it was found that exposure to violence significantly increased the state and trait anxiety score ($p < 0.05$).

Conclusion: According to the research results, there is a significant relationship between exposure to violence and high anxiety level. Accordingly, it is thought that taking necessary measures on subjects such as physical structure and equipment, communication, training, and the number of employees will be effective in reducing the level of anxiety of health workers.

Key Words: Psychiatric patient, Violence, State anxiety, Trait anxiety

SS-10 HASTA/YAKINI ve SAĞLIK ÇALIŞANLARININ BİRBİRLERİNE UYGULADIKLARI ŞİDDET: SİSTEMATİK DERLEME

Uzm. Hem. Şeyda ÖZTUNA¹, Prof. Dr. Nermin GÜRHAN²

¹*Tokat Dr. Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Tokat, TÜRKİYE*

²*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşirelik ABD, Tokat, TÜRKİYE*

Özet

Amaç: Hasta, hasta yakını ve sağlık çalışanlarının, Ocak 2015-Aralık 2020 tarihleri arasında yayımlanmış, birbirlerine uyguladıkları şiddet olgularının gözden geçirilmesi ve elde edilen verilerin de sistematik biçimde incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Hasta, hasta yakını ve sağlık çalışanlarının birbirlerine uyguladıkları şiddet olgusu ile ilgili 612 ulusal yayına ulaşılmıştır. Google veri tabanı kullanılarak, Ocak 2015-Aralık 2020 tarihleri arasındaki araştırmaların tamamı incelenerek araştırmaya dahil edilme kriterlerine uygun olan 56 yayın çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Tüm yayınlar çalışma yöntemleri ve bulguları açısından sistematize edilerek incelenmiştir.

Bulgular: Sistematize edilerek incelenen çalışmalarda sağlık çalışanlarına yönelik sözel şiddet türünün yüksek olduğu, şiddetin en fazla hasta ve yakınları tarafından uygulandığı, şiddet uygulayan hasta ve yakınlarının, sağlık çalışanlarının iletişim becerilerini yetersiz olarak değerlendirdiği, olay sonrası ise şiddete maruz kalanlarda en çok işe gitmede isteksizlik, mesleği bırakma isteği gibi yetersiz baş etme mekanizmalarının kullanıldığı belirlenmiştir.

Sonuç: Her alanda olduğu gibi sağlık alanında da giderek artan şiddet olaylarının önlenmesi noktasında, sağlık çalışanlarının iletişim becerilerinin tanımlanması ve güçlendirilmesinin fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Hasta, Hasta Yakını, Sağlık Çalışanı, İletişim Becerileri

VIOLENCE BY PATIENT / RELATIVES AND HEALTH WORKERS TO EACH OTHER: SYSTEMATIC REVIEW

Uzm. Hem. Şeyda ÖZTUNA¹, Prof. Dr. Nermin GÜRHAN²

¹Tokat Dr. Cevdet Aykan Mental Health and Diseases Hospital, Tokat, TURKEY

*²Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Department of Mental Health and Diseases Nursing, Tokat, TURKEY*

Abstract

Objective: It is the review of the cases of violence that patients, their relatives and healthcare professionals have applied to each other, published between January 2015 and December 2020, and the systematic analysis of the data obtained.

Materials and Methods: 612 national publications on the phenomenon of violence used by patients, relatives and healthcare professionals against each other have been reached. Using the Google database, all of the studies between January 2015 and December 2020 were examined and 56 publications that were eligible for the inclusion criteria were evaluated within the scope of the study. All publications have been systematized and analyzed in terms of study methods and findings.

Results: In systematized studies, verbal violence against healthcare professionals is high, violence is most commonly used by patients and their relatives, patients and relatives who use violence and their relatives evaluated communication skills as insufficient, and those who are exposed to violence after an attack are mostly unwilling to go to work, leaving the profession. It has been determined that inadequate coping mechanisms such as desire to be used.

Conclusion: It is thought that defining and strengthening the communication skills of healthcare professionals will be beneficial in preventing the increasing violence in the field of health as in every field.

Keywords: Violence, patient, patient relative, health worker, communication skills

SS-11 CİNSEL ŞİDDET VAKALARINDA MAĞDURUN YAŞADIĞI RUHSAL SORUNLAR

Dr. Öğr. Üyesi Medine Koç¹ Sebiha Eşiğül²

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, kocmedine@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Psikiyatri Hemşireliği AD. Yüksek Lisans Öğrencisi, sebihaesigul@hotmail.com

Özet

Giriş ve Amaç: Cinsel şiddet vakalarının kayıtlara yansıyan oranlardan çok daha yaygın olduğu tahmin edilmektedir. Cinsel şiddet sonrası ruhsal sorunların da oldukça yaygın olduğu bilinmektedir. Bu çalışma cinsel şiddet yaşayan mağdurların saldırı sonrası yaşadıkları ruhsal sorunları incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Eylül 2021 tarihinde bilgisayar destekli arama motorları olan Google Scholar, PubMed'den son on yılı içeren Türkçe "cinsel saldırı ve ruhsal sorunlar", "cinsel şiddet ve ruhsal sorunlar" İngilizce "sexual violence and mental problems", "sexual assault and mental problems" anahtar kelimeleri kullanılarak literatür taranmıştır.

Bulgular: Bireysel ve kültürel nedenlerle cinsel şiddet görenlerin yardım aramaktan çekindikleri ortaya konmuştur. Mağdurun giyim ve tavrı ile kışkırttığı, kendisini mağdur gösteren kişinin de zevk aldığı şeklindeki bakış açılarından dolayı kişiler olayı çevresine veya adli bir birime bildirmekten çekinebilmektedirler. Çocuk mağdurlarda ise genelde olayın duyulmasının yaratacağı toplumsal baskı, kendilerine inanılmayacağı, eylem nedeniyle birtakım insanların kendilerini suçlayacakları, zarar görecekleri korkuları ve yaşanacak karmaşık süreç nedeniyle sessiz kalabilmektedirler. Çevresine anlatmama şiddet olayının tekrarlanması ile sonuçlanabilmektedir. Cinsel şiddet yaşayan kişilerin tamamına yakınının kadın olduğu, eğitim durumu, medeni hal, yaşanan bölge, engel durumu vb. bazı kriterlerin cinsel saldırı oranlarıyla bağlantılı olduğu saptanmıştır. Cinsel şiddet sonrası ilk günlerde bazı mağdurlarda hiçbir belirti olmamakla birlikte şiddetin boyutuna göre şok, korku, utanma, tikslenme, anksiyete, intihar düşüncesi veya girişimi, depresyon, uyku sorunları, yeme bozuklukları, cinsel işlev bozukluğu, güvenememe, benlik saygısında azalma, kaybetmişlik duygusu, kendini dağılmış hissetme, güçsüz, yardıma muhtaç ve kontrolünü yitirme duyguları, disosiyatif ve somatoform bozukluklar, Örselenme Sonrası Stres Bozukluğu sık görülen ruhsal sorunlar arasında yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Cinsel şiddet olguların bildirimini düşük olabilmekte, ancak yaşadıkları ruhsal sorunlar ciddi boyutlarda yaşamın sonlanmasına kadar gidebilmektedir. Cinsel şiddet mağdurlarının yaşadığı ruhsal sorunlarının değerlendirilmesi ve bakımı yapılmalıdır. Psikiyatri hemşireleri cinsel şiddet mağdurlarına yaklaşımda önemli rollere sahiptir. Hemşireler toplumun bakış açısını değiştirebilecek adımın atılması, mağdurların değerlendirilmesi ve rehabilitasyonunda görev almalıdır. Bunun sonucunda da cinsel şiddet mağdurlarının ruhsal sorunların önlenmesi ve sorunların şiddetinin azalmasına katkı sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel şiddet; cinsel saldırı; cinsel şiddet mağduru; ruhsal sorun

MENTAL PROBLEMS EXPERIENCED BY VICTIMS IN CASES OF SEXUAL VIOLENCE

Medine Koç¹, Sebiha Eşgiül²

¹*Asst. Prof., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Science, Psychiatric Nursing Department, Turkey, kocmedine@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885*

²*Tokat Gaziosmanpaşa University, Psychiatric Nursing Department, Master's student, Turkey, sebihaesigul@hotmail.com*

Abstract

Introduction and Aim: Cases of sexual violence are estimated to be much more common than recorded. It is known that mental problems after sexual violence are also quite common. This study was conducted to examine the mental problems experienced by victims of sexual violence after the attack.

Method: In September 2021, the literature was searched using the keywords “cinsel saldırı ve ruhsal sorunlar”, “cinsel şiddet ve ruhsal sorunlar” in Turkish and “sexual violence and mental problems”, “sexual assault and mental problems” in English from the computer-assisted search engines Google Scholar, PubMed, covering the last ten years.

Results: It has been revealed that those who experience sexual violence for individual and cultural reasons hesitate to seek help. Due to their point of view that the victim provoked with their dress and attitude and that the person who portrays them as a victim also takes pleasure, people may hesitate to report the incident to their surroundings or to a judicial unit. Child victims, on the other hand, may remain silent because of the social pressure that will be created by hearing the incident, their fear that they will not be believed, that some people will blame them for the act, that they will be harmed, and the complex process to be experienced. Failure to tell the people around may result in the repetition of the violence. Almost all of the people who experience sexual violence are women, education level, marital status, region of residence, disability status, etc. Some criteria have been found to be related to sexual assault rates. Although there are no symptoms in some victims in the first days after sexual violence, depending on the extent of the violence, shock, fear, embarrassment, disgust, anxiety, suicidal ideation or attempt, depression, sleep problems, eating disorders, sexual dysfunction, insecurity, decreased self-esteem, sense of loss, Feeling scattered, feeling powerless, in need of help and losing control, dissociative and somatoform disorders, Post-Traumatic Stress Disorder are among the most common mental problems.

Conclusion and Suggestions: Reporting of cases of sexual violence may be low, but the mental problems they experience can lead to serious death. The mental problems experienced by victims of sexual violence should be evaluated and cared for. Psychiatric nurses have important roles in approaching victims of sexual violence. Nurses should take part in taking the step that can change the perspective of the society, evaluation and rehabilitation of the victims. As a result, it will contribute to the prevention of mental problems of victims of sexual violence and to reduce the severity of the problems.

Keywords: Sexual violence; sexual assault; victim of sexual violence; mental problem

SS-13 HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET ALGILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA

Esra ÇAYLAK ALTUN¹, Ayla KORKMAZ²

¹Dr.Öğr.Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik
Bölümü

²Öğr.Gör, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
Özet

Amaç: Hem gelecek için bir dönüm noktası hem de kişiliğin olgunlaşmaya başladığı bir dönem olan üniversite eğitimi, bireylerin şiddete bakış algı ve davranışlarına yön verecektir. Bu nedenle araştırmada hemşirelik öğrencilerinin şiddet algılarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 1., 2., 3. ve 4. Sınıf öğrencilerinden amaçlı örneklem modeli ile randomize kontrollü 8 öğrenciyle görüşülerek yapılmıştır. Veriler, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış 13 açık uçlu soruya verilen öğrenci röportajları ile toplanmıştır. Elde edilen veriler iki uzman tarafından fenomenolojik analiz türü ile tema ve alt temalar oluşturularak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Veriler şiddet algısı, şiddet türü, şiddet nedeni, şiddet uygulayıcısı, şiddeti önleme olarak altı ana tema altında toplanmıştır. Şiddet algısı ana temasında; korunmasız/savunmasız ve göz önünde olmak alt temaları belirlenmiştir. Öğrenciler kadın ve çocukların korunmasız olduğunu ya da medyanın şiddeti göz önünde bulundurduğu için şiddet algısı oluştuğunu söylemiştir. Şiddet türü ana temasında; fiziksel, sözel, psikolojik, kültürel, cinsel, ekonomik ve sosyal şiddet olarak 7 alt tema belirlenmiştir. Şiddet nedeni ana temasında ise toplum, ceza sistemi, iletişim ve medya alt temaları saptanmıştır. Bu alt temaların içeriğini aile ortamı ve ahlak eğitimi, cezaların yetersizliği, ilişkilerde çatışma, haberler ve sosyal ağlar oluşturmada ve şiddete zemin hazırladığı düşünülmektedir. Erkekler, psikolojik sorunları olan bireyler, daha öncesinde şiddete maruz kalanlar ve otoriter bireyler şiddet uygulayıcısı ana temasında yer almaktadır. Şiddeti önleme ana temasında ise ceza sistemi ve şiddet eğitimleri alt temaları yer almaktadır. Öğrenciler hemşirelik eğitiminin, sağlık çalışanına şiddet ve çocuk istismarı konularında farkındalık kazandırdığını söylemişlerdir. Buna ek olarak öğrenciler şiddeti sel, fırtına, deprem gibi parçalayıcı, önlenemez, yıkıcı etkileri olan doğa olaylarına ya da arka arkaya her şeyi yıkan domino taşlarına benzetmişlerdir.

Sonuç: Öğrenciler erkeklere verilen rol, medyanın olumsuz etkileri ve cezaların yetersizliği nedeniyle şiddetin fazla görüldüğünü, bunun yanında cezaların düzenlenmesi ve eğitimle şiddetin önlenilebilir olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: hemşirelik öğrencisi, nitel çalışma, şiddet

EVALUATION OF PERCEPTION OF VIOLENCE OF NURSING STUDENTS: A QUALITATIVE STUDY

Esra ÇAYLAK ALTUN¹, Ayla KORKMAZ²

¹Asst. Prof., Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing

²Lecturer, Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing

Abstract

Objective: University education, which is both a milestone for the future and a period when personality matures, will direct perception and behavior of violence of individuals. Therefore, it was aimed to evaluate the perception of violence of nursing students in the research.

Methods: This research was carried out by interviewing 8 students with randomized control method and purposeful sampling model from 1st, 2nd, 3rd and 4th grade students of Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences Nursing Department. The data were collected with student interviews given to 13 open-ended questions semi-structured by the researchers with a qualitative research approach. The data were evaluated by two experts by creating themes and sub-themes using phenomenological analysis type

Results: The data were collected under six main themes: perception, type, cause, practitioner and prevention of violence. In the main theme of perception of violence; Sub-themes are identified to be vulnerable and considered. The students said that the perception of violence occurred due to the vulnerability of women and children, or consideration of violence by media. In the main theme of the type of violence; 7 sub-themes were identified as physical, verbal, psychological, cultural, sexual, economic and social violence. The sub-themes of society, criminal system, communication and media were identified in the main theme of the cause of violence. The content of these sub-themes is family environment and moral education, lack of punishment, conflict in relationships, news and social networks, and it is thought to set the ground for violence. Men, individuals with psychological problems, previously exposed to violence and authoritarian individuals are included in the main themes of violence practitioners. In the main theme of preventing violence, there are sub-themes of the criminal system and violence education. They said that nursing education brought awareness about violence to health workers and child abuse. In addition, students likened violence to disastrous, unavoidable, destructive natural events such as floods, storms, earthquakes or domino stones that destroy everything.

Conclusion: The students stated that the violence was seen too much due to the role given to the men, the negative effects of the media and lack of punishments, as well as the prevention of violence with the regulation of punishments and education.

Keywords: nursing student, qualitative study, focus group interview, violence

SS-15 PANDEMİ DÖNEMİNDE KADINLARDA PARTNER/EŞ ŞİDDETİ: SİSTEMATİK DERLEME

Bahtışen KARTAL¹, Gizem ÇITAK¹

*¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Kadın ve Aile Çalışmaları uygulama ve Araştırma
Merkezi, Tokat/Türkiye*

Özet

Giriş: Pandemi ile birlikte, salgının yayılmasını kontrol edebilmek için aldığı sosyal izolasyon, karantina ve sokağa çıkma yasağı gibi önlemler alınmıştır. Sosyal izolasyon, ekonomik sorunlar ve iş kayıpları birçok stres faktörünü ortaya çıkarmıştır. Tüm bu stresörler şiddeti tetikleyen unsurlardır.

Amaç: Bu araştırma, pandemi döneminde kadınlarda partner/eş şiddetini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Sistematik derleme niteliğinde olan çalışma, 10 Eylül 2021-20 Eylül 2021 tarihleri arasında, Türkçe ve İngilizce dizinler taranarak yapılmıştır. Pubmed, Scopus, Google Akademik veri tabanları, “intimate violence, dating violence, women violence, domestic violence, kadına şiddet, partner şiddeti, ev içi şiddet ve covid 19, pandemi anahtar kelimeleri ile taranmıştır.

Bulgular: Çalışmada toplam 110 kayda ulaşılmış olup, orijinal çalışmaları içeren 33 çalışma incelenmiştir. Çalışmanın amacına uygun 15 çalışma analize alınmıştır. Çalışmaların ikisinin örneklemini gebeler, bir tanesinin postpartum dönemdeki kadınlar, diğerlerini ise üreme çağındaki partneri/eşi olan kadınlar oluşturmuştur. Çalışmalarda kadına şiddet yaygınlığı % 11,7 ile % 80 arasında değiştiği görülmüştür. Pandemi öncesi ve sonrası partner şiddeti yaygınlığının altı(6) çalışmada değerlendirilmiş, çalışmaların dördünde(4) şiddetin attığı, ikisinde(2) azaldığı bildirilmiştir. Çalışmalarda kadınların pandemi döneminde şiddet türlerinden en çok duygusal ve psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir.

Sonuç: Bu sistematik derlemede kadınlara yönelik partner şiddetinin pandemi öncesine göre arttığı ve ülkeler arasında yaygınlığının değişkenlik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Partner Şiddeti, pandemi, kadına şiddet, covid 19

PARTNER/SPOUSAL VIOLENCE IN WOMEN DURING THE PANDEMIC PERIOD: A SYSTEMATIC REVIEW

Bahtuşen KARTAL¹, Gizem ÇITAK¹

¹Tokat Gaziosmanpaşa University, Women and Family Studies Application and Research Center, Tokat/Turkey

Abstract

Introduction: Measures such as social isolation, quarantine and curfew have been taken to control the spread of the epidemic in the pandemic. Social isolation, economic problems and job losses have revealed many stress factors. All these stressors are factors that trigger violence.

Objective: This study was conducted to determine partner/spouse violence in women during the pandemic period.

Method: The study, which is a systematic review, was conducted between 10 September 2021 and 20 September 2021 by scanning Turkish and English indexes. Pubmed, Scopus, Google Scholar databases were scanned with the keywords “intimate violence, dating violence, women violence, domestic violence, violence against women, partner violence, domestic violence and covid 19, pandemic.

Results: A total of 110 records were reached in the study, and 33 studies including original studies were examined. 15 studies suitable for the purpose of the study were included in the analysis. The samples of two of the studies were pregnant women, one was postpartum women, and the others were women with a partner/spouse in reproductive age. Studies have shown that the prevalence of violence against women varies between 11.7% and 80%. The prevalence of partner violence before and after the pandemic was evaluated in six (6) studies, and it was reported that violence increased in four (4) studies and decreased in two (2) studies. In the studies, it has been determined that women are most exposed to emotional and psychological violence among the types of violence during the pandemic period.

Conclusion: In this systematic review, it was concluded that partner violence against women increased compared to the pre-pandemic period and its prevalence varied between countries.

Keywords: Partner/Intimate Violence, pandemic, violence against women, covid 19

SS-16 ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE SİBER ZORBALIK ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ümran DEMİRCAN¹, Merve IŞIK², Nermin GÜRHAN³

¹Sinop Üniversitesi, Sağlık Meslek Yüksekokulu, Sinop, Türkiye

²Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

³Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

umranaltinoz@hotmail.com

Özet

Giriş: Son yıllarda bireylerin sosyal iletişim, öğrenme yöntemleri ve eğlence biçimi değişmiş ve sosyal medya kullanımı yaygınlaşmıştır. İnternet yaşamımızda kolaylık sağlarken, bağımlılığa da neden olduğu belirtilmekte ve bu durum siber zorbalık kavramını beraberinde getirmektedir. Sosyal medyada geçirilen sürenin artması ve denetlenmesindeki yetersizlik özellikle öğrencilerin sanal ortamda şiddete maruz kalma olasılığını ve zorbalık eğilimlerini artırmaktadır.

Amaç: Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalık sıklığını belirlemek ve demografik özelliklerle ilişkisini saptamaktır. Ayrıca sosyal medya bağımlılığının siber zorbalıkla arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Lisans öğrencileri oluşturmuştur. Veriler ‘Kişisel Bilgi Formu’, ‘Sosyal Medya Bağımlılık Ölçeği ve Siber Zorbalık Ölçeği’ ile araştırmacı tarafından toplanmıştır. Çözümlemede tanımlayıcı istatistikler, ki kare, Pearson korelasyon testi, t testi, ANOVA testinden yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmada öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ve siber zorbalıklarının düşük düzeyde olduğu, Sosyal Medya Bağımlılığı ile Siber Zorbalık arasında pozitif yönlü orta bir ilişki olduğu saptanmıştır. Sosyal Medya Bağımlılığının cinsiyet, anne eğitim düzeyi ve internette kalma süresine göre anlamlı olarak farklılaştığı; kızların erkeklere göre; anne eğitim düzeyi düşük olanların yüksek olanlara göre; internette 5 saat ve daha fazla kullananların, daha az kullananlara göre sosyal medya bağımlılığı puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Siber Zorbalığın cinsiyet, sınıf derecesi, anne eğitim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre; ikinci sınıf olanların birinci sınıf olanlara göre; annesi lise mezunu olanların diğerlerine göre siber zorbalık puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Araştırma sonuçları literatür ışığında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelime: siber zorbalık, sosyal medya, öğrenci

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL MEDIA ADDICTION AND CYBER BULLYING IN UNIVERSITY STUDENTS

Ümran DEMİRCAN¹, Merve IŞIK², Nermin GÜRHAN³

¹Sinop Üniversitesi, Sağlık Meslek Yüksekokulu, Sinop, Türkiye

²Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

³Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara, Türkiye

umranaltinoz@hotmail.com

Abstract

Introduction: In recent years, individuals' social communication, learning methods and entertainment styles have changed and social media usage has become widespread. While the Internet provides convenience, it is stated that it also causes addiction and brings the concept of cyberbullying with it. Increasing the time spent in social media and the inability to control it increases the probability of being exposed to violence in the virtual environment and bullying tendency of students.

Objective: The aim of this study is to determine the frequency of social media addiction and cyberbullying among university students and to determine their relationship with demographic characteristics. It is also to examine the relationship between social media addiction and cyberbullying.

Method: The sample of the study was composed of Gazi University Faculty of Health Sciences Nursing Undergraduate students. The data were collected by the researchers with "Personal Information Form", "Social Media Addiction Scale and Cyber Bullying Scale". Descriptive statistics, chi-square, Pearson correlation test, t test, ANOVA test used in the analysis. The significance level was accepted as $p < 0.05$.

Results: According to the study results,, it was determined that students' social media addiction and cyber bullying were low, and there was a moderate positive relationship between Social Media Addiction and Cyber Bullying. Social Media Addiction significantly differentiates according to gender, mother's education level and duration of internet stay; girls compared to boys, those with low maternal education level compared to those with higher education; Those who used the internet for 5 hours or more had higher social media addiction scores than those who used less. Cyberbullying was found to differ significantly in terms of gender, grade level, and maternal education level. According to female students, male students; according to the first class ones; the average score of cyberbullying was higher among those whose mothers are high school graduates. Conclusion: The results were discussed in the light of the literature and some suggestions were made.

Keyword: cyberbullying, social media, student, addiction

SS-17 İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNDE SALDIRGANLIK-BENLİK SAYGISI İLİŞKİSİ VE BUNLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Burcu Çaplı¹, Prof. Dr. Güler Cimete²

*²Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölüm
Özet*

Amaç: Benlik saygısı düşüklüğü çocuklarda yüksek tehdit algısı yaratarak saldırganlık tepkilerine yol açabilir. Bu araştırma; ilkokul öğrencilerinde saldırganlık- benlik saygısı ilişkisi ve bunları etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini Gazimağusa'daki 7 ilkokulun 4. ve 5.sınıflarında okuyan 350 öğrenci oluşturmuştur. Veriler Tanıtıcı Bilgi Formu, Buss ve Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ), Coopersmith Özsaygı Envanteri (CÖE) ile toplanmış, SPSS 24.0 programında student t testi ve anova testleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin CÖE puan ortalamaları 18.0 (puan aralığı 0-25), BPSÖ puan ortalamaları 71.0 olarak bulunmuştur (puan aralığı 29-145). İki ölçek toplam ve alt grupları arasında negatif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur. Baba eğitim düzeyi düşük olanların, şiddet içerikli oyun oynayan-film izleyenlerin, okul başarısı çok iyi olmayanların saldırganlık puanları yüksek, özsaygı puanları düşüktür($p<0.05$). Erkeklerin, 11 yaşında olanların şiddet puanları yüksek, ebeveynleri birbirine ve çocuğa şiddet uygulayanların benlik saygıları düşüktür ($p<0.05$).

Sonuç: Öğrencilerin benlik saygılarının iyi, saldırganlık düzeylerinin diğer çalışmalarla benzer durumda olduğu, benlik saygısı düştükçe saldırganlıklarının arttığı belirlenmiştir. Öğrencilerin saldırganlık puanları çok yüksek bulunmamış olmasına karşın, çocuklarda yaş ilerledikçe saldırganlığın artabildiğine yönelik literatür bilgisinden yola çıkılarak, okullarda öğrencilere yönelik saldırganlığı azaltıcı, benlik saygısını yükseltici yaklaşımların gerçekleştirilmesinin yararlı olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Saldırganlık, şiddet, benlik saygısı, çocuk, okul sağlığı

THE RELATIONSHIP BETWEEN AGGRESSION AND SELF-ESTEEM IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS AND THE FACTORS AFFECTING THEM

Burcu Çaplı¹, Prof. Dr. Güler Cimete²

Üsküdar University, Faculty of Health Sciences, Midwifery Department

Abstract

Purpose: Low self-esteem can lead to aggressive reactions by creating a high threat perception in children. This study was conducted to determine the relationship between aggression and self-esteem in primary school students and the factors affecting them.

Method: The study sample consisted of 350 students in the 4th and 5th grades of 7 primary schools in Gazimagusa. Data were collected with Introductory Information Form, Buss and Perry Aggression Questionnaire (BAQ), Coopersmith Self-Esteem Inventory (CSI), and were evaluated using ANOVAs and student t-test in the SPSS 24.0 program.

Results: The students' CSI mean score was 18.0 (score range 0-25), their BAQ mean score was 71.0'dır (score range 29-145). A strong negative correlation was found between the total and subgroups of the two scales. A negative correlation between two scale scores showed that aggression decreased as self-esteem increased. Among the students, those with low father education level, those who play violent games or watch movies, and those whose school success is not very good have high aggression scores and low self-esteem scores ($p<0.05$). Males and 11-year-olds have high violence scores, and those whose parents perpetrate violence against each other and the child have low self-esteem ($p<0.05$).

Conclusion: It was determined that students' self-esteem was good, their aggression level was similar to other studies, and as their self-esteem decreased, their aggression increased. Although students' aggression scores were not very high, it was concluded that it would be beneficial to realize aggression-reducing approaches towards students in schools in the light of the literature information about the increase in aggression in children as age progresses.

Keywords: Aggression, violence, self-esteem, child, school health

SS-18 YAKIN İLİŞKİLERDE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMUN VE ŞİDDETİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Şadiye ÖZCAN¹, Jale Özdemir²

¹ *Yalova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kadın Sağlığı, Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği, Yalova*

² *Bursa Yüksek İhtisas Eğitim Araştırma Hastanesi, Bursa*

Özet

Amaç: Yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutum dünya için bir endişe kaynağıdır. Çünkü tutumlar, şiddetin ortaya çıkmasında, mağdurların mağduriyete verdiği tepkilerde ve toplumun şiddete verdiği tepkilerde önemli rol oynamaktadır. Şiddete yönelik tutumu olumlu olan, şiddet uygulamaya meyilli olan kişiler daha yakından takip edilmeli ve tedavi edilmelidir. Bu araştırmanın amacı Türkiye'nin doğusunda bir ilde yaşayan kişilerin şiddete yönelik tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini Türkiye'nin doğusunda bulunan bir ilde farklı sosyoekonomik düzeydeki kişilere hizmet veren 5 aile sağlığı merkezine bağlı bulunan kişiler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ile belirlenen aile sağlığı merkezlerinden rasgele seçilen 628 kişi oluşturdu. Araştırmanın verileri Ocak 2020- Şubat 2020 tarihleri arasında yüz-yüze görüşme tekniği kullanılarak aile sağlığı merkezinde muayene için bekledikleri sürelerde (15 dakikada) toplandı. Verilerin toplanmasında Katılımcı Bilgi Formu ve Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği kullanıldı. Ölçekte şiddet, kontrol ve istismar olmak üzere 3 alt boyut ve toplam 17 madde bulunmaktadır. Ölçek fiziksel ve duygusal şiddete yönelik kişilerin tutumunu ölçmektedir. 5'li likert şeklinde puanlanan ölçekten alınabilecek puanlar 17-85 arasındadır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması şiddete yönelik tutum olumlu olduğunu yani kişilerin şiddete meyilli olduklarını, şiddeti desteklediklerini göstermektedir.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 32.19 ± 10.97 olup yaş aralığı 18-57'dir. Katılımcıların %33.1'i üniversite mezunu, %49'u bekarıdır. Son 15 gün içinde %26'sının herhangi bir şiddet türüne maruz kaldığı, %59.6'sının depresyon belirtileri yaşadığı belirlendi. Katılımcıların Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği'nden aldıkları puanlar incelendiğinde şiddete yönelik tutum puanlarının orta düzeyde olduğu görülmektedir (47.84 ± 8.89 Min:19.0; Max: 77.0). Araştırmamıza katılan kadınlar ve erkekler arasında şiddete yönelik tutumu arasında anlamlı bir fark olduğu bulundu ($t=-4.916$, $p=0.000$). Katılımcıların yaşadıkları aile tipine ($t=1.988$, $p=0.047$), mesleğine ($F=6.545$, $p=0.000$), gelir durumuna ($F=5.355$, $p=0.000$), göre şiddete yönelik tutumlarının anlamlı olarak değiştiği belirlendi.

Sonuç: Bu araştırmanın sonucunda yakın ilişkilerde şiddeti etkileyen bir çok faktör olduğu belirlendi. Dünyadaki bütün ülkelerde çok önemli bir sorun olan şiddeti önleyebilmek için bu nedenleri ortadan kaldırabilmek oldukça önemlidir. Araştırmanın sonucunda erkeklerin şiddete yönelik tutumlarının kadınların tutumlarına göre daha olumlu olduğu belirlendi. Ayrıca alkol kullanan kişilerin, geniş ailede yaşayanların, ekonomik geliri düşük olup işsiz olanların şiddete yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlendi.

Anahtar Kelimeler: yakın eş şiddeti, şiddete yönelik tutumlar, şiddetin önlenmesi, şiddeti etkileyen faktörler.

IDENTIFYING ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE IN INTIMATE PARTNER RELATIONSHIPS AND FACTORS AFFECTING VIOLENCE

Sadiye ÖZCAN¹, Jale Özdemir²

¹Yalova University Faculty of Health Sciences, Women's Health, Diseases and Obstetrics Nursing, Yalova

²Bursa Yüksek İhtisas Training and Research Hospital, Bursa

Abstract

Objectives: Attitudes towards violence in intimate partner relationships are a concern for the world because such attitudes play an important role in the emergence of violence, the reactions of victims to victimization and the reactions of society to violence. People who displayed attitudes supportive of violence, and who are prone to violence should be monitored more closely and treated. The aim of this study is to determine the attitudes of people living in a province in the east of Turkey towards violence and the factors affecting it.

Methods: This research is a descriptive and cross-sectional type of research. The population of the study comprised people who were registered at five family health centers located in a province in the east of Turkey providing health services to people of different socioeconomic levels. The sample of the study consisted of 628 randomly selected people from the family health centers determined by the study. January 2020-February 2020, the data of the study were collected using the technique of face-to-face interviews during waiting periods (15 minutes) for examination at the family health center. In the collection of the data, the Participant Information Form and the Intimate Partner Violence Attitude Scale were used. The scale includes three subscales, namely violence, control and abuse, and 17 items.

The scale is used to measure the attitude of people towards physical and emotional violence.

The responses given to the items of the scale are rated on a 5-point Likert type scale ranging from 1 to 5. The minimum and maximum possible scores to be obtained from the scale are 17 and 85 respectively. Higher scores indicate that the person display more positive attitudes towards violence, in other words, the person tends to perpetrate violence and supports violence.

Results: The mean age of the participants was 32.19 ± 10.97 years ranging between 18 and 57 years. Of the participants, 33.1% were university graduates, 49% were single, 26% had been subjected to any type of violence in the last 15 days, and 59.6% experienced symptoms of depression. When the scores obtained by the participants from the Scale of Attitude towards Violence in Close Relationships are examined, it is seen that the attitude scores towards violence are moderate. There was a significant difference between the male and female participants of our study in terms of their attitudes towards violence ($t = 4.916, p = 0.000$). The variables such as the family type ($t = 1.988, p = 0.047$), occupation ($F = 6.545, p = 0.000$) and income level ($F = 5.355, p = 0.000$) affected the participants' attitudes towards violence significantly.

Conclusion: The results of the present study demonstrated that there were many factors affecting violence in intimate relationships. If violence, a very significant problem in all countries in the world, is to be prevented, then the elimination of these factors leading to violence gains importance. As a result of the study, it was determined that men's attitudes

towards violence were more positive than women's attitudes. In addition, it was determined that people who drink alcohol, those who live in extended families, those who have low economic income and those who are unemployed have higher attitudes scores towards violence.

Key words: intimate partner violence, attitudes towards violence, prevention of violence, factors affecting violence.

SS-19 SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDET EĞİLİMİ

Prof. Dr. Güler Cimete¹

¹Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölüm

Özet

Amaç: Bireylerin sağlığını ve yaşamını etkileyen şiddet, çok boyutlu önemli bir sosyal sorundur. Üniversiteler şiddet eğilimi olan öğrencilerde değişim yapabilecek son eğitim kurumlarıdır. Bu nedenle, bu araştırma, üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimleri ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın örneklemini İstanbul'daki bir Üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde okuyan 1101 öğrenci oluşturmuştur. Veriler 'Tanıtıcı Bilgi Formu' ve 'Şiddet Eğilim Ölçeği' ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Mann Whitney U, Kruskal Wallis, ANOVA ve Tukey testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %2.0'nın çok sık, %38,1'inin bazen şiddete maruz kaldığı, şiddete maruz kalanların %41,2'sinin psikolojik, %18.3'ünün fiziksel, %5.2'sinin cinsel şiddet gördüğü, %36.8'inin şiddet görmeye devam ettiği belirlenmiştir. Şiddet uygulayanlar %28,4'ünde anne/baba, %21,5'inde arkadaşlar, % 12.9'unda kardeşlerdir. Öğrencilerin %3'ü çok sık, %38.0'ı bazen aile içi şiddete tanıklık etmekte, %0,7'si çok sık, %22,0'ı bazen çevrelerindeki insanlara fiziksel ve/veya psikolojik şiddet uygulamaktadır.

Öğrencilerin şiddet eğilim puan ortalamaları 33,86 (puan aralığı 0-80) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %79,3'ünün şiddet eğilimi az, %17,6'sının fazla ve %0,6'sının çok fazladır. Erkek öğrencilerin, gelir durumu çok düşük olanların, şiddete maruz kalanların, şiddet görmeye devam edenlerin, aile içi şiddete tanıklık edenlerin, başkalarına şiddet uygulayanların, şiddet, saldırganlık, öfke kontrolü ile ilgili seminer, konferans, sempozyuma katılmayanların şiddet eğilim puanları anlamlı düzeyde yüksektir. (p<0.05).

Sonuç: Şiddet eğilimi fazla (%17,6) ve çok fazla (%0,6) olan öğrenciler bir arada düşünüldüğünde, %18,2'sinin şiddet eğiliminin yüksek olduğu söylenebilir. Bu azımsanmayacak bir oran olmasına karşın, ülkemizde yapılan diğer benzer çalışmalardan elde edilen oranlardan daha düşüktür. Bunun nedeni; çalışmanın yapıldığı Üniversitede pozitif psikoloji dersinin zorunlu seçmeli ders olarak tüm öğrencilere verilmesi, üniversitenin davranış bilimleri alanında tematik bir üniversite olması nedeniyle duygu ve davranışlara yönelik çok fazla bilimsel etkinlik/aktivite düzenleniyor olması, Üniversite Kültürü dersinde bu tür bilimsel etkinliklere katılım raporlarının istenmesi, Üniversite'de bulunan Çözüm Merkezi aracılığı ile öğrenci sorunlarının hızla çözüme kavuşturulması olabilir.

Öğrencilerin daha fazlasının şiddet eğilimini azaltmak amacı ile özellikle şiddet eğilimi yüksek öğrencilere yönelik bireysel/grup danışmanlık hizmetlerinin artırılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, şiddet eğilimi, saldırganlık, üniversite, öğrenci

VIOLENCE TENDENCIES OF THE FACULTY OF HEALTH SCIENCES STUDENTS

Prof. Dr. Güler CİMETE¹

¹Üsküdar University, Faculty of Health Sciences, Midwifery Department

Abstract

Purpose: Violence is a multidimensional problem that affects human health and life. Universities are the last educational institutions that can make change in students with a tendency to violence. This research was conducted to examine the violence tendencies of university students and the affecting factors.

Method: The sample of this descriptive study consisted of 1101 students at the Faculty of Health Sciences of a University in Istanbul.

The data were collected with the 'Information Form' and the 'Violence Tendency Scale'. Mann Whitney U, Kruskal Wallis, ANOVA and Tukey tests were used to evaluate the data.

Results: It was found that 2.0% of the students were exposed to violence very often, 38.1% of them sometimes, 41.2% of those who were exposed to violence experienced psychological violence, 18.3% experienced physical violence and 5.2% sexual violence. 3% of the students witness domestic violence very often, 38.0% sometimes, 0.7% very often, 22.0% sometimes inflict physical and/or psychological violence on the people around them.

The violence tendency mean score of the students was determined as 33.86 (score range 0-80). 79.3% of the students have less tendency to violence, 17.6% much, 0.6% too much. The violence tendency scores of male students, those with very low income, those who are exposed to violence, those who continue to be exposed to violence, those who witness domestic violence, and those who inflict violence on others and those who have not attended seminars, conferences, and symposiums on violence, aggression, anger control are significantly higher ($p < 0.05$).

Conclusion: Considering the students with much (17.6%) and too much (0.6%) tendency to violence, it can be said that 18.2% of them have a high tendency to violence. Although this rate cannot be underestimated, it is lower than the rates obtained from other similar studies conducted in our country. In the university where the study was conducted the Positive Psychology course is given to all students as a compulsory elective course, because of the university is a thematic university in the field of behavioral sciences too many scientific activities are organized about emotions and behaviors, the reports of participation in such scientific activities are required in the University Culture course, student problems can be resolved quickly through the Solution Center may be reasons of these findings. In order to further reduce the number of students with violent tendencies it can be recommended to increase individual/group counseling services.

Keywords: Violence, violence tendency, aggression, university, student

SS-22 ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ BİREYLERİN PSİKOLOJİK SAĞLAMLIĞI ÜZERİNE ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi. Tülay Yılmaz Bingöl¹, Zeynep Özkök², Prof. Dr. Nermin Gürhan³

¹ Dr. Öğr. Üyesi Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD

² Hemşire Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Yüksek lisans öğrencisi

³ Prof. Dr. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD

Özet

Amaç: Çocukluk travması fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın yanında fiziksel ve duygusal ihmali içermektedir. Çalışmamızda çocukluk çağı travmalarının bireylerin psikolojik sağlamlığı üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç Ve Yöntem: Çalışma, tanımlayıcı tipte nicel bir çalışma olarak yapılmıştır. Çalışma, araştırmaya katılmayı kabul eden 18 yaş üstü 414 kişi (322 kadın, 92 erkek) çevrim içi bağlantılı ile 01.08.2021-15.09.2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları olarak Sosyo-demografik Bilgi Formu, Yetişkin Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Çocukluk Çağı Travmaları (CTQ-33) Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları ölçeği toplam puan ortalamasının 48,45±11,68 ve alt boyutlarından ise duygusal taciz için 8,24±3,86, fiziksel taciz için 6,15±2,31, fiziksel ihmali için 7,97±2,56, duygusal ihmali için 9,29±2,39, cinsel taciz için 6,01±2,71, aşırı koruma-kontrol için ise 10,77±3,90 puan ortalamalarının olduğu saptanmıştır. Ayrıca inkar puan ortalamasının 0,40±0,66 olduğu belirlenmiştir. Yetişkin psikolojik sağlamlık ölçeği puan ortalamasının ise 81,73±13,59 olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Katılımcıların çocukluk çağı travmaları (r= -0,570) puan ortalamaları ile yetişkin psikolojik sağlamlık puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur (p<0,05).

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı travmaları, psikolojik sağlamlık.

THE EFFECT OF CHILDHOOD TRAUMA ON THE PSYCHOLOGICAL HEALTH OF INDIVIDUALS

Dr. Öğr. Üyesi. Tülay Yılmaz Bingöl¹, Zeynep Özkök², Prof. Dr. Nermin Gürhan³

¹Dr. Instructor Member, Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Department of Psychiatric Nursing

²Nurse Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences Graduate Education Institute, Psychiatric Nursing Postgraduate Student

³Prof. Dr. Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Department of Psychiatric Nursing

Objective: Childhood trauma includes physical, emotional and sexual abuse as well as physical and emotional neglect. In our study, it was aimed to examine the effects of childhood traumas on the psychological resilience of individuals.

Materials And Methods: The study was conducted as a descriptive quantitative study. The study was carried out between 01.08.2021 and 20.10.2021, with 414 people over the age of 18 (322 women, 92 men) who agreed to participate in the research online. Socio-demographic Information Form, Adult Resilience Scale, and Childhood Traumas (CTQ-33) Scale were used as data collection tools.

Results: The participants' childhood traumas scale mean total score was 48.45 ± 11.68 , and its sub-dimensions were 8.24 ± 3.86 for emotional abuse, 6.15 ± 2.31 for physical abuse, and $7.97 \pm$ for physical neglect. The mean scores were 2.56, 9.29 ± 2.39 for emotional neglect, 6.01 ± 2.71 for sexual harassment, and 10.77 ± 3.90 for overprotection-control. In addition, the mean score of denial was determined to be 0.40 ± 0.66 . The mean score of the adult resilience scale was found to be 81.73 ± 13.59 .

Conclusion: A statistically significant and negative correlation was found between the participants' mean childhood traumas ($r = -0.570$) and adult psychological resilience scores ($p < 0.05$).

Keywords: Childhood traumas, resilience.

SS-24 COVID-19 NEDENİYLE YAŞANAN KARANTİNA SÜRECİNDE YAKIN İLİŞKİLERDE ŞİDDETE YÖNELİK TUTUMUN, YAYGIN ANKSİYETENİN VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Şadiye ÖZCAN¹, Safiye YANMIŞ²

¹Yalova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kadın Sağlığı, Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği

²Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği

Özet

Amaç: Bu araştırma Covid-19 nedeniyle yaşanan karantina sürecinde yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumunun, yaygın anksiyetenin ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

Gereç ve yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel olarak planlanan araştırmanın verileri Türkiye’de evde kalmanın zorunlu olduğu 1 Nisan 2020 ile 31 Mayıs 2020 tarihleri arasında toplandı. Araştırmadaki anket soruları Google Form aracılığıyla online anket olarak oluşturuldu ve katılımcılarla sosyal medya üzerinden gönderildi. Araştırma verilerinin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği (YİŞYTÖ) ve Yaygın Anksiyete Bozukluğu Ölçeği (YABÖ) kullanıldı.

Bulgular: Araştırmamıza katılan 557 (514 kadın, 43 erkek) katılımcının yaş ortalaması 30.98±5.95 olup yaş aralığı 19-57’dir. Katılımcıların %91.6’sı şehir merkezinde yaşadığını, %17.5’i gelirinin olmadığını, %80.5’i kronik bir hastalığının olmadığını belirtti. Katılımcıların %43.8’i salgın nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşadığını, %66.9’u sürekli evde kalmanın kendisini zorladığını, %54.3’ü salgın sürecinde aile içi ilişkilerinin etkilendiğini, %44.7’si salgın sürecinde ev içinde tartışma yaşadığını, %26.5’i karantinada tartışmalarının şiddetlendiğini, %44.2’si en çok eşiyile tartışma yaşadığını ifade ettiler. Katılımcıların %38.7’si salgın sürecinde sürekli evde kalmanın şiddeti tetiklediğini belirttiler. Ayrıca katılımcıların %22’si karantina sürecinde şiddete maruz kaldığını ve en çok maruz kaldıkları şiddet türünün de %12.8 ile psikolojik şiddet olduğunu ifade ettiler. Katılımcıların %44.6’sı karantina sürecinde şiddetle etkisiz ve yetersiz mücadele edildiğini düşünmektedirler. Katılımcıların YİŞYTÖ’nden aldıkları puanlar incelendiğinde şiddete yönelik tutum puanlarının düşük olduğu görülmektedir (35.19±8.93 Min:17.0; Max: 66.0). Katılımcıların YABÖ puan ortalaması incelendiğinde ise anksiyetelerinin orta düzeyde olduğu belirlendi (7.40±5.27 Min: 0.0; Max: 21.0). Katılımcıların karantina sürecinde yaşadıkları yere (t=-.264, p=0.792), ekonomik sıkıntı yaşamalarına (t=1.375, p=0.170), karantina sürecinde evde kalmanın zorluklarına bağlı (t=1.369, p=0.171), göre şiddete yönelik tutumlarının değişmediği bulundu. Katılımcıların karantina sürecinde yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumu ile anksiyete bozukluğu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulundu (r= 0.116, p=0.008).

Sonuç: Katılımcıların şiddete eğilimli olmadığı, anksiyetelerinin orta düzeyde olduğu ve anksiyete düzeyi arttıkça şiddete eğilimin arttığı belirlendi. Karantina öncesinde yaşanan ve çözümlenemeyen sorunların bu stresli dönemde ortaya çıkması ve aile içi ilişkileri olumsuz etkilemesi muhtemeldir. Karantinanın olmadığı bir dünyada bile, bireylerin aile içi şiddeti ifade etmesi veya bu konuda yardım alabilmesi oldukça zordur. Karantina sırasında ise yardım almak daha da zorlaşır. Özellikle karantina dönemlerinde şiddeti önlemek için toplumun eğitilmesi, televizyonlarda psikologlar aracılığıyla ailelere psikolojik destek verilmesi, ekonomik sıkıntı yaşayan ailelere maddi destek sağlanması faydalı olabilir.

Anahtar kelimeler: şiddete yönelik tutumlar, yaygın anksiyete, Covid-19, şiddeti etkileyen faktörler

DETERMINING THE ATTITUDES TOWARDS INTIMATE PARTNER VIOLENCE, GENERALIZED ANXIETY AND INFLUENCING FACTORS DURING THE QUARANTINE PROCESS DUE TO COVID-19 PANDEMIC

Şadiye ÖZCAN¹, Safiye YANMIŞ²

¹Yalova University Faculty of Health Sciences, Women's Health, Diseases and Obstetrics Nursing

²Erzincan Binali Yıldırım University Faculty of Health Sciences, Internal Medicine Nursing

Abstract

Objectives: The present study was conducted to determine attitudes towards intimate partner violence, generalized anxiety and the factors affecting them during the quarantine process due to Covid-19 pandemic.

Methods: The present study was designed as a descriptive, cross-sectional study. The study data were collected between the April 1, 2020 and the May 31, 2020. The survey questions in the study were created as an online survey via Google Form and sent to the participants' social media addresses.

Tools used to collect the study data were as follows: The Personal Information Form, Intimate Partner Violence Attitude Scale and Generalized Anxiety Disorder Scale.

Results: The mean age of 557 (514 women, 43 men) participant participating in our study was 30.98 ± 5.95 years. They were in the age group of 19-57 years. Of the participants, 91.6% lived in a city center, 17.5% did not have an income, 80.5% did not have a chronic disease, 43.8% experienced economic difficulties due to the epidemic, 66.9% had hard time due to staying at home constantly, 54.3% stated that their family relations were adversely affected during the pandemic, 44.7% quarreled with other members of the family more at home during the pandemic, 26.5% stated that quarrels during the quarantine became intensified, 44.2% mostly quarreled with their spouses, 38.7% stated that staying at home continuously during the pandemic process triggered violence, 44.6% thought that the quarantine process was ineffective and inadequate, and 22% were subjected to violence during the quarantine process. The most common type of violence they were exposed to was psychological violence (12.8%). The analysis of the mean scores obtained from the IPVAS demonstrated that the mean score the participants obtained from the attitudes towards violence was low (35.19 ± 8.93 Min: 17.0; Max: 66.0). On the other hand, the analysis of the mean scores obtained from the GADS indicated that the participants' anxiety levels were moderate (7.40 ± 5.27 Min: 0.0; Max: 21.0). In our study, a positive relationship was determined between the mean scores obtained from the Intimate Partner Violence Attitude Scale and Generalized Anxiety Disorder Scale.

Conclusions: It was determined that the participants were not prone to perpetrating violence, that their anxiety level was moderate and that their tendency to perpetrate violence increased as their anxiety levels increased. Karantina öncesinde yaşanan ve çözümlenemeyen sorunların bu stresli dönemde ortaya çıkması ve aile içi ilişkileri olumsuz etkilemesi muhtemeldir. Even in a world without quarantine, it is very difficult for individuals to talk about domestic violence

or to try to get help in this matter, and this becomes even more difficult during quarantine. Therefore, especially in quarantine periods, it is recommended that the society should be educated if violence is to be prevented, families should be provided with psychological support by psychologists on television, and families having economic difficulties should be provided with financial support.

Keywords: attitudes towards violence, generalized anxiety, Covid-19, factors affecting violence

SS-26 PANDEMİ SÜRECİNDE MOBBİNGİN SİBER MOBBİNGE DÖNÜŞMESİ

Funda DOĞAN¹, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ŞİMŞEK²

¹*Istanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, Türkiye fundogan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8887-0411>, MEYAD ÜYESİ*

²*Istanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, suleymansimsek@aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0593-8036>*

Özet

Mobbingin olumsuz etkileri iyi bilinmektedir. Olumsuz davranışlara teknolojinin aracılık ettiği siber mobbing olarak adlandırılan ve hayatımıza pandemi süreci ile birlikte çok daha etkin bir şekilde girmiş olan bu yeni kavram hakkında ise daha az şey bilinmektedir. Pandemi ile birlikte çalışanlar ofiste tam zamanlı çalışmıyor olsalar da, çalışan ilişkileri hala devam etmektedir. Bu, İK bölümünün uzaktan çalışma modelini benimsemeye teşvik etmiştir. Sanal/Uzaktan çalışma, işletmelerin mümkün olduğu kadar normal bir şekilde devam etmelerini sağlarken, bu yeni çalışma modelinin bazı çalışanların kendilerini daha izole hissetmelerine ve bazılarının zihinsel sağlıklarıyla baş etme mücadelesine yol açması doğaldır. İşin ve eğitimin evden sanal iletişim araçları üzerinden yapılmaya başlaması ile birlikte mobbing kavramı da siber mobbinge dönüşmüştür.

Siber mobbing, çevrimiçi olarak veya elektronik cihazların kullanımı yoluyla gerçekleşen her türlü taciz veya zorbalıktır. Birçok farklı biçimde (sosyal medya platformları, metinler, uygulamalar ve e-postalar dahil) ortaya çıkabilir ve uygunsuz resimler yayınlamak, rahatsız edici mesajlar veya tehditler göndermek veya kişisel bilgileri çevrimiçi olarak ifşa etmekle tehdit etmek gibi davranışları içerebilir. Siber mobbing, çalışanların uzaktan çalışırken hala üretken olmalarını sağlamak için işverenler tarafından üstlenilen yüksek izleme ve değerlendirme nedeniyle çalışanın taciz edildiğini hissedebileceği mikro personel yönetimi biçimini de alabilir.

İşverenler, çalışanların çalışmak için harcadıkları süreyi izliyor olabilir ve bununla bağlantılı olarak, bir yöneticinin uzaktan çalışmayla ilgili sorunlarla nasıl ilgilendiğini etkileyen cinsiyet, ırk ve yaş hakkında bilinçsiz önyargılar olabilir.

İşyerinde yapılan mobbing ile karşılaştırıldığında, mobbing, işverenlerin araştırması için potansiyel olarak daha kolay olabilir. Siber mobbingin doğası gereği, olumsuz yorumların veya tehditlerin işverenler tarafından görülebileceği bir tür iz bulunmaktadır. Bununla birlikte, siber mobbing genellikle işyeri tabanlı mobbingden daha incelikli bir biçim alabilmektedir. Bazı durumlarda, kişi siber mobbingin kurbanı olduğunun farkında bile olmayabilir; örneğin, hakkında hiçbir şey bilmedikleri ve internette yayılan söylentilere konu olduklarında bu durum gerçekleşmiş olmaktadır.

Özellikle pandemi dönemi ile birlikte yaygın olarak bilinen mobbing anlayışının değişmesi ve siber mobbingin önem kazanması söz konusu olmuştur. Bu çalışmada araştırıldığı üzere, siber mobbing, özellikle pandemi döneminde, yetişkinler üzerinde çok daha büyük etkilere sahip olmuş ve etkisini arttırmıştır. Fakat bu durum, okul gibi alanlarda aktif hayat süren ergenler ve gençlerin uzaktan eğitime geçmesi ile birlikte yükselme yerine bir azalma eğilimi göstermiştir. Sosyal hayattan uzaklaşıp, alışkın olmadıkları bir yaşam biçimine geçiş yapmak zorunda kalan ergen ve çocuklarda durumun tam tersi olması beklenirken, yapılan anket ve çalışmalar bu ortamlardaki siber mobbing oranlarında düşüş kaydetmiştir.

Anahtar kelimeler: Mobbing, pandemi süreci, siber mobbing.

TRANSFORMATION OF MOBBING TO CYBER MOBBING IN THE PANDEMIC PROCESS

Funda DOĞAN¹, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ŞİMŞEK²

¹*Istanbul Aydın University, İstanbul, Türkiye fundogan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8887-0411>, MEYAD ÜYESİ*

²*Istanbul Aydın University, İstanbul, Türkiye, suleymansimsek@aydin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0593-8036>*

Abstract

The negative effects of mobbing are well known. Less is known about this new concept, which is called cyber mobbing, where negative behaviors are mediated by technology, and which has entered our lives much more effectively with the pandemic process. Even though those who work with the pandemic are not working full time in the office, employee relations still continue. This has encouraged the HR department to adopt the teleworking model.

While Virtual/Remote work allows businesses to continue as normally as possible, it is natural that this new work model will leave some employees feeling more isolated and others struggling to cope with their mental health. With the beginning of work and education from home via virtual communication tools, the concept of mobbing has turned into cyber mobbing. The aim of this study; The effects of this mobbing transformation experienced during the pandemic process were examined.

Cyber mobbing is any form of harassment or bullying that occurs online or through the use of electronic devices. Many different social media platforms, texts, apps, and including e-mails) may occur, and inappropriate posting pictures, sending messages or annoying behaviors such as threats, or threatening to disclose may include personal information online. Cyber mobbing can also take the form of micro-staff management, where an employee may feel harassed because of the high monitoring and evaluation undertaken by employers to ensure that employees are still productive when working remotely.

Employers may be monitoring the amount of time employees spend working, and in connection with this, there may be unconscious biases about gender, race and age that affect how a manager deals with problems related to working remotely.

Compared to mobbing done in the workplace, mobbing could potentially be easier for employers to research. Due to the nature of cyber mobbing, there is a kind of trail where negative comments or threats can be seen by employers. However, cyber mobbing can often take a more subtle form than workplace-based mobbing. In some cases, a person may not even be aware that they are a victim of cyber mobbing; for example, this happens when they know nothing about it and are the subject of rumors spreading on the internet.

Especially with the pandemic period, the widely known understanding of mobbing has changed and cyber mobbing has gained importance. As investigated in this study, cyber mobbing had much greater effects on adults, especially during the pandemic period, and increased its effect. But this has shown a tendency to decrease rather than increase with the transition of adolescents and young people who live active lives in areas such as school to distance education. In adolescents and children who are forced to move away from social life

and transition to a lifestyle they are not used to, the opposite is expected to happen, while surveys and studies have shown a decrease in cyber mobbing rates in these environments.

Keywords: Mobbing, pandemic process, cyber mobbing.

SS-27 AKRAN ZORBALIĞINI ÖNLEME PROGRAMLARINDAKİ UYGULAMA ENGELLERİ: OKUL SAĞLIĞI HEMŞİRELİĞİ YAKLAŞIMI

Dr. Öğr. Üyesi Fatma AVŞAR¹

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği fatma.avsar@gop.edu.tr

Özet

Akran zorbalığı, dünya çapında yaygınlaşan okul çağı döneminde sık görülen bir halk sağlığı sorunudur. Akran zorbalığı ile ilgili yapılan çeşitli araştırmalar zorbalık yaygınlığının, zorbalığın türüne, çalışma örneğine ve bölgelere göre değişebileceğini ortaya koymuştur. İsveç'te yapılan bir araştırmada, ergenler arasında siber zorbalık yaygınlığının %1.7 olduğu belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmaya göre, ortaokul öğrencileri arasında zorbalık yaygınlığı %37 olarak tespit edilmiştir. Çin'de yapılan bir araştırmada bu yaygınlık %42,9' olarak bulunmuştur. Ülkemizdeki bir çalışmada, öğrenciler arasında siber zorbalık yaygınlığının %17,9 olduğu bildirilmiştir. Zorbalığı önlemeyi amaçlayan birçok bölgesel, geçici veya pilot müdahale vardır, ancak uluslararası uygulanabilen kalıcı olan müdahaleler konusunda belirsizlikler mevcuttur. Çalışmalarda da görüldüğü gibi ülkeler bu sorundan etkilenmektedir. Ülkeler kendi şartlarına göre bölgesel olarak önleme ve koruma programları uygulamaktadır. Bu bölgesel yaklaşımlar, zorbalığın önlenmesine katkı sağlamakta fakat kapsamlı bir etki için daha evrensel girişimlere ve ekip çalışmalarına ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmanın amacı, okullarda yürütülen zorbalığı önleme programlarında karşılaşılan uygulama engelleri ve konu ile ilgili okul sağlığı hemşireliği uygulamalarını derlemektir.

Alan yazında, zorbalık önleme programlarının sürdürülebilirliği, niteliği gibi konularda eleştiriler bulunmaktadır. Bir sistematik derlemelerde, akran zorbalığını önlemeye yönelik yapılan uygulamalar konusunda müdahale kalitesi, sürdürülebilirlik ve engellere yönelik geliştirilen programların eksiklik vurgulanmaktadır. Ayrıca uygulamaların farklı kültürlere aktarımında birçok engelle karşılaşılmaktadır. Okul sağlığı, öğretmenler, öğrenciler, veliler, okul yönetimleri, milli eğitim yetkili birimleri, okul sağlığı hemşireleri, okul hekimleri, sosyal çalışmacılar... vb bir çok disiplinler arası profesyonelin bir arada çalıştığı multi-disipliner ekiplerden oluşmaktadır. Ekibin yapısı ve profesyoneller değişkenlik gösterebilmektedir. Okul sağlığı hemşiresi okullarda öğrencilerin fiziksel ve psiko-sosyal sağlığını yakından inceleyen etkili bir ekip üyesidir. Öğrencilerin sağlıklarını koruma ve geliştirmede okul sağlığı hemşireliğine birçok rol düşmektedir. Alan yazında, akran zorbalığının önlenmesinde okul sağlığı hemşirelerinin rolleri belirlenmiştir. Özellikle son yıllarda okul sağlığı hemşireleri tarafından geliştirilen, uygulanan, destek verilen akran zorbalığını önleme programlarında uygulamaya yönelik aksaklıklar dikkate alınarak, azaltılarak hazırlandıkları belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Akran zorbalığının önlenmesinde karşılaşılan engellerin en aza indirilebilmesi için akran desteği, paydaş danışmanlığı, ekip çalışması ve çok disiplinli müdahaleler önerilmektedir. Okul sağlığı hemşireleri akran zorbalığının önlenmesi için geliştirilen programların etkililiğine kavramsal ve katkılar sağlamıştır. Bu katkılar akran zorbalığını önleme programlarının geçerlilik ve güvenilirliğini olumlu yönde desteklemekte, programların uygulanmasında oluşabilecek engelleri azaltmada önemli rol oynamaktadır. Ülkemizde okul sağlığı hemşirelerinin olmadığı okul sağlığı ekiplerine hemşirelerin dahil edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: siber zorbalık, çocuk sağlığı, okul sağlığı hizmetleri, okul hemşireliği, önleme ve kontrol

MAKE ROOM FOR PEER BULLYING PREVENTION PROGRAMS IMPLEMENTATION: SCHOOL HEALTH NURSING APPROACH

Asst. Prof. Dr. Fatma AVŞAR¹,

*¹Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Public Health Nursing fatma.avsar@gop.edu.tr*

Peer bullying is a public health problem at school age that is spreading worldwide. Various studies on peer bullying have revealed that the prevalence of bullying may vary according to the type of bullying, study sample, and regions. A survey conducted in Sweden, the prevalence of cyberbullying among adolescents was 1.7%. According to a study conducted in the United States, the prevalence of bullying among middle school students was found to be 37%. In a study conducted in China, this prevalence was found to be 42.9%. In a study in Turkey, it was reported that the prevalence of cyberbullying among students was 17.9%. There are many regional, temporary or pilot interventions aimed at preventing bullying, but there are uncertainties about permanent interventions that can be implemented internationally. As seen in the studies, countries are affected by this problem. Countries implement regional prevention and protection programs according to their own conditions. These regional approaches contribute to the prevention of bullying, but it is stated that more universal initiatives and teamwork are needed for a comprehensive effect. The aim of this study is to compile the practice barriers encountered in school bullying prevention programs and the related school health nursing practices.

There are criticisms in the literature on issues such as the sustainability and quality of bullying prevention programs. In a systematic review, it is emphasized that the quality of intervention, sustainability and the lack of programs developed for the prevention of peer bullying are emphasized. In addition, many obstacles are encountered in the transfer of practices to different cultures. School health consists of multi-disciplinary teams that work together with many interdisciplinary professionals such as teachers, students, parents, school administrations, national education authorities, school health nurses, school physicians, social workers, etc. The structure of the team and the professionals may vary. School health nurse is an effective team member who closely examines the physical and psycho-social health of students in schools. School health nursing has many roles in protecting and improving the health of students. In the literature, the roles of school health nurses in the prevention of peer bullying have been determined. Especially in recent years, it has been determined that the peer bullying prevention programs developed, implemented and supported by school health nurses are prepared by taking into account the problems in practice and by reducing them.

Conclusion and Suggestions: Peer support, stakeholder counseling, teamwork and multidisciplinary interventions are recommended in order to minimize the obstacles encountered in the prevention of peer bullying. School health nurses provided conceptual and contributions to the effectiveness of the programs developed for the prevention of peer bullying. These contributions positively support the validity and reliability of the peer bullying prevention programs and play an important role in reducing the obstacles that may occur in the

implementation of the programs. For the Turkey country, it is recommended to include nurses in school health teams where there are no school health nurses.

Keywords: cyberbullying, child health, school health services, school nursing, prevention and control

SS-28 HEMŞİRELERİN ÇOCUĞA YÖNELİK ŞİDDET İLE İLGİLİ BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Mine Nur ÇAKIR¹, Evrim KIZILER²

¹Hemşire, Ankara Şehir Hastanesi

² Dr.Öğr.Üyesi Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, SBF, Hemşirelik Bölümü

Özet

Giriş: Toplumun sosyal yapısını oluşturacak olan çocukların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunmaları gerektiği kabul edildiği halde hala korunmasız, güçsüz ve hakkını savunamayan çocuklar şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir. Bu durumu önlemede; çocuğa yönelik şiddetin tanı ve tedavisinde etik, ahlaki ve yasal yükümlülüğü olan hemşirelerin şiddetin bulgu ve belirtilerini çok iyi bilmeleri gerekmektedir. Çocuğa yönelik şiddeti tanımlamada; sosyodemografik özellikler, şiddeti algılama biçimi ve belirti ve risklerini değerlendirme düzeyi önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmanın amacı, hemşirelerin çocuğa yönelik şiddet ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmanın örneklemini kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılan 63 hemşire oluşturmuştur. Araştırmanın verileri sosyodemografik veri formu ve “Şiddet Bilgi, Tutum ve Davranışlarını Belirleme Formu” ile 2021 Ağustos- Eylül tarihleri arasında elde edilmiştir. Veri toplama formunda çalışma hakkında bilgi verilerek, araştırmaya katılmayı kabul eden bireyler araştırmaya dahil edilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 28.0 programı kullanılmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin çoğunluğu kadın (%90.5), 26 yaş ve üzerinde (%58.7), lisans ve üstü eğitime sahiptir (%96.9). Hemşirelerin %71.4’ünün çocuğu bulunmamakta ve %66.7’sinin mesleki deneyimi 5 yıldan daha azdır. Hemşirelerin %42.9’u çocuk servislerinde çalışırken %52.4’ü yetişkin servislerinde çalışmaktadır. Hemşirelerin tamamı vurmak eylemini şiddet davranışı olarak kabul ederken %14.8’i ceza vermek eylemini şiddet olarak kabul etmemektedir. Çocuğa yönelik uygulanan şiddeti tanımlama konusunda hemşirelerin %55,6’sının eğitim aldığı, %71.4’ünün şiddet şüphesi ve %58,7’sinin şiddet olgusu ile karşılaştığı ve %58.7’sinin çalıştığı kurumda çocuğa yönelik şiddete dair talimat/prosedür varlığından haberdar olduğu saptanmıştır. Şiddet şüphesi durumunda bildirimde bulunan hemşirelerin (%95.2) %55.5’i lisansüstü eğitime sahiptir. Hemşirelerin bildirimde bulunmama nedenlerinin ise, sosyal servislerin konu ile ilgilenmeyeceği düşüncesi, çocuğu şimdiki bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma sokmaktan korkma ve yeterli kayıt/veri bulunmaması olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin eğitim düzeyi arttıkça şiddetin belirti ve risklerini tanımlama düzeylerinin arttığı saptanmıştır. Şiddet durumu ile karşılaşılması durumunda hemşirelerin; %57.1’i savcılığa, %65.1’ i emniyet müdürlüğü çocuk şubeye, %85.7’si hastane polisine, %71.4’ü aile ve sosyal politikalar bakanlığına bildirebileceklerini belirtmişlerdir. Hemşirelerin şiddet olgusu ile karşılaşma durumunda yapılacak müdahalelerde %90.5’i çocuğun hastanede korumasının mümkün olabileceğini, %15.9’unun yakınına teslim edilebileceğini belirtmektedir.

Sonuç: Araştırmanın sonuçları, hemşirelerin çocuğa uygulanan şiddete yönelik bilgilerinin olduğu ve olumlu tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Ancak hizmet içi eğitim programları ile birincil korumada önemli rol alan hemşirelerin şiddeti tanımlama ve müdahale konusunda duyarlılıklarını artıracak eğitimlerin sağlanması önerilebilir. Ayrıca çalışılan kurumlarda şiddet olgusuna yönelik prosedürlerin oluşturulması, şiddetin en hızlı şekilde bildirilmesi için büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, şiddet, hemşirelik.

KNOWLEDGE, ATTITUDES AND BEHAVIORS OF NURSES REGARDING VIOLENCE AGAINST CHILDREN

Mine Nur ÇAKIR¹, Evrim KIZILER²

¹ Nurse, Ankara City Hospital

² Associate Professors Ankara Yıldırım Beyazıt University, SBF, Department of Nursing

Abstract

Introduction: Although it is accepted that the physical and mental health of children, who will form the social structure of the society, should be protected, it is reported that children who are still unprotected, weak and unable to defend their rights are exposed to violence. To prevent this situation; Nurses who have ethical, moral and legal obligations in the diagnosis and treatment of violence against children should know the signs and symptoms of violence very well. In defining violence against children; sociodemographic characteristics, perception of violence and the level of assessment of symptoms and risks play an important role. The aim of this study is to determine the knowledge, attitudes and behaviors of nurses about violence against children.

Method: The sample of the descriptive study consisted of 63 nurses reached by snowball sampling method. The data of the study were obtained with the sociodemographic data form and the "Violence Information, Attitudes and Behaviors Determination Form" between August and September 2021. Individuals who agreed to participate in the study were included in the study by providing information about the study in the data collection form. SPSS 28.0 program was used in the analysis of the data.

Results: The majority of the nurses were female (90.5%), aged 26 and over (58.7%), and had a bachelor's degree or higher (96.9%). 71.4% of the nurses do not have children and 66.7% of them have less than 5 years of professional experience. While 42.9% of the nurses work in pediatric services, 52.4% work in adult services. While all of the nurses accept the act of hitting as a violent behavior, 14.8% of them do not accept the act of punishing as violence. It was stated that 55.6% of the nurses received training on diagnosing violence against children, 71.4% were suspected of violence, 58.7% were faced with the phenomenon of violence, and 58.7% were aware of the existence of instructions/procedures regarding violence against children in their institution. detected. 55.5% of the nurses (95.2%) who reported on suspicion of violence have postgraduate education. It was determined that the reasons for not reporting nurses were the thought that social services would not deal with the issue, fear of putting the child in a worse situation than he was now, and the lack of sufficient records/data. It was determined that as the education level of the nurses increased, the level of diagnosis of the symptoms and risks of violence increased. In case of encountering a situation of violence, nurses; 57.1% of them stated that they can report to the prosecutor's office, 65.1% to the child branch of the police department, 85.7% to the hospital police, 71.4% to the ministry of family and social policies. 90.5% of the nurses state that in the interventions to be made in case of encountering violence, it is possible to protect the child in the hospital, and 15.9% of them can be delivered to their relatives.

Conclusion: The results of the study show that nurses have knowledge about violence against children and have positive attitudes. However, it can be recommended to provide trainings that

will increase the sensitivity of nurses, who play an important role in primary prevention with in-service training programs, about diagnosing violence and intervention. In addition, the establishment of procedures regarding the phenomenon of violence in the institutions where we work is of great importance in order to report violence as quickly as possible.

Keywords: Child, violence, nursing.

SS-29 AİLE İÇİ ŞİDDETİN SESSİZ MAĞDURLARI: ÇOCUKLAR

Derya YANIK¹ , Çiçek EDİZ²

¹Batman Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Batman/Türkiye, Telefon: +90 (532)5827906, e-posta: d.oruclu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8004-6786

²Hakkari Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hakkari/Türkiye, Telefon: +90 (507)4435619, e-posta: cicekediz@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9717-1839

Özet

Giriş ve Amaç: Çocuklara yönelik şiddet, aile çerçevesinde bir veya birden fazla kişi tarafından istismarın çeşitli biçimlerinde (fiziksel şiddet veya istismar, cinsel şiddet veya istismar, psikolojik şiddet veya istismar, ihmal ve diğerleri) gerçekleştirildiğinde, aile içi şiddet olarak tanımlanır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu dünya çapında, 2 ila 14 yaş arasındaki on çocuktan yaklaşık altısının fiziksel cezaya maruz kaldığını ve yaklaşık on çocuktan yedisinin psikolojik istismara maruz kaldığını bildirmektedir. Çok sayıda araştırma, aile içi şiddete ve/veya çocuk istismarına maruz kalan çocukların olumsuz psikososyal ve davranışsal sonuçlar yaşama olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Yapılan araştırmalarda, aile içi şiddete maruz kalan çocukların TSSB, endişe, depresyon, zayıf okul performansı sergiledikleri gösterilmiştir. Ayrıca akranlarına karşı daha saldırgan oldukları, sağlık sorunları açısından daha yüksek risk altında oldukları, çocuklukta daha fazla davranışsal ve duygusal sorunlar yaşadıkları ve daha çok suçluluk yaşadıkları belirlenmiştir. Aile içi şiddete maruz kalan çocuklarla çalışırken kullanılan tedavi yöntemlerin etkililiği çok sayıda çalışma ile ortaya konulmuş olan; çocuk ebeveyn psikoterapisi, anne-baba çocuk etkileşim terapisi ve travma odaklı bilişsel davranışçı terapi olarak açıklanmıştır. Bu derlemede aile içi şiddete maruz kalan çocukların yaşadığı ruhsal sorunlara ve psikososyal tedavi yöntemlerine değinilmiştir.

Sonuç: Çocukların aile içi şiddet deneyimlerinden önemli ölçüde etkilendikleri ve bunun etkisinin kuşaklar arasında yetişkin şiddetine katılımlarıyla yankılanabileceği sonucuna varılmaktadır. Çocukların aile içi şiddete maruz kalmalarının olumsuz yansımaları, özellikle bu tür şiddetin nesiller arası aktarımı göz önüne alındığında, sağlıklı uyum potansiyellerini geliştirmek için müdahale edebilecek faydalı programlara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, çocuklar, ruh sağlığı, psikososyal destek

SLIENT VICTIMS of DOMESTIC VIOLENCE: CHILDREN

Derya YANIK¹, Çiçek EDİZ²

¹Batman University, School of Health, Department of Nursing,, Batman/Turkey, Phone: +90 (532)5827906, e-mail: d.oruclu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8004-6786

²Hakkari University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Hakkari/Turkey, Phone: +90 (507)4435619, e-mail: cicekediz@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9717-1839

Abstract

Introduction and Aim: Violence against children is defined as domestic violence when it is committed in various forms of abuse (physical violence/abuse, sexual violence/abuse, psychological violence/abuse, neglect and so on) by one or more people within the family. United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF) reports that approximately six out of ten children aged 2 to 14 have been subjected to corporal punishment, whereas approximately seven out of ten children in these groups have been exposed to psychological abuse in worldwide. Numerous studies show that children exposed to domestic violence and/or child abuse are more likely to experience psychosocial and behavioural problems. Accordingly, studies reveal that children exposed to domestic violence exhibit PTSD, anxiety, depression, and poor school performance. In addition, it was determined that these children have important physical/psychological problems such as being more aggressive towards their peers, having at higher risk for health problems, experiencing more behavioural and emotional problems in childhood, as well as feelings of guilt. Many studies address the effectiveness of treatment methods used for children exposed to domestic violence in three parts: child-parent psychotherapy, parent-child interaction therapy, and trauma-focused cognitive behavioural therapy. In this review article, it is examined to the mental problems and their psychosocial treatment methods experienced by children exposed to domestic violence.

Conclusion: It is concluded that children are significantly affected by their experiences of domestic violence, and the impact of this may be transferred with their participation in adult violence across generations. The negative consequences of children's exposure to domestic violence can be resolved with beneficial programs that can develop their healthy adaptation potential, especially when the intergenerational transmission of such violence is taken into account.

Keywords: Domestic violence, children, psychosocial support, mental health

SS-30 KRİMİNAL EYLEM VE SOSYAL PROBLEM ALGISİNİN DIŞINDA BİR SAĞLIKTA ŞİDDETİ TANIMLAMA GİRİŞİMİ

Bayram DEMİR¹

¹Dr., Araştırmacı, Batman İl Sağlık Müdürlüğü, bayramdemir2005@gmail.com

Özet

Amaç: Şiddet, farklı şekillerde tanımlanmasına karşın ilk etapta herhangi bir kişi veya grubun ulaşmak istediği amaç için diğer tarafa uyguladığı zor, güç ve baskı olarak değerlendirilebilir. Sosyolojik açıdan bakıldığında Durkheim (1994)'ın, normal ve patolojik ayrımından hareketle şiddetin toplumlar için normal olduğu sonucuna vardığı düşünülebilir. Tarihsel olarak her toplumda görülen şiddet olgusunun sağlık kurumlarındaki yansımalarının ise son yirmi yılda yoğun biçimde kamuoyu ve yönetimlerin gündemine girdiği görülmektedir. Bu bildirinin amacı, sağlıkta şiddet olgusunun “sözel şiddet” bağlamındaki tanımlanmasını aşağıda yer verilen teorik argümanlardan hareketle tartışmaya açmaktır.

Gereç ve Yöntem: Alan yazını ve araştırmacı tarafından yapılan gözlemler dikkate alınarak sağlık kurumlarındaki “sözel şiddet” olaylarının kavramsal düzeyde değerlendirilmesidir.

Sonuç: Sağlıkta şiddet olgusunun ekseriyetini sözel şiddet olayları oluşturmaktadır. Collins (2008)'e göre şiddet yalnızca fiziksel olarak açıklanamayacağı gibi süreç içindeki etkileşim, kişilerin sosyo-kültürel geçmişleri, genel toplumsal kültür ile ilişkilidir. Onun, “şiddet tüneli” kavramsallaştırması da sağlık kurumlarındaki şiddetin, süreçteki etkileşimlerden kaynaklanan “kısa süreli şiddet tüneli” olarak değerlendirilmesini mümkün kılar görünmektedir. Olayların niteliği dikkate alındığında Bourdieu (2001)'nin “sembolik şiddet” kavramı mevcut durumu ilişkisel sosyolojik açıdan ele alınmasını sağlamaktadır. Ona göre “sembolik şiddet” maruz kalan açısından rıza ve kabul davranışlarını içermektedir. Bu itibarla sözel şiddet olaylarının da sembolik şiddet kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Sağlık çalışanlarının karşılaştığı sembolik şiddet, şiddeti uygulayan kişilerin sağlık hizmetini almayı sürdürmesini içerdiğinden Michel De Certeau (2009)'nin “strateji” ve “taktik” kavramları durumu açıklayabilecek teorik imkan sunmaktadır. Certeau, “strateji”yi hakim yapı ile ilişkileri olan, aldığı kararlar ve düzenlemeleri ile gündelik hayatın bütün etkileşim biçimlerine nüfuz eden sınırları belirlenmiş bir mekana sahip alanlar olarak tanımlamıştır. Bu haliyle sağlık kurumları stratejiyi temsil etmektedir. “Taktik” kavramını ise onu eyleyenlerin gündelik hayatlarındaki alışkanlık, tutum ve uygulamalar olarak ele almaktadır. Bu çerçevede, sınırları belirlenmiş bir alan olarak sağlık kurumlarına başvuran kişilerin sağlık hizmetine erişim ve bu hizmeti alma sürecinde hizmeti sunanlara yönelik doğrudan hakaret ve tehdit içermeyen sözel veya kısmen psikolojik şiddet olarak değerlendirilen tutumlarının Certeau'nun “taktik” kavramı içinde “yaratıcı eylem” olarak değerlendirilebilecektir. Bu şekilde bir değerlendirme şiddet olgusunu meşrulaştırma anlamına gelmediği ve dahası onu anlama yönünde kültürel boyutunun tartışılmasını amaçlamaktadır. Sonuç olarak, sağlık kurumlarından hizmet alan kişilerin hakaret, tehdit ve fiziksel şiddet dışındaki sözel şiddet tutum ve davranışlarının sağlık hizmetini daha erken almaya matuf eylemler/taktikler olduğu değerlendirilmektedir. Çünkü sözel şiddet içerikli çatışma, çoğunlukla sağlık hizmetini almak isteyen kişi/kişilerin talebini devam ettirmesini ve bu hizmeti almasıyla sonuçlanmaktadır. Zaman içinde taktikler stratejiyi dönüştürmekte ve strateji söz konusu durumlara uyum sağlayacak yeni düzenlemelere gidebilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sağlıkta Şiddet, Sözel Şiddet, Sembolik Şiddet, Strateji, Taktik

AN ATTEMPT TO DEFINE VIOLENCE IN HEALTH BEYOND THE PERCEPTION OF CRIMINAL ACTION AND SOCIAL PROBLEMS

Bayram DEMİR¹

¹*Dr., Araştırmacı, Batman İl Sağlık Müdürlüğü, bayramdemir2005@gmail.com*

Özet

Aim: Although violence is defined in different ways, in the first place, it can be evaluated as the force, power and pressure exerted by any person or group on the other party for their goals. From a sociological perspective, it can be thought that Durkheim (1994) concluded that violence is normal for societies, based on his distinction between normal and pathological. It is seen that the phenomenon of violence, which is historically seen in every society, and its reflections in health institutions, have been on the agenda of the public and administrations in the last twenty years. The aim of this paper is to discuss the definition of violence in health in the context of "verbal violence" based on the following theoretical arguments.

Method: It is the conceptual evaluation of "verbal violence" incidents in health institutions, taking into account the literature and the observations made by the researcher.

Conclusion: Verbal violence constitutes the majority of violence in health. According to Collins (2008), violence cannot only be explained physically, but also the interaction in the process, the socio-cultural background of the people and the social culture. Collins's conceptualization of the "tunnel of violence" seems to make it possible to evaluate violence in health institutions as a "short-term tunnel of violence" resulting from interactions in the process. Considering the nature of the events, Bourdieu (2001)'s concept of "symbolic violence" enables the current situation to be discussed from a relational sociological perspective. According to him, "symbolic violence" includes consent and acceptance behaviors for the subject. In this respect, it is thought that verbal violence can also be evaluated within the scope of symbolic violence. Since the symbolic violence faced by healthcare professionals involves the perpetrators of violence continuing to receive health care, Michel De Certeau's (2009) concepts of "strategy" and "tactics" offer a theoretical opportunity to explain the situation. Certeau defines "strategy" as areas with a defined space, which has relations with the dominant structure and penetrates all forms of interaction of daily life with its decisions and regulations. As such, health institutions represent the "strategy". He considers the concept of "tactics" as habits, attitudes and practices in the daily lives of those who act. In this framework, the attitudes of people who apply to health institutions as a defined area, which are considered as verbal or partly psychological violence that do not include direct insults and threats against those who provide health services in the process of accessing and receiving health services, can be evaluated as "creative action" within the concept of "tactics" of Certeau. Such an evaluation does not mean to legitimize the phenomenon of violence, and moreover, it aims to discuss its cultural dimension in order to understand it. As a result, it is evaluated that verbal violence attitudes and behaviors of people who receive service from health institutions, other than insults, threats and physical violence, are actions/tactics aimed at getting health care earlier. Because the conflict with the content of "verbal violence" mostly results in the continuation of the demand of the person(s) who want to receive the health service and receiving this service. In time, the "strategy" can make new arrangements to adapt to the events. As such, tactics transform strategy, that is, health institutions.

Keywords: Violence in Health, Verbal Violence, Symbolic Violence, Strategy, Tactics

SS-31 PANDEMİ ÖNCESİ VE PANDEMİ DÖNEMİNDE KADINA ŞİDDET İLE İLGİLİ GAZETE HABERLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Nursedâ Büyükhışa¹, Bahtışen Kartal²

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Özet

COVID-19'un dünya genelinde yayılım göstermesinin ardından ilan edilen pandemi ile birlikte ülkelerin, salgının yayılım hızını kontrol altında tutabilmek için aldığı sosyal izolasyon, karantina ve sokağa çıkma yasağı gibi önlemler, izolasyon ve yalnızlık, okulların ve işletmelerin kapatılması, ekonomik kırılganlık ve iş kayıpları ile birlikte birçok yeni stres faktörünü ortaya çıkarmıştır. Pandemi döneminde virüsten korunmak ve başkalarına bulaştırmamak için evde izolasyon en güvenli tedbir olarak önerilmiştir. Ancak herkes için güvenli bir alan olması gereken evler, şiddete maruz kalan kadınlar ve çocuklar açısından oldukça riskli yerlerdir. Bu çalışma pandemi döneminde basına yansımış olan kadına şiddet olaylarının pandemi öncesi dönemle karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Çalışma eğilim tipinde bir çalışmadır. Çalışmada üç farklı (Hürriyet, Sabah ve Sözcü) gazetenin Mart 2019- Mart 2020 (Pandemi öncesi) ve Mart 2020 – Mart 2021(Pandemi) tarihlerindeki kadına şiddetle ilgili yer alan haberler incelenmiştir.

Pandemi öncesi bir yıllık dönemde 592, Pandeminin başlangıcından itibaren bir yıl içerisinde 816 kadına şiddeti ele alan haber yapılmıştır. Doğrudan şiddet türünün verildiği haber sayısı ise pandemi öncesi 188, pandemi sonrası 190'dır. Gazetelerde hem pandemi öncesi hem pandemi sırasında kadına şiddetle ilgili en çok yapılan haber fiziksel şiddet haberidir. Pandemi öncesi dönemde 149, pandemi ilk bir yılı içerisinde 162 fiziksel şiddet haberi olduğu belirlenmiştir. Kadın cinayetleri ile ilgili pandemi öncesi dönemde 27, pandemide 20 haber yer almaktadır. Ayrıca pandemi öncesi 15, pandemi sırasında 12 cinsel şiddet haberi yapılmıştır.

Sonuç olarak kadına şiddeti ele alan haber sayısında pandemi döneminde artış olduğu, şiddetin türünün doğrudan verildiği haber sayısında ve fiziksel şiddet haberlerinde de artış olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Kadın, Şiddet

COMPARISON OF NEWSPAPER NEWS ON VIOLENCE TO WOMEN BEFORE AND DURING THE PANDEMIC PERIOD

Nursedah Büyükahışa¹, Bahtışen Kartal²

¹Tokat Gaziosmanpaşa University Graduate Education Institute, Department of Public Health Nursing

² Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Gynecology and Nursing

Abstarct

With the pandemic declared after the spread of COVID-19 worldwide, countries have taken measures such as social isolation, quarantine, and curfew to keep the spread of the epidemic under control. As a result of these measures, along with isolation and loneliness, the closure of schools and businesses, economic fragility and job losses have created many new stressors. During the pandemic period, home isolation has been recommended as the safest measure, both to protect against the virus and not to transmit the virus to others. However, a safe space for everyone, homes have become very risky places for women and children who are exposed to violence. This study was carried out to compare the violence events that were reflected in the press during the pandemic period with the pre-pandemic period.

The study is a trend-type study. The study examined three different (Hurriyet, Sabah and Sözcü) newspapers' reports on violence against the woman from March 2019 to March 2020 (pre-Pandemic) and March 2020 to March 2021 (Pandemic).

In the one-year period before the pandemic, 592 news were made about violence against women, and 816 within a year from the beginning of the pandemic. The amount of news in which the type of violence is given directly is 188 before the pandemic and 190 after the pandemic. The most common news about violence against women, both before and during the pandemic, is the news of physical violence. It was found that there were 149 news of physical violence in the pre-pandemic period and 162 news of physical violence in the first year of the outbreak. There are 27 news of femicide in the pre-pandemic period and 20 during the pandemic period. There were also 15 news of sexual violence before the outbreak and 12 during the outbreak.

As a result, it was determined that there was an increase in the number of news dealing with violence against women during the pandemic period, there was an increase in the number of news about the type of violence and physical violence news.

Key Words: Pandemic, Women, Violence

SS-33 COVID-19 SALGINININ AİLE İÇİ ŞİDDETLE İLİŞKİSİNE YÖNELİK BİR DERLEME

Burak ULUHAN¹

Tokat Dr.Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi

Özet

Ülkemizde birçok kesimde doğal bir olgu olarak görülen şiddetle sokakta, okulda, iş yerinde, aile içinde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bunlar için de en çok karşılaşılanlardan biri olmasına rağmen en az duyulan şiddet aile içinde olan şiddet olmaktadır. Birçok kişi şiddeti aile içinde disiplin aracı olarak görmekte olup faydalı olduğunu düşünmektedir. Şiddet kadınlarımıza, çocuklarımıza, yaşlılarımıza çeşitli şekillerde uygulanmakta olup özellikle de maruz kalan çocuklar olduğunda bu herkesi ilgilendiren toplumsal bir sorun olmaktadır. Yıllardan beri var olan ve günden güne artarak devam eden aile içi şiddet, COVID-19 salgını etkisiyle yeni bir ivme kazandı. Salgından korunmak için sunulan ve uygulanan; okulların kapanması, eve kapanmalar, gelir kaybı gibi birçok etken aile içi ilişkiler de bozulmalara yol açtı. Bu derleme de aile içi şiddetin sebeplerinden, türlerinden, COVID-19 salgını öncesinde ki sıklığından, salgın sürecinin aile içi şiddete etkilerinden bahsederek aile içinde ki şiddetin aile üyeleri arasında ki artışına dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Şiddet, Çocuk, Covid-19

A REVIEW OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE COVID-19 OUTBREAK AND DOMESTIC VIOLENCE

Burak ULUHAN¹

*¹Tokat Dr.Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi Mental Health and Diseases
Hospital*

Abstract

Violence, which is seen as a natural phenomenon in many parts of our country, is frequently encountered on the street, at school, at work, and within the family. Although it is one of the most common among these, the least heard violence is domestic violence. Many people consider violence as a means of discipline in the family and think it is beneficial. Violence is applied to our women, children and elderly people in various ways, and this is a social problem that concerns everyone, especially when it happens to children who are exposed. Domestic violence, which has existed for years and continues to increase day by day, has gained a new momentum with the effect of the COVID-19 epidemic. Presented and applied to protect from the epidemic; Many factors such as the closure of schools, closures, and loss of income led to deterioration in family relations. In this review, it is aimed to draw attention to the increase in domestic violence among family members by mentioning the causes and types of domestic violence, its frequency before the COVID 19 epidemic, and the effects of the epidemic process on domestic violence.

Key Words: Family, Violence, Child, Covid-19

SS-35 ŞİDDETİN İZLERİNİ TAKİP ETMEK

Şahizer ERAYDIN¹

¹*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye, sahizer.eraydin@gop.edu.tr*

Özet

Amaç: Bu derlemede şiddet sonrası mağdurun fiziksel muayenesinde hemşirelerin sorumluluğunu belirlemek amaçlanmıştır.

Şiddet mağdurlarını şiddet sonrası ilk karşılayan, ilk iletişim kuran, ilk müdahaleyi yapan, mağdurun tedavi ve takibini yapan sağlık elemanı çoğunlukla hemşirelerdir. Şiddet mağdurları aynı zamanda adli olguları da oluştururlar. Bu açıdan hemşirelerin ve sağlık ekibinin şiddet mağduruna yaklaşımı önemlidir. Mağduru ilk karşılama ve ilk müdahaleyi yapma esastır. Bununla beraber mağduru izleme, fiziksel muayenesini yapma, örnek toplama, adli kanıtlara zarar vermeme bu aşamada gereklidir. Adli incelemelerde sağlık ekibinin bu konuda duyarlılığı ve bilgisi kanıtların bozulmasını engelleyecek ve kanıtların doğru toplanmasını saklanmasını sağlayacaktır.

Şiddet, cinsel saldırı, istismar, kadına ve çocuğa şiddet gibi vakalarda, mağdurlar olayı resmî kurumlara bildirmeyip gizli tutabilmektedirler. Aile içi şiddet ve istismara bağlı yaralanmalarda tedaviye başvuruda gecikme olması, öykünün fiziksel bulgularla uyumsuz olması, değişik iyileşme evrelerindeki doku hasarının olması, genel hal ve tavırlarda farklılıklar olması ve bireyin kendisinin ulaşamadığı yerlerde morluk gibi belirtileri fark etmek şiddete uğrama açısından büyük önem taşımaktadır.

Şiddet mağduruna yaklaşımda hemşireler öncelikle psikolojik destek sağlamalı güven oluşturmaları, uygun iletişim kurmalı, öyküyü almalıdır. Mağdurun genel sağlık durumunu, sosyokültürel yapısını, ruhsal, mental ve duygusal durumunu belirlemelidir. Fiziksel muayenede kıyafetlerin değişimi, bireyin yıkanması, temizlenmesi gibi durumlara izin verilmez. Kıyafetler önemli birer delil olduğu için özenle ve zarar vermeden çıkartır ve özenle saklanır. Mağdurdan alınan tüm örnekler eldivenle toplanır.

Şiddet vakalarında delici, kesici aletler ve ateşli silah yaralanmaları hayati tehlike oluşturur. Bu yaralara gerekli acil müdahaleler yapılır. Yara oluşturan veya yara içinden çıkarılan tüm yabancı cisimler temizlenmeden özenle saklanır. Yaraya yapılan tüm müdahaleler kaydedilir. Yaraların genel durumu değerlendirilir. Yaralar tanımlanır tipi, alanı, büyüklüğü ve genel görüntüsü belirlenir. Yaralar önemli fiziksel kanıtlardan biridir.

Sonuç: Hemşireler hastanın bakım ve tedavisinde sorumludur. Bu görevlerini yerine getirirken şiddet mağdurunun durumuna yönelik hassasiyet göstermelidir. Mağdurun durumu ile ilgili öncelikleri belirlemedir. Mağdura tüm işlemler sırasında yapılacaklar ve durumu ile ilgili açıklayıcı kısa bilgiler verilmeli ve onamını almalıdır. Hemşire fiziksel muayeneyi herhangi bir alan atlamadan mağdurun sağlığını değerlendirmek için tüm vücutta baştan ayağa yapmalıdır. Mağdura yapılan tüm işlemleri, gözlemlerini titizlikle kaydetmelidir. Adli makamlara gerekli desteği vermelidir.

Anahtar kelimeler: şiddet, şiddet mağduru, fiziksel muayene, hemşire

FOLLOWING THE TRACES OF VIOLENCE

Sahizer ERAYDIN¹

¹*Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Department of Nursing Fundamentals, Tokat, Turkey, sahizer.eraydin@gop.edu.tr*

Abstract

Objective: In this review, it is aimed to determine the responsibility of nurses in the physical examination of the victim after violence.

The health personnel who meet the victims of violence after the violence, make the first contact, make the first intervention, and treat and follow-up the victims are mostly nurses. Victims of violence also constitute forensic cases. In this respect, the approach of nurses and health care team to victims of violence is important. It is essential to meet the victim and make the first response. However, it is necessary at this stage to monitor the victim, perform a physical examination, collect samples, and not damage forensic evidence. The sensitivity and knowledge of the healthcare team in forensic investigations will prevent evidence from being corrupted and ensure that the evidence is collected correctly and stored.

In cases such as sexual assault, abuse, violence against women and children, victims may not report the incident to official institutions and keep it secret. In cases of domestic violence and abuse-related injuries, delay in applying to treatment, inconsistent history with physical findings, tissue damage in different healing stages, differences in general condition and attitudes, and noticing symptoms such as bruises in places where the individual cannot reach them are of great importance in terms of exposure to violence.

In the approach to the victims of violence, nurses should first provide psychological support, build trust, establish appropriate communication, and take the history. It should determine the general health status, socio-cultural structure, spiritual, mental and emotional state of the victim. In the physical examination, situations such as changing clothes, washing and cleaning the individual are not allowed. Since the clothes are important pieces of evidence, they are removed and stored with care and without damaging them. All samples taken from the victim are collected with gloves.

In cases of violence, piercing, cutting tools and gunshot wounds are life-threatening. Necessary urgent interventions are made to these wounds. All foreign bodies that form or are removed from the wound are carefully stored without being cleaned. All interventions to the wound are recorded. The general condition of the wounds is evaluated. Wounds are defined, type, area, size and general appearance are determined. Wounds are one of the important physical evidence.

Conclusion: Nurses are responsible for the care and treatment of the patient. While performing these duties, they should show sensitivity towards the situation of the victims of violence. It is setting priorities regarding the victim's situation. The victim should be given brief descriptive information about what will be done during all procedures and his situation, and his consent should be obtained. The nurse should perform the physical examination from head to toe throughout the body to assess the victim's health without skipping any areas. He should meticulously record all the actions taken against the victim, his observations. It should provide the necessary support to the judicial authorities.

Keywords: violence, victims of violence, physical examination, nurse

SS-37 ŞİDDETİ AĞIR YAŞAYANLAR: ENGELLİ KADINLAR

Nurdilan ŞENER¹, Ayşe Nur YILMAZ²

¹ Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Elazığ
Tel: +90 (424)2370000/8285, e-mail: nsener@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7096-4660

² Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Ana Bilim Dalı, Elazığ
Tel: +90 (424)2370000/8285, e-mail: anucar@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0489-7639

Özet

Engelli bireyler toplumun dezavantajlı kesimlerinden biridir. Engelli olma durumuyla beraber bir de kadın olma durumu, toplumda bu bireyleri daha fazla dezavantajlı konuma getirebilmektedir. Engelli kadınlar, engelli olmayan bireylere göre hatta engelli erkeklerden bile daha fazla şiddeti deneyimleyebilmektedirler. Engellilerin bakım verene bağımlı olmaları, kendilerini koruyacak fiziksel yeterliliklerinin olmaması, cinsel istismarı ya da şiddeti anlayamaması, kendini ifade etmede güçlük çekmeleri gibi sebepler şiddetin gizli kalmasına neden olabilmektedir. Hem engelli olmak hem de şiddet mağduru olmak kadınları çifte dezavantajlı gruba koymaktadır. Çifte dezavantajlı grupta olmak yaşanan sorunların boyutlarını da daha fazla büyütülmektedir. Engelli kadınların yaşadıkları bu sorunları azaltmak için çalışmalar yapılması ve çalışma sonuçlarına göre yaklaşımlar sunulması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadın; Engellilik; şiddet.

EXPERIENCES HEAVY VIOLENCE: WOMEN WITH DISABILITIES

Nurdilan ŞENER¹, Ayşe Nur YILMAZ²

¹ Fırat University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Elazig
Phone:+90 (424)2370000/8285, e-mail: nsener@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7096-4660

² Fırat University Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery, Elazig
Phone:+90 (424)2370000/8285, e-mail: anucar@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0489-7639

Abstract

People with disabilities are one of the disadvantaged sections of society. Both being disabled and being a woman can put these individuals in a more disadvantaged position in the society. Disabled women can experience even more violent even than men with disabilities relative to those without disabilities. The reasons such as the dependency of the disabled on the caregiver, the lack of physical competence to protect themselves, the inability to understand sexual abuse or violence, and the difficulty in expressing themselves may cause the violence to remain hidden. Being both disabled and a victim of violence puts women in a double disadvantaged group. Being in the double disadvantaged group increases the dimensions of the problems experienced even more. In order to reduce these problems experienced by women with disabilities, studies should be carried out and approaches should be presented according to the results of the study.

Key words: Women; disability; violence.

TAM METİN BİLDİRİLERİ

SS-03 MOBBİNG KAVRAMI VE HEMŞİRELİKTE MOBBİNGE KISA BİR BAKIŞ

Meltem ÇAPAR ÇİFTÇİ¹

¹Hemşire, Ağın Toplum Sağlığı Merkezi, Elazığ / Türkiye

Özet

Latince “mobile vulgus” kelimesinden türetilen mobbing kelimesi şiddete yönelmiş topluluk ve kararsız kalabalık anlamlarını taşımaktadır. Ayrıca yabancı kaynakların çoğunda “workplace bullying” olarak da adlandırılmaktadır. Mobbing teriminin birebir karşılığını bulmak zor olsa da literatürde ilk defa 1960’lı yıllarda bir bilim adamı olan Avusturyalı Konrad Lorenz tarafından kullanılmıştır. 1980’li yıllarda İsveçli bir bilim adamı olan Heinz Leymann ilk defa mobbingi iş hayatında bir kavram olarak ele almıştır. Zorbalık, çatışma, stres, şiddet, cinsel taciz mobbinge ilgili kavramlar arasında yer almaktadır. Mobbing gerçekleşirken belli başlı aşamalardan geçmektedir. Bu aşamalar: Kritik olay, saldırgan davranışlar / damgalama aşaması, yönetimin katılımı, yanlış tanı koyma, işine son vermedir. Mobbinge mücadele yöntemleri, bireysel mücadele yöntemleri, örgütsel mücadele yöntemleri, yakın çevrenin yardımları ve hukuki açıdan mücadele olarak ayrılmaktadır. Bireyin mobbinge mücadelesinde bu yöntemlerin katkısı büyüktür. Ülkemizde diğer mesleklerde olduğu gibi hemşirelikte de mobbinge sık rastlanmaktadır. Hemşirelerin büyük çoğunluğunu kadınların oluşturması ve sağlık sektöründe çalışıyor olmaları mobbinge uğrama risklerini arttırmaktadır. Mobbinge maruz kalan hemşireler, uyku problemleri stres bozukluğu ve kendilerine olan güveni kaybetmeleri gibi pek çok sorun yaşamaktadırlar. Mobbinge maruz kalan hemşirenin motivasyon ve iş veriminin azalması direk olarak hasta/sağlıklı bireylerin hemşirelik bakımlarına yansımaktadır. Bu durum hemşireliğin temelinde yer alan bakımın kalitesini azaltmaktadır. Hemşirelikte mobbing bütün bu sebeplerden dolayı ele alınması gereken çok boyutlu ve üzerinde durulması gereken önemli bir konu olmaktadır. Hemşirelik öğrencilerine iş yeri mobbingini ve baş etme yöntemlerini ders programlarına eklemek, mobbingi tanıma ve mobbinge mücadele konusunda hemşireleri bilinçlendirme programları düzenlemek ve mesleki etik davranış ilkelerine göre hareket edilmesini sağlamak hemşirelerin mobbinge mücadelesinde önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelikte mobbing, mobbing, mobbinge mücadele

THE CONCEPT OF MOBBING AND A BRIEF OVERVIEW OF MOBBING IN NURSING

Meltem ÇAPAR ÇİFTÇİ¹

¹Hemşire, Ağın Toplum Sağlığı Merkezi, Elazığ / Türkiye

Abstract

The word mobbing, which is derived from the Latin word “mobile vulgus”, means a community that turns to violence and an undecided crowd. It is also called "workplace bullying" in most foreign sources. Although it is difficult to find the exact equivalent the term mobbing, it was used for the first time in the literature by Austrian Konrad Lorenz, scientist in the 1960s. Heinz Leymann, Swedish scientist in the 1980s, first discussed mobbing as a concept in business life. Bullying, conflict, stress, violence, sexual harassment are among the concepts related to mobbing. The methods of combating mobbing are divided into individual methods of struggle, methods organizational struggle, help of close circles and legal struggle. Mobbing is common in nursing as in other professions in our country. the majority of nurses are women and they work in the health sector increases the risk of mobbing. Nurses exposed to mobbing may experience many problems: sleep problems, stress disorder and loss of self-confidence. The decrease in motivation and work efficiency of the nurse is exposed to mobbing reflected in the nursing care of sick/healthy individuals. This situation reduces the quality of care, which is the basis of nursing. all these reasons, mobbing in nursing is multidimensional and important issue needs to be addressed. Adding workplace mobbing and coping methods to nursing students, organizing nurses' awareness programs about recognizing mobbing and combating mobbing, and ensuring they act according to professional ethical behavior principles are among fighting methods of nurses in the fight against mobbing.

Keywords: Mobbing in nursing, mobbing, fighting against mobbing.

GİRİŞ

1. Mobbing Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Latince “mobile vulgus” kelimesinden türetilen mobbing kelimesi şiddete yönelmiş topluluk ve kararsız kalabalık anlamlarını taşımaktadır. Ayrıca İngilizcede yer alan mob fiil olarak saldırmak, rahatsız etmek demektir. İngilizce çekimli fiil hali olan mobbing ise rahatsız etme, saldırma, şiddet uygulama ve taciz etme anlamlarına gelmektedir. Ayrıca yabancı kaynakların çoğunda “workplace bullying” olarak da adlandırılmaktadır. Mobbing teriminin birebir karşılığını bulmak zor olsa da literatürde ilk defa 1960’lı yıllarda bir bilim adamı olan Avusturyalı Konrad Lorenz tarafından kullanılmıştır. Lorenz mobbing kavramını sürü içindeki bazı hayvanların toplanıp içlerinden birine saldırması veya sürünün kendisi dışındaki bir yabancıya karşı uygulamış olduğu taciz davranışını tanımlamak için kullanmıştır (Çögenli ve Asanakutlu, 2016). 1980’li yıllarda İsveçli bir bilim adamı olan Heinz Leymann ilk defa mobbingi iş hayatında bir kavram olarak ele almıştır. Leymann “İş Hayatında Sağlık ve Güvenlik” konulu araştırmasında mobbingi, bir ya da birkaç kişi tarafından başka bir kişiye yönelik düşünce, inanç ayrılığı ve cinsiyet ayrımcılığına kadar çok çeşitli etik olmayan davranışlar sergileyerek; o kişiye düşmanca bir iletişimin yöneltildiği şeklinde oluşan psikolojik terör olarak ifade etmektedir (Deniz, 2019; Şimşek 2014).

1988 yılında ise mobbing kavramına kamuoyunun dikkatini çeken ilk isim BBC’de yaptığı programlar aracılığıyla İngiliz gazeteci Andrea Adams olmuştur. Adams 1992 yılında “İş Yeri Zorbalık: Nasıl Karşı Konulabilir ve Üstesinden Gelinir?” kitabını yayınlamıştır.

Kitapta Adams zorbalık kavramını bireyleri küçük düşürme ve sürekli kusur bulma olarak tanımlamıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 1998 yılında ise “İşyerinde Şiddet” başlıklı bir rapor hazırlanarak; mobbing davranışları, şiddet hareketleri ve zorbalık konuları üzerinde durulmuştur (Çögenli ve Asanakutlu, 2016; Weber, Hörmann ve Köllner 2007).

Mobbing tarihsel süreç olarak genellikle mantık dışı, cinsiyet, yaş, ırk ayrımı yapmadan bir bireye rahatsızlık verme, kötü davranış sergileme, taciz etme gibi anlamlara gelmektedir. Bireyi iş yaşamından hatta yaşadığı sosyal ortamdan dışlamak için kasten yapılmaktadır. Birey mobbingte etik olmayan davranışın hedefi haline getirilip; bireysel ve toplumsal itibarını zedelemek için her türlü ortam yaratılarak küçük düşürülmeye çalışılmaktadır (Çimen ve Firuzan, 2017; Deniz 2019).

2. Mobbing ile ilgili Kavramlar

Zorbalık

Bireye uygulanan kaba güçle; bireyin canını acıtma veya bireye saldırma zorbalık olarak tanımlanır. Zorbalıkta mağdur kendini koruyamayabilir, bu da kendisinde acı ve üzüntüye sebep olabilmektedir. Leyman zorbalığın mobbing ile ilgili bir kavram olduğunu ifade etmesine rağmen daha çok bu kavramın fiziksel şiddeti çağrıştırdığını daha çok okullarda öğrenciler arasında yaygın olduğunu söylemektedir. Oysa örgütlerde karşımıza çıkan zorbalık terimi yerine mobbing teriminin kullanılmasını gerektiğini çünkü örgütlerde çalışan bireyler arasında fiziksel şiddete çok fazla rastlanmadığını daha çok psikolojik şiddetin uygulandığını belirtmektedir (Şimşek, 2014).

Çatışma

Bireylerin uyumsuz tavır ve tutum sergileyerek düşünce ve fikir ayrılıklarının ortaya çıkması sonucu bireyin ya da grubun olumsuz etkilendiği bir süreçtir. Çatışma çözülemese ve şiddetinde giderek artma devam ederse, mobbinge dönüşmeye başlar. Bunun sonucunda da bireylerde psikolojik sorunlar yaşanmaya başlar. Bu durum ise bireyin hem psikolojik hem de fiziksel sağlığını olumsuz etkilemeye başlar. Çatışmanın devam ederek ilerlemesi bireylerin verimsiz çalışmalarına hatta işten ayrılmalarına ya da işten atılmalarına yol açabilmektedir. Dışardan bakıldığında önemsiz olarak görülmekte olan çatışma dikkatli bir şekilde gözlemlendiğinde aslında mobbingin başlangıç aşamasını oluşturabilmektedir (Varoğlu, 2013).

Stres

Stresin belli bir seviyeden sonrası bireyin yaşamını, günlük işlerini ve yaşam niteliğini olumsuz etkilemektedir. Bireyler yaşamış oldukları bu stresle kendi kişilik özelliklerine göre ya da yaşadıkları stresin boyutlarına göre farklı tepkiler gösterebilmektedirler. Eğer kişiler bu stresi atlatamaz ya da strese maruz kalmaya devam ederlerse, çeşitli fiziksel ya da ruhsal sağlık sorunları ortaya çıkabilmektedir. Bireye stresin sürekli yapılarak baskı oluşturulması, bireyin bu durumla başa çıkmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebeple stresin sürekli olması ve sistemli bir şekilde bireyde devam etmesine mobbing denilebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında mobbing iş yerindeki stres kaynaklarının en uç noktasını oluşturmaktadır. Mobbingin diğer stres kaynaklarından farkı, mağdurun yıldırıcı davranışlara belirli bir süre boyunca, sürekli maruz bırakılmasıdır (Çetin ve Kurt, 2014; Varoğlu 2013).

Şiddet

Şiddet; bireyin kendisine, başka bir bireye ya da gruba uyguladığı fiziksel kuvvet, tehdit, psikolojik baskı yoluyla yaralama ya da ölümle sonuçlanan duruma yol açması ya da bu durumlara yol açabilme olasılığıdır. Şiddetin soyut biçimi olan mobbing ise fiziki şiddet de içeren zorbalıktan daha tehlikeli olabilmektedir. Çünkü kalıcı psikolojik etkiler bırakabilmektedir. Birey, yaşadığı psikolojik şiddet sonrasında bu etkiden çıkmakta

zorlanabilmekte hatta bazen de hayatına kaldığı yerden devam etmekte sıkıntı yaşayabilmektedir (Çetin ve Kurt, 2014).

Cinsel Taciz

Taciz; bir bireyin canını sıkma, rahatını kaçırma, tedirgin etme ve sıkıntı verme gibi anlamlara gelmektedir. İstek dışı fiziksel dokunma, imalı sözler, terbiyesizce tavır ve tutumda bulunmak, iş yeri dışında kişiyi takip etmek, bakışlarla kişiyi rahatsız etmek, terfi etmesi karşılığında uygunsuz teklifler sunmak, uygunsuz içerikli resimler ve posterler göstermek cinsel tacize neden olan davranışlar arasında yer almaktadır. Mobbing uygulayan bireyde bazen cinsel taciz olgularına da rastlanmaktadır. Mobbing mağduru olan bireye uygulanan bu olumsuz davranışlar; cinsel tacizle birlikte daha üst boyuta ulaşmaktadır. Örgüt yöneticilerinin, cinsel tacizi uygulayan bireylere gerekli müdahaleleri yapması gerekmektedir (Çetin ve Kurt, 2014; Sevinçok ve ark., 2016).

3. Mobbing Aşamaları

1. Kritik Olay: Bu aşama mobbingin ilk aşaması olarak kabul edilmektedir. Örgüt içinde meydana gelen bir olay sonucunda uyuşmazlık veya çatışma oluşabilmektedir. Bu çatışma durumu kısa sürebileceğinden dolayı hemen mobbinge dönüşmeyebilir. Burada oluşan problem örgüt içinde henüz gün yüzüne çıkmış sayılmamaktadır.

2. Saldırgan davranışlar / damgalama: Bu aşama problemin ortaya çıktığı aşamadır. Bireylere bu aşamada damgalayıcı tutumlar ve saldırganca hareketler yapılmaya başlanır. Damgalama aşamasında mağdur; işe yaramaz, başarısız, kötü niyetli, sorunlu vb. kötü ithamlara maruz bırakılmaktadır. Üstlerin yanlı bir hal almasıyla bu durum, örgütteki çalışanlar arasında yayılmaya başlar. Bu yayılmanın ilerlemesi ve sürekli hale gelmesiyle birey kendini işe yaramaz hissederek kendisinde psikolojik sorunlar oluşmaya başlar (Çetin ve Kurt, 2014; Tınaz, 2011).

3. Yönetimin katılımı: Yönetimin ikinci aşamaya dolaylı yollardan katılmasıyla birlikte artık bu aşamada yönetim resmi olarak katılmış bulunmaktadır. Mağdur kendisine uygulanan mobbingten sonra artık kendini savunacak ve ifade edecek durumda yer alamaz. Bu durum yönetimin mağduru suçlu bulmasına yol açar. Böylece artık yönetimde mobbing süreci içindeki mağdurun damgalanmasında yerini almış bulunmaktadır (Tınaz, 2011).

4. Yanlış tanı koyma: Bu aşama da mağdur kendisine uygulanan mobbingten sonra rahatsız olarak profesyonel bir yardım almaya karar vermiştir. Bu durumun örgüt içinde duyularak hızla yayılması, mağdurun akıl sağlığının bozuk olduğu ile ilgili yanlış fikirlerin kullanılmaya başlanması damgalanma şiddetini daha da artırmaktadır. Yönetimin yanlış düşünceleri bu süreci daha kötü bir hale getirebilir. Mağdurun tedavi sürecinden sonra iş hayatına hemen geri dönmesi beklenirken, örgütteki çalışanlar ve yönetimin gösterdikleri tutumlar karşısında bu süreç daha da uzayabilmektedir.

5. İşine Son Verme: Bu aşama son aşama olarak kabul edilmektedir. Sürekli uygulanan mobbing artık mağdurun ruhsal ve fiziksel sağlığını bozmaktadır. Mağdur bu durumda ya emekli olur ya da zorunlu olarak işten çıkarılmaktadır (Şimşek, 2014; Tınaz, 2011).

4. Mobbing Türleri

İş yerindeki bir bireye mobbing uygulayan çoğunlukla ondan daha üst yetkide biri olsa da her zaman aynı durum söz konusu olmayabilir. Bazen astlarda mobbing uygulayıcıları arasında olmaktadır. Hatta aynı yetkilere sahip olup aynı statüde çalışan bireyler bile birbirine mobbing uygulayabilmektedirler.

1. Yukarıdan Aşağıya Doğru Mobbing (Dikey):Bu mobbing türü en yaygın olarak karşılaşılan türdür. Burada üst yönetim sahip olduğu kurumsal gücü astları küçük düşürmek, kötü muamele etmek ve kurum dışında bırakmak amacıyla kullanılmaktadır.

2. Aşağıdan Yukarıya Doğru Mobbing: Çoğunlukla çalışanlar tarafından üst kademedeki bireyin otoritesinin sorgulanmaya başlanmasıyla oluşmaktadır. Burada mobbingin oluşmasında tek bir kişi değil birçok kişi etken olmaktadır.

3. Eşdeğerler Arasında Mobbing (Yatay): Hiyerarşik düzeyi aynı olan çalışanlar arasında ortaya çıkan mobbing şeklidir. İş arkadaşının dürüstlüğüne, uzmanlığına, şerefine yönelik süreklilik arz eden saldırgan davranışlarla mobbing uygulanmaktadır. Birey haksız suçlamalarla, duygusal olarak eziyet edilerek işten atılmak istenmektedir (Sevinçok ve ark., 2016).

5. Mobbinge Başa Çıkma Yöntemleri

Örgütlerde mobbinge başa çıkmanın ilk yolu var olan mobbingi kabul etmektir. Bu durumda sadece mobbinge maruz kalan mağdurun kabul etmesiyle değil aynı zamanda, örgütün içindeki üstlerin, diğer çalışanların, mağdurun ailesinin ve aynı zamanda toplumun da bu durumu kabul etmesi gerekmektedir. Eğer bu durum herkes tarafından kabul edilmezse var olan mobbing sürecinin artarak devam etmesine yol açmaktadır. Mobbinge mücadele etmeyi 3 temel başlıkta inceleyebiliriz: Bunlar; bireysel mücadele yöntemleri, yakın çevre ve aile yardımları ve örgütsel mücadele yöntemleridir (Eğer, 2017).

1. Bireysel mücadele yöntemleri

Mobbinge uğrayan mağdurların güven, özgüven, bilinçlilik ve bireysel stres yönetimi gibi konularda farkındalıklarının olması gerekmektedir. Fiziksel ya da ruhsal olarak sağlıklarında bir bozulma mevcutsa bunu sağlık kuruluşlarından aldıkları belgelerle resmileştirmelidirler. Kişi yasal hakları hakkında bilgi sahibi olarak gerektiğinde bu hakları kullanabilecek potansiyele sahip olmalıdır. Olumsuz düşüncelerden birey kendini arındırmaya çalışarak fiziksel egzersizlere önem vermelidir. Birey mobbinge mücadele edebilmek için çevresiyle olan ilişkilerini düzenleyerek ailesiyle daha çok vakit geçirip, sosyal hayatında daha çok aktif olarak yaşamış olduğu sorunların etkisinden uzaklaşabilmek için çaba göstermelidir (Çögenli ve Asanakutlu, 2016; Şimşek, 2014).

2. Yakın çevre ve aile yardımları

Mobbinge maruz kalmış bir birey için ailesi ve yakın çevresi tarafından uygulanacak ilk doğru adım onu dinlemektir. Böylece mağdur çevresinde onu seven ve değer veren bireylerin varlığını hissedince özgüveni tekrardan yerine gelecektir. Ama mobbingin uzun süre devam etmesi, mağdurun çevresindeki bireylerin de psikolojilerini kötü etkileyebilmektedir. Böyle bir durumda bir uzman görüşünden faydalanmakta yarar vardır. Bireyin yakınları tarafından destek ve ilgi görmesi bu süreci daha iyi bir şekilde atlatmasına yardımcı olacaktır. Yapılacak sosyal aktiviteleri birlikte planlamak ve uygulamak bireyin kendini daha iyi hissetmesini sağlayacaktır. Ayrıca yakın çevre ve ailenin bireye kullanmış olduğu ifadelerle onun yanın olduklarını ve ona hep destek olacaklarını hissettirmeleri bireyin bu süreci daha kolay atlatabilmesine yardımcı olacaktır (Şimşek, 2014; Tınaz, 2011).

3. Örgütsel mücadele yöntemleri

Mobbing her örgütte ve kuruluştta görünebilmektedir. Mobbing sonrasında çalışanların performanslarında düşüşler veya istifalar olabilmektedir. Bu durum örgütün kendi çalışmasına son vermesine kadar ileri boyutlara kadar ulaşabilir. Bu yüzden örgütler, mobbingin oluşmaması için ellerinden geleni yaparak önceden gerekli tedbirleri almalıdırlar. Örgüt kendi misyonunu ve vizyonunu mobbing karşıtı olarak belirlemelidir. Çalışanların önceden görev, yetki ve sorumluluklarıyla birlikte, üstlerin çalışanlara nasıl davranacağı da belirlenmelidir. Çalışan bütün personele yaklaşımda etik kurallara önem verilmelidir. Örgüt içinde yönetim ve disiplin sorunlarına eşit ve adil bir şekilde yaklaşılarak etkili iletişim becerileri kazandırmak için gerekli eğitimler düzenlenmelidir. Ekip çalışmaları desteklenerek, örgüt içinde meydana gelen çatışmalar yok sayılmamalıdır (Chomczynski, 2020; Eğer, 2017).

6. Hemşirelik ve Mobbing

Ülkemizde diğer mesleklerde olduğu gibi hemşirelikte de mobbinge sık rastlanmaktadır. Hemşirelerin büyük çoğunluğunu kadınların oluşturması ve sağlık sektöründe çalışıyor olmaları mobbinge uğrama risklerini arttırmaktadır. Mobbinge maruz kalan hemşireler, uyku problemleri stres bozukluğu ve kendilerine olan güveni kaybetmeleri gibi pek çok sorun yaşayabilmektedirler. Eğer mobbing ilerlemeye devam ederse; işe devam etmeme, istirahat alma, mallara zarar verme, hukuki davalarda, güvenlik harcamalarında, personel sirkülasyon hızında artışlar gözlenerek hemşirelerin üretkenlikleri ve performansları azalabilecektir. Fiziksel şiddet olaylarının yanında yaşanan sözlü şiddet olayları; hemşirelerin mesleğini bırakma olasılığını arttırmaktadır (Fornes, Cardoso, Castello ve Gili 2011). Mobbinge maruz kalan bir hemşirenin motivasyon ve iş veriminin azalmasıyla direk olarak hasta/sağlıklı bireylerin hemşirelik bakımlarına yansımaktadır. Bu durum hemşireliğin temelinde yer alan bakımın kalitesini azaltmaktadır. Hastaya verilen bakımın kalitesinde meydana gelen bu azalmadan dolayı hasta bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilenecek hastanede yatış süresini uzatmaktadır (Terzioğlu, Temel ve Uslu 2016). Kendisiyle ve çevresiyle barışık olmayan, sürekli kaygılı ve endişeli olan, uyku problemleri yaşayan, dikkati dağılmış, kendine olan güveni azalan bir hemşirenin; hemşirelik aşamalarını kaliteli bir şekilde sürdürebilmesi oldukça zordur. Aynı zamanda, mobbinge uğrayan hemşireler, hatalı uygulama(malpraktis) yapmak yönünden büyük risk taşımaktadır. Hemşirelikte mobbing bütün bu sebeplerden dolayı özenle ele alınması gereken çok boyutlu ve üzerinde durulması gereken önemli bir konu olmalıdır (Çınar, Korkmaz ve Yılmaz 2016).

7. Hemşirelerin Mobbinge Mücadele Yöntemleri

- Hemşirelik öğrencilerine iş yeri mobbingi ve baş etme yöntemlerini ders programlarına eklemek
- Örgütte yer alan tüm sağlık çalışanları ve personelleri arasında güvenilir, saygılı, açık bir iletişim teşvik edilerek, iletişimi olumlu etkileyecek tekniklerle ilgili eğitimler düzenlenmek
- Mobbinge maruz kalan hemşireyi fiziki ve psikojik açıdan destekleyerek; gerekli eğitim ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanmasını sağlamak
- Hemşireler, sorumlu hemşireler, amirler, yöneticilerin birbirlerine mesleki etik davranış ilkelerine göre hareket edilmesini sağlamak
- Mobbingi tanıma ve mobbinge mücadele konusunda hemşireleri bilinçlendirme programları düzenlemek (Özdemir, Tosun, Bebiş ve Yaya 2013).

KAYNAKLAR

1. Çögenli, M. Z., & Asunakutlu, T. (2016). Akademide mobbing: Adım üniversiteleri örneği. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 17-32.
2. Deniz, D. (2019). Mobbing (İşyerinde Zorbalık) Mağdurlarının Sosyodemografik Özellikleri, İş Yaşamı ve Ruh Sağlıkları Açısından İncelenmesi: Olgu Serisi. *Adli Tıp Bülteni*, 24(3), 183-191.
3. Şimşek, A. (2014). Mobbing kaderimiz midir? *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 1 (2), 36-45.
4. Weber, A., Hörmann, G., & Köllner, V. (2007). Mobbing--a work related risk factor of service-based society?. *Gesundheitswesen (Bundesverband der Ärzte des Öffentlichen Gesundheitsdienstes (Germany))*, 69(5), 267-276.
5. Çimen, H., & Firuzan, S. A. Ç. (2017). Örgüt Başarısızlığının Nedenlerinden Biri: Mobbing. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 33(33), 183-191.
6. Varoğlu, D. (2013). Örgütlerde çatışma., Kırel, Ç. A., ve Ağlargöz O. (Editörler), *Örgütsel Davranış içinde* (119-127) (İkinci baskı). Ankara: Saray Matbaacılık.
7. Çetin, C., & Kurt, N. B. (2016). Mobbing ve Sonuçlarından Biri: Psikosomatik Belirtiler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 29-49.
8. Sevinçok, L., Palaz, S., Seçer, H. Ş., Emeç, H., & Cerev, G. (2016). Mobbing (işyerinde psikolojik taciz). *Karatahta iş yazıları dergisi*, 5, 1-18.
9. Tınaz, P. (2011). *İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) (Üçüncü baskı)*. İstanbul: Beta Basım
10. Eger K., (2017). İş Hayatında Uygulanan Mobbing'in Çalışanlar Üzerindeki Etkileri: Bir Uygulama Çalışması *Türk Bilişim Sektörü. İletişim Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 1-26.
11. Chomczyński P. (2020). Mobbing from the standpoint of symbolic interactionism. *Qualitative Sociology Review*, 16 (4), 52-62.
12. Fornés J., Cardoso M., Castelló J. M., & Gili M. (2011). Psychological Harassment in the Nursing Workplace: An Observational Study. *Archives Of Psychiatric Nursing*, 25(3): 185-194
13. Terzioglu, F., Temel, S., & Uslu Sahan, F. (2016). Factors affecting performance and productivity of nurses: professional attitude, organisational justice, organisational culture and mobbing. *Journal of Nursing Management*, 24(6), 735-744.
14. Çınar, H. G., Korkmaz, A. Ç., & Yılmaz, D. (2016). Hemşirelerde mobbing. *Journal of Human Rhythm*, 2(2).
15. Özdemir, S., Tosun, B., Bebiş, H., & Yava, A. (2013). Hemşire Kaleminden Mobbing: İş Yerinde Psikolojik Saldırı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12(2).

SS-04 HEMŞİRELERE UYGULANAN MOBBİNGİN LİSANSÜSTÜ TEZLER KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Uzm. Hem. Nurten Gülsüm BAYRAK¹

Prof. Dr. A. İlhan Özdemir EAH/Çocuk İzlem Merkezi

Dr. Öğr. Üyesi Elvan Emine ATA²

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Hemşirelik Fakültesi

Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

ÖZET

Amaç: Psikolojik şiddetin önemli bir boyutu olan mobbing, iş yerinde maruz kalınan negatif tutum ve yaptırımları içeren birçok eylemi kapsamaktadır. Yoğun bir şekilde mobbinge maruz kalan meslek gruplarından biri de hemşirelerdir. Hemşirelerin iş yerinde birbirleri ile uyumlu, güvenli ve huzur içinde çalışabilmeleri, mobbinge neden olabilecek faktörlerin belirlenmesi ve bu doğrultuda gerekli planlama ve girişimlerin yapılması ile mümkün olabilir. Bu araştırma Türkiye’de 2015-2020 yılları arasında hemşirelere uygulanan mobbinge yönelik yapılan tezlerin incelenmesi amacı ile tanımlayıcı ve retrospektif olarak yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve retrospektif tipteki bu çalışmada tezlere Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Öğretim Kurulunun “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanından ulaşılmıştır. Veri tabanına “mobbing” anahtar kelimesi girilerek tarama yapılmış ve 321 teze ulaşılmıştır. Özetler ve başlıklar tekrar değerlendirildiğinde hemşireler üzerinde yapılan tez sayısının 19 olduğu belirlenmiştir. Tezler çalışılan hemşire sayısı, kullanılan ölçüm araçları, araştırmanın yapıldığı yer, yıl, araştırma tipi, elde edilen sonuçları açısından değerlendirilmiştir.

Bulgular: Tezlerin tamamının yüksek lisans tezi olduğu, örneklem sayılarının 80 ile 2791 arasında değiştiği, çoğunlukla Lyman’ın Mobbing ölçeği kullanıldığı, 2016 yılında 2; 2017 yılında 4; 2018 yılında 6; 2019 yılında 6; 2020 yılında 1 tane olmak üzere toplam 19 tez çalışmasının yapıldığı, 3 çalışmanın meta analiz, diğerlerinin tanımlayıcı/nicel/ilişki arayıcı çalışmalar olduğu, çalışmaların sonucunda hemşirelerin mobbingden ruhsal ve mesleki açıdan olumsuz etkilendikleri saptanmıştır.

Sonuç: Sonuç olarak tezlerin çoğunun tanımlayıcı tipte, tamamının yüksek lisans tezi olduğu ve hemşirelerin mobbing nedeniyle tükenmişlik ve anksiyete yaşadıkları, iş doyumları, işe bağlılıkları ve iş performanslarının olumsuz yönde etkilendiği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Mobbing, psikolojik şiddet, hemşire

EVALUATION OF MOBBING AGAINST NURSES WITHIN THE SCOPE OF GRADUATE THESES

SUMMARY

Objective: Mobbing, a significant dimension of psychological violence, includes many actions like negative attitudes and sanctions in workplace. Nurses are one of the occupational groups that are heavily exposed to mobbing. For nurses to work harmoniously, safely, and peacefully in workplace, it is necessary to determine factors that may cause mobbing and make necessary planning and initiatives. This research was conducted descriptively and retrospectively to examine theses on mobbing against nurses in Turkey between the years 2015-2020.

Methods: In this descriptive and retrospective study, theses were retrieved from the "National Thesis Center" database of the Republic of Turkey Council of Higher Education. Database was searched by using keyword "mobbing" and 321 theses were reached. According to the abstracts and titles examined, it was determined that 19 of them were conducted on nurses. Measurement tools used, place and year of the research, type of research, and results obtained.

Results: The study revealed that all theses were master's theses, number of samples varied between 80 and 2791, Lyman's Mobbing scale was mostly used, there was a total of 19 theses; 2 in 2016; 4 in 2017; 6 in 2018; 6 in 2019; and 1 in 2020, respectively, 3 theses were meta-analysis and the others were descriptive/quantitative/relational, and nurses were negatively affected by mobbing, both psychologically and professionally.

Conclusion: As a result, it might be said that most of theses were descriptive, all of them master's theses, nurses experienced burnout and anxiety, and their job satisfaction, commitment and performance were negatively affected.

Keywords: Mobbing, psychological violence, nurse

Giriş

Mobbing; işyerlerinde diğer kişi/kişilere bir veya birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilen, sistematik biçimde belirli bir süre devam eden, pasifize etme, yıldırma veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur/mağdurların kişilik değerlerine, sosyal ilişkilerine, mesleki durumlarına veya sağlıklarına zarar veren, kasıtlı, kötü niyetli, olumsuz tutum ve davranışlardır (Gürhan, 2016; Baykal, 2014). Literatüre bakıldığında sağlık ekibi içerisinde en fazla mobbinge maruz kalan grubun hemşireler olduğu belirtilmektedir. Hemşirelerin sağlık ekibi içinde sayıca fazla olması, çoğunluğunun kadın çalışanlardan oluşması (Demir, Bulucu,

Özcan, Yılmaz ve Şen, 2014; Güven, Özcan, Kartal, 2012; Özdemir, Tosun, Babis ve Yavan, 2013), iş yüklerinin fazla olması, düzensiz ve belirsiz çalışma koşulları (Di Martino V., 2003), mobbinge maruz kalma riskini artıran nedenlerdendir.

Araştırmalar, sağlık çalışanlarının şiddete uğrama riskinin diğer hizmet sektörü çalışanlarına göre 16 kat daha fazla olduğunu, hemşirelerin ise diğer sağlık çalışanları arasında üç kat daha fazla risk altında olduğunu göstermektedir (Di Martino V., 2003). Mobbing sonucu, çalışılan kurumda güvensiz bir çalışma ortamı oluştuğu, çalışanlar arasında iş barışının bozulduğu dolayısıyla iş performansı ve iş doyumunun etkilendiği, kuruma ve işe bağlılığın azaldığı belirtilmektedir (Köse ve Uysal 2010; Tınaz, 2011). Bu çalışma ile hemşirelere son yıllarda uygulanan mobbingin lisansüstü tez çalışmaları ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen verilerin mobbing ile mücadelenin planlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi: Araştırma tanımlayıcı ve retrospektif olarak yapılmıştır.

Araştırmanın amacı: Bu araştırma Türkiye’de 2015-2020 yılları arasında hemşirelere uygulanan mobbinge yönelik yapılan tezlerin incelenmesi amacı ile yapılmıştır.

Araştırmanın evreni ve örneklemi: Araştırma, T.C. Yüksek Öğretim Kurulunun “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 2015-2020 yılları arasında “Mobbing” anahtar kelimesi ile ulaşılan 321 tez oluşturmuş olup, örnekleme sadece hemşireler üzerinde yapılan çalışmalar alınmıştır. Bu amaçla “Ulusal Tez Merkezinden” 2015-2020 yılları arasında yapılmış olan ve özet ve başlık kısmında “Mobbing” anahtar kelimesi kullanılmış olan tezler tarandı ve 321 teze ulaşıldı. Daha sonra 321 tezin özet ve başlık kısımları tekrar gözden geçirildi ve sağlık alanında mobbingi konu alan 48 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Bu 48 lisans üstü tez ise örneklemleri açısından tekrar değerlendirilmiş ve örnekleminde diğer sağlıkla ilgili disiplinlerin (doktor, teknisyen, hizmetli vb) yer aldığı 29 çalışma çıkarılmıştır. Örneklemini sadece hemşirelerin oluşturduğu 19 yüksek lisans tezi çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilme kriterleri: Tezin 2015-2020 yılları arasında yapılmış olması, Ulusal Tez Merkezine kayıtlı olması, hemşire örnekleminde yapılmış olması, başlık, özet kısmında ve anahtar kelimelerinde “mobbing kelimesinin yer alması, açık erişimde olması idi.

Veri toplama aracı ve verilerin toplanması: Veriler araştırmacılar tarafından ilgili literatür (Erdemir, 2019; Öztürk, 2019) doğrultusunda oluşturulan veri toplama formuna kaydedilmiştir. Formda çalışmanın yapıldığı tarih, çalışmaya alınan hemşire sayısı, kullanılan ölçüm araçları, araştırmanın yapıldığı yer, yıl, araştırma tipi, elde edilen sonuçlara ilişkin verilerin kaydedildiği

alanlar bulunmaktadır. Her bir çalışma araştırmaya dahil edilme kriterleri göz önünde bulundurularak formda yer alan başlıklar açısından araştırmacılar tarafından tek tek içerikleri incelenerek değerlendirilmiştir.

Verilerin değerlendirilmesi: araştırmadan elde edilen veriler veri toplama formu üzerinden çalışmanın yapıldığı tarih, çalışmaya alınan hemşire sayısı, kullanılan ölçüm araçları, araştırmanın yapıldığı yer, yıl, araştırma tipi, elde edilen sonuçlara açısından araştırmacılar tarafından değerlendirilerek, bu başlıklara uygun tablolar oluşturulmuştur. Tezler incelenirken PRISMA Bildirimi (27 maddeli) raporlama özelliklerinin değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

Araştırmanın etik yönü: Araştırma sürecinde Helsinki Bildirgesi ilkelerine ve Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur. Tezler seçilirken, incelenirken ve yorumlanırken tarafsız ve yansız bir yaklaşım sergilenmiştir.

Bulgular

Değerlendirilen çalışmaların tamamı yüksek lisans tezi olup, örneklem sayıları 80 ile 2791 arasında değişmekte olup, hemşirelerin çoğunlukla genç olduğu, hemşirelerin büyük çoğunluğunun lisans mezunu, kadın cinsiyetinde olduğu saptanmıştır. Mobbingi değerlendirmek amacıyla tezlerde en çok Lyman'nın Mobbing ölçeği kullanıldığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Hemşirelere uygulanan mobbingi araştıran tezlerin yıllara göre sayılarına bakıldığında; 2015 yılında tez çalışmasının olmadığına, 2016 yılında 2; 2017 yılında 4; 2018 yılında 6; 2019 yılında 6; 2020 yılında 1 tane olmak üzere toplam 19 tez çalışmasının yapıldığı, çalışmaların, 7'sinin özel üniversite, 12'sinin devlet üniversitesinde eğitim gören öğrencilerin yaptığı, 3 çalışmanın meta analiz, diğerlerinin tanımlayıcı/nicel çalışma olduğu, istatistiksel analiz yöntemi olarak çoğunlukla; Kruskal Wallis, Mann Whitney U, ANOVA ve t testinin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmaların konuları değerlendirildiğinde; mobbing ile iş doyumu, mesleki benlik saygısı ve mesleki bağımlılık, anksiyete, bakım kalitesi ve iş performansı, tükenmişlik düzeyi, cinsiyet, örgüt kültürü, hastane etik iklimi, kurumsal bağlılık, psikolojik dayanıklılık, çatışma eylemi, iş yükü, rol çatışması ve rol belirsizliği mobbinge maruz kalma düzeyi ve maruz kalmayı etkileyen faktörler arasındaki ilişkiyi inceledikleri belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 1: Çalışmaların Örneklem Özellikleri ve Kullanılan Ölçekler

Yazar/ Çalışma Yılı	Türü	Örneklem Sayısı	Eğitim	Cinsiyet	Kullanılan Ölçekler
Talas/ 2016	YL	386	%59 lisans	%94,8 K, %5,2 E	Mobbing Algı Ölçeği (Lymnann 1984), Minessoto İş Doyum Ölçeği
Cengiz/ 2016	YL	188	%40,4 lisans	%74,5 K, %25,5 E	Olumsuz Davranışlar Ölçeği (Naq-R), Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği (Arıcak,1999)
Taştan/ 2017	YL	304	%51,7 lisans	%77 K, %23 E	Kurumsal Bağlılık Ölçeği (Yıldırım,2002;2003), Kurumsal Güven Envanteri (Bromiley ve Cummings,1996), Mobbing Ölçeği (Öztürk ve Ark.,2007)
Gönütaçık/ 2017	YL	156	-	%84,6 K, %15,4 E	Psikolojik Yıldırama Ölçeği (Leymann,1996), Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Fiborg ve Ark.,2005)
Açıl/ 2017	YL	345	%66,1 lisans	%71,3 K, %28,7 E	Mobbing Ölçeği (Tınaz ve Ark.,2010), Mesleki Bağlılık Ölçeği (Meyer ve Ark.1993)
Gül/ 2017	YL	150	%77,3 lisans	%86 K, %14 E	Beck Anksiyete Envanteri
Saraç/ 2018	YL	500	%51,2 lisans	-	Durumluluk ve Sürekli Anksiyete Ölçeği (Spielberger,1970), Psikolojik Şiddet Ölçeği (Yıldırım ve Yıldırım,2007)
Khaghanyrad /2018	YL	80	%37,3 lise	%100 K	Mobbing Ölçeği (Aiello ve Ark.,2008)
Kovar/ 2018	YL	377	%54,9 lisans	%95 K, %5 E	Mobbing Algı Ölçeği (Leymann,1984), Örgüt Kültürü Envanteri (Harris ve Morgan,1993)
Aydın/ 2018	YL	112	%60,7 lisans	%92,9 K, %7,1E	İşyerinde Mobbing Ölçeği (Yıldırım ve Yıldırım,2007), Tükenmişlik Ölçeği (Çapri,2006)
Pala/ 2018	YL	102	%52 lisans	%83,3 K, %16,7 E	Mobbing Algı Ölçeği (Leymann,1984),Bakım Davranışları Ölçeği (Wolf ve Ark.1994)
Hashemi/ 2018	YL	-	-	-	Meta Analiz Çalışması
Boz/2019	YL	260	%53,1 lisans	%74,6 K, %25,4 E	Rol Belirsizliği ve Rol Çatışması Ölçekleri (Rizzo ve ark.1970), İş Yükü Ölçeği (Beehr ve Ark.1976), Psikolojik Taciz Ölçeği (Bjorkqvist ve Ark. 1992)
Arıcı/ 2019	YL	2791	-	-	Meta Analiz Çalışması
Cibik/ 2019	YL	1099	%74 lisans	%52,9 K, %47,1 E	Mobbing Ölçeği (Yıldırım,2008),
Kurnaz/ 2019	YL	1452	-	-	Meta Analiz Çalışması
Mızrak/ 2019	YL	300	%72 lisans	-	İşYerinde Psikolojik Şiddet Davranışları Ölçeği (Yıldırım ve Yıldırım,2005), Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği (Johnson ve Johnson 2008)
Daşcı/ 2019	YL	250	%63,6 lisans	%87,6 K, %12,4 E	Mobbing Ölçeği (Leymann,1996), Etik İklim Ölçeği (Eser,2007)
Doğan/ 2020	YL	200	%60 lisans	-	Mobbing Algısı Ölçeği (Laleoğlu ve Özmete,2013), Bireysel Performans Ölçeği (Kirkman ve Rosen 1999)

Tablo 2: Çalışmaların Yazar Adı, Yılı, Tez Adı,

Üniversite, Yöntem/Analiz ve Sonuçları

Yazar/Yılı	Tez Adı	Üniversite	Yöntem/Analiz	Sonuçlar
1-Talas-2016	Hemşirelere Uygulanan Mobbing ile İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	İstanbul Gelişim Üniversitesi	Nicel desen, t testi, OneWay ANOVA, Benferroni testi	Hemşirelere uygulanan mobbing ile hemşirelerin iş doyumunda negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.
2-Cengiz-2016	İş Yerinde Yaşanan Mobbingin Hemşirelerde Mesleki Benlik Saygısı Üzerine Etkisi	Avrasya Üniversitesi	Nicel desen, Mann Whitney U, t testi	Psikolojik şiddet mağduru hemşirelerin, mesleki benlik saygısı düzeylerinde ters yönde ilişki olduğu belirlenmiştir.
3-Taştan-2017	Hemşirelikte Mobbing Yaşama Durumunun Kurumsal Bağlılık ve Kurumsal Güvene Etkisi	19 Mayıs Üniversitesi	Nicel desen, Kruskal Wallis, Mann Whitney U, Lineer regresyon analizi	Mobbing ile kurumsal bağlılık arasında pozitif yönlü zayıf anlamlı ilişki belirlenmiştir.
4-Gönlüaçık-2017	İşyerinde Psikolojik Yıldırma (Mobbing) Yordayıcı Değişkenler: Psikolojik Dayanıklılığın Etkisi (Ankara İlinde Hemşireler Üzerine Bir Araştırma)	Başkent Üniversitesi	Nicel desen, t testi, ANOVA, korelasyon, regresyon analizi	Psikolojik dayanıklılık ve yıldırma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.
5-Açıl-2017	Mobbingin Hemşirelerde Mesleki Bağlılığa Etkisi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Nicel desen, normallik testi, Kolmogorov- Smirnow ile Shapiro -Wilk istatistiği	Mobbingin mesleki bağlılık üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
6-Gül-2017	Düzce Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi Hemşirelerinde Mobbing ve Anksiyete	Düzce Üniversitesi	Oneway ANOVA, Samples t testi, Pearson chi Square veya Fisher Freeman Holten testleri	Mobbinge maruz kalan hemşirelerin daha fazla anksiyete yaşadığı belirlenmiştir.
7-Saraç-2018	Hemşirelerde Mobbingin Anksiyete Düzeyi ile İlişkisi	Süleyman Demirel Üniversitesi	Nicel desen, Mann Whitney U, Kruskall Wallis	Mobbing ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
8-Khaghanyrad 2018	Birinci Basamakta Çalışan Hemşirelerin Mobbing Düzeylerinin ve Algılarının Belirlenmesi	Atatürk Üniversitesi	Nicel desen, Kruskal Wallis, Mann Whitney U, t testi	Hemşirelerin yarıya yakınının mobbinge maruz kaldığı ve kendini savunduğu ayrıca çalışma ortamından memnun olmamanın mobbinge maruz kalmayı arttırdığı belirlenmiştir.
9-Kovar-2018	Kamu ve Üniversite Hastanelerinde Çalışan Hemşirelerin Algıladıkları Mobbing Davranışları ve Örgüt Kültürü Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Nicel desen, Mann Whitney U, t testi, Kruskal Wallis, Spearman's korelasyon analizi	Hemşirelerin mobbing algısının düşük, örgüt kültürünün zayıf olduğu, mobbing algısı ile örgüt kültürü arasında negatif zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir.
10-Aydın-2018	Ameliyathane Hemşirelerinde Mobbing ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi	Haliç Üniversitesi	Nicel desen, OneWay ANOVA, t testi, Kruskal Wallis, Mann Whitney U	Hemşirelerin mobbing ile karşılaşma sıklığı ile tükenmişlik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.
11-Pala-2018	Cerrahi Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Mobbing Yaşama Durumlarının Hemşirelik Bakım Kalitesine Etkisi	Manisa Celal Bayar Üniversitesi	Nicel desen, frekans, yüzde dağılımı, Independent Samples t, Kruskal Wallis, Mann-Whitney ve	Hemşirelerin mobbing algısı ile hemşirelik bakım davranışları arasında negatif yönde anlamlı fark belirlenmiştir.

			Pearson Korelasyon analiz testleri kullanılmıştır	
12-Hashemi-2018	Cinsiyetin Hemşirelerin Mobbing Davranışları ile Karşılaşma Düzeyi Üzerine Etkisi: Bir Meta analiz Çalışması	Gazi Üniversitesi	Meta analiz yöntemi ile CMA paket programı kullanılarak çalışmaların etki büyüklükleri hesaplanmıştır.	Hemşirelerin mobbing davranışlarına maruz kalmasında istatistiksel olarak orta düzeyde ve anlamlı olarak kadın olmanın etkisinin olduğu belirlenmiştir.
13-Boz-2019	Hemşirelerde İş Yükü, Rol Çatışması ve Rol Belirsizliği ile Psikolojik Taciz Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Sakarya Kamu Hastaneleri Örneği	Sakarya Üniversitesi	Tukey testi, korelasyon ve regresyon analizi, t testi	Hemşirelerin rol belirsizliği ile psikolojik taciz arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ancak rol çatışması ve iş yükünün psikolojik taciz ile düşük seviyede ilişkisinin olduğu belirlenmiştir.
14-Arıç-2019	Mobbingin Hemşirelerin İş Doyumu Üzerine Etkisi: Bir Meta analiz Çalışması	Gazi Üniversitesi	Meta analiz yöntemi ile CMA paket programı kullanılarak çalışmaların etki büyüklükleri hesaplanmıştır.	Mobbingin hemşirelerin iş doyumuna üzerine negatif ve orta dereceli etkisinin olduğu belirlenmiştir.
15-Cibik-2019	Hemşirelerin Mobbinge Maruz Kalması ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi	Harran Üniversitesi	Kruskal Wallis, One Way ANOVA, t testi, Ki kare testi, Mann Whitney U	Evli, erkek, lisans öncesi eğitime sahip, üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin daha çok mobbinge maruz kaldığı belirlenmiştir.
16-Kurnaz-2019	Hemşirelerde Mobbing ve İş Tatmini İlişkinin Meta Analiz Yöntemiyle İncelenmesi	19 Mayıs Üniversitesi	Meta analiz yöntemi ile CMA paket programı kullanılarak çalışmaların etki büyüklükleri hesaplanmıştır	Hemşirelerin mobbing algı düzeylerinin yüksek olduğu, hemşirelerin mobbing düzeyi arttıkça iş tatmin düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir.
17-Mızrak-2019	Hemşirelere Yönelik Psikolojik Şiddet ve Çatışma Eylem Stilleri Arasındaki İlişki	Ordu Üniversitesi	Kruskal Wallis, Mann Whitney U	Hemşirelerin işyerinde psikolojik şiddeti yüksek düzeyde yaşadıkları ve çatışma durumunda daha çok karşı koyucu, kolaylaştırıcı, uzlaştırıcı yaklaşımı kullandıkları saptandı.
8-Daşçı-2019	Hemşirelerin Mobbinge Maruz Kalma Durumları ve Hastane Etik İklimi ile İlgili Değerlendirmeleri	Beykent Üniversitesi	t testi, ANOVA, Pearson korelasyon testi	Hemşirelerin kendini ifade etme ve iletişime yönelik mobbing algıları ile yardımseverlik ve ilkelilik iklimi arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu, hemşirelerin itibara ve kişiliğe yönelik mobbing algıları ile ilkelilik iklimi arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir
19-Doğan-2020	Özel Sağlık Sektöründe Yıldırma ile İş Performansı Arasındaki İlişki: Hemşireler Üzerinde Bir Araştırma	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Korelasyon, regresyon, güvenilirlik, faktör analizi	Yıldırmanın alt boyutlarından biri olan işe bağlılık alt boyutunun iş performansı üzerinde negatif etkisi olduğu saptanmıştır.

Tartışma

Bu araştırmada, Türkiye’de 2015-2020 yılları arasında hemşirelere uygulanan mobbinge yönelik yapılan tezler incelenmiş ve hemşirelere uygulanan mobbinge ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır. Tezlerin büyük bir kısmında hemşirelerin mobbinge maruz kaldığı vurgulanmakta olup, bunun nedeninin hemşirelerin sağlık ekibi içinde sayıca fazla olması ve çoğunluğunun kadın olması ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca hemşirelerin farklı meslek grupları ile çalışması, yoğun ve stresli iş ortamı, çalışma koşullarının istendik düzeyde olmaması, görev tanımlarının belirsizliği, bürokratik engeller de mobbinge neden olabilmektedir (Seyrek, 2013)

Yapılan tezler incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunda iş doyumu, örgütsel bağlılık, anksiyete ve stres gibi kavramların mobbinge ilişkisinin ele alındığı görülmektedir. Literatüre baktığımızda elde edilen sonuçları destekler şekilde psikolojik yıldırma davranışı arttıkça, iş doyumunun azaldığı (Gökdemir, 2016; Karcıoğlu ve Akbaş, 2010; Kılıç ve Tel, 2017; Yılmazel,2012), mobbingin özellikle duygusal tükenmişliği artırdığı (Hoşgör ve Gün, 2020; Kulakçı, Ayyıldız, Veren, Kalıncı, Topan, 2015), mobbing davranışına maruz kalan hastane çalışanlarının örgütsel bağlılığının (Bedük ve Yıldız, 2016; Yıldız ve ark., 2013) ve kurumsal aidiyet duygularının azaldığı belirtilmektedir (Hoşgör,2020). Bir başka çalışmada ise mobbing karşısında tepkisiz kalan hemşirelerin iş stresini daha çok yaşadığı bu nedenle iş verimlerinin düştüğü ve sağlık sorunlarının ortaya çıktığını belirtmiştir (Tekin, 2013). Çalışma sonuçlarından da görüldüğü üzere hemşirelerin mobbinge maruz kalmaları; mesleki performanslarını, iş doyumlarını, kurumsal bağlılıklarını azaltmakta, tükenmişlik düzeylerini ve iş streslerini artırmaktadır.

Sonuç ve öneriler:

Araştırmamıza dahil edilen tezlerin sonuçlarına bakıldığında hemşirelere uygulanan mobbingin hala devam ettiği, bu konuda yapılan ilk tez çalışması sonuçlarının son yıllarda yapılanlar ile benzerlik gösterdiği, mobbingin günümüzde de hemşireler için bir sorun olarak ele alınması gerektiği söylenebilir. Çalışmaya dahil olan tez çalışmalarının hemen hepsinin, tanımlayıcı nitelikte olduğu, çözüm önerileri ve hukuki mücadelenin nasıl ve ne şekilde olması gerektiği ve hemşirelerin bu konudaki farkındalığının artırılmasına katkı verecek çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda mobbing ile mücadele kapsamında planlanacak müdahale çalışmaları ile hemşirelerin ve yöneticilerinin mobbinge yönelik farkındalıklarının artırılması, mobbinge mücadele yollarının öğretilmesi ve mobbinge maruz

kalan hemşirelere ruhsal ve yasal destek sağlanması ve mobbinge yönelik hukuki yaptırımların yeniden gözden geçirilmesi önerilebilir.

Kaynaklar

- 1.Baykal, C. (2014). Eski bir suç yeni bir tanım; mobbing. Türk Kütüphaneciliği, 28(4),629-634.
- 2.Bedük, A., Yıldız, E. (2016). Mobbing (Psikolojik şiddet) ve örgütsel bağlılık ilişkisi: Hastane çalışanlarına yönelik bir uygulama. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(31),77-87.
- 3.Demir, G., Bulucu, G.D., Özcan, A., Yılmaz, D., Şen, H. (2014). Hemşirelerin mobbinge uğrama durumlarının belirlenmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 4(1), 1-5.
- 4.Di Martino V. (2003). Relationship between work stress and workplace violence in the health sector [Internet]. Geneva: ILO, ICN, WHO, PSI. (Erişim tarihi: 20.20.2021). https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/interpersonal/WVstresspaper.pdf
- 5.Gökdemir, D. (2016). Sağlık çalışanlarında mobbing algısının iş tatmini üzerindeki etkisi: Kamu hastanesinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- 6.Gürhan, N. (Ed). (2016). Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği. İçinde şiddet ve şiddet çeşitleri (sy.763-764). Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- 7.Güven, Ş.D., Özcan, A., Kartal, B. (2012). Nevşehir il merkezinde kamuya bağlı sağlık kuruluşlarında çalışan ebe ve hemşirelerin mobbing'e uğrama durumları. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3),117-123.
- 8.Hoşgör, H. (2020). Mobbing ve örgütsel bağlılık ilişkisi: Bir meta analiz. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(6),368-380.
- 9.Hoşgör, H., Gün İ. (2020). Mobbing ve tükenmişlik arasındaki ilişki: Bir meta analiz çalışması. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2),290-314.
- 10.Karcıoğlu, F., Akbaş, S. (2010). İşyerinde psikolojik şiddet ve iş tatmini ilişkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(3),139-150.
- 11.Kılıç, N., Tel, H. (2017). Sağlık çalışanlarında mobbing algısı ve iş doyumunun belirlenmesi. F.N. Hemşirelik Dergisi, 25(1),31-40.
- 12.Köse, S., Uysal, Ş. (2010). Kamu personelinin yıldırma (mobbing) ve boyutları hakkındaki düşünceleri üzerine bir çalışma: Manisa Tarım İl Müdürlüğü Örneği. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1),261-276.

- 13.Kulakçı, H., Ayyıldız, T., Veren, F., Kalıncı, N., Topan, A. (2015). Zonguldak il merkezi kamu hastanelerinde çalışan ebe ve hemşirelerin mobbing ve tükenmişlik düzeylerinin ve bunları etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 12(2), 133-141.
- 14.Özdemir, S., Tosun, B., Bebiş, H., Yava, A. (2013). Hemşire kaleminden mobbing: İşyerinde psikolojik saldırı. TAF Preventive Medicine Bulletin, 12(2), 183-192.
- 15.Seyrek, H. (2013). Hemşirelerde adalet algısının mobbing davranışları üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- 16.Yıldız, G., Akbolat, M., Işık, O. (2013). Psikolojik taciz ve örgütsel bağlılık: Sağlık çalışanları üzerine bir araştırma. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(2), 86-115.
- 17.Yılmazel, G. (2012). Hemşirelerde psikolojik yıldırma, iş doyumu ve etkileyen faktörler. Türkiye Klinikleri J Nurs Sci, 5(2), 55-63.
- 18.Tınaz, P. (2011). İşyerinde psikolojik taciz (mobbing). 3. basım, Beta Basım Yayım, İstanbul.
- 19.Tekin, H.H. (2013). Hastanede çalışan hemşirelerin mobbinge maruz kalma durumları ve stres durumlarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye.

SS-05 ACİL SERVİSTE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN YAŞADIKLARI ŞİDDET: NİTEL BİR ARAŞTIRMA Sevda Pınar Mehel Tutuk¹

¹*İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu, Dr. Öğretim Üyesi*

pinar.meheltutuk@sisli.edu.tr

Özet

Amaç: Acil servisler başvuran hasta ve hasta yakınları sayısının fazla olması nedeniyle hastanelerin en yoğun bölümleridir. Ayrıca yoğunlukla birlikte oldukça fazla şiddet durumlarının yaşandığı da bilinmektedir. Bu araştırma, İstanbul'daki bir hastanenin acil servisinde çalışan hemşirelerinin yaşadıkları şiddet olaylarını incelemek ve şiddetin yarattığı etkiyi belirlemek amacıyla yapıldı.

Yöntem: Araştırma, nitel (kalitatif) araştırma yöntemlerinden “tek durumlu örnek olay çalışması” ile desenlenerek Temmuz 2021- Eylül 2021 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Veriler, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak toplandı ve elde edilen veriler, tümevarımsal içerik analizi yöntemi ile analiz edildi.

Bulgular: Araştırmada, acilde çalışan hemşirelerin yaşadıkları şiddet olaylarında birçok yönden etkilediği bulundu. Şiddet türü, şiddetin kimin tarafından uygulandığı, şiddetin rapor edilme durumu, şiddetin nedenleri, şiddetin hemşireler üzerinde yarattığı etki, hemşirelerin şiddet sonrası tutum ve davranışları değerlendirildi. Şiddetin en çok hasta yakınları tarafından akşam vardiyasında sözel ve fiziksel olarak uygulandığı, acil servis yoğunluğu, hasta kaybı, öncelik istenmesi gibi nedenlerle yaşandığı belirlenmiştir.

Sonuç: Bu araştırmada acil servislerde hemşirelerin bir çoğunun şiddete maruz kaldığı, birden çok ruhsal durum bozukluğu yaşadıkları belirlendi. Hemşirelerin acilde çalışma süreleri ve şekilleri, verdiği yoğun hizmet nedeniyle şiddete maruz kalmalarını etkilemektedir. Şiddet riskini en aza indirecek koruyucu önlemlerin alınması ve ortadan kaldıracak gerekli planlamaların yapılmasında yöneticilerin aktif olarak rol almaları önerilmektedir.

Anahtar Sözcük: acil servis, şiddet, hemşire

VIOLENCE EXPERIENCED BY NURSE WORKING IN EMERGENCY DEPARTMENT: A QUALITATIVE STUDY

Sevda Pınar Mehel Tutuk¹

¹*İstanbul Sisli Vocational School , Lect. Dr.*

pinar.meheltutuk@sisli.edu.tr

Abstract

Objective: Emergency departments are the busiest departments of hospitals due to the high number of patients and their relatives. In addition, it is known that there are quite a lot of violence situations with the intensity. This research was carried out to examine the violence experienced by nurses working in the emergency department of a hospital in Istanbul and to determine the effect of violence.

Method: The research was carried out between August 2021 and September 2021, patterned with a "single-case case study", one of the qualitative research methods. The data were collected using semi-structured interview method, one of the qualitative research methods, and the obtained data were analyzed with the inductive content analysis method.

Results: In the study, it was found that the nurses working in the emergency were affected in many ways in the violence they experienced. The type of violence, by whom the violence was applied, the reporting status of the violence, the reasons for the violence, the effect of the violence on the nurses, the attitudes and behaviors of the nurses after the violence were evaluated.

Conclusion: In this study, it was determined that most of the nurses in the emergency departments were exposed to violence and had multiple mental disorders. Nurses' working hours and forms in the emergency affect their exposure to violence due to the intense service they provide. It is recommended that managers take an active role in taking protective measures to minimize the risk of violence and making necessary plans to eliminate it.

Keywords: emergency service, violence, nurse

GİRİŞ

Sağlıkta şiddet, sağlık çalışanları için ülkemizde ve dünya çapında giderek artan bir sorun olmaya devam etmektedir (1,8). İşte ya da görevde olan bir kişiye yönelik fiziksel saldırıları içeren tüm şiddet eylemleri Ulusal Mesleki Güvenlik ve Sağlık Enstitüsü tarafından işyerinde şiddet olarak tanımlanmıştır (1). İş yerinde yaşanan şiddet olaylarının sağlık kurumlarında daha fazla yaşandığı bilinmektedir (2). Son yıllarda en çok şiddet olaylarının görüldüğü sektörlerin başında sağlık hizmetleri; sağlık hizmetlerinde ise özellikle acil servisler gelmektedir. Acil servisler, acil müdahale gereken ve ölüm riski yüksek olan hastaların başvurduğu yer olduğu için acil serviste çalışan sağlık çalışanları ile hasta ve hasta yakınları arasında yüksek gerilim yaşanmaktadır (3). Sağlık kurumları, birçok meslek grubunun içinde olduğu kuruluşlardır. Bu meslek gruplarında hastanenin en yoğun iş yüküne sahip ve hasta bakım hizmetlerini kesintisiz sürdüren meslek üyeleri hemşirelerdir (4).

İngiltere'de yapılan bir çalışmada görevde şiddet görenlerin %43,4'ünü hemşirelerin oluşturduğu, şiddete uğrayanların araştırıldığı bir diğer çalışmada; %66.67'sinin hemşire, %32.33'unun diğer sağlık personellerinin oluşturduğu belirlenmiştir. İtalya'da gerçekleşen bir çalışmada ise bir yıl içinde hemşirelerin %49'u şiddetle karşılaştıklarını belirtmişlerdir (5,6,7). Hemşirelerin karşılaştıkları şiddet riskini artıran nedenler arasında; yoğun iş koşulları, işte yaşadıkları stres, personel sayısının yetersizliği, güvenlik önlemi eksiklikleri, krizi yönetmedeki eksiklikler gibi nedenler yer almaktadır. Ayrıca sinirli ve stresli aile üyelerinin varlığı, bakım hizmetlerinden yeterince yararlanılamaması, acil servis bekleme alanının aşırı kalabalık olması, bireysel durumlarının daha acil olduğuna dair düşünce yapısı, yeterince ilgilenilmediği ile ilgili düşüncelerin olması hasta ve hasta yakınlarına ilişkin nedenler arasında sayılabilir (16,17,13). Şiddete maruz kalan hemşireler şiddet yaşadıktan sonra fizyolojik, emosyonel, psikiyatrik sorunlar yaşamakta; bireylerin çalışma performansı ve sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkilenmektedir (15). Şiddet hemşireler için önemli bir sorun olmasına rağmen şiddet olaylarının bildirimini oldukça yetersizdir (14)

Hemşirelik, çalışma alanı ve koşulları bakımından stresli bir meslek olarak kabul edilmektedir. Çalışma ortamının güvenli hale getirilmesi çalışanın hem güvenliği hem de sağlığı açısından olumlu etki sağlayarak bireylerin mesleki doyumunu da olumlu yönde etkilemesi ve iyilik halinin devamının sağlanması açısından önemlidir (9). Hemşirelerin maruz kaldıkları şiddetin nedenleri ve baş etme yöntemlerinin belirlenmesi, şiddetle ilgili alınacak

önlemleri yönetmede, hemşirelere etkili baş etme yöntemleri geliştirmede ve şiddeti önlemeye yönelik uygulamaların aktif hale getirilmesi açısından oldukça önemlidir (19).

Bu çalışma, acil serviste çalışan hemşirelerin çalışırken şiddete maruz kalma durumlarını, şiddetin kimler tarafından gerçekleştirildiğini, karşılaştıkları şiddetin türünü, şiddeti rapor etme durumlarını, şiddetin nedenlerini, şiddet yaşadıkdan sonraki tutum ve davranışlarındaki değişiklik ve sonrasında kullandıkları baş etme yöntemlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın şiddetle ilgili ana araştırma soruları şunlardır:

- Şiddete hiç maruz kaldınız mı?
- Kaldıysanız kim tarafından uygulandı?
- Şiddetin türü neydi?
- Şiddeti rapor ettiniz mi?
- Şiddeti rapor etmediyseniz nedeni nedir?
- Şiddetin nedeni neydi?
- Şiddet sizin üzerinizde bir etki yarattı mı? Yarattıysa ne etki yarattı?
- Şiddet yaşadıkdan sonra tutum ve davranışlarınızda değişiklik oldu mu? Olduysa ne gibi değişiklikler oldu?
- Şiddet yaşadıkdan sonra kullandığınız baş etme yöntemleri nelerdir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, “tek durumlu örnek olay çalışması” ile desenlenerek gerçekleştirilmiş nitel bir araştırmadır. Bu çalışma raporunda, Kalitatif Araştırma Raporlama Konsolide Kriterleri (COREQ) yönergeleri yer aldı (10).

Araştırmanın Yapıldığı Yeri ve Zamanı:

Araştırma Temmuz 2021 -Eylül 2021 tarihleri arasında İstanbul’da özel bir hastanenin acil servisinde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, özel hastanenin acil servisinde çalışan 3’ü erkek hemşire, 18’i kadın olmak üzere 21 hemşiresi oluşturdu. Bu çalışmada örneklem seçimine gidilmeden hastanenin acil servisinde çalışan hemşirelerin tamamı örneklemi oluşturdu.

Veri Toplama Araçları

Araştırma soruları literatür taranarak oluşturuldu. Araştırmaya başlamadan önce sorular çalışmaya dahil edilmeyen bir hemşireye uygulanarak soruların anlaşılabilirliği kontrol edildi ve cevaplama durumu değerlendirildi. Pilot uygulamadan sonra gerekli düzenlemeler yapılarak soru formu oluşturuldu. Verileri toplama sürecinden önce, hemşirelere araştırma ile ilgili kapsamlı bilgi verildi. Veriler katılımcıların demografik verilerinin yer aldığı “Kişisel Bilgi Formu” ve araştırma ile ilgili soruların yer aldığı “Yarı Yapılandırılmış Soru Formu” kullanılarak, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplandı. Pandemiden dolayı ve hemşirelerin çalışma düzeninin aksamaması için görüşme saatleri planlandı. Görüşmeler ortalama 30-40 dk süre içerisinde telefonla ve yüzyüze görüşülerek kaydedildi.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler toplandıktan sonra verilerin dökümü bilgisayara araştırmacı tarafından yazılarak kaydedildi. Verilerin analizinde, tümevarımsal içerik analizi kullanıldı. Braun ve Clarke (2006)'a göre içerik analizi yönteminin adımları şu şekildedir; (1) verilerle alıştırma, verilerin tekrar tekrar okunması (2) başlangıç kodlarının oluşturulması; (3) temaları aramak; (4) temaları gözden geçirmek; (5) temaların tanımlanması ve adlandırılması ve (6) raporun hazırlanması

Araştırmacılar veriler üzerinde uzlaşma sağlayıncaya kadar tartışıp, bulguları en iyi tanımladığı düşünölen temalar belirlendi (11,20). Veriler araştırmacılar tarafından organize edilip, yorumlanarak rapor haline getirildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma, çalışmanın gerçekleştirildiği kurumdan yazılı izin ve araştırmaya katılan bireylerden yazılı ve sözlü onam alınarak gerçekleştirildi.

BULGULAR

Araştırmaya katılan hemşirelerin 16'sı 35 yaş ve üstü grubunda, 22'sinin kadın, 2 sinin erkek olduğu, 17 sinin evli ve 20'sinin çocuk sahibi olduğu belirlendi. Katılımcıların 12'si lisans mezunu, olup 12'si hemşirelik mesleğini kendi isteğiyle seçtiği saptandı. Hemşirelerin 17'si 10 yıl ve üstü meslekte görev yapmakta, 15'i ise kurumun isteğiyle acil serviste çalışmaktadır.

Tema 1: Şiddetin Nedeni

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan hemşirelerin üçte birinden fazlası (n=9) hasta ve hasta yakınlarının "uzun süre bekleme", "hastasına bakılmadığını düşünme", "öncelik isteme" "hastasını kaybetme" kaynaklı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan dördü hasta ve yakınının kendi istediği olmadığında şiddete başvurduğunu ifade etti. Katılımcılardan 1'i ise "sağlık çalışanlarının kötü davrandıklarını ve güler yüzlü olmadıklarını" ifade etmiştir. Bu konudaki katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir;

"Muayene odasında başka bir hasta muayene edilirken ne kadar uzun muayene ediyorsunuz lak lak mı yapıyorsunuz" (katılımcı kadın, 34 yaşında)

"Kalabalık ve yoğunluk nedeniyle tedaviye geç ulaşan hastanın beklediği süre zarfında gerilmesi iyice sinirlenip şiddete başvurmalarına neden olabiliyor" (katılımcı kadın,42 yaşında).

"Bazı hastalar en acil kendi hastasını görüyor ve öncelik istiyor, sırasını beklerken gerilmeye başlıyor" (katılımcı erkek, 32 yaşında)

Tema2: Şiddeti Rapor Etmeme Nedenleri

Hemşirelere şiddeti rapor etmeme nedenleri sorulduğunda üçte biri (n=8) uğraşmak istemediklerini ifade etti. Katılımcılardan ikisi "düşünmedim, hastadır dedim", katılımcılardan ikisi ise "ne yapacağımı o an bilemedim" diye ifade etmişlerdir. Ayrıca üç hemşire sonuç alamayacağını düşündüğünden, ikisi yoğunluktan, biri de hasta ve yakınlarının özür dilediğinden rapor etmediklerini ifade etmişlerdir. 2 nolu katılımcı "sırf tutanakla, karakol ifadesiyle uğraşmamak için bazen duymazlıktan geliyorum" diye ifade ederken 14 numaralı katılımcı " hastalığına veriyorum yoksa ben de biliyorum şikayet etmesini ama o anki psikolojilerinin bozuk olduğunu düşünerek uğraşmıyorum" diye ifade etti.

Tema3: Şiddetin Etkileri

Araştırmaya katılan hemşirelere şiddetin kendilerinde yarattığı etkisi soruldu ve yanıtları sonucunda bazı kategorilere ulaşıldı. Bu kategoriler “moral bozukluğu”, “sinirlilik”, “stres”, “işe odaklanamama”, “tükenmişlik”, “değersizlik”, “meslekten soğuma”, “üzgün hissetme”, “utanma” “çalışma ortamından uzaklaşmak isteme” şeklindedir.

Katılımcıların üçte birinden fazlası (n=9) şiddetin moral bozukluğuna neden olduğundan, kendilerini tükenmiş ve değersiz hissettiklerinden söz ettiler. Hemşirelerin yarısından fazlası kendilerini üzgün hissettiklerini, endişe ve gerginlik duyduklarını ifade ettiler. Bu konudaki görüşlerden bazıları şu şekildedir;

“Yapılan emeğe saygısızlık yapıldığından kendimi kötü hissettim” (katılımcı kadın 36 yaşında, kadın 32 yaşında, kadın 30 yaşında)

“Bağırarak ağlamak istedim ama o an yapamadım” (katılımcı kadın 30 yaşında)

“Meslekten iyice soğumama öfkelenmeme neden oldu” (kadın 24 yaşında)

” Hakaretvari, tehdit içeren cümleler ile karşımda duran yetişkin bir erkek! Sakinliğimi ve sabrımı korumak için çok dirensem de endişe ve gerginlik ortamda kaçınılmaz sondu en önemlisi mesleğimi küçümseyen cümleler kurması sadece bana yapılmış hakaretler ile kalmaması motivasyonumu inanılmaz etkiledi ve istemesem de performansıma yansıdı” (kadın 35 yaşında)

“Hak etmediğimi düşündüğüm için çok üzüldüm, ayrıca dışarıda bekleyen hasta ve hasta yakınlarından çok utandım”(kadın 28 yaşında).

Tema 4: Şiddetle Baş Etme Yöntemleri

Hemşirelere şiddet yaşadktan sonra kullandıkları baş etme yöntemleri sorulduğunda 7 katılımcı “arkadaşlarımla sohbet ederim, dertleşirim” diye ifade ederken üçte birinden azı (n=5) “olayı unutmaya çalışırım”, 3 katılımcı “başka yere odaklanırım”, 4 katılımcı “ derin nefes alır sakinleşmeye çalışırım” diye ifade ederken 2 katılımcı ise “işe odaklanmaya çalışırım” diye ifade ettiler. Katılımcıların bu konu hakkındaki düşüncelerine aşağıda yer verilmiştir;

“ Benzer olaylar birçok defa benim ya da arkadaşlarımla başına geliyor ne yazık ki, hiç istenmese de hem sözel hem fiziksel şiddete maruz kalmak, sadece olayı yaşayan kişi yada kişiler dışında birlikte çalışan diğer insanları da etkiliyor ne yazık ki. Dışardan herhangi bir destek almadım, idareden destek görmedim. Her defasında olduğu gibi bunu defalarca sorguladım ya da arkadaşlarımla konu hakkında tartışarak yapılabilecekleri defalarca irdeledik. İdare desteği olmadan bir sonuca ulaşamamak ne yazık ki oldukça üzücü..(katılımcı kadın 34 yaşında)

“Ağlayarak arkadaşlarımla paylaştım içime atamazdım (katılımcı kadın 25 yaşında).

Katılımcıların üçte birinden fazlası (n=9) beyaz kodu arayarak güvenlik desteği aldıklarını ifade ettiler. Bir katılımcı ortamdaki kısa süre de olsa uzaklaşmanın kendisine iyi geldiğini ifade etti. Katılımcılardan ikisi derin nefes alma, olduğu gibi kabullenmenin kendilerine iyi geldiğini ifade ettiler. Dört hemşire şiddet oluşturan durumu umursamadıklarını, üç hemşire ise şiddet oluşturan duruma bağırarak karşılık verdiklerini ifade ettiler.

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Çocuk varlığı	Eğitim Durumu	Mesleği Seçme Durumu	Acil Serviste Çalışma Durumu	Meslekteki çalışma yılı
K1	35 ve üstü	erkek	evli	3	önlisans	Aile isteğiyle	kendi isteği	10 yıl ve üstü
K2	26-35	kadın	evli	2	önlisans	Kendi isteği	kendi isteği	10 yıl ve üstü
K3	26-35	kadın	evli	1	lisans	Aile isteğiyle	kurumun isteği	5-10 yıl
K4	35 ve üstü	kadın	evli	2	lisans	Kendi isteği	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K5	35 ve üstü	kadın	evli	1	lisans	Kendi isteği	kendi isteği	5-10 yıl
K6	18-25	kadın	bekar	0	lisans	Kendi isteği	kurumun isteği	0-5 yıl
K7	35 ve üstü	kadın	evli	2	yüskeklisans	Aile isteğiyle	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K8	35 ve üstü	kadın	bekar	1	yüskeklisans	Aile isteğiyle	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K9	35 ve üstü	kadın	evli	2	önlisans	Kendi isteği	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K10	26-35	erkek	evli	2	önlisans	Aile isteğiyle	kendi isteği	10 yıl ve üstü
K11	35 ve üstü	kadın	bekar	1	lisans	Aile isteğiyle	kendi isteği	10 yıl ve üstü
K12	35 ve üstü	kadın	evli	2	lisans	Diğer nedenler	kendi isteği	10 yıl ve üstü
K13	18-25	kadın	evli	0	lisans	Aile isteğiyle	kurumun isteği	0-5 yıl
K14	26-35	kadın	evli	1	lisans	Aile isteğiyle	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K15	26-35	kadın	diğer	2	lisans	Aile isteğiyle	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K16	26-35	kadın	evli	2	önlisans	Kendi isteği	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K17	18-25	kadın	evli	2	lisans	Kendi isteği	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K18	26-35	kadın	evli	1	lisans	Kendi isteği	kurumun isteği	5-10 yıl
K19	26-35	kadın	bekar	0	yüskeklisans	Kendi isteği	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K20	26-35	kadın	evli	1	yüskeklisans	Kendi isteği	kurumun isteği	5-10 yıl
K21	26-35	kadın	evli	0	yüskeklisans	Kendi isteği	kurumun isteği	5-10 yıl
K22	35 ve üstü	kadın	bekar	1	lisans	Kendi isteği	kendi isteği	10 yıl ve üstü
K23	35 ve üstü	kadın	evli	1	lise	Aile isteğiyle	kurumun isteği	10 yıl ve üstü
K24	35 ve üstü	kadın	diğer	2	önlisans	Kendi isteği	kendi isteği	10 yıl ve üstü

TARTIŞMA

Son yıllarda giderek artan şiddet olayları sağlık sektöründe önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Sağlık hizmetlerinde çalışan hemşireleri şiddetin etkilediği şüphesizdir. Araştırmamızda acil serviste çalışan hemşirelerin daha çok sözel şiddete maruz kaldıkları ve hemşirelerde olumsuz etkiler yarattığı belirlenmiştir. Ülkemizde şiddet ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında hemşirelerin daha çok sözel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiş araştırma sonucuna benzer sonuçlar elde edilmiştir (21-24). Acil servisler, hem hastalar hem de sağlık çalışanları için stresin yoğun olduğu ortamlardır. Tedavi ve bakımda hasta yoğunluğunun çok olduğu, resmi tatillerde kesintisiz sağlık hizmetinin sürdürüldüğü, yemek

saatleri ve dinlenme saatlerinin kullanılmaması gibi koşullar acil serviste çalışan sağlık profesyonellerini hem fiziksel hem de ruhsal yük getirmektedir (25). Bu nedenle çalışmada acil serviste çalışan hemşirelerin şiddete maruz kalma durumları ve baş etme yöntemlerini belirlemek amaçlandı.

Çalışmaya katılan hemşirelerin yarısından fazlası kurumun isteğiyle acil serviste çalıştıkları belirlendi. Söyük ve ark.'nın (2017) acil serviste çalışan sağlık personelinin acil servis sorunlarını değerlendirdiği nitel araştırmalarında, acil serviste kendi isteğiyle çalışan hemşirelerde iş doyumunun daha yüksek, tükenmişlik seviyesinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (26). Sağlam'ın (2005) çalışmasında hemşirelerin acil serviste çalışması idare tarafından atama yoluyla olduğu belirtilmiştir (27). Bizim çalışmamız da literatürle benzerlik göstermektedir. Hemşirelerin kendi tercihleri ile kliniklerde çalışmaları motivasyonlarını arttıracığından olumsuzluk durumlardan daha az etkileneceği düşünülmektedir.

Çalışmaya katılan hemşirelere acil serviste yaşanan şiddetin nedenleri sorulmuş ve çalışma grubunu oluşturan hemşirelerin yarısından fazlası çalışma ortamının stresli oluşu, servisin çok yoğun olması, tedaviden memnun kalmama, personel sayısının ve güvenlik önlemlerinin yetersiz olması, uzun bekleme sürelerinin olması, hasta ve hasta yakınlarının uygunsuz davranışlar sergilemesi, hasta kaybı, iletişim eksikliği gibi nedenlerin şiddete neden olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Çalışmamızda hemşirelerin hasta ve hasta yakınlarının kendilerine karşı olumsuz tutumlarından rahatsızlık duyduklarını vurgulamışlardır. Literatür incelendiğinde çalışmamızla benzer sonuçlar olduğu görülmektedir. Sağlık çalışanlarına yapılan şiddet çalışmalarında personel sayısının eksikliği, iş yükünün fazla olması, kuruma ve personele ait nedenler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca stresli hasta ve hasta yakınlarının varlığı, acil servislerin aşırı kalabalık olması, hasta ve hasta yakınlarının acil servis işleyişi ile ilgili şüphelerinin olması da nedenler arasında sayılmaktadır (13,18, 28,29).

Hemşirelerin yaşadıkları şiddetin kendilerini nasıl etkilediği sorulduğunda katılımcıların birçoğu mutsuzluk, motivasyon düşüklüğü, sinirlilik, gerginlik yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcılar yaşadıkların şiddetin kendilerinde meslekten soğuma, kendilerini değersiz hissetme, korku, işe odaklanamama, değersizlik gibi duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Winstanley ve Whittington'ın (2004) yaptıkları şiddet çalışmasında, çalışmamıza benzer sonuçlar elde edilmiş sağlık çalışanlarının %59'unun öfke, %47'sinin üzüntü, %43'ünün hayal kırıklığı ve %40'ının korku yaşadığı tespit edilmiştir. Şahin ve ark. nın (2011) yaptığı çalışmada hemşirelerin yarısından fazlasının moral bozukluğu, stres yaşadığı, motivasyonunun azaldığı, %10.3'ünün ise işten ayrılmak istediğini düşündüğü tespit edilmiştir (30). Şiddete maruz kalan hemşirelerin hem fiziksel, hem ruhsal hem de sosyal açıdan olumsuz etkilendiği, iş performansının azaldığı ve iş kaybına neden olduğu görülmektedir.

Sağlık personellerine yönelik şiddetin incelendiği çalışmalarda hemşirelerin daha çok sözel şiddete maruz kaldığı, hasta ve hasta yakınları tarafından gerçekleştiği belirlenmiştir (13, 24). Coşkun ve Öztürk 'ün (2010) yaptığı çalışmada hemşirelerin en çok hakaret, küfür, tehdit, küçük düşürme şeklinde hasta ve hasta yakınları tarafından sözel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Çalışmamızda hemşirelerin yarısından fazlasının sözel şiddete maruz kaldığı, hasta ve yakınları tarafından gerçekleştiği tespit edilmiştir. Literatür de çalışmamızla benzer özellik göstermektedir. Şiddet sonucunda hemşirelerin hasta ve hasta yakınlarıyla olan iletişiminin etkilenebileceği ve kişiler arası ilişkilerin de bozulacağı düşünülmektedir.

Hemşireler için ciddi bir sorun olan şiddetin rapor edilme durumu oldukça yetersizdir (13). Çalışmamızda hemşirelerin şiddeti rapor etmeme nedenlerinin en fazla iş yükü oluşturması, uğraşmak istememesi, rapor sonucu bir sonuç elde edemeyeceği düşüncesi, iş yoğunluğu olması gibi nedenlerdir. Uzun ve ark. nın (2001) iş ortamındaki sözel saldırının hemşireler üzerindeki etkileri konusundaki yaptıkları çalışmada geçmişte yaşanan ve rapor tutulan olaylardan sonuç elde edilmemesi, zaman kaybına neden olması, fiziksel olayların şiddet olarak algılanması gibi nedenlerle şiddeti rapor etmediği tespit edilmiştir. Kahya ve ark. nın (2016) acil servis hemşirelerine yönelik şiddetin sistematik derleme çalışmasında bireylerin raporun olumsuz sonuçlanmasından korkması, şiddet olayını fazla önemsememesi, iş kaybı korkusu yaşaması gibi nedenlerden rapor edilmediğini ifade etmişlerdir. Çalışmamız literatürle benzer özellik göstermektedir. Bunun nedeninin hastanelerde şiddete yönelik yeterli eğitimin verilmediği, etkili kayıt sisteminin olmadığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda yer alan hemşirelere şiddetle baş etme durumunda kullandıkları yöntemler sorulduğunda, büyük çoğunluğu “arkadaşlarımla konuşurum” diye ifade ederken yarından fazlası ise işe odaklanmaya çalıştığını, sakin kalması gerektiğini düşünerek işe devam ettiğini, bir kısmı ise baş edemeyerek ağladığını, öfkelenerek bağırdığını ifade etmiştir. Kahrıman’ın (2014) çalışmasında hemşirelerin yarısı şiddetle karşılaştıklarında kendi kendilerine olayla baş etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir (13). Literatür incelendiğinde çalışmamızla benzer özellik göstermektedir (3,6). Etkili baş etme tekniklerinin bilinmemesi şiddetle karşılaşma durumunda hem fiziksel hem sosyal hem de ruhsal yönden kişiyi etkileyebileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışma bulguları, özel hastanenin acil servisinde çalışan hemşirelerin görüşleri ile sınırlıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın sonucunda, acil serviste çalışan hemşireler personel sayısı ve güvenlik önlemlerinin azlığı, hasta ve hasta yakınlarının olumsuz tutum ve davranışları, çalışma koşullarının yoğunluğunu sorun olarak belirttiler. Hemşireler, şiddet durumunda mutsuz, sinirli, kendilerini tükenmiş hissettiklerini belirttiler. Şiddetin nedenlerinin tespit edilerek hemşirelerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve güvenli bir iş ortamının sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Şiddetle baş etmede etili baş etme yöntemlerini kullanmada kurum içi eğitimlerin verilmesi, sağlık çalışanlarını koruyan yasaların çıkarılması, hizmet içi eğitimlere şiddet konusunun eklenmesi, koruyucu önlemler alınması, şiddet yaşayan sağlık personeline psikososyal desteğin sağlanması ve sağlık personellerinin motivasyonunu yükseltecek sosyal ortamların oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Arnetz J, Hamblin L, Russell J; Upfal M, Luborsky M, Janisse J, Essenmacher L. Preventing Patient-to-Worker Violence in Hospitals: Outcome of a Randomized Controlled Intervention. *Journal of Occupational and Environmental Medicine* 2017;59(1):18–27
2. Büyükbayram A, Okçay H. The sociocultural factors that affect violence in health care personnel. *J Psy Nurs* 2013; 4: 46-53.

3. Annagür B. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet, risk faktörleri, etkileri, değerlendirilmesi ve önlenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2010; 2: 161-73.
4. Şahin, D., Önal, Ö., Sütü, S., Kılınç, A., Mutluay, D. (2014). “Acil Servis ve Yoğun Bakımda Çalışan Hemşirelerde Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi”, *MAKÜ Sağ. Bil. Enst. Derg.* 2014, 2(2): 81-92
5. Zampieron A., Galeazzo M., Turra S. and Buja A. (2011) Perceived Aggression towards Nurses: Study in Two Italian Health Institutions. *Erratum* 19(15-16): 11-12.
6. Winstanley S. and Whittington R. (2004) Aggression towards Health Care Staff in a UK General Hospital: Variation among Professions and Departments. *Journal of Clinical Nursing* 13(1): 3-10.
7. Yıldız, M. S. (2019). Türkiye’de Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Ankara İlinde Araştırma. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(1): 135-156
8. Atan, Ş.Ü., & Dönmez, S. (2011.) Hemşirelere karşı işyeri şiddeti. *Adli Tıp Dergisi*, 25(11), 71-80
9. Mollaoğlu, M., Fertell, T., Tuncay, F. (2010). “Hastanede Çalışan Hemşirelerin Çalışma Ortamlarına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt:5, Sayı:15.
10. Tong, A., Sainsbury, P., Craig, J. (2007). “Consolidated Criteria For Reporting Qualitative Research (COREQ): A 32, İtem Checklist For Interviews And Focus Groups”, *International Journal For Quality İn Health Care*, Volume 19, Issue 6, December. 20. Yıldırım, A., Şimşek,H. (2
11. Graneheim, U.H., Lundman, B.(2004). “Qualitative Content Analysis İn Nursing Research: Concepts, Procedures And Measures To Achieve Trustworthiness”, *Nurse Education Today*, Volume 24, Issue 2, February, Pages 105-112
12. Çamcı O, Kutlu Y. Kocaeli’nde sağlık çalışanlarına yönelik işyeri şiddetinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2011; 2: 9-16.
13. Kahrıman İ. Hemşirelerin sözel ve fiziksel şiddete maruz kalma durumlarının belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2014; 5: 77-83.
14. Annagür B. Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet: Risk faktörleri, etkileri, değerlendirilmesi ve önlenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2010;2:161- 73.
15. Al B, Zengin S, Deryal Y, Gökçen C, Yılmaz DA, Yıldırım C. Increased violence towards health care staff. *JAEM* 2012; 11: 115-24.
16. Lyneham J. Violence in New South Wales emergency departments. *Aust J Adv Nurs* 2000;18:8-17
17. Ünsal Atan Ş, Dönmez S. Hemşirelere karşı işyeri şiddeti. *Adli Tıp Dergisi* 2011;25:71-80.
18. Petrie, K., Gayed, A., Bryan, B. T., Deady, M., Madan, I., Savic, A., Harvey, S. B. (2018). The importance of manager support fort he mental health and well-being of ambulance personnel. *PLoS ONE*, 13 (5). doi: 10.1371/journal.pone.0197802

19. Can K, Beydağ DK. Acil Servis Hemşirelerine Hasta Ve Yakınları Tarafından Uygulanan Şiddetin İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi /Gümüşhane University Journal of Health Sciences: 2013;2 (4)
20. Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Psikolojide tematik analizin kullanımı. S. N. Şad* , N. Özer** ve A. Atli*** (Çevirenler). Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education, 7(2), 873-898. doi: 10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m
21. Günaydın N, Kutlu Y. Sağlık kurumlarında çalışan hemşireler arasında iş yeri şiddeti deneyimi. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2012;3:1-5.
22. . Uzun Ö, Bağ B, Özer N. İş ortamındaki sözel saldırının hemşireler üzerindeki etkileri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2001;4:41- 7
23. Coşkun S, Tuna Öztürk A. Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi hemşirelerinde şiddete maruz kalma durumlarının incelenmesi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010;3:16-23.
24. Çamcı O, Kutlu Y. Kocaeli’nde sağlık çalışanlarına yönelik işyeri şiddetinin belirlenmesi. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2011;2:9-16.
25. Özdaş İ., Kızılkaya M. Acil servis hemşirelerinin algıladıkları stres kaynakları: Nitel bir araştırma. Sağ Aka Derg, 2021; 8(1): 64-70
26. Söyük, S., Kurtuluş S. (2017). “Acil Servislerde Yaşanan Sorunların Çalışanlar Gözünden Değerlendirilmesi” Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4): 44-56.
27. Sağlam Z. Yüksek Lisans Tezi; “Acil Servis Hemşirelerinin Stres Kaynakları ve Başa Çıkma Yöntemlerinin Belirlenmesi” Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Prof.Dr. Necmiye Sabuncu. İstanbul-2005.
28. Ünsal Atan Ş, Dönmez S. Hemşirelere karşı işyeri şiddeti. Adli Tıp Dergisi 2011;25:71-80
29. Stathopoulou HG. Violence and aggression towards health care professionals. Health Sciences Journal 2007;1:29-30
30. Şahin B, Gaygısız Ş, Balcı FM, Öztürk D, Sönmez MB, Kavalcı C. Yardımcı acil sağlık personeline yönelik şiddet. Turk J Emerg Med. 2011; 11: 110-4.
31. Kahya B., Çetin Ç., Cebeci F. Acil Servis Hemşirelerine Yönelik Şiddet: Sistemik Derleme. Fırat Tıp Derg/Fırat Med J 2016; 21(4): 170-176

SS-12 ENGELLİ ÇOCUKLARDA İSTİSMAR VE İHMALİN BİR OLGU ÜZERİNDE HEMŞİRELİK BAKIMI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Mukaddes Demir Acar¹ Birgül Vural¹

¹*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye*

Amaç: Covid-19 pandemisinin getirdiği karantina önlemlerinin engelli insanlar arasında artan istismar riskini daha da arttırdığı bildirilmektedir. Bu nedenle engelli bireylerle çalışan profesyonellerin, bu sorunları hem bireysel hem de sistem düzeyinde ele almaları gerekmektedir. Bu çalışmada engelli olan çocuklarda istismar ve ihmalin pandemi sürecinde hastanede yatan bir olgu üzerinde hemşirelik süreci ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada ulusal ve uluslararası veri tabanlarındaki araştırmalardan yararlanılarak bir Üniversite Hastanesi pediatri kliniğinde Mayıs 2021 tarihinde yatarak tedavi gören engelli bir çocuğun hemşirelik süreci istismar ve ihmal yönünden vurgulanarak sunulmuştur.

Bulgular: Başta düşük ve orta gelirli ülkeler olmak üzere engelli çocukların engelli olmayan yaşlılarına göre şiddet mağduru olma olasılığının daha yüksek olduğu bildirilmektedir. Pediatri kliniğinde yatarak tedavi gören ve meningomyeloseli olan komplike bir olgu ve ailesinin hemşirelik bakım gereksinimlerinin karşılanmasında Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli'ne göre hemşirelik bakım planı ile hemşirelerin rol ve işlevlerine güncel bakış açısı sağlanmıştır. Hemşirelik sürecinde özel bakım gereksinimi olan engelli çocuklarda istismar ve ihmal açısından hemşirenin rollerine vurgu yapılmıştır.

Sonuç: Özel bakım gereksinimi olan bir olguda hemşirelik bakım sürecinin sistematik ve bütüncül olarak yönetimi ile komplikasyonların önlenmesi ve yaşam kalitesinin artırılması mümkün olabilir. Bu çocuklarda istismar ve ihmalin toplumlarda sağlıklı popülasyona göre daha sık görüldüğü göz önünde bulundurularak hemşirelik bakımının planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: engelli çocuk, çocuk istismarı ve ihmali, meningomyelosel, obesite, diyabet, hemşirelik süreci, pandemi.

EVALUATION OF ABUSE AND NEGLECT IN CHILDREN WITH DISABILITIES WITH NURSING CARE ON A CASE

Mukaddes Demir Acar¹ Birgül Vural¹

¹*Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Department of Pediatrics, Tokat, Turkey*

Objective: It is reported that the quarantine measures brought by the COVID-19 pandemic further increase the increased risk of abuse among people with disabilities. For this reason, professionals working with people with disabilities need to address these issues both individually and at the system level. In this study, it was aimed to evaluate abuse and neglect in children with disabilities through the nursing process on a patient who was hospitalized during the pandemic process.

Methods: In this study, the nursing process of a disabled child who was hospitalized in a University Hospital pediatric clinic in May 2021, using research in national and international databases, was presented with an emphasis on abuse and neglect.

Results: It is reported that children with disabilities are more likely to be victims of violence than their non-disabled peers, especially in low- and middle-income countries. A current perspective on the roles and functions of nurses was provided with the nursing care plan according to the Functional Health Patterns Model in meeting the nursing care needs of a complicated case with meningomyelocele and her family who was hospitalized in the pediatrics clinic. In the nursing process, the role of the nurse was emphasized in terms of abuse and neglect in children with special care needs.

Conclusions: With the systematic and holistic management of the nursing care process in a patient with special care needs, it may be possible to prevent complications and increase the quality of life. Considering that abuse and neglect are seen more frequently in these children compared to the healthy population, it is recommended to plan nursing care.

Keywords: disabled child, child abuse and neglect, meningomyelocele, obesity, diabetes, nursing process, pandemic.

Giriş

Engelli bireylere yönelik kişiler arası şiddet riskinin artması literatürde uzun süredir belirtilmektedir (Hughes ve ark. 2019). Yirmibir çalışmanın dahil edildiği sistematik bir incelemede, kişiler arası şiddetin yaşam boyu yaygınlığının engelli kadınlar için %26,0 ile %90,0 arasında ve engelli erkekler için %28,7 ile %86,1 arasında değiştiği bulunmuştur (Hughes ve ark. 2011). Jones ve ark. (2012) tarafından yapılan sistematik derlemenin sonuçları, engelli çocukların engelli olmayan yaşlılarına göre şiddet mağduru olma olasılığının daha yüksek olduğunu doğrulamaktadır. Bununla birlikte bu derlemede, iyi tasarlanmış araştırma çalışmalarının eksikliği, engellilik ve şiddetin ölçüm standartlarının düşük olması ve şiddetin engelliliğin gelişiminden önce gelip gelmediğine ilişkin yetersiz değerlendirme nedeniyle sağlam kanıtların eksikliği ele alınması gereken bilgi boşluklarını göstermiştir. Ayrıca bu sistematik derlemeye dahil edilen çalışmaların çoğunun ABD'de ve DSÖ Avrupa bölgesinde olmak üzere yüksek gelirli ülkelerden yapılan araştırmalar olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, özellikle düşük ve orta gelirli ülkeler olmak üzere dünyanın çoğu bölgesi için tahminler eksiktir. Bu, ele alınması gereken temel bir boşluktur çünkü bu ülkelerde yüksek gelirli ülkelere göre genellikle daha yüksek engelli nüfus oranları, daha yüksek şiddet düzeyleri ve daha az destek hizmetleri vardır (Jones ve ark., 2012). Ayrıca çocuk ihmal ve istismarının, ebeveyn eğitim durumları, ailelerindeki sosyo-ekonomik yetersizlikler ile ebeveynlerin kendi çocukluklarında ihmal ve istismara maruz kalma durumu ile yakından ilişkili olduğu belirtilmiştir (Kaplan, Çalışkan ve Evgin, 2020).

Son derece bulaşıcı ve bazen ölümcül olabilen yeni koronavirüs (Covid-19) pandemisi şehirlerin kilitlenmesi de dahil olmak üzere önemli ve ani sosyal kargaşaya yol açmıştır. Karantina ve sosyal mesafe önlemlerinin şiddet mağduru olma riski taşıyan bireyler için istenmeyen sonuçlar doğurabileceği bildirilmiştir. Covid-19 pandemisinin getirdiği karantina önlemlerinin engelli insanlar arasında artan istismar riskini daha da arttırdığı bildirilmektedir. Bu nedenle engelli bireylerle çalışan profesyonellerin, bu sorunları hem bireysel hem de sistem düzeyinde ele almaları önerilmiştir (Lund, 2020). Pandeminin bireyler ve çocuklar üzerine olumsuz psikososyal etkilenime ek olarak ebeveyn iş kaybı, yoksulluk, evsiz olma, kalabalık ev ortamı, engelli bireyler gibi bazı hassas ve kırılabilir gruplarda yaşanabilecek aile içi şiddetin çocuklar üzerinde duygusal ve fiziksel istismara yol açabileceği bildirilmektedir (Pars, 2020);

Akoğlu ve Karaaslan, 2020). Bu çalışmada engelli çocuklarda istismar ve ihmalin bir olgu üzerinde hemşirelik süreci ve literatür ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Bu araştırmada bir Üniversite Hastanesi Pediatri Kliniğinde Türkiye’de Covid-19 pandemi kısıtlamalarının yoğun olduğu bir dönem olan Mayıs 2021 tarihinde yatarak tedavi gören engelli bir çocuğun hemşirelik sürecinin istismar ve ihmal yönünden vurgulanarak sunulması amaçlanmıştır.

Engelli çocuklarda istismar ve ihmalin bir olgu üzerinde hemşirelik bakımı ile değerlendirilmesi amaçlandığından fonksiyonel sağlık örüntülerine göre rol-ilişki biçimi içerisinde yer alan iki hemşirelik tanısı literatür bilgileri ile birlikte sunulmuştur. Bu hemşirelik tanıları Kuzey Amerika Hemşirelik Tanıları Birliği (North American Nursing Diagnosis Association; NANDA) tarafından geliştirilmiş; “sosyal izolasyon” ve “kendine ya da diğerlerine saldırganlık riski” dir (Erdemir, Yılmaz ve Gordon, 2003). Bilimsel bir sunum yapma amacıyla kullanılmak üzere çocuğa ve annesine bilgi verilerek sözel onam alınmıştır.

Olgu

Meningomyelose, gebelikte yetersiz folik asit ve diğer nedenlerle görülebilen merkezi sinir sisteminin majör konjenital anomalilerden biridir. Doğum öyküsünde; kız bebek ŞG’nin 38. gestasyon haftasında, sectio ile 3000 gram ağırlığında spina bifida kistika ve talipes deformitesi ile doğduğu ve bir aylıkken meningomyelose kesesinin rezeksiyonu için opere olduğu belirlenmiştir. Kongenital olarak meningomyelose, edinsel olarak da obesite, hipertansiyon, tip 2 diyabetes mellitus ve akut olarak idrar yolu enfeksiyonu tanısı ile pediatri kliniğinde yatmıştır. Beden kitle indeksine (BKİ) göre 97. persentilin üstünde, kan basıncı 120/85mm/hg, açlık kan şekeri 110 mg/dl, tekerlekli sandalye kullanmakta, hidrocefali ve şant bulunmamakta, bilinci açık ve mental olarak normaldir. Paraplejik olan olguda nörojenik mesane nedeniyle temiz aralıklı kateterizasyon uygulaması ile eliminasyon sağlanmaktadır. İdrar yolu enfeksiyonu geçirmesine bağlı sıkça hastaneye yatışı olmaktadır. Medikal tedavide oral antidiyabetik, antihipertansif ve antibiyotik verilmektedir. Bu süreçte çocuk 15 yaşında ve ilkökul eğitimini tamamlamıştır. Anne ve babanın eğitim durumları ise ilkökul düzeyindedir, 3 çocukları olup diğerleri sağlıklıdır ve sosyal güvenceleri mevcut olup sosyo-ekonomik olarak yetersizlik tanımlanmıştır. Olgu için hemşirelik bakımının planlamasında Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modelinde yer alan sağlığı algılama-sağlığın yönetimi, beslenme-metabolik durum, boşaltım, aktivite-egzersiz, bilişsel-algısal, uyku-dinlenme, kendini algılama, rol-ilişki, başatma-stres toleransı, değer-inanç, cinsellik-üreme biçimi alanlarında NANDA (North American Nursing Diagnosis Association) hemşirelik tanıları (Erdemir, Yılmaz ve Gordon, 2003) belirlenmiş ve bu tanılara yönelik hemşirelik bakım ve uygulamaları yapılarak bir hafta sonra olgu taburcu edilmiştir.

Tartışma

Hemşirelik modelleri ve süreci hemşirelik bakımına bilimsel ve planlı yaklaşımı sağlayan araçlardır. Bu modellerden birisi olan Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri modeli, bireylerin gereksinimlerini belirleyip hemşirelik bakımını planlarken, kritik düşünme ve klinik karar verme ile olguyu holistik ve sistemli bir şekilde yönetmeye aracılık eder (Erdemir, Yılmaz ve Gordon, 2003; Erbaş ve Demirel, 2016). Bu olgunun hastanede izlendiği süreçte diğer hemşirelik tanılarına ek olarak; pandemi olması nedeniyle karantina uygulamaları, olgunun komplike ve engelli olması, ailedeki sosyo-ekonomik yetersizlik ve ebeveyn eğitim durumunun düşük olması risk faktörleri olarak değerlendirilerek hemşirelik sürecinde Fonksiyonel Sağlık Örüntülerinden rol-ilişki biçimine yönelik hemşirelik tanılarında sosyal izolasyon ve kendine

ya da diğerlerine saldırganlık riski ile olgu ele alınmıştır. Zira Covid-19 pandemisinin etkisiyle azalan okul ve akran etkileşimi, artan izolasyon ve yalnızlık duygusu, hastalık bulaşma korkusu, açık alanda yapılan aktivitelerin azalması, artan ev içi zaman, uyku, yeme gibi gün içi rutinlerin bozulması, artan ekonomik zorluklar, ebeveynin iş kaybı, ev içi çatışma ve şiddet gibi pek çok etken çocuk/ergen yaş grubunda, başta depresyon ve kaygı bozuklukları olmak üzere, travma sonrası stres bozukluğu, yeme bozuklukları gibi ruhsal sorunlara yol açmış veya pandemi öncesinde halihazırda var olan sorunların şiddetini arttırmıştır (Pars, 2020; Chung, Lanier ve Wong, 2020). Engelli bireylerin, üç faktör nedeniyle Covid-19'dan diğer bireylere oranla farklı şekilde etkilendiği literatürde vurgulanmıştır. Bunlar; hastalığın kendisinden kaynaklanan kötü sonuçlarla ilişkili olarak riskin artması, rutin sağlık hizmetlerine ve rehabilitasyona erişimin azalması ve pandemiyi hafifletme çabalarının olumsuz sosyal etkileridir (Shakespeare, Ndagire ve Seketi, 2021). Bu olgu ve annesinin hemşirelik bakımları sırasında, fiziksel, ruhsal durumları ve aile içi şiddet, çocuk istismarı ve ihmali açısından davranış ve sözel ifadeleri izlenmiştir. Ayrıca çocuğa fiziksel bakımın yanı sıra psikososyal hemşirelik uygulamaları da sağlanmıştır. Zira çocukta morbid obezite olması, paraplejiye bağlı hareket kısıtlılığına ek olarak pandemi nedeniyle evde kalma önlemleri sosyal izolasyona yol açan önemli risk faktörleridir. Özel bakım gereksinimi olan çocuklar, arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurma, sosyal aktivitelere katılma ve akranları ile vakit geçirme gibi psikososyal gereksinimlerini karşılamada sorunlar yaşayabilmektedir (Yurttutan ve Altay, 2018). Sağlık profesyonellerinin en büyük grubunu oluşturan hemşireler, istismar ve ihmal riski altındaki çocuklarla sık temas halindedir. Bu, hemşireleri, birinci basamak sağlık hizmetlerinden üçüncü basamak pediatri hastanelerine kadar olan ortamlarda savunmasız çocuklara ve ailelere yönelik önleme, tanımlama, bildirme ve müdahalelere katkıda bulunmak için ideal bir konuma yerleştirir (Brykczynski, Crane, Medina ve Pedraza, 2011).

Engelli çocukların annelerine yönelik yapılan bir araştırmada özellikle depresyon, somatizasyon, öfke/düşmanlık, paranoid düşünce ve psikotizm yönünden psikolojik belirti gösterdikleri belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda ailelerin özellikle annelerin yaşadığı olumsuzluklarla başa çıkabilmeleri için sağlık çalışanlarının aile odaklı destek programları düzenlemesi önerilmektedir (Yıldırım, Hacıhasanoğlu Aşıl ve Karakurt, 2013). Bu olguda da anneye de psikososyal hemşirelik uygulamaları sunulmuştur.

Şiddet ve istismar; insanlar arasındaki ilişkilerde güç dengesizliğinin olduğu her dönemde karşılaşılan iki durumdur. Başkalarını kontrol altına almak ve isteklerini kabul ettirebilmek için karşı tarafa şiddet ve istismar uygulanabilmektedir. Çocuklar ve engelli bireyler ise şiddet ve istismar durumlarında karşı koyabilme yetilerini tam kazanamadıkları için kolay hedef olmaktadır. Literatürde çoğu ebeveyn ve bakıcının, Covid-19 pandemisinde bu yana çocuklarına çok sık fiziksel cezaya başvuru olup olmadığı sorulduğunda öncekinden daha şiddetli olduklarını kabul ettikleri belirlendi (Cappa ve Jijon, 2021). Çocuklara kötü muameleyi önlemek için zor zamanlarda savunmasız ve kırılabilir ailelere sosyo-ekonomik destek sağlamak için yeni bir halk sağlığı sistemi oluşturmaya ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Lee, Ward, Lee ve Rodriguez, 2021).

Sonuç olarak, engelli çocuklarda hemşirelik bakım sürecinin sistematik ve bütüncül olarak yönetimi ile komplikasyonların önlenmesi ve yaşam kalitesinin artırılması mümkün olabilir. Bu çocuklarda istismar ve ihmalin toplumlarda sağlıklı popülasyona göre daha sık görüldüğü ve pandeminin bu bireyler ve aileleri üzerine psikososyal etkilerinin göz önünde bulundurulması hemşirelik bakımının planlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Akoğlu, G., & Karaaslan, B. T. (2020). COVID-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 99-103.
2. Brykczynski, K. A., Crane, P., Medina, C. K., & Pedraza, D. (2011). Intimate partner violence: Advanced practice nurses clinical stories of success and challenge. *Journal of the American Academy of Nurse Practitioners*, 23(3), 143-152.
3. Cappa, C., & Jijon, I. (2021). COVID-19 and violence against children: A review of early studies. *Child Abuse & Neglect*, 105053.
4. Chung, G., Lanier, P., & Wong, P. Y. J. (2020). Mediating effects of parental stress on harsh parenting and parent-child relationship during coronavirus (COVID-19) pandemic in Singapore. *Journal of Family Violence*, 1-12.
5. Erbaş, N., & Demirel, G. (2016). Kadın sağlığının değerlendirilmesinde bir model: fonksiyonel sağlık örüntüleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2016, 5(2), 84-91.
6. -Erdemir, F., Yılmaz, E., & Gordon, M. (2003). Fonksiyonel sağlık örüntüleri ve klinik karar verme. *Hemşirelik Sınıflama Sistemleri. Başkent Üniversitesi Basın Yayın Halkla İlişkiler Bürosu. Ankara*, 87-93.
7. Hughes, R. B., Lund, E. M., Gabrielli, J., Powers, L. E., & Curry, M. A. (2011). Prevalence of interpersonal violence against community-living adults with disabilities: A literature review. *Rehabilitation Psychology*, 56, 302–319.
8. Hughes, R. B., Robinson-Whelen, S., Raymaker, D., Lund, E. M., Oswald, M., Katz, M., et al. (2019). The relation of abuse to physical and psychological health in adults with developmental disabilities. *Disability and Health Journal*, 12, 227–234.
9. Jones, L., Bellis, M. A., Wood, S., Hughes, K., McCoy, E., Eckley, L., et al. (2012). Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies. *The Lancet*, 380; 899-907.
10. Kaplan, B. , Çalışkan, Z. & Evgin, D. (2020). Türkiye’de çocuk istismar ve ihmaline ilişkin hemşirelik alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9 (2), 135-141 .
11. Lee, S. J., Ward, K. P., Lee, J. Y., & Rodriguez, C. M. (2021). Parental social isolation and child maltreatment risk during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Violence*, 1-12.
12. Lund, E. M. (2020). Interpersonal violence against people with disabilities: Additional concerns and considerations in the COVID-19 pandemic. *Rehabilitation Psychology*, 65(3), 199-205.
13. Pars, H. (2020). COVID-19 Pandemisinde çocuklar ve pediatri hemşiresinin rolleri. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 7(Özel Sayı), 66-75.
14. Shakespeare, T., Ndagire, F., & Seketi, Q. E. (2021). Triple jeopardy: disabled people and the COVID-19 pandemic. *Lancet (London, England)*, 397(10282), 1331–1333.
15. Yurttutan, S., & Altay, N. (2018). Kaynaştırma Eğitimi Alan Çocuklarda Okul Sağlığı Hemşiresinin Rollerini. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 8 (1), 78-84 .
16. Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu Aşlar, R., Karakurt, P. (2013). Engelli çocukların annelerinin ruhsal durumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 20 (3), 200-209 .

SS-14 SAĞLIK HİZMETLERİNDE MOBİNG VE HEMŞİRELİK MESLEĞİNE YANSIMASI

Dr. Öğr. Üyesi Medine Koç¹, Özge Yaman², Dr. Öğr. Üyesi Nevin Günaydın³

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, kocmedine@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hastanesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD. Yüksek Lisans öğrencisi, ozgeymn95@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-0311-9395

³Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, gunaydinnevin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5382-6354

Özet

İş ortamında İsveçli Sosyolog Heinz Leyman tarafından kullanılan mobbing kavramı, ilk kez 1980 yılında kişiler arasında birbirine karşı örgütlenerek saldırıya geçme ve örgüt içinde psikolojik terör uygulama şeklinde hoş olmayan davranışlar sergilemek olarak tanımlanmıştır. Mobbing çalışma ortamlarında sık karşılaşılmaya rağmen, görmezden gelinen bir durumdur. İş ortamında dünya üzerinde hemen her yerde bulunduğu bilinen mobbing, başarısızlık ve performans düşüklüğünün en önemli nedeni olarak gösterilmektedir.

Hastaneler yoğun ve stresli bir iş ortamı olup, yapılan araştırmalar sonucunda nöbetler ve zor çalışma şartlarının mobbingi tetiklediği anlaşılmıştır. Sağlık hizmetlerinde birçok meslek grubunun bir arada bulunarak ekip çalışması gerçekleştirmesi, mobbing yaşanması ihtimalini arttırdığı da bilinmektedir. Sağlık sektöründe çalışanların mobbinge maruz kalması ile ilgili ulusal ve ya uluslararası genel bir veri bulunmamaktadır. Fakat literatürde yıllar içerisinde yapılmış olan çalışmalara göre sağlık çalışanlarının %50'den fazlası gibi ciddi bir oranla mobbinge maruz kaldığı ortaya konulmuştur.

Sağlık ekibi içerisinde sayıca üstün olan hemşirelik mesleği mensupları; meslektaşları, yöneticiler, doktorlar, astları gibi birçok gruptan kişi ile aynı ortamda çalışmakta ve iletişim kurmaktadır. Çok yönlü iletişime açık, stresli, yoğun ve zor çalışma şartları altında çalışan hemşirelerin iş ortamında mobbing yaşama riskinin yüksek olduğu ifade edilmektedir. Hemşirelerin çoğunlukla kadın olması, görev, yetki ve sorumluluklarının net olmaması da mobbinge maruz kalmalarının önemli nedenleri arasındadır. Bunlara rağmen literatürde hemşirelerin yaşadığı mobbing ile ilgili yapılan çalışmalar yetersizdir. Hemşirelerin mobbinge uğramasının azaltılması için, görev tanımlanmasında düzenlemeler yapılmasının bir ihtiyaç olduğu, revize edilmesi gerektiği, ast/üst kavramında ve yöneticilerin de görev tanımlarında düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda mobbingin uygulanmasının önlenmesi, yaşandığında göz ardı edilmemesi ve kabullenilmemesi adına uygun eğitim programları verilmesi gerektiği öngörülmüştür. İçerisinde ruh sağlığı ve hastalıkları alanında uzman hemşirelerin bulunduğu uygun komisyonlar kurularak mobbing durumlarında problem çözücü yaklaşım sağlayıcıların bulunmasının psikolojik şiddeti önleme açısından faydalı olabileceği kanısına varılmıştır.

Bu derleme ile sağlık hizmetlerinde mobbing yaşanması durumunu ve sağlık sisteminin kilometre taşı olan hemşirelik mesleği profesyonellerine yansımalarını literatür ışığında incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Hizmetleri; Mobbing; Hemşirelik; Psikolojik Şiddet

MOBBING IN HEALTH SERVICES AND ITS REFLECTION TO THE NURSING PROFESSION

¹Asst. Prof. Medine Koç¹, Özge Yaman², Asst. Prof. Nevin Günaydın³

¹Asst. Prof., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Science, Public Health Nursing Department, Turkey, aygul.kissal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4570-5031

²Tokat Gaziosmanpaşa University, Department of Public Health Nursing, Master's student, Turkey, ozgeymn95@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-0311-9395

³Asst. Prof., Ordu University, Faculty of Health Science, Psychiatric Nursing Department, Turkey, gunaydinnevin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-5382-6354

Abstract

The concept of mobbing in the workplace was first used by Swedish sociologist Heinz Leyman in 1980. Mobbing is defined as exhibiting unpleasant behaviors in the form of organizing and attacking each other and applying psychological terror within the organization. Although mobbing is frequently encountered in work environments, it is a situation that can be accepted, avoided and often ignored.

While the most striking reason for mobbing is personal ambition, jealousy and envy, organizational reasons are poor management, stressful work environment, monotony and supervisors' disbelief in the existence of mobbing. As a result of the studies, mobbing, which is known to be found almost everywhere in the business environment, is shown as the most important cause of failure and poor performance. There is no national or international general data on the exposure of employees in the health sector to mobbing. However, according to studies conducted in the literature over the years, it has been revealed that more than 50% of healthcare workers are exposed to mobbing at a serious rate.

Hospitals are a busy and stressful work environment, and as a result of research, it has been understood that shifts and difficult working conditions trigger mobbing. It is also known that the teamwork of many occupational groups in health services increases the possibility of mobbing. Nursing professionals who are superior in number in the healthcare team; works and communicates in the same environment with people from many groups such as colleagues, managers, doctors, subordinates.

It is stated that nurses who are open to multi-faceted communication, working under stressful, intense and difficult working conditions have a high risk of experiencing psychological violence in the work environment. The fact that nurses are mostly women, the hierarchical structure is low and complex, and their duties, authorities and responsibilities are not clear are among the important reasons why they are exposed to mobbing. Despite these, very few studies have been conducted on the mobbing experienced by nurses in the literature, and no significant steps have been taken to find a solution.

As a result, it is a situation that has many negative effects on working life and significantly reduces employee performance and success. There is a need to make adjustments in the job definition of nurses and it should be revised, there is a need to make arrangements in the concept of subordinates and superiors, and there is a need for adjustments in the job definitions of managers. At the same time, it has been foreseen that appropriate training programs should be given in order to prevent the practice of mobbing, not to be ignored and accepted when it occurs. It has been concluded that the presence of solution providers in mobbing situations may be beneficial in terms of preventing psychological violence by establishing appropriate commissions including nurses who are experts in the field of mental health and diseases. In this review, the situation of mobbing in health services and its reflections on the nursing profession, which is the milestone of the health system, were examined in the light of the literature.

Keywords: Health Services; Mobbing; Nursing; Psychological Violence

Giriş

İş ortamında İsveçli Sosyolog Heinz Leyman tarafından mobbing kavramı, ilk kez 1980 yılında kullanılmıştır (Demir, Bulucu, Özcan, Yılmaz ve Şen, 2014). Mobbing, “kişiler arasında birbirine karşı örgütlenerek saldırıya geçme ve örgüt içinde psikolojik terör uygulama şeklinde hoş olmayan davranışlar sergilemek” olarak tanımlanmıştır (Demir ve ark, 2014). Türkçe literatüre bakıldığında mobbing kavramı ile ilgili net bir tanımlama bulunmamakta, terminoloji sorunu yaşanmaktadır. Mobbing yerine genellikle işyerinde duygusal şiddet, psikolojik şiddet, işyeri travması, duygusal taciz, yıldırma gibi kavramlar kullanılmaktadır (Güven, Özcan ve Kartal, 2012). Türkçe literatürde mobbing yerine sık kullanılan psikolojik şiddet "Bir işyerinde başarısı, bilgisi ve olumlu tavırları sebebiyle bazı kişilere tehdit oluşturan bir çalışana, bir veya birkaç kişinin çeteleşerek uyguladığı, sistematik ve uzun süreli duygusal eziyet" olarak tarif edilmektedir (Güven, Özcan ve Kartal, 2012).

Mobbing Süreci

Mobbing çalışma ortamlarında sık karşılaşılmaya rağmen kabul edilebilen, ortaya çıkmasından çekinilen ve sıklıkla görmezden gelinen bir durumdur. Brown'a göre (2008) mobbing, doğrudan bireye karşı, uzun süreli, sistemli şekilde uygulanarak, fizyolojik ve psikolojik zararlara neden olabilecek bir davranış bütünüdür. Brown kavramını tanımlamak için üç kriteri esas almıştır (Browne ve Smith, 2008; Olgun, 2013). 'Sıklık', 'süreklilik' ve 'güç farklılıkları' olarak kriterler ele alınmıştır. Araştırmanın sonucunda ise mobbing süresinin, altı ay ile on beş ay arasında olduğu belirlenmiştir. Ciddi etkilerin ortaya çıktığı zaman dilimi ise, yirmi dokuz ay ile kırk altı ay olduğu saptanmıştır. (Browne, 2008; Olgun, 2013)

Leymann davranışın temel yapısına göre toplam 45 farklı mobbing davranış özelliği ile tanımlamıştır. Leymann'a göre bir davranışın mobbing kapsamında değerlendirilebilmesi için; en az bir kez (haftada) gerçekleşmesi, en az 6 aydır devam ediyor olması, sistematik biçimde yapılması, mağdurun durumla baş etmekte yetersiz kalması, mobbinge neden olmaktadır (Leymann 1990).

Ayrıca Leyman, mobbing sürecini aşamalara ayırmış ve beş aşamada incelemiştir. (Leymann, 1990; Çınar, Korkmaz ve Yılmaz, 2016).

- 1- Tanımlama aşaması: Henüz mobbing davranışının olmadığı, sorun olabilecek bir olay yaşanır, ama tepkilerin taciz boyutuna dönüşme olasılığı yüksektir.
- 2- Anlaşmazlık aşaması: İş ortamında oluşan anlaşmazlık durumu, mobbing olarak nitelendirilecek halde değildir. Fakat diğer çalışanların anlaşmazlık sonucunda ortaya çıkan duruma taraf olması ve mağdur bireyin dışlanmasına sebep olur.
- 3- Saldırganlık aşaması: Mobbinge uğrayana karşı sert tutumlar sergilenerek, kötülüklerin yapıldığı dönemdir. Saldırgan davranışlar, psikolojik baskılar, mobbing uygulanmasının harekete geçtiğini göstermektedir.
- 4- Kurumsal güç aşaması: Yönetimin, var olan mobbingi görmek istememesi, durumu olduğundan farklı değerlendirerek, bazen de kışkırtarak işin içine girer ve bu negatif tutumlar döngüsüne, psikolojik şiddete ortak olur.
- 5- İşine son verilme aşaması: Zorunlu istifa veya işten kovulmanın gerçekleştiği aşamadır. Duygusal zorlanmalar sonucu, post-travmatik davranış bozuklukları ve psikosomatik hastalıklar ortaya çıkabilir. Mağdur kişi işten ayrılrsa dahi duygusal taciz baskısından kurtulamaz (Çınar ve ark, 2016; Leymann, 1990).

Mobbing Uygulayan ve Uygulanan Bireylerde Psikolojik Süreç

Mobbing uygulayanların büyük çoğunluğu, amir konumundaki kişilerdir. Çalışmalara göre amirler, kendi eksikliklerinin telafisi için veya buldukları makamı kaybetmekten duydukları korku ve güvensizlik, diğer bireyi alçaltıcı şekilde davranmaya iter ve psikolojik şiddete (mobbinge) başvururlar (Çobanoğlu, 2005; Varghese, Joseph, Vijay, Khakha, Dhandapani, Gigini ve Kaimal, 2021). Mobbing uygulayanların psikolojilerine ilişkin ampirik araştırmalara

göre, başkalarına var olandan daha üstün görünmek isteyen bu kişilerin, iki yüzlü, üstlerine karşı aşırı yalakalı, sahte tavırlı insanlar olduğu görülmüştür. Aynı zamanda mobbing eylemi kompleksli kişilik sorunu olarak kabul görmüştür (Minton ve ark., 2005; Varghese, 2021). Mobbing uygulamadaki amaç, mağdurun özgüvenini zayıflatıp, yoğun stres altına girmesini sağlamaktır. Mobbing uygulayan kişi; saldırgan ve hakaret edici davranışla, mağdur kişinin kendisini tehdit altında hissetmesine ve aşağılanmasına neden olmaktadır. Mobbing (psikolojik şiddet), fiziksel/psikolojik problemlere ve iş tatminsizliğine neden olan, şiddetli bir stres faktörü ve travmatik bir durumdur (Varghese ve ark., 2021).

Mobbinge uğrayan kişi, olumsuz davranışların sebep olduğu psikolojik baskı nedeniyle özgüvenlerini kaybetmekte ve görevlerini tam olarak yerine getirememektedir. Gösterilen saldırganca davranışlar, özel yaşamlarını dahi etkileyen, mağdurların psikolojik ve fizyolojik durumlarına zarar veren bir durumdur. Aynı zamanda işyerinde performans düşüklüğü ortaya çıkaran ve getirdiği ekonomik maliyetler ile örgüte de zarar veren bir durumdur (Çarıkcı ve Yavuz, 2009). Çalışmalar mobbinge maruz kalan bireylerin genellikle, iyi eğitilmiş ve genç yaşlarda olan bireyler olduğunu göstermektedir. Ayrıca, mağdurların merhametli, yüksek duygusal zekâlı yüksek, üretken, dürüst ve adaletli kişiler olduğu belirlenmiştir (Çarıkcı ve ark., 2009; Karakaş ve Okanlı, 2013; Varghese ve ark., 2021).

Sağlık Hizmetlerinde Mobbing ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları

Sağlık çalışanları, iş yerinde mobbing davranışlarına maruz kalmada ciddi olarak riskli meslek grubudur (Çınar 2013). Literatürde yıllar içerisinde yapılmış olan çalışmalara göre sağlık çalışanlarının %50'den fazlası gibi ciddi bir oranla mobbinge maruz kaldığı ortaya konulmuştur (Çınar 2013; Demir ve ark., 2014; Güven ve ark., 2012).

Yapılan araştırmalar sonucunda, nöbetler ve zor çalışma şartlarının mobbingi tetiklediği anlaşılmıştır.

Sağlık ekibi içerisinde sayıca üstün olan hemşirelik mesleği mensupları; meslektaşları, yöneticiler, doktorlar, astları gibi birçok gruptan kişi ile aynı ortamda çalışmakta ve iletişim kurmaktadır (Demir ve ark., 2014; Güven ve ark., 2012). Çok yönlü iletişime açık, stresli, yoğun ve zor çalışma şartları altında çalışan hemşirelerin iş ortamında mobbing yaşama riskinin, yüksek olduğu ifade edilmektedir (Güven ve ark., 2012). Hemşirelerin çoğunlukla kadın olması, görev, yetki ve sorumluluklarının net olmaması da mobbinge maruz kalmalarının önemli nedenleri arasındadır. Bunlara rağmen literatürde hemşirelerin yaşadığı mobbing ile ilgili yapılan çalışma sayısı yetersizdir. Yapılan çalışmaların sonucuna göre hemşireler en çok sorumlu olunmadığı işlerden suçlanılması, başkasını küçümseme, daha sonra ve son olarak sürekli kontrol etme davranışını “mobbing davranışları” olarak ifade etmişlerdir. Bu davranışlara karşı tepkiler ise genelde yorgunluk ve stres, daha sonra iştahsızlık, baş ağrısı gibi fiziksel bozukluklardır (Bahçeci Geçici ve ark., 2011; Demir ve ark., 2014; Güven ve ark., 2012; Çınar ve ark., 2016; Kulakçı, Ayyıldız, Veren, Kalıncı ve Topan 2015). Depresyon ise, mobbingin hemşireler üzerinde en yoğun ortaya çıkardığı etki olduğu ortaya çıkmıştır (Kulakçı, ark., 2015). Bahçeci Geçici ve Sağkal (2011)'ın çalışma sonucuna göre içine kapanmak, sessiz kalmak, kendisini suçlamak yada hiçbir şey yapmamak, hemşirelerin mobbinge karşı en çok verdiği tepkilerdendir (Demir ve ark., 2014; Güven ve ark., 2012; Çınar ve ark., 2016; Kulakçı ve ark., 2015).

Hemşirede Mobbingin Olumsuz Sonuçları

Mesleki olarak yetkin olduğuna ilişkin inancında eksilme, şok, korku, depresyon, yükselen stres seviyesi, fiziksel rahatsızlıklar (migren, kusma vb.), inanmama, suçluluk, benlik saygısında ve, kendini suçlu görme, kendini aciz ve sömürülmüş görme, depresyon, bakımın kalitesinin düşmesi, mesleki sorumlulukları için gereken davranışlardan kaçınma ve tükenmişlik düzeyinde artma, cinsel rahatsızlıklar, kişilerarası ilişkilerde bozulma, verimliliğinin azalması, verimliliğin düşmesi, iş doyumunu yitirme, işe gelmeme ve istifa gibi sonuçlarla

karşılaşmıştır (Konttila, Kähkönen ve Tuomikoski, 2020; Varghase ve ark., 2021; Demir ve ark., 2014; Güven ve ark., 2012; Çınar ve ark., 2016; Kulakçı ve ark., 2015).

Sonuç

Sonuç olarak çalışanın başarısını ve performansını önemli ölçüde düşüren, özel hayatına ve çalışma hayatına pek çok olumsuz etkisi bulunan bir durumdur. Hemşirelerin görev tanımlanmasında düzenlemeler yapılmasının bir ihtiyaç olduğu ve revize edilmesi gerektiği, ast ve üst kavramında düzenlemelere gidilmesi ve yöneticilerin de görev tanımlarında düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı zamanda mobbingin uygulanmasının önlenmesi, yaşandığında göz ardı edilmemesi ve kabullenilmemesi adına uygun eğitim programları verilmesi gerektiği öngörülmüştür. İçerisinde ruh sağlığı ve hastalıkları alanında uzman hemşirelerin bulunduğu uygun komisyonlar kurularak mobbing durumlarında çözücü yaklaşım sağlayıcıların bulunmasının psikolojik şiddeti önleme açısından faydalı olabileceği kanısına varılmıştır.

Hemşirelik mesleği mensuplarına uygulanan mobbing ile ilgili güncel tanımlayıcı çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

1. Bahçeci Geçici, N. Sağkal, T. (2011). Ödemiş'te Çalışan Hemşirelerin Mobbinge Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 4 (1), 53-62.
2. Browne, M. N. Smith, M. A. (2008). Mobbing In The Workplace: The Latest Illustration Of Pervasive Individualism In American Law. Employee Rights And Employment Policy Journal, 12(1), 131-161.
3. Çarıkçı, İ. H. ve Yavuz, H. (2009). Çalışanlarda Mobbing (psikolojik şiddet) Algısını Etkileyen Faktörler: SDÜ Tıp Fakültesi Üzerine Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(10),47-62.
4. Çınar, H. G. Korkmaz, A. Ç. Yılmaz, D. (2016). Hemşirelerde Mobbing. 3rd World Conference on Health Sciences, 2(2):89-93.
5. Çobanoğlu, Ş.(2005). Mobbing-İşyerinde Duygusal Saldırı ve Mücadele Yöntemleri. Timaş
6. Demir, G. Bulucu, G. D. Özcan, A. Yılmaz, D. Şen, H. (2014). Hemşirelerin Mobbinge Uğrama Durumlarının Belirlenmesi. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 4(1): 1-5.
7. Güven, Ş. D. Özcan, A. Kartal, B. (2012). Nevşehir il Merkezinde Kamuya bağlı Sağlık Kuruluşlarında Çalışan Ebe ve Hemşirelerin Mobbinge Uğrama Durumları. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3), 117-23.
8. Karakaş, S. A. ve Okanlı, A. (2013). Hemşirelik Ve Mobbing . Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2 (4) , 562-576.
9. Konttila, J. Kähkönen, O. and Tuomikoski, A. M. (2020). Nurses' experiences of workplace violence in psychiatric nursing: a qualitative review protocol. JBI Evidence Synthesis, 18(9), 2025–2030.
10. Kulakçı, H. Ayyıldız, T. Veren, F. Kalıncı, N. Topan, A. (2015). Zonguldak il merkezi kamu hastaneleri'nde çalışan ebe ve hemşirelerin mobbing ve tükenmişlik düzeylerinin ve bunları etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 12 (2),133-141.
11. Leymann, H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplace. Violence and Victims, 5(1),119-126.

12. Minton, S. J. Minton, P. (2004). The Application of Certain Phenomenological/ Existential Perspectives in Understanding the Bully-Victim Cycle. *Existential Analysis Journal of the Society for Existential Analysis*, 15 (2), 230-242.
13. Olgun H, Polatöz Z, Karaca A, Çiftçi S, Öztürk H, Özorhan EY, ve ark. Öğrencilerin mobbing hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2013; 2(4): 431- 42.
14. Varghese. A, Joseph, J. Vijay, V. R. Khakha, D. C. Dhandapani, M. Gigini, G. and Kaimal, R. (2021). Prevalence and determinants of workplace violence among nurses in the South-East Asian and Western Pacific Regions: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Clinical Nursing*, 0(1), 1-22.

SS-20 COVID 19'DA ŞİDDET VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET İLE İLGİLİ YAYINLARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

¹Gizem ÇITAK, ²Bahtışen KARTAL

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Tokat/Türkiye

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
Tokat/Türkiye

Özet

Giriş: Bibliyometrik analiz ile yayınların belirli özellikleri incelenerek, bilimsel katkılarına ilişkin çeşitli veriler elde edilmesi mümkündür.

Amaç: Bu araştırma, Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili yayınların bibliyometrik profilinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma 2020-2021 tarihinde "SCOPUS" veri tabanında, adında "şiddet" veya "kadına yönelik şiddet" kelimeleri olan dergilerde, yayının başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde "Covid 19" aranacak şekilde tarama yapılmıştır. Analize araştırma makaleleri ve derlemeler dahil edilmiştir. Analiz için tablolar ve grafikler kullanılmıştır.

Bulgular: Tarama sonucunda 1034 yayına ulaşılmıştır. Araştırmaya, yayınların %85,3'ünü (n=882) oluşturan araştırma makaleleri ile %14,7'sini (n=152) derleme makaleleri dahil edilmiştir. İlgili tarama sonucunda, en çok yayın yapılan derginin, International Journal Of Environmental Research And Public Health ile Journal Of Family Violence olduğu belirlenmiştir. İlgili ilk beş dergide Covid-19'da şiddet ile ilgili en çok yayın yapan kişinin Piquero, A.R. (n=5), en çok yayın yapan üniversitenin/kurumun Toronto Üniversitesi (n=24) olduğu görülmüştür. En çok yayın yapan ülkeler arasında Birleşmiş Milletler (n=369) ilk sırada, İngiltere (n=138) ile ikinci sırada yer almıştır. En fazla sponsorluk sağlayan kurumun National Institutes of Health (n=30) olduğu belirlenmiştir. Türkiye 14 yayın ile ilk 10'a girememiştir.

Sonuç: Bu çalışmanın, kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili uluslararası dergilerde yayın yapmayı düşünen araştırmacılara, dergi seçimi, anahtar kelime seçimi, yazar ve ülke iş birliği, fon sağlayan kurumlar gibi konularda yol gösterici olacağı ön görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik, Analiz, Covid-19, Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF PUBLICATIONS ON VIOLENCE AND VIOLENCE AGAINST WOMEN IN COVID 19

¹Gizem ÇITAK, ²Bahtışen KARTAL

¹Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Midwifery,
Tokat/Turkey

²Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing,
Tokat/Turkey

Abstract

Introduction: It is possible to obtain various data on scientific contributions by examining certain features of publications with bibliometric analysis.

Aim: This research was conducted to determine the bibliometric profile of publications on violence against women/violence in Covid 19.

Materials and Methods: The research was searched for "Covid 19" in the title, summary or keywords of the publication in the "SCOPUS" database in 2020-2021, in the journals with the words "violence" or "violence against women" in their names. Research articles and reviews were included in the analysis. Tables and graphs were used for analysis.

Results: As a result of the search, 1034 publications were found. Research articles constituting 85.3% (n=882) of the publications and review articles 14.7% (n=152) were included in the study. As a result of the related search, it was determined that the most published journals were the International Journal of Environmental Research and Public Health and the Journal of Family Violence. In the top five related journals, the person who published the most on violence in Covid-19 was Piquero, A.R. (n=5), it was seen that the university/institution that published the most was the University of Toronto (n=24). Among the countries that broadcast the most, the United Nations (n=369) took the first place, and the United Kingdom (n=138) took the second place. It was determined that the institution that provided the most sponsorship was the National Institutes of Health (n=30). Turkey could not enter the top 10 with 14 publications.

Conclusion: It is foreseen that this study will guide researchers who are considering publishing in international journals on violence against women, on issues such as journal selection, keyword selection, author and country cooperation, funding institutions.

Keywords: Bibliometrics, Analysis, Covid-19, Violence, Violence Against Women.

GİRİŞ

Kavram olarak bibliyometri, bilgi paylaşım araçlarından kitap, dergi ve makalelerin matematiksel ve istatistiksel tekniklerle incelenmesi olarak ifade edilmektedir.^{1,2} Bibliyometrik analiz ise bilimsel amaçlı yayımların, konu, yayımlandığı dergi, yazar sayısı, yayın bilgisi gibi özelliklerinin nicel olarak analizinin yapılması (Al ve Tonta, 2004; Yalçın, 2010; Ulu ve Akdağ, 2015; Yılmaz, 2017) şeklinde tanımlanmaktadır.^{3,4,5,6} Bibliyometrik araştırmalar, belgelerin ya da yayımların içeriklerinin belirli özelliklerinin analiz edilmesi ve bilimsel iletişime ilişkin çeşitli bulguların elde edilmesi esasına dayanmaktadır (Al ve Coştur, 2007). Bibliyometrik analiz; yayımların tarihsel süreci, yayın türü, konu alanları, yazar ve kurum bilgileri, yayımlandıkları dergiler ve bunların etki faktörü, atıf sayısı gibi metrikleri içermektedir.

Amaç

Bu araştırma, kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili yayınların bibliyometrik profilinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

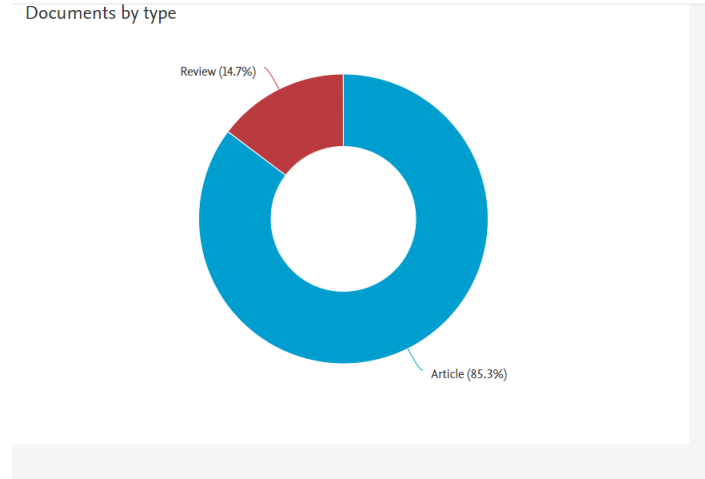
- Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan uluslararası dergiler hangileridir?
- Yayın yapan bu dergilerin özellikleri (Etki faktörü, SNIP, SJR vb) nelerdir?
- Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan yazarlar kimlerdir?
- Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan üniversiteler hangileridir?
- Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan ülkeler hangileridir?
- Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok sponsor olan kurumlar hangileridir?

Gereç ve Yöntem

Araştırma 2020-2021 tarihinde “SCOPUS” veri tabanında, adında “şiddet” veya “kadına yönelik şiddet” kelimeleri olan dergilerde, yayının başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde “Covid 19” aranacak şekilde tarama yapılmıştır. Analize araştırma makaleleri ve derlemeler dahil edilmiştir. Analiz için tablolar ve grafikler kullanılmıştır. Veri tabanına Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Kütüphanesi abone olunan online veri tabanlarından ‘SCOPUS’ web sayfasından ulaşılmıştır.

Bulgular

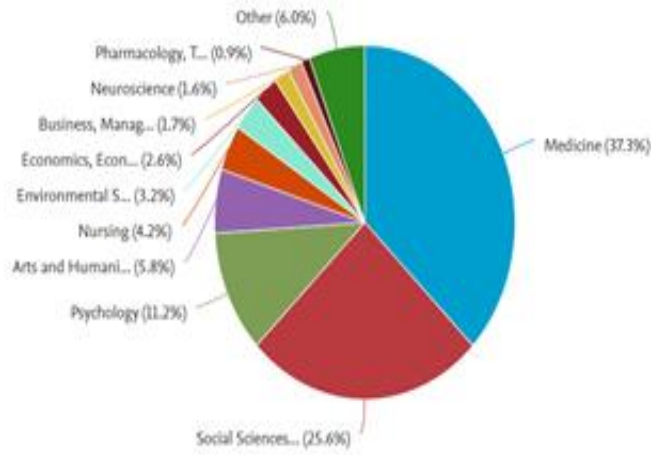
Bibliyografik bir veri tabanı olan SCOPUS’ da; Tarama sonucunda 1034 yayına ulaşılmıştır. Araştırmaya, yayınların %85,3’ünü (n=882) oluşturan araştırma makaleleri ile %14,7’sini (n=152) derleme makaleler değerlendirmeye alınmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili doküman sayısı

Covid 19’da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en fazla yayın yapılan konu alanında ilk sırada tıp (%37.3) ile sosyal bilimler (25.6) olarak belirlenmiş olup; bunları takiben psikoloji, farmakoloji, hemşirelik gibi konular da yer almaktadır (Şekil 2).

Documents by subject area

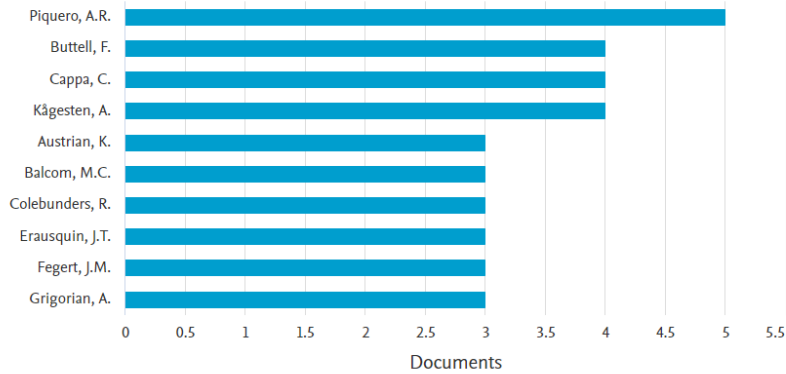

Şekil 2. Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili Yayın Yapılan Dergilerde Konu Sıralaması

Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en fazla yayın yapılan derginin, International Journal Of Environmental Research And Public Health ile Journal Of Family Violence olduğu belirlenmiştir. İlgili ilk beş dergide Covid-19'da şiddet ile ilgili en çok yayın yapan kişinin Piquero, A.R. (n=5) olduğu görülmüştür (Şekil 3).

Documents by author

Compare the document counts for up to 15 authors.

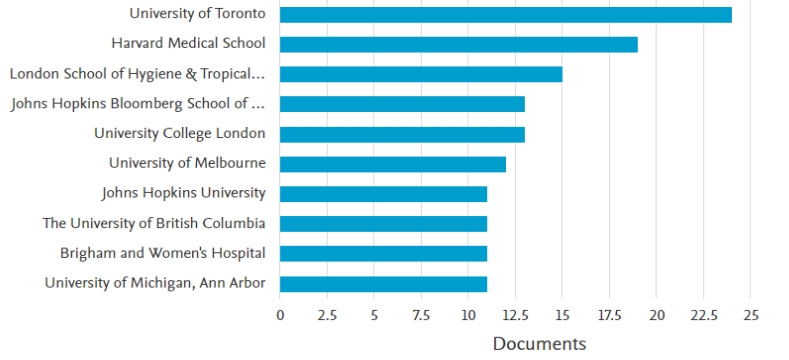

Şekil 3. Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet konularında en fazla yayın yapan kişiler

Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan üniversitenin/kurumun Toronto Üniversitesi (n=24) olduğu görülmüştür (Şekil 4). En çok yayın yapan ülkeler arasında Birleşmiş Milletler (n=369) ilk sırada, İngiltere (n=138) ile ikinci sırada yer almıştır (Şekil 5). Türkiye yayın sıralamasına girememiştir.

Documents by affiliation

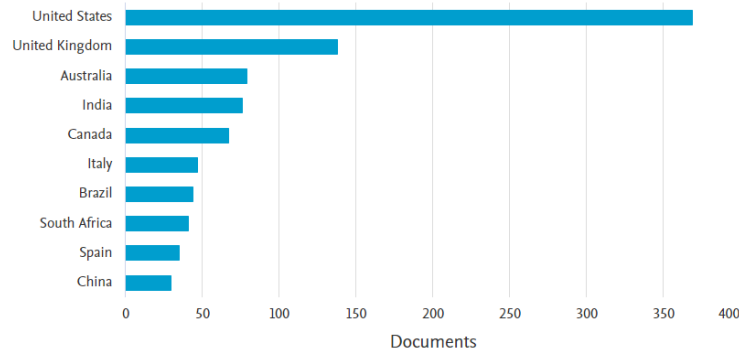
Compare the document counts for up to 15 affiliations.

Şekil 4. Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan kurumlar

Documents by country or territory

Compare the document counts for up to 15 countries/territories.

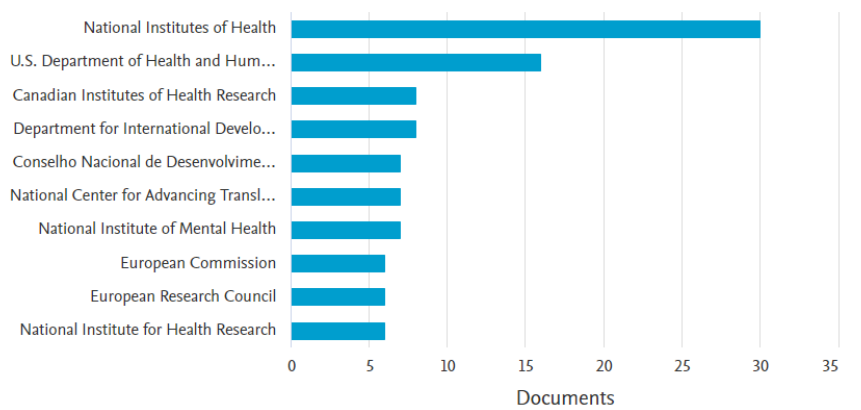

Şekil 5. Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en çok yayın yapan ülkeler

Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en fazla sponsorluk sağlayan kurumun National Institutes of Health (n=30) olduğu belirlenmiştir (Şekil 6).

Documents by funding sponsor

Compare the document counts for up to 15 funding sponsors.

Şekil 6. Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili en fazla sponsorluk sağlayan kurumlar

Yapılan değerlendirmelere göre Covid 19'da kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili uluslararası yayın yapmayı düşünen araştırmacılara, dergi seçimi, anahtar kelime seçimi, yazar ve ülke iş birliği, fon sağlayan kurumlar gibi konularda yol gösterici olacağı ön görülmektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddet/şiddet ile ilgili uluslararası çalışmaların arttırılması da ülke olarak önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

1. Diodato, V. P. (1994). Dictionary of Bibliometrics. Portland: The Hawthorne Press. Erişim adresi: <https://www.crcpress.com/DictionaryofBibliometrics/DiodatoGellatly/p/book/9781560248521> Erişim Tarihi: 10.11.2021
2. Evren, S. ve Kozak, N. (2012). Türkiye'de 2000- 2010 yılları arasında yayınlanan turizm konulu makalelerin bibliyometrik analizi. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresinde sunulan bildiri, Antalya, 250-266. Erişim adresi: http://www.anatoliajournal.com/kongre_arsivi/1isansustu/2016/2012sunum.pdf.
3. Al, U. ve Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi kütüphanecilik bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. Bilgi Dünyası, 5(1), 19- 47. Erişim adresi: http://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publicati_ons/citationanalysis.pdf.
4. Yalçın, H. (2010). Millî Folklor Dergisi'nin bibliyometrik profili (2007-2009). Millî Folklor 85, 205-211. Erişim adresi: <http://www.millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=85&Sayfa=202>.
5. Ulu, S. ve Akdağ, M. (2015). Dergilerde yayınlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili: Selçuk iletişim örneği. Selçuk İletişim, 9(1), 5-21. Erişim adresi: <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/12034>.
6. Yılmaz, G. (2017). Restoranlarda bahşiş ile ilgili yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 14 (2), 65-79. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/articlefile/335844>

SS-21 AKRAN ZORBALIĞI İLE İLGİLİ YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN YAPISAL İNCELEMESİ

Prof. Dr. Mehmet KARATAŞ¹ Ayşe ÜNALMIŞ²

¹Prof. Dr., Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi, mehmet.karatas5860@ gmail.com

²Doktora Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
ayseunalmis2020@ gmail.com, Orcid No: 0000-0001-8508-831X

ÖZET

Akran zorbalığının, günümüzde çocuklar ve gençler arasında yaygınlaşan önemli bir sorun olduğu bilinmektedir. Akran zorbalığı konusunu çeşitli açılardan ele alan birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı gün geçtikçe artan akran zorbalığına yönelik 2000-2021 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin yapısal ve yöntemsel açıdan incelenmesidir. Çalışmada araştırılan olay ya da olgular hakkında bilgiler içeren dokümanların ayrıntılı biçimde analiz edilmesine dayanan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Akran zorbalığı konularını içeren Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde "eğitim ve öğretim" konusu filtrelenerek yapılmış 60 teze ulaşılmıştır. Bu tezler yayın yılı, yayımlandığı üniversite, yayımlandığı enstitü, yayımlandığı anabilim dalı, yayın türü, araştırma yöntemleri, araştırma modelleri, örneklem türü, evren/örneklem/ çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri bakımından incelenmiştir. Bu ölçütler için frekans analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda 2018-2021 yılları arasında akran zorbalığı ilgili yapılan tezlerin sayısının önceki yıllara göre artış gösterdiği görülmüştür. Akran zorbalığı konulu lisansüstü tez çalışmalarının çoğunlukla devlet üniversitelerinin eğitim bilimleri enstitülerinde ve eğitim bilimleri anabilim dalında, yüksek lisans düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde bulunan bu tezlerde daha çok nicel araştırma yaklaşımı ve ilişki tarama deseni kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan evren/örneklem/çalışma grubu açısından incelendiğinde tezlerin daha çok basit seçkisiz yöntem ve seçkisiz olmayan örneklemelerden amaçsal örnekleme yöntemleriyle çalışıldığı ve örneklem grubunun ortaöğretim öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Yapılan bu lisansüstü tezlerde veri toplama aracı olarak çoğunlukla ölçeklerin kullanıldığı ve verilerin analizinde SPSS paket programından yararlanılarak ANOVA/ Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, akran zorbalığı, lisansüstü tez

GİRİŞ

Akran zorbalığı, genel olarak, eşit olmayan fiziksel, psikolojik veya sosyal güce sahip bir ya da daha fazla çocuğun kasıtlı, düşmanca ve tekrarlayan istismarcı davranışları, karşı koyamayan ve savunamayan çocuğa fiziksel ve/veya duygusal zarar verme olarak tanımlanır. Akranlara karşı günlük olarak genişleyen taciz edici davranışlar yelpazesi, en yaygın olarak aşağıdakileri içerir (Olweus,2003):

a. Diğerine zarar verme potansiyeli olan herhangi bir fiziksel eylemi (itme, çekme, çimdikleme, tokat atma, yumruklama) içeren fiziksel zorbalık

b. Sözlü zorbalık, yani psikolojik zarar vermek için kasıtlı kelimelerin kullanılması (bağırarak, hakaret etmek, isim takmak, tehdit ederek korkuya neden olmak)

Akran zorbalığı statüleri zorba, kurban, zorba kurban, nötr olmak dört grupta incelenmektedir. "Zorba" kendisinden fiziksel ya da psikolojik olarak zayıf olan akranlarını kasıtlı rahatsız eden öğrenci, "kurban"; kendilerinden daha güçlü öğrencilerin zorbalığına maruz kalan öğrenci, "zorba-kurban"; hem zorbalık yapan, hem de zorbalığa uğrayan öğrenci, "nötr (izleyici)"; ne zorbalık yapan, ne de zorbalığa maruz kalan normal akranlardır (Pişkin, 2002).

Araştırmalar bu dört grubun zorbalık eyleminden çeşitli şekillerde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Kurban durumundaki çocukların anksiyete ve depresyon (Slee, 1995b; Due vd., 2005) yalnızlık, değersizlik, çaresizlik, içe yönelen öfke, kaygı gibi duyguları hissettiklerini (Slee, 1995; Atik ve Kemer, 2008) akademik başarı düşüklüğü, okula gitmek istememe gibi sorunlar yaşadıklarını göstermiştir (Gökler, 2009; Atik, 2006). Çalışmalar zorbalık yapanların da öfke, saldırganlık, kurallara uymama, okuldan kaçma gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya kaldıklarını ortaya koymuştur (Camodeca, Goossens, Meerum Terwogt ve Schuengel, 2002; Jacobs, 2008;).

Böylesine olumsuz sonuçları olabilecek zorbalık ile mücadele edebilmek için bu kavramın ne olduğunu ve ortaya çıkmasına nelerin sebep olduğunun belirlenmesi önemlidir. Bu bağlamda akran zorbalığı ile ilgili akademik çalışmaların incelenerek, bu çalışmalarda zorbalığın incelenmeyen yönlerinin tespiti yeni çalışmalara ışık tutacaktır. Akran zorbalığıyla ilgili yapılan mevcut çalışmalarda kullanılan yöntemler, araştırma desenleri, evren örneklemin hangi gruplardan oluştuğu, örneklem çeşitleri, veri toplama araçları, veri analizinin tespit edilmesi sonra yapılacak çalışmalarda daha az kullanılan yöntemler, desenler, örneklem türleri, veri toplama araçları, veri analiz tekniklerinin işe koşulmasını sağlayarak araştırmaların çeşitlenmesine katkıda bulunacaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden yazılı belgelerin içeriğini sistematik ve titizlikle analiz etmek için kullanılan doküman analizi ile yürütülmüştür.

Çalışma Evreni

Bu çalışmanın evreni akran zorbalığı kavramını içeren Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde yayınlanmış lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinde akran zorbalığı kavramını içeren 139 lisansüstü tez çalışmasından "eğitim ve öğretim" konulu olanlar filtrelenerek kalan 60 tez incelenmiştir. 139 lisansüstü tez çalışması içerisinde "eğitim ve öğretim" konusundan başka "psikoloji", "psikiyatri", "sosyal hizmetler", "adli tıp", "spor", "çocuk sağlığı ve hastalıkları", "işletme", "hemşirelik", "aile hekimliği" konu filtreleri yer almaktadır. Bu çalışmada incelenen tezlerin 59'u YÖK Ulusal Tez Merkezi internet sayfasında yayınlı iken 1 tanesinin özet bilgileri bulunmaktadır

Verilerin kodlanması ve analizi

Çalışma verileri YÖK Ulusal Tez Merkezi sayfasından edinilmiştir. Anahtar kelimeler olarak "akran zorbalığı", "akran zorbalığına", "akran zorbalığının" kullanılmıştır. Anahtar kelimelerin

akran zorbalığı kavramına ekler getirilerek oluşturulması ile ulaşılan tez sayısının artırılması amaçlanmıştır. Taranan tezlerin konu filtresi olarak "Eğitim ve Öğretim" belirlenmiştir.

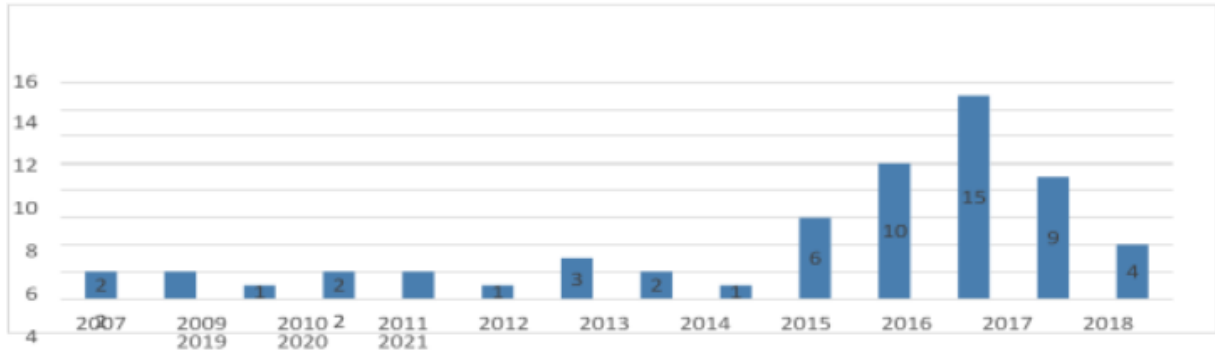
Çalışmada incelenecek 60 lisansüstü tez bir form oluşturularak, yayın yılı, yayınlandığı üniversite, yayınlandığı enstitü, yayınlandığı anabilim dalı, yayın türü, araştırma yöntemleri, araştırma modelleri, örneklem türü, evren/örneklem/ çalışma grubu tanımlaması, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri bakımından incelenmiştir. Bu ölçütler için frekans analizi yapılarak frekanslar belirlenmiştir. Elde edilen veriler frekans ve grafik tabloları biçiminde gösterilmiştir.

BULGULAR

Çalışmada akran zorbalığı ile ilgili YÖK Ulusal Tez Merkezinde yayınlanmış lisansüstü tezler incelenmiştir.

Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı Grafik 1’de belirtilmiştir.

Grafik 1. Yıllara göre yazılmış tez sayıları

Akran zorbalığı ile ilgili yazılan tezler incelendiğinde en fazla tezin 2019 yılında yazıldığı görülmüştür. Bundan sonra sırasıyla 10 tez ile 2018, 9 tez ile 2020 yılı gelmektedir. Grafik 1 incelendiğinde son 5 yılda akran zorbalığı ile ilgili yazılan tezlerin sayısının arttığı görülmektedir.

Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin 36 farklı üniversitede yürütüldüğü tespit edilmiştir. Üniversitelerin 28 tanesi devlet, 8 tanesi vakıf üniversitesidir. Devlet üniversitelerinde 51, vakıf üniversitelerinde toplam 9 tez çalışması yapılmıştır. Akran zorbalığı konulu yazılmış lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversiteler ve tez sayıları Tablo 1’de gösterilmiştir.

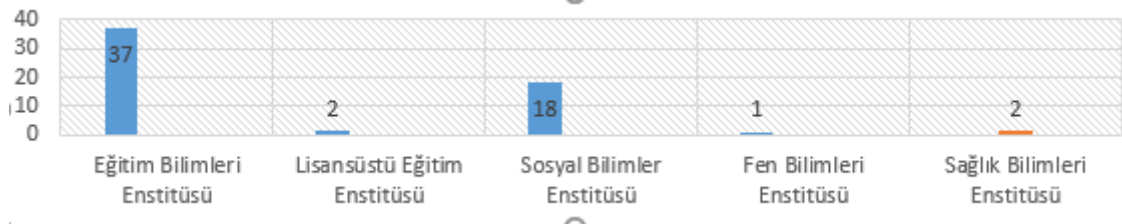
Tablo 1. Üniversitelere göre yazılan tez sayıları

Üniversite	Çalışma sayısı
Ankara Üniversitesi	4
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1
Atatürk Üniversitesi	6
Bahçeşehir Üniversitesi	1
Balıkesir Üniversitesi	1
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1
Çukurova Üniversitesi	2
Düzce Üniversitesi	1
Ege Üniversitesi	1
Gazi Üniversitesi	4
Gaziantep Üniversitesi	2
Hacettepe Üniversitesi	3
İnönü Üniversitesi	3
İstanbul Üniversitesi	2
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	1
Kafkas Üniversitesi	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1
Kastamonu Üniversitesi	1
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1
Maltepe Üniversitesi	2
Marmara Üniversitesi	4
Mersin Üniversitesi	1
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	1
Nişantaşı Üniversitesi	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1
Sakarya Üniversitesi	2
Selçuk Üniversitesi	2
Sinop Üniversitesi	1
Toros Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	1
Üsküdar Üniversitesi	1
Uludağ Üniversitesi	1

Tablo 1 incelendiğinde akran zorbalığı ile ilgili yazılan tezlerin en fazla 6 tez ile Atatürk Üniversitesi'nde bulunduğu görülmektedir. Atatürk Üniversitesi'ni 4'er tez ile Gazi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi takip etmektedir.

Akran zorbalığı ile ilgili incelenen tezlerin enstitülere göre dağılımı ise Grafik 2'de gösterilmiştir.

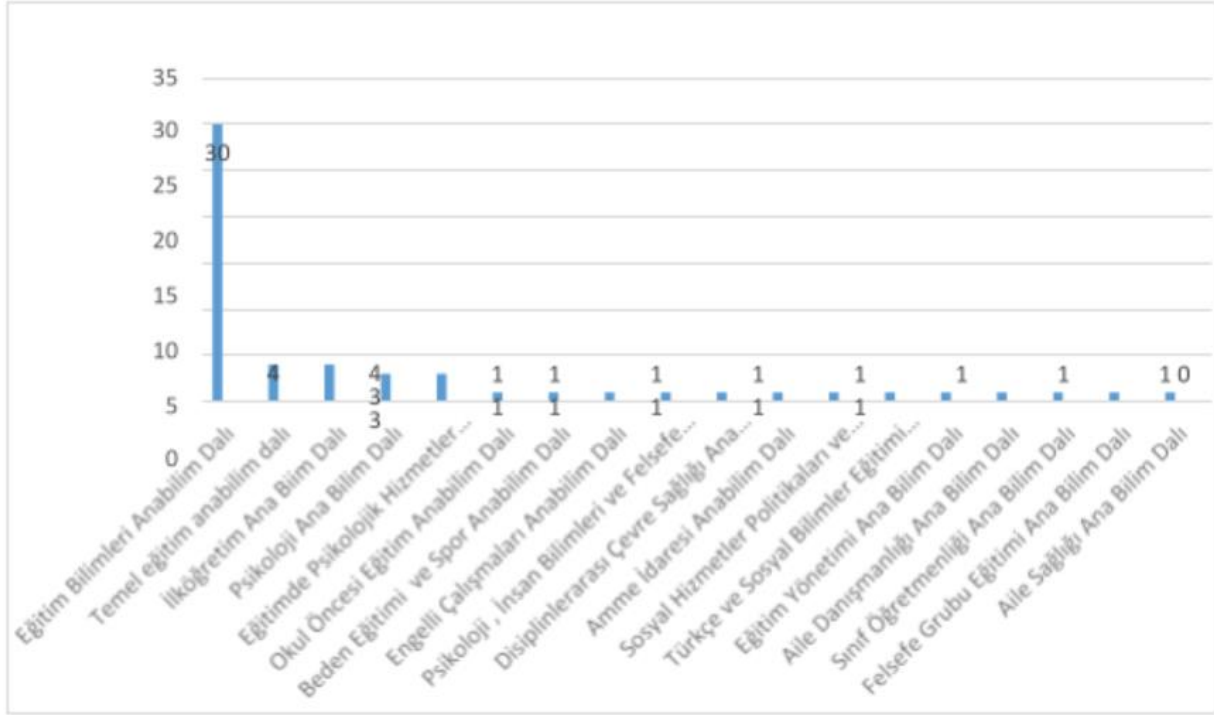
Grafik 2. Enstitü türlerine göre tez sayıları

Grafik 2'ye bakıldığında 60 lisansüstü tezin 37'si Eğitim Bilimleri, 18'i Sosyal Bilimler, 2'ser tanesi Lisansüstü Eğitim ve Sağlık Bilimleri, 1 tanesinin Fen Bilimleri Enstitüsünde hazırlandığı belirlenmiştir.

Akran zorbalığı ile ilgili incelenen lisansüstü tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı ise Grafik 3'te gösterilmiştir.

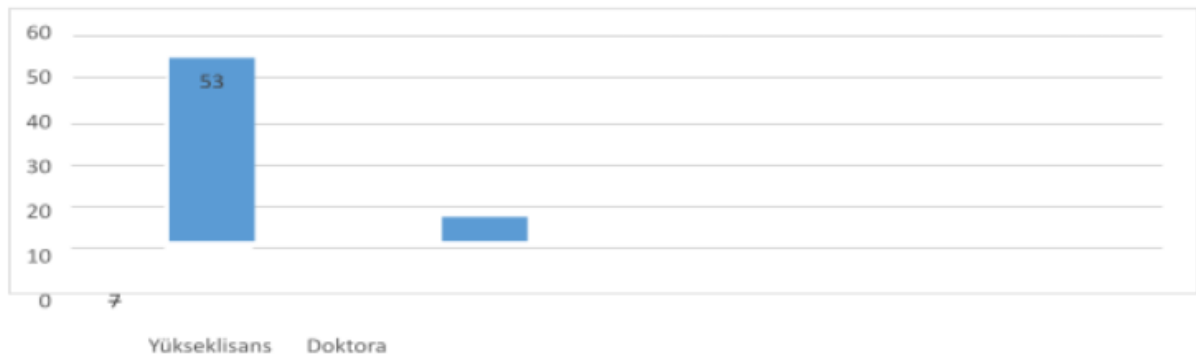
Grafik 3 Tezlerin Ana Bilim Dallarına Dağılımı

Grafik 3 incelendiğinde 60 lisansüstü tezin 30 tanesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, 4'er tanesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, İlköğretim Ana Bilim Dalı, 3'er tanesi Psikoloji Ana Bilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, diğer ana bilim dallarında 1'er tanesinin çalışıldığı görülmektedir.

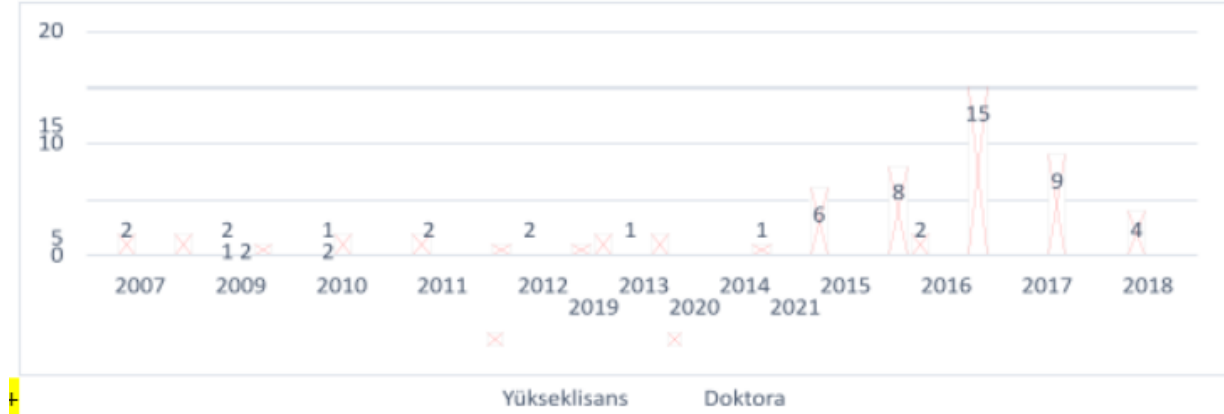
Enstitülerde yapılmış lisansüstü tezler doktora ve yüksek lisans olmak üzere 2 türde incelenerek lisansüstü tez türleri ve sayıları Grafik 4'te gösterilmiştir.

Grafik 4. Lisansüstü tezlerin türlerine göre dağılımı

İncelenen lisansüstü 60 tezin 53'ü yüksek lisans, 7'si doktora tezidir. Lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları Grafik 5'te gösterilmiştir.

Grafik 5. Lisansüstü tez türlerinin yıllara göre dağılımı

Lisansüstü tez türlerinin yıllara göre dağılımına ilişkin verilere göre akran zorbalığı ile ilgili

2014, 2015, 2018 yıllarında hem doktora hem de yüksek lisans tezleri yapılmıştır. 2007 yılında ise sadece doktora tezleri yapılmıştır. 2014 yılında yapılan doktora tez sayısı yüksek lisans tez sayısından fazladır.

Lisansüstü tez çalışmaları kullanılan yöntemler açısından nicel, nitel, karma olarak üç kategoride incelenmiştir. Tezlere ait bulgular Grafik 6'da gösterilmiştir.

Grafik 6. Yöntem türüne göre yapılmış lisansüstü tezlerin dağılımı

Akran zorbalığı ile ilgili lisansüstü tezlerin yöntemleri incelendiğinde çoğunlukla nicel yöntem kullanılarak yazıldığı görülmektedir. Bu tezlerden 46 tanesi nicel yöntemle, 7 tanesi nitel yöntemle yürütülmüştür. 7 çalışmada ise hem nitel hem nicel araştırma desenlerin kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır.

İncelenen lisansüstü tezler yöntem türlerinin yanı sıra; nitel çalışmalar durum, eylem araştırması modellerine göre; nicel çalışmalar ilişkisel (korelasyonel), tarama, deneysel, betimsel modellerine göre; karma çalışmalar açıklayıcı, yakınsayan paralel desen modellerine göre sınıflandırılarak incelenerek çalışma modellerinin dağılımı Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Yöntem türlerine göre araştırma modelleri

Yöntem Türleri	Araştırma modelleri	Çalışma sayısı
Nicel	<i>İlişkisel (korelasyonel) Tarama</i>	23
	<i>Tarama</i>	7
	<i>Deneyisel</i>	5
	<i>Betimsel</i>	6
	<i>Belirtilmemiş</i>	5
	Toplam	46
Nitel	<i>Durum çalışması</i>	3
	<i>Eylem araştırması</i>	1
	<i>Belirtilmemiş</i>	3
	Toplam	7
Karma	<i>Açıklayıcı</i>	2
	<i>Yakınsayan paralel desen</i>	1
	<i>Belirtilmemiş</i>	4
	Toplam	7

Tablo 2 incelendiğinde 46 nicel çalışmanın 23 tanesinde ilişkisel (korelasyonel) model, 7 tanesinde tarama modeli, 5 tanesinde deneysel model, 6 tanesinin betimsel model kullanıldığı görülmüştür. 7 nitel çalışmanın 3 tanesi durum çalışması, 1 tanesinin eylem araştırması modeli kullanıldığı belirlenmiştir. 60 lisansüstü tez çalışması içerisinde karma yöntem kullanılan 7 çalışmadan 2 tanesinde açıklayıcı desen, 1 tanesinde yakınsayan paralel desen kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmada lisansüstü tezlerde kullanılan örnekleme türleri basit rastgele, amaçlı, tabakalı, küme, kolayda, uygun, maksimum, kotalı örnekleme yöntemleri olarak incelenmiştir. İncelenen lisansüstü tezlerin 16'sında örnekleme türleri ile ilgili bir bilgi yer almamaktadır. 44 çalışmada kullanılan örnekleme türlerine ilişkin sonuçlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

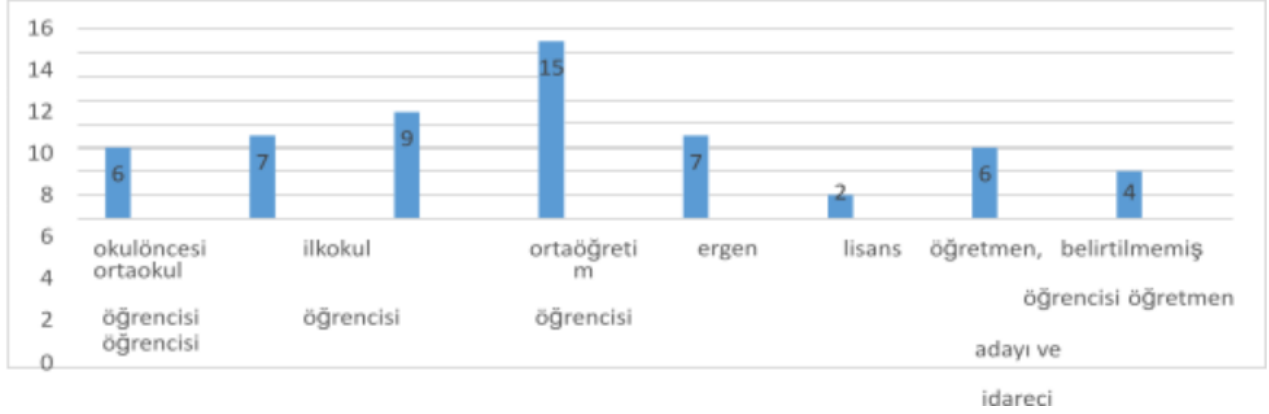
Tablo 3. Örnekleme türlerine göre çalışma sayısı

Örnekleme türü	Çalışma sayısı
Amaçlı	11
Basit rastgele	12
Kolayda	5
Küme	3
Kota	1
Maksimum	2
Tabakalı	6
Uygun	4
Toplam	44

Akran zorbalığı ile ilgili tez çalışmalarında en fazla basit rastgele ve amaçlı örnekleme kullanılmıştır. 6 çalışmada tabakalı, 5 çalışmada kolayda, 4 çalışmada uygun, 3 çalışmada küme, 2 çalışmada maksimum, 1 çalışmada kota örnekleme yöntemi kullanılarak örneklem belirlenmiştir.

Akran zorbalığı ile ilgili lisansüstü tezler örneklem ve evren, çalışma grubu, bakımından incelenerek örneklem ya da evren, çalışma grubu, okul öncesi öğrencisi, ilkökul öğrencisi, ortaokul öğrencisi, ortaöğretim öğrencisi, ergen, lisans öğrencisi ve öğretmen, öğretmen adayı ve yönetici olarak 7 kategoriye ayrılmıştır. Kategorilerde kaç çalışma olduğu Grafik 7'de gösterilmiştir.

Grafik 7. Örneklem/ Evren, Çalışma Grubu kategorilerine göre yapılmış tez sayıları

Grafik 7'ye göre 60 lisansüstü tezde çoğunlukla ortaöğretim öğrencileri ile çalışılmıştır. 9 çalışmada ortaokul öğrencisi, 7 çalışmada ilkokul öğrencisi ve ergen, 6 çalışmada okul öncesi öğrencisi ve öğretmen, öğretmen adayı, idareci, 2 çalışmada lisans öğrencileri ile çalışılmıştır. 4 çalışmanın çalışma grubu net ifade edilmemiştir.

Tablo 4. Tezlerde Kullanılmış Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları	Kullanılan Çalışma Sayısı
Ölçek	43
Görüşme	8
Anket	6
Toplam	57
Anket+ Ölçek	1
Görüşme+ Ölçek	1
Ölçek+ Gözlem+ Görüşme	1
Toplam	60

Tablo 4'e göre 57 çalışmada bir ölçme aracı kullanılmış, 2 çalışmada iki, 1 çalışmada üç farklı veri toplama aracından yararlanılmıştır. Bir veri toplama aracından yararlanılarak yapılan çalışmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracı ölçektir.

Tablo 5. Yöntemlere göre çalışmalarda kullanılan veri analiz türleri

Yöntem	Analiz Türleri	Kullanıldığı Çalışma Sayısı
Nicel	<i>ANOVA/Kruskal Wallis H testi</i>	37
	<i>İlişkisiz T testi/ Mann Whitney U testi</i>	32
	<i>Pearson Momentler Çarpımı</i>	9
	<i>Korelasyon</i>	7
	<i>Regrasyon</i>	5
	<i>Pearson Koralesyon</i>	5
	<i>Katsayısı</i>	6
	<i>Ki Kare</i>	3
	<i>Çoklu Doğrusal Regrasyon Analizi</i>	3
	<i>Doğrulayıcı Faktör Analizi Doğrusal</i>	2
	<i>Regrasyon Analizi</i>	2
	<i>Lojistik Regrasyon Analizi</i>	1
	<i>Tukey Çoklu Karşılaştırma Açımlayıcı</i>	3
	<i>Faktör Analizi</i>	1
	<i>Kolmogorov- Smirnov Testi</i>	1
<i>MANOVA</i>	1	
Nitel	<i>Betimsel</i>	2
	<i>İçerik Analizi</i>	3
	<i>Doküman Analizi</i>	1
Karma	<i>Nicel Bölümde;</i>	
	<i>İlişkisiz T testi/ Mann</i>	2
	<i>Whitney U testi</i>	2
	<i>ANOVA/ Kruskal Wallis H Testi</i>	1
	<i>Kolmogorov- Smirnov Dunnet C</i>	1
	<i>Shapiro Wilk</i>	1
	<i>Sheffle</i>	1
	<i>Ki Kare</i>	1
	<i>Nitel Bölümde; Betimsel</i>	2
	<i>İçerik Analizi</i>	2

Tablo 5 incelendiğinde nicel çalışmalarda yer alan veri analiz türlerinden en çok kullanılanı 37 çalışma ile ANOVA/ Kruskal Wallis H testi'dir. Bu analiz türlerini sırasıyla İlişkisiz T testi/ Mann Whitney U testi, Pearson Momentler Çarpımı, Korelasyon, Regrasyon, Pearson Koralesyon Katsayısı, Ki Kare, Çoklu Doğrusal Regrasyon Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi izlemektedir. Nitel yöntemle yürütülen 6 çalışmanın 3'ünde içerik analizi, 2'sinde betimsel, 1'inde doküman analizi kullanılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye'de yayınlanmış akran zorbalığı kavramının yer aldığı 60 lisansüstü tez incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Türkiye'de akran zorbalığı kavramının "eğitim ve öğretim" konu filtreli çalışmaları içerisinde ilk kez 2007 yılında yer aldığı ve 2017-2021 yılları arasında daha fazla lisansüstü tezin yapıldığı görülmektedir. Bu bulgu son yıllarda günlük hayatta akran zorbalığı probleminin arttığını göstermektedir.

Akran zorbalığı konusu ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin daha çok devlet üniversitelerinde yürütüldüğü, Atatürk Üniversitesinde bu konuda daha çok çalışma yapıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımına bakıldığında konu filtresinin "eğitim ve öğretim" olmasından kaynaklı olarak daha çok Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, anabilim dallarına göre dağılımına bakıldığında ise Eğitim Bilimleri Ana Bilim dalında çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Akran zorbalığının çocuk ve gençler arasında okullarda yaygın bir sorun olmasından yola çıkarak Eğitim Bilimleri Enstitülerinde yapılacak çalışmalar yön gösterici olmaları açısından önemlidir.

Akran zorbalığı lisansüstü tez çalışmalarının daha çok nicel yöntem kullanılarak yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Erdem (2011) 'in çalışmasının ortaya koyduğu eğitim bilimleri alanında yapılan bilimsel çalışmaların %82'sinin nicel yöntemle yapıldığı, Tavşancıl (2010) tarafından hazırlanan rapora göre Eğitim Bilimleri Enstitülerinde hazırlanan yüksek lisans tezlerinde nicel araştırmaların çoğunlukta olduğu ve nitel araştırmalar ile nicel ve nitel araştırma türlerinin bir arada kullanıldığı çalışmaların nicel araştırmalara göre çok az olduğu bulgusu bu çalışmayı desteklemektedir. Nitel ve karma araştırma yöntemlerinin nicel yönüme göre oldukça az kullanıldığı bulgusuna, Yıldız (2004), Ramazan, Güven ve Efe (2007), Altıparmak ve Nakiboğlu (2001), Saraçoğlu ve Dursun (2010) tarafından farklı farklı lisansüstü düzeylerde ve bilim dallarında tamamlanan araştırma yönteminin incelediği lisansüstü çalışmalarla da ulaşıldığı görülmüştür. Korkmaz, Erkin ve Atbaşı (2021) tarafından yapılan çalışmada nicel yöntemle yapılan çalışmaların sayısının fazla olmasına rağmen nitel yöntemin de çalışmalarda ağırlıklı olarak kullanıldığı bulgusu bu çalışmayla farklılık göstermektedir. Bu farklılığın sebebi olarak çalışmalarında Psikoloji Anabilim Dalında yayınlanmış tezlerden daha çok yararlanmış olmaları gösterilebilir.

Çalışmada lisansüstü tezler yöntem türlerinin yanısıra; nicel çalışmalar ilişkisel (koralesyonel), tarama, betimsel, deneysel modellerine göre, nitel çalışmalar eylem araştırması, durum modellerinegöre, karma çalışmalar açıklayıcı, yakınsayan paralel desen modellerine göre sınıflandırılarak incelenmiş ve en çok kullanılan modelin ilişkisel (koralesyonel) tarama modeli olduğu belirlenmiştir. Tavşancıl (2010)'un araştırmasında nicel araştırma türündeki lisansüstü tezlerin, çoğunlukla tarama modelinde olduğu deneme modelindeki tezlerin daha az sayıda olduğu bulgusu bu çalışmadan elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

Çalışmada evren, örneklem, çalışma grubu okul öncesi öğrencileri, ilkökul öğrencileri, ortaokul öğrencileri, ortaöğretim öğrencileri, lisans öğrencileri, ergen ve öğretmen, öğretmen adayları ve idareci olarak belirlenerek lisansüstü tezlerin daha çok ortaöğretim öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Akran zorbalığına yönelik lisansüstü tez çalışmalarında veri toplama aracı olarak büyük oranda ölçeklerin kullanıldığı belirlenmiştir. Lisansüstü tezler incelendiğinde Gülay, H. (2008) tarafından geliştirilen "Akran Şiddetine Maruz Kalma Ölçeği", Dölek (2002) tarafından geliştirilen " Zorbalık Eğilim Ölçeği", Kutlu (2005) tarafından geliştirilen "Zorbalık Ölçeği", Atik vd.,(2014) tarafından geliştirilen "Akran İlişkileri Ölçeği", gibi çok sayıda ölçeğin kullanıldığı görülmektedir. Ölçeklerin daha kısa zamanda daha çok veri elde etmeye yardımcı olabilecek veri toplama araçları olduğundan tercih edildiği söylenebilir.

Akran zorbalığına yönelik lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan örnekleme türleri amaçlı, tabakalı, küme, basit rastgele, kolayda, uygun, maksimum, kotalı örnekleme yöntemleri olarak incelenmiş ve en fazla basit rastgele ve amaçlı örnekleme kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmada lisansüstü tezlerde kullanılan nicel, nitel ve karma türlerde kullanılan veri analiz türleri incelenerek parametrik ve non parametrik istatistiksel teknikler bir arada değerlendirilerek en çok kullanılan parametrik istatistiksel teknik ANOVA, nonparametrik istatistiksel tekniğin Kruskal Wallis H testi olduğu belirlenmiştir. Tavşancıl, Çokluk, Gözen Çıtak vd. (2010)'un araştırmalarında parametrik istatistiksel tekniklerden t-testi, ANOVA ve Korelasyon tekniklerini daha sık kullandığı bulgusu ile bu çalışmada ulaşılan sonuç benzerdir.

Akran zorbalığı sadece öğrenciyi değil onu yetiştiren aileyi, eğitiminde rol üstlenen öğretmenleri ve idarecileri de etkileyen bir toplumsal olaydır. İncelenen lisansüstü tezlerde evren, örneklem ve çalışma gruplarına bakıldığında çalışmaların daha çok öğrencilerle yapıldığı görülmüştür. Öğretmen, idareci ve ailenin çalışma grubu, evren ya da örneklem olarak belirlendiği lisansüstü çalışmaların yapılması akran zorbalığı problemiyle mücadele için önem arz etmektedir.

Bilimsel çalışmalar yapılmadan önce araştırmacı için temel sorunlardan biri, araştırmasında amacına uygun hangi yöntemi kullanacağına karar verilmesidir. Araştırmacı hedefe ulaşabilmek için doğru yöntem ve modele karar vermelidir. Akran zorbalığı ile ilgili lisansüstü tezler eğitim bilimleri enstitülerinde yayınlanan lisansüstü tez çalışmalarında olduğu gibi daha çok nicel yöntem kullanıldığı belirlenmiştir. Nitel araştırmaların nicel araştırmalara üstün olduğu söylenemez ise de yapılacak çalışmalarda her ikisinden de yararlanması önemlidir. Nitekim akran zorbalığı ile ilgili yapılacak lisansüstü tezlerde nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması bu sosyal olayla ilgili daha derinlemesine bilgi sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

1. Altıparmak, M., & Nakiboğlu, M. (2001) Fen Bilimleri Eğitimi lisansüstü tez çalışmalarında uygulanan nitel ve nicel yöntemler. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, 17, 355-358.
2. Atik, Z. E., Çoban, A. E., Çok, F., Doğan, T., & Karaman, N. G. (2014). Akran İlişkileri Ölçeği' nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(2), 433-446.
3. Atik, G. (2006). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalık davranışını yordamada denetim odağı, benlik saygısı, aile stili, yalnızlık ve akademik başarının rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara.
4. Atik, G. ve Kemer, G. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalığı yordamada problem çözme becerisi, sürekli öfke-öfke ifade tarzları ve fiziksel öz yeterliğin rolü. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 198-206.
5. Camodeca, M., Goossens, F. A., Meerum Terwogt, M., & Schuengel, C. (2002). Bullying and victimization among school-age children: Stability and links to proactive and reactive aggression. Social Development, 11, 332-345.
6. Dölek, N. (2002). Öğrencilerde zorbaca davranışların araştırılması ve bir önleyici program modeli. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
7. Due, P., Holstein, B. E., Lynch, J., Diderichsen, F., Gabhain, S. N., Scheidt, P., & Currie, C. (2005). Bullying and symptoms among school-aged children: international comparative cross sectional study in 28 countries. European Journal of Public Health, 15(2), 128-132.
8. Erdem, D. (2011). Türkiye'de 2005-2006 Yılları Arasında Yayımlanan Eğitim Bilimleri Dergilerindeki Makalelerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi: Betimsel Bir Analiz. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi, 2 (1), 140-147.

9. Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
10. Gülay, H. (2008). 5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
11. Jacops, A. (2008). Components of evidence-based interventions for bullying and peer victimization. In M. Roberts (Ed), *Handbook of evidence-based therapies for children and adolescents* (pp. 261-279). Kansas: Springer.
12. Korkmaz, T., Erkin, M., & Atbaşı, Z. (2021) Akran Zorbalığı Kavramının Lisansüstü Tezlerde İncelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 3(1), 1-19.
13. Kutlu, F. (2005). Zorbalık davranışlarıyla başa çıkma eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin zorba davranışları üzerindeki etkisi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
14. Nansel, T. R., Haynie, D. L., & Simonsmorton, B. G. (2003). The Association of Bullying and Victimization with Middle School Adjustment. *Journal of Applied School Psychology*, 19(2), 45-61. doi: 10.1300/J008v19n02_04
15. Olweus, D. (1993). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*. Oxford: Wiley.
16. Ramazan, O., Güven, G., & Efe, K. (2007, Ekim). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalında yapılmış olan yüksek lisans tezlerinin konu alanı ve araştırma modeli açısından incelenmesi. III. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
17. Saraçoğlu, A., & S., Dursun, F., (2010, Mayıs). Türkiye'deki eğitim programları ve öğretimi alanındaki lisansüstü tezlerinin incelenmesi. Birinci Ulusal Eğitim Programları ve Öğretimi Kongresi'nde sunulmuş bildiri. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
18. Slee, P. T. (1995b). Bullying: Health concerns of australian secondary school students. *International Journal of Adolescence and Youth*, 5(4), 215-224. Solberg, M. E., & Olweus
19. Tavşancıl, E. (2010). Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008).
20. Teräsahjo, T., & Salmivalli, C. (2003). She is not Actually Bullied. The Discourse of Harassment in Student Groups. *Aggressive Behavior*, 29 (2), 134-154. doi: 10.1002/ab.10045
21. Tuncay, A. Y. A. S., & Pişkin, M. (2015). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 316-324.
22. Yıldız, A. (2004). Türkiye'deki yetişkin eğitimi araştırmalarına toplu bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(1), 78-97.

SS-23 YAŞLI BİREYLERDE İSTİSMAR VE DEPRESYON İLİŞKİSİ: DERLEME ÇALIŞMA

Dr. Öğr. Üyesi Aygül Kıssal¹, Dr. Öğr. Üyesi Medine Koç², Özge Yaman³

¹Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği AD, Türkiye, aygul.kissal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4570-5031

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD, Türkiye, kocmedine@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885

³Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Halk Sağlığı Hemşireliği AD Yüksek Lisans öğrencisi, Türkiye, ozgeymn95@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-0311-9395

Özet

Giriş ve Amaç: İstismar ve depresyon yaşlılar için neden-sonuç ilişkisi içinde olan birbiriyle ilişkili kavramlardır. Yaşlı istismarı ölümler, fiziksel ve zihinsel sağlık morbiditeleri ve artan sağlık hizmetleri kullanımı dahil olmak üzere önemli sonuçlarla ilişkili ciddi bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Özellikle yaşlı istismarının sıklığı ve bunun ruh sağlığı üzerindeki etkisi giderek daha fazla araştırılmaktadır. Bu derleme çalışmada depresyonun yaşlı istismarı ile ilişkisi incelenmektedir.

Yöntem: Eylül 2021 tarihinde bilgisayar destekli arama motorları olan Google Scholar, PubMed'den son on yılı içeren Türkçe "yaşlı istismarı ve depresyon", İngilizce "elderly abuse and despression" anahtar kelimeleri kullanılarak literatür taranmıştır.

Bulgular: Birçok epidemiyolojik çalışma, yaşlı istismar ve depresyon prevalansının yüksek olduğunu göstermiştir. Yaşlanmaya bağlı olarak fiziksel kapasitedeki azalma fonksiyonel bağımsızlığı sınırlamaktadır. Depresyon birçok fonksiyonel ve fiziksel soruna neden olarak yaşlı bireyin yaşam kalitesini düşürmekte aynı zamanda yaşlı istismarı ile ilişkilendirilmektedir. Yaşlıların istismarı ve depresyon ilişkisinde sosyodemografik özellikler belirleyicidir. Algılanan sağlık durumu yaşlıların depresyon ve istismarını etkileyebilmektedir. Depresyon sıklığı yaşlılık döneminde kronik hastalıkla birlikte artar ve bu durum yaşlı istismarı için bir risk faktörüdür. Duygusal istismar ve depresyon arasında ilişki olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmalar yaşlı istismarının depresyona yol açabileceğini ve depresyonun da istismarın bir nedeni olabileceğini göstermektedir. Neden sonuç ilişkisi açısından istismar ve depresyon arasındaki zamansal ilişkiler doğrulanmalıdır. Yaşlı istismarının önlenmesinde hemşirelerin istismar riski oluşturabilecek faktörleri belirlemesi, bu risk faktörlerini birey, aile ve toplumda tanıması ve önleyici tedbirler alması önemlidir. İstismarın önlenmesi için risk altındaki gruplar belirlenmeli, yaşlılarda ve ailelerinde konu hakkında bilinç oluşturulmalıdır. Yüksek düzeyde bir sosyal destek, hem yaşlı bireylerin savunmasızlığını hem de depresyon ve istismar riskini azaltmak için koruyucu bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. İstismarı önleme ve müdahalenin bir bileşeni olarak yaşlılarda rutin depresyon taraması yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı; istismar; depresyon.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ABUSE AND DEPRESSION IN ELDERLY PEOPLE: A REVIEW STUDY

Asst. Prof., Aygül Kissal¹, Asst. Prof., Medine Koç², Özge Yaman³

¹*Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Science, Public Health Nursing Department, Turkey, aygul.kissal@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4570-5031*

²*Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Science, Psychiatric Nursing Department, Turkey, kocmedine@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9298-8885*

³*Tokat Gaziosmanpaşa University, Department of Public Health Nursing, Master's student, Turkey, ozgeymn95@outlook.com, ORCID ID: 0000-0002-0311-9395*

Abstract

Introduction and Aim: Abuse and depression are interrelated concepts that have a cause-effect relationship for the elderly. Elder abuse is recognized as a serious public health problem associated with significant consequences, including deaths, physical and mental health morbidities, and increased health care use. In particular, the frequency of elder abuse and its impact on mental health is increasingly being investigated. This review study examines the relationship between depression and elder abuse.

Method: In September 2021, the literature was searched using the keywords "yaşlı istismarı ve depreyon" in Turkish and "elderly abuse and depression" in English from the computer-assisted search engines Google Scholar, PubMed, covering the last ten years.

Results: Many epidemiological studies have shown a high prevalence of elder abuse and depression. The decrease in physical capacity due to aging limits functional independence. Depression reduces the quality of life on the elderly by causing many functional and physical problems and is also associated with elder abuse. Sociodemographic characteristics are determinative in the relationship between abuse of the elderly and depression. Perceived health status can affect depression and abuse of the elderly. The frequency of depression increases with chronic disease in old age, and this is a risk factor for elder abuse. There appears to be a relationship between emotional abuse and depression.

Conclusions and Suggestions: Studies show that elderly abuse can lead to depression, and depression can also be a cause of abuse. The temporal relationships between abuse and depression in terms of cause and effect relationship should be verified. It is important for nurses to identify the factors that may pose a risk of abuse, to recognize these risk factors in the individual, family, and society, and to take preventive measures in preventing elder abuse. In order to prevent abuse, risk groups should be identified, and awareness of the issue should be raised among the elderly and their families. A high level of social support should be considered as a protective factor to reduce both the vulnerability of older individuals and the risk of depression and abuse. As a component of abuse prevention and intervention, routine depression screening should be performed in the elderly.

Keywords: Elderly; abuse; depression.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre; 2025 yılında, 60 yaş ve üzeri dünya nüfusunun 1.2 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Artan, 2013). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK-2020) verilerine göre, 65 yaş ve üzeri nüfus, 2015 yılına göre son beş yılda %22.5 oranında artmıştır. Ülkemizde nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2025 yılında %11 artacağı, 2080 yılında 4 kişiden birinin yaşlı olacağı öngörülmektedir (TÜİK 2020). Yaşlı nüfustaki bu artış

nedeniyle gün geçtikçe yaşlılıkla ilgili sorunlarla daha sık karşılaşılması da kaçınılmazdır (Yanardağ ve Şahin, 2019).

Yaşlılarda Depresyon;

Yaşlanma ile birlikte meydana gelen kayıplar, stresler, krizler, emeklilik, dulluk, hastalık, fiziksel gücün azalması, duyu kaybı, toplumsal statüdeki değişimler gibi etkenler, yaşlı bireylerde ruh sağlığı açısından tehdit oluşturmaktadır (Yanardağ ve Şahin, 2019). Yaşlıların psikolojik ve ruhsal açıdan tam bir iyilik halinde oldukları söylenemez. Literatürde bu dönemde en fazla görülen psikolojik ve ruhsal sorunlar arasında yer alan depresyonla ilgili çok sayıda çalışma ve farklı oranlar göze çarpmaktadır. Yaşlı bireyler depresyon oranları hastane ve bakım evinde kalan bireyler için %40'a kadar yükselmekteyken, toplumda %8-15 arası seyretmektedir. Depresyonu olan bireyler daha savunmasız ve istismara açık hale gelmektedirler (Taycan ve ark., 2014; Yanardağ ve Şahin, 2019).

Yaşlı istismar ve ihmali;

Yaşlı istismar ve ihmali dünya çapında ciddi bir sorun olarak kabul edilmektedir. Yaşlı istismarı, 'bireyin sağlık ve iyilik halini tehdit eden veya zarar veren davranış biçimi' olarak tanımlanırken bazı tanımlarda yaşadığı kültüre uymayan davranışlarda istismara dahil edilmiştir (Gülen ve ark., 2013). Yaşlı istismarı beş temel grupta incelenmektedir. Bunlar; fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik istismar ve ihmali. İhmali ailesel, kurumsal ve kendi kendini ihmali olarak sınıflanabilmektedir. Yaşlı istismar ve ihmalinin yaygınlığının ölçümü veya şiddetin seviyesinin tespiti ise oldukça güçtür (Artan, 2013; Gülen ve ark., 2013). Tüm bunlara rağmen; çalışmalarda yüksek düzeyde istismar oranları olduğu görülmüştür (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019; Çelik Seyitoğlu 2019).

İstismar ve depresyon neden- sonuç ilişkisi içinde olan birbiri ile bağlantılı kavramlardır. Günümüzde yaşlı istismarının sıklığı ve bunun ruh sağlığı üzerindeki etkisi giderek daha fazla araştırılmaktadır. Bu derleme çalışmada depresyonun yaşlı istismarı ile ilişkisi incelenmektedir.

YÖNTEM

Eylül 2021 tarihinde bilgisayar destekli arama motorları olan Google Scholar, PubMed'den son on yılı içeren Türkçe "yaşlı istismarı ve depresyon", İngilizce "elderly abuse and despression" anahtar kelimeleri kullanılarak literatür taranmıştır. Google Scholar üzerinden yapılan tarama sonucunda bulunan 43 çalışmadan konuyla ilişkili 6 çalışma incelenmiştir. PubMed üzerinden yapılan tarama sonucunda bulunan 245 çalışmadan konuyla ilişkili 7 çalışma incelenmiştir. Toplamda 14 çalışmanın 8 tanesi tanımlayıcı ve kesitsel olup, diğer çalışmalardan veri elde edilemediği için bulgular ve sonuçlar kısmında yer verilmemiştir.

BULGULAR

Konu ile ilgili tanımlayıcı ve kesitsel tasarımda yapılan çalışmaların, ABD, İran, Güney Kore ve KKTC'de bir çalışma, Hindistan ve Türkiye'de iki çalışma ele alınmıştır (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019). İncelenen araştırmaların ana bulguları aşağıda sunulmuştur.

İstismar, Sağlık Durumu ve Depresyon İlişkisi

Mouton ve arkadaşlarının (2019) ABD’de yaptığı çalışma sonucuna göre; herhangi bir istismar ile karşılaşan kişilerin %67.7 hipertansiyon, %44.6 depresyon, %43.6 sıvı elektrolit bozukluğu, %28.2 kardiyak aritmi, %28.0 diyabet olduğu tespit edilmiştir. İstismarın %27.5 duygu durum bozukluğu, %14.2 deliryum/demans, %11.2 şizofreni tanısı olanlarda görüldüğünü tespit etmiştir. Çelikoğlu Seyit’in Türkiye’de yaptığı çalışmaya göre; kronik hastalığı olanların %22.7’sinde, olmayanların %25.7’sinde istismar belirlenmiştir. Sağlık durumu kötü olduğunu söyleyenlerin %36.6’sında, iyi olduğunu söyleyenlerin %15.3’ünde istismar saptanmıştır (Çelik Seyitoğlu, 2019).

Yaşlı Bireylerde İstismar Uygulayıcısı Belirleyiciliği

Patel ve arkadaşlarının (2018) Hindistan’da yaptığı çalışmaya göre istismar uygulayanların %54’ü gelinler ve %42’si çocuklar iken Aylaz ve arkadaşlarının (2019) çalışmasına göre %47.9 çocuklar ve %25.1 eşler tarafından uygulandığı saptanmıştır. Çalışmaların çoğunda istismar uygulayanların herhangi bir incelenmesi yapılmamıştır. Bireylerin aile yanında veya bakım evinde kalma durumları ile ilgili bir incelemenin yapılmaması da konu ile net bir bilgi elde edilemeyeceğini düşündürmektedir (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019; Çelik Seyitoğlu, 2019).

Yaşlı bireylerde istismara bağlı depresyonda sosyo-demografik değişkenlerin önemi

Yaşlı bireylerde istismara bağlı depresyonda sosyodemografik değişkenlerin çoğunlukla yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim ve ekonomik durum ilişkisi yönünde incelenmiştir. Bu bölümde yapılan çalışmalarda bu değişkenlerin sonuçları paylaşılmıştır.

Yaş: Çalışmalarda farklı yaş sınırlamaları bulunmaktadır. Grover ve arkadaşlarının (2019) Hindistan’da yaptığı çalışmada 55 yaş ve üzeri bireyler dahil edilirken, yine Hindistan’da yapılan Patel ve arkadaşları (2018) ile Honarvar ve arkadaşları (2020) İran’da yaptığı çalışmaya katılan bireylerin alt yaş sınırını 60 olarak belirlemiştir. Diğer çalışmalar ise 65 yaş ve üzerini çalışmaya dahil etmiştir. Aylaz ve arkadaşları (2019) yaş arttıkça depresyonun arttığını bildirirken diğer çalışmalarda yaş aralıkları incelenmemiştir (Mehra ve ark., 2019; Patel ve ark., 2018; Honarvar ve ark., 2020; Şen ve Meriç, 2019; Lee ve Atteraya, 2019; Mouton ve ark., 2019).

Cinsiyet: Literatür kadınların erkelere göre daha yüksek düzeyde depresyon yaşadığı ve daha fazla istismara maruz kaldığını göstermektedir (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019; Çelik Seyitoğlu, 2019).

Medeni durum: Literatürde çalışmalara katılan bireylerin %59.9 ile %97 arasında oranlarla çoğunluğu evlidir. Çalışmaların sonucuna göre bekar olan bireylerde istismar ve depresyon oranının daha yüksek olduğu görülmüştür (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019; Çelik Seyitoğlu, 2019).

Eğitim durumu: Literatürde araştırmalara katılan bireylerin %2.6 ile %34.5 arasında oranlarla eğitim almadıklarını ve daha fazla depresyon yaşadıkları ve istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir. Aynı zamanda Patel ve arkadaşlarının yaptığı çalışma sonucuna göre (2018), eğitimsizlik şiddetli depresyon ve istismarın yordayıcısı olarak bildirilmiştir (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019).

Sosyoekonomik durum: Patel ve arkadaşlarının (2018) Hindistan’da yaptığı çalışmaya göre bireylerin %72’sinin geliri yoktur ve düşük sosyoekonomik düzeyin depresyon ve istismar üzerine anlamlı etkisi vardır. Fakat diğer çalışmalarda anlamlı sonuç bulunmamıştır (Şen ve Meriç, 2019; Patel ve ark., 2018; Aylaz ve ark., 2020; Lee ve Atteraya, 2019; Honarvar ve ark., 2020; Mouton ve ark., 2019; Mehra ve ark., 2019; Çelik Seyitoğlu, 2019).

Çelik Seyitoğlu’nun (2019) Türkiye’de ve Grover ve arkadaşlarının (2019) Hindistan’da yaptığı çalışma sonucuna göre demografik özelliklerin depresyon ve istismar üzerine etkisinde anlamlı sonuç elde edilmemiştir (Çelik Seyitoğlu, 2019; Mehra ve ark., 2019).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmalar yaşlı istismarının depresyona yol açabileceğini ve depresyonun da istismarın bir nedeni olabileceğini göstermektedir. Depresyon ve istismar neden sonuç ilişkisi içinde olan kavramlardır. Neden sonuç ilişkisi açısından istismar ve depresyon arasındaki zamansal ilişkiler doğrulanmalıdır. Kronik hastalığı olan bireylerde istismar ve depresyon prevalansı yüksek olup, istismar da sistemik hastalıklara neden olabileceği göz önüne alınmalıdır. İleri yaşın, kadın cinsiyet, bekar olma, düşük eğitim düzeyi, düşük gelir düzeyi depresyon ve istismara uğrama olasılığını arttırdığı söylenebilir.

Yaşlı istismarının önlenmesinde hemşirelerin istismar riski oluşturabilecek faktörleri belirlemesi, bu risk faktörlerini birey, aile ve toplumda tanıması ve önleyici tedbirler alması önemlidir. İstismarın önlenmesi için risk altındaki gruplar belirlenmeli, yaşlılarda ve ailelerinde konu hakkında bilinç oluşturulmalıdır. Yüksek düzeyde bir sosyal destek, hem yaşlı bireylerin savunmasızlığını hem de depresyon ve istismar riskini azaltmak için koruyucu bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. İstismarı önleme ve müdahalenin bir bileşeni olarak yaşlılarda rutin depresyon taraması yapılmalıdır. Yaşlı istismar ve ihmali ve ruhsal durum üzerine etkileri ve önleme müdahaleleri sonuçları araştırmalarla ortaya konulmalıdır.

KAYNAKLAR

- Artan, T. (2013). Huzurevinde kalmakta olan yaşlılarda aile içi istismar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 109-122.
- Aylaz, R., Pekince, H., Işık, K., Aktürk, Ü., & Yildirim, H. (2020). The correlation of depression with neglect and abuse in individuals over 65 years of age. *Perspectives in psychiatric care*, 56(2), 424–430. <https://doi.org/10.1111/ppc.12451>
- Çelik Seyitoğlu, D. (2019). Malatya İli Battalgazi ilçesinde, 65 yaş ve üzeri yaşlılarda istismar, depresyon, başarılı yaşlanma durumlarının saptanması ve etkileyen faktörler. Halk Sağlığı Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Malatya.
- Fadiloğlu, Ç., & Şenuzun Aykar, F. (2012). Yaşlıda istismar ve ihmale yaklaşım. *Ege Tıp Dergisi*, 51; Ek Sayı: 69-77.
- Gülen, M., Aktürk, A., Acehan, S., Seğmen, M. S., Açıkalin, A., & Bilen, A. (2013). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(3), 393-407.
- Honarvar, B., Gheibi, Z., Asadollahi, A., Bahadori, F., Khaksar, E., Rabiey Faradonbeh, M., & Farjami, M. (2020). The impact of abuse on the quality of life of the elderly: a population-based survey in Iran. *Journal of Preventive Medicine and Public Health*, 53(2), 89–97. <https://doi.org/10.3961/jpmp.19.210>
- Lee, S. Y., & Atteraya, M. S. (2019). Depression, poverty, and abuse experience in suicide ideation among older Koreans. *International Journal of Aging & Human Development*, 88(1), 46–59. <https://doi.org/10.1177/0091415018768256>
- Mehra, A., Grover, S., Agarwal, A., Bashar, M., & Avasthi, A. (2019). Prevalence of elder abuse and its association with psychiatric morbidity in a rural setting. *Journal of Neurosciences in Rural Practice*, 10(2), 218–224. https://doi.org/10.4103/jnrp.jnrp_338_18

- Mouton, C. P., Haas, A., Karmarkar, A., Kuo, Y. F., & Ottenbacher, K. (2019). Elder abuse and mistreatment: results from medicare claims data. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 31(4-5), 263–280. <https://doi.org/10.1080/08946566.2019.1678544>
- Patel, V. K., Tiwari, D. S., Shah, V. R., Patel, M. G., Raja, H. H., & Patel, D. S. (2018). Prevalence and predictors of abuse in elderly patients with depression at a tertiary care centre in Saurashtra, India. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 40(6), 528–533. https://doi.org/10.4103/IJPSYM.IJPSYM_18_18
- Şen, F., & Meriç, M. (2020). Determination of abuse and depression in the elderly. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 32(1), 60–71. <https://doi.org/10.1080/08946566.2019.1691697>
- Taycan, S. E., Kaya, F. D., & Taycan, O. (2014). Psikiyatri polikliniğine başvuran bir grup yaşlıda huzurevi ya da aile ile kalmanın depresyon ve anksiyete düzeyine etkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 17, 73-82.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=37210> Erişim Tarihi: 13.09.2021
- Yanardağ, M. Z., & Şahin, D. S. (2019). Yaşlı bireylerde sürekli kaygı ve sürekli depresyon üzerine bir inceleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 37-55.

SS-25 COVID SÜRECİNDE SAĞLIK ÇALIŞANLARININ ŞİDDET TUTUMLARI

Tülay Yılmaz Bingöl¹ Elif Türkmən² Nermin Gürhan³

¹ Dr. Öğr. Üyesi Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD

² Hemşire Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Yüksek lisans Öğrencisi

³ Prof. Dr. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Psikiyatri Hemşireliği AD

ÖZET

Amaç: Bu çalışma ile sağlık çalışanlarının pandemi sürecinde şiddete yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma verilerine Sosyo-demografik Veri Formu ve Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak erişilmiştir. Çalışma ve verilerin analizinde çalışmanın durumuna uygun analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan 212 katılımcının %59'unu kadın ve %41'ini erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların %56.1' ini evli, %69.3'ünü lisans mezunu, %%59.9' unu hemşire ve %54.7' sini ilçede yaşayanlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %80.2' sinin pandemi öncesinde çalıştığı, %95.8' inin pandemi sürecinde çalıştığı, %88.7' sinin hastanede çalıştığı ve %60.8' inin Covid tanısı almadığı belirlenmiş olup %69.8' inin pandemi sürecinde kaygı/anksiyete düzeyinin arttığı, %9.4' ünün psikiyatrik ilaç kullandığı ve %80.7' sinin sosyal etkinlik düzeyinin kötü yönde etkilendiği belirlenmiştir. Katılımcıların %98.6' sı pandemi öncesinde, %97.6' sı pandemi sürecinde birine şiddet uygulamadığını ve %81.1' i pandemi sürecinde şiddete maruz kalmadığını belirtmiştir.

Sonuç: Yapılan veri toplanması ve analizi ile sağlık çalışanlarının pandemi öncesinde ve pandemi sürecinde şiddet uygulamadıkları ve pandemi sürecinde şiddete maruz kalmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, pandemi, sağlık çalışanı.

ABSTRACT

Objectives: With this study, it was aimed to determine the attitudes of health workers towards violence during the pandemic process.

Methods: The research data were accessed using the Socio-demographic Data Form and the Attitude towards Violence Scale. SPSS 22.0 program was used in the analysis of the study and data.

Results: Of the 212 participants who participated in the study, 59% were female and 41% were male. 56.1% of the participants are married, 69.3% are undergraduate graduates, 59.9% are nurses and 54.7% are residents of the district. It was determined that 80.2% of the participants were working before the pandemic, 95.8% were working during the pandemic, 88.7% were working in the hospital and 60.8% were not diagnosed with Covid. It was determined that 69.8% of the participants had an increased level of anxiety during the pandemic process, 9.4% used psychiatric drugs, 80.7% had a negative impact on their social activity level. 98.6% of the participants stated that they did not inflict violence on someone before the pandemic, 97.6% during the pandemic

Conclusion: With the data collection and analysis, it was concluded that health workers did not apply violence before and during the pandemic and were not exposed to violence during the pandemic process.

Keywords: Violence, pandemic, healthcare workers.

GİRİŞ

Dünyada birden fazla ülkede veya kıtada çok geniş bir alanda yayılıp etkisini gösteren salgın hastalıklar pandemi veya pandemik hastalık olarak adlandırılmaktadır (Gemlik ve Gürer, 2020). İlk kez Çin Halk Cumhuriyeti'nde ortaya çıkan ve nedeni bilinmeyen pnömonilerin nedeninin ciddi akut solunum sendromu (SARS-CoV-2) virüsü olduğu ve bulaşıcı olduğu tespit edilmiştir (Aşkın, Bozkurt ve Zeybek, 2020; Singhal, 2020). Covid- 19 adı verilen bu virüs tüm dünyada etkili olan bulaşıcı bir hastalık olarak tanımlanmıştır (Gemlik ve Gürer, 2020). Birçok pandemi gibi Covid-19 da çok sayıda can kaybına, fiziksel ve ruhsal sorunlara neden olarak ciddi halk sağlığı tehdidi oluşturmuş ve oluşturmaktadır. Sağlık çalışanları, pandemi gibi halk sağlığı sorunlarında hastayla teması fazla olan ve yüksek risk taşıyan mesleklerin başında gelmektedir (Gemlik ve Gürer, 2020; Metintaş ve Pala, 2020).

Çalışma ortamları ve şartlarından dolayı sağlık sektörüne mensup çalışan grupların karşılaştığı sorunlar arasında şiddet yer almaktadır. Dünyanın pek çok yerinde bireyi olumsuz yönde etkileyen şiddet ülkemizde de sağlık çalışanlarının iş hayatlarını, yaşam kalitelerini, mesleki performanslarını olumsuz etkileyen ve hatta ölümlere sebep olan bir sorundur (İkişik ve ark., 2021; Silahsızoğlu, 2018). Şiddet; kendine ya da bir başkasına grup ya da topluluğa yönelik olarak ölüm, yaralanma, ruhsal zedelenme, gelişimsel bozukluğa yol açabilecek fiziksel zorlama ya da tehdidin amaçlı olarak uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Batı, Küçükkendirci ve Ulusal, 2021; Bıçkıcı, 2013). İşyerlerinde şiddetin yoğun olarak yaşandığı alanlardan birisi sağlık sektörüdür. Sağlık alanındaki şiddet; “hastalar, hasta yakınları veya başka herhangi bir kişi tarafından işlenen tehdit edici davranış, sözlü tehdit, fiziksel saldırı ve cinsel saldırı” olarak tanımlanmaktadır (İkişik ve ark., 2021; Silahsızoğlu, 2018).

Dünya Sağlık Örgütü' ne göre sağlık çalışanlarının %8 ile %38'i meslek hayatlarında fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar (Bıçkıcı, 2013). Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; İkişik ve ark.'nın aktardığına göre (2021) ABD'de yapılan araştırmada sağlık sektöründe şiddete maruz kalma riskinin diğer hizmet sektörlerine göre 16 kat daha yüksek olduğu, Arnetz ve Arnetz'in çalışmasında (2000) sağlık alanında çalışanların %83'ünün işyerlerinde şiddet ile karşılaştıkları saptanmıştır (Arnetz ve Arnetz, 2000; İkişik ve ark., 2021). Ülkemizde sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; Sağlık Bakanlığı'ndan alınan verilere göre 2012 – 2018 yılları arasında kayıtlara geçen şiddet vakası sayısının 68.375 olduğu, kayıt altına alınan vakaların %30'unda sağlık çalışanlarının fiziki şiddete maruz kaldığı, Ayrancı ve arkadaşları (2002) 1071 sağlık çalışanı ile yürüttüğü çalışmada sağlık çalışanlarının şiddet çeşitlerinden birine veya daha fazlasına uğrama sıklığının %50,8 olduğu, Atik ve arkadaşları (2013) sağlık çalışanlarının %82,7'sinin son 5 yıl içerisinde şiddet olayına maruz kaldığını saptamıştır (Atik, 2013; Ayrancı, Günay, Kaptanoğlu ve Yenilmez, 2002, İkişik ve ark., 2021).

Sağlık çalışanları ile hasta veya yakınları arasında pek çok nedenden dolayı karşılıklı şiddet yaşanabilmektedir. Sağlıkta şiddetin nedenleri arasında eğitim düzeyi, mental ve davranış bozukluğu, stresli hasta/hasta yakınları ve sağlık çalışanları, kalabalık ve gürültülü ortamlar, kişisel sorunlar, alkol - sigara - madde kullanımı, kültür farklılıkları nedeniyle iletişim sorunlarının yaşanması, fiziki çevrenin iyi hizmet vermeye uygun olmaması, tecrübesiz ve eğitimsiz personel vb. gibi etkenler yer almaktadır (Aysan, Erdil ve Kasapoğlu, 2015; Duğan ve Solmaz, 2018). Pandemi sürecinde tüm bu etkenlere ek olarak; koşulların olumsuz yönde seyretmesi, çalışma saatlerinin artması, ölümlerin artması, virüse dair tedavi yöntemlerinin

belirsizliği, tedavi imkânlarının ve hastane kapasitelerinin yetersizliği şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama ihtimalini arttırmıştır (Özturan ve Şahin, 2021).

Çalışmaya başlamadan önce literatür araştırmasında pandemi ve şiddet ile ilgili çok çeşitli araştırmaların bulunduğu ancak bu çalışmaların sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ile ilgili olduğu ve sağlık çalışanlarının şiddete yönelik tutumlarının ele alınmadığı saptanmıştır. Literatürdeki bu açığın kapatılarak konu ile ilgili verilerin saptanması ve ileride yapılacak çalışmalara temel olması için yürüttüğümüz bu çalışmanın amacı Covid-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarının da şiddete yönelik tutumlarını tespit etmektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü, Yeri ve Zamanı

Araştırma tanımlayıcı olarak planlanmış ve uygulanmıştır. Araştırma çevrim içi bağlantı yolu ve kartopu yöntemi ile 01.08.2021–20.09.2021 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının şiddete yönelik tutumlarını incelemek amaçlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini toplumdaki sağlık çalışan grubu oluşturmuştur. Örneklemde evreni temsil edecek en yüksek düzeyde katılımcıya ulaşılması planlanmıştır. Bu yönüyle çalışma, araştırmaya katılmayı kabul eden 18 yaş üstü toplam 212 kişi (125 kadın, 87 erkek) ile çevrim içi kartopu yöntemi kullanılarak gönüllük ilkesi doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak 22 maddelik Sosyo-demografik Bilgi Formu ile 10 maddelik Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Sosyo-demografik Bilgi Formu:

Araştırmacı tarafından oluşturulan yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik veriler, pandemi öncesi ve sürecindeki verileri toplamaya yönelik toplamda 22 sorudan oluşmaktadır.

Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği:

Hicran Çetin'in uyarlayıp geliştirdiği Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği, 10 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert biçiminde olan ölçekte “Kesinlikle katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Kesinlikle katılıyorum (5)” şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin 10 madde için Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur. Güvenirliğin 0.70-0.80 olması durumu ölçme aracının araştırmada kullanılması için yeterli olarak görülmektedir (Çetin, 2011).

Verilerin Değerlendirilmesi:

Veriler, IBM SPSS V25 programı ile analiz edilmiştir. Sosyo-demografik verilerin analizinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Normal dağılıma uygunluk ShapiroWilk ve KolmogorovSmirnov ile incelenmiştir. Normal dağılım göstermeyen verilerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için ise spearman korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Etik Konular:

Araştırmanın uygulanabilmesi için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan yazılı izin (09.08.2021 karar tarihli 16.02 sayılı karar uyarınca) ve verilerin toplandığı kişilerden gönüllülük esasına bağlı kalınarak çevrimiçi onay ile izinler alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmamıza katılan katılımcılarımızın yaş ortalamasının $32,24 \pm 7,86$, %59'unun kadın, %56,1'inin evli, %69,3'ünün lisans mezunu, %59,9'unun hemşire, %20,3'ünün doktor, %6,1'inin ebe ve %13,7'sinin diğer sağlık personellerinden oluştuğu; %54,7'sinin ilçede yaşadığı saptanmıştır.

Katılımcıların, %80,2'sinin pandemi öncesinde çalıştığı, %95,8'inin pandemi sürecinde çalıştığı, %88,7'sinin hastanede çalıştığı ve %60,8'inin Covid tanısı almadığı, %21,7'sinin pandemi sürecinin kendilerini etkilemediğini ve aynı olduklarını belirttikleri görülmüştür.

Katılımcıların, %69,8'inin pandemi sürecinde kaygı/anksiyete düzeyinin arttığı, %9,4'ünün pandemi sürecinde psikiyatrik ilaç kullandığı, %3,3'ünün pandemi sürecinde alkol kullanmaya başladığı, %8,01'inin pandemi sürecinde alkol kullanımının arttığı, %6,6'sının pandemi sürecinde sigara kullanmaya başladığı, %25'inin pandemi sürecinde sigara kullanımının arttığı belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların %54,2'sinin pandemi sürecinde arkadaşlık ilişkilerinin etkilenmediği, %80,7'sinin sosyal etkinlik düzeyinin kötü yönde etkilendiği, %98,6'sının pandemi öncesinde ve %97,6'sının pandemi sürecinde birine şiddet uygulamadığı, %81,1'inin ise pandemi sürecinde şiddete maruz kalmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamasının $15,28 \pm 5,89$ olduğu saptanmıştır. Yaş ve şiddete yönelik tutum puanı arasında ilişkinin olup olmadığını belirlemek için yapılan korelasyon analizine göre yaş ile şiddete yönelik tutum puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($r=0,074$; $p>0,05$).

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik özelliklerine göre şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamaları (n=212)

Değişkenler		\bar{X}	Mean Rank	Z	U	p
Cinsiyetiniz	Kadın	14,74	101,90	-1,341	4862,500	0,180
	Erkek	16,06	113,11			
Medeni durum	Evli	15,60	110,58	-1,121	5048,500	0,262
	Bekâr	14,88	101,28			
Yaşanılan yer	İlçe	14,31	97,04	-2,413	4471,000	0,016
	Şehir	16,42	116,94			
Pandemiden önce çalışıyor muydunuz?	Evet	15,57	109,37	-1,403	3082,500	0,161
	Hayır	14,14	94,89			
Pandemi sürecinde çalışıyor musunuz?	Evet	15,34	106,64	-,165	884,500	0,869
	Hayır	14,00	103,28			
Çalışıyorsanız, nerede çalışıyorsunuz?	Hastane	15,31	103,92	-,439	1770,500	0,661
	Diğer	15,20	109,98			
Covid geçirdiniz mi?	Evet	14,50	99,16	-1,431	4744,500	0,152
	Hayır	15,79	111,22			
Pandemi sürecinde kaygı/ anksiyete düzeyiniz arttı mı?	Evet	15,74	11,81	-1,963	3950,500	0,050
	Hayır	14,23	94,23			
	Evet	17,30	124,08	-1,379	1568,500	0,168

Pandemi sürecinde psikiyatrik ilaç kullanımınız oldu mu?	Hayır	15,07	104,67			
Alkol kullanmıyorsanız, alkol tüketmeye başladınız mı?	Evet	18,57	127,00	-921	574,000	0,357
	Hayır	15,17	105,80			
Alkol kullanıyorsanız, pandemi sürecinde alkol kullanımınız arttı mı?	Evet	14,05	31,79	-3,103	387,500	0,002
	Hayır	18,42	56,55			
Sigara kullanmıyorsanız, sigara tüketmeye başladınız mı?	Evet	16,92	122,14	-1,012	1167,000	0,312
	Hayır	15,17	105,39			
Sigara kullanıyorsanız, pandemi sürecinde sigara kullanımınız arttı mı?	Evet	15,52	51,68	-3,116	1308,000	0,002
	Hayır	18,36	72,08			
Pandemi öncesinde birine şiddet uyguladınız mı?	Evet	29,66	203,00	-2,812	24,000	0,005
	Hayır	15,08	105,11			
Pandemi sürecinde birine şiddet uyguladınız mı?	Evet	25,80	152,00	-1,720	290,000	0,085
	Hayır	15,03	105,40			
Pandemide şiddete maruz kaldınız mı?	Evet	17,07	124,38	-2,096	2725,000	0,036
	Hayır	14,87	102,34			
		\bar{X}	Mean Ranks	df	X ²	p
Eğitim durumunuz	Önlisans	14,41	104,21	2	6,264	0,044
	Lisans	15,10	100,58			
	Lisansüstü	16,16	125,44			
Meslek	Hemşire	15,69	110,56	3	8,850	0,031
	Doktor	15,23	108,66			
	Ebe	11,38	58,92			
	Diğer	15,34	106,84			
Pandemi sürecinde arkadaşlarınızla olan ilişkiniz etkilendi mi?	Etkilenmedi	14,46	96,07	2	15,034	0,001
	Kötü yönde etkilendi	16,80	124,78			
	İyi yönde etkilendi	12,00	72,64			
Pandemi sürecinde sosyal etkinlik düzeyiniz etkilendi mi?	Etkilenmedi	13,94	89,43	2	4,566	0,102
	Kötü yönde etkilendi	15,64	110,77			
	İyi yönde etkilendi	12,00	79,50			

r=Spearman korelasyon testi; U=Mann Whitney U testi; X²=Kruskal Wallis test

Sağlık çalışanlarının sosyodemografik özelliklerine göre şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamaları analiz sonuçları incelendiğinde; yaşanan yere göre şehirde yaşayanların ilçede yaşayanlara göre (U=4471,000; p<0,05), pandemi sürecinde alkol kullanımı

artmayanların alkol kullanımı artanlara göre ($U=387,500$; $p<0,05$), pandemi sürecinde sigara kullanımı artmayanların sigara kullanımı artanlara göre ($U=1308,000$; $p<0,05$), pandemi öncesinde birine şiddet uygulayanların birine şiddet uygulamayanlara göre ($U=24,000$; $p=0,05$), pandemi sürecinde şiddete maruz kalanların şiddete maruz kalmayanlara göre ($U=2725,000$; $p<0,05$), lisansüstü eğitim düzeyinde olanların önlisans ve lisans eğitim düzeylerine göre ($X^2=6,264$; $p<0,05$), hemşirelerin doktor, ebe ve diğer sağlık personeline göre ($X^2=8,850$; $p<0,05$), pandemi sürecinde arkadaşlık ilişkilerinin etkilenme durumuna göre arkadaşlık ilişkileri kötü yönde etkilenenlerin ($X^2=15,034$; $p<0,05$) şiddete yönelik tutumlarının yüksek olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Katılımcıların şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamasının $15,28\pm 5,89$ ve düşük olduğu saptanmıştır. Literatürde sağlık personeli ile yapılan diğer çalışmalara bakıldığında; Yılmaz Bingöl ve arkadaşları (2021) sağlık çalışanı adayları olan ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin düşük olduğunu, Sağlık Bilimleri alanında çalışan akademisyenlerin de yine benzer şekilde şiddet eğilimlerinin düşük olduğunu saptamışlardır. Sağlık personeli olan bireylerin şiddete yönelik eğilim ve tutumlarının düşük olmasının, almış oldukları eğitimin ve pandeminin etkilerinden dolayı olduğu düşünülebilir.

Çalışmamızda sağlık çalışanı erkeklerin kadınlara göre, şiddete yönelik tutum ölçeği puanları aradaki fark anlamsız olmakla beraber göreceli olarak yüksektir. Köse Tosunöz ve arkadaşları (2019) erkeklerin şiddet eğiliminin kadınlara göre daha fazla olduğunu, İrmak Vural ve arkadaşları da (2020) erkek cinsiyetin kadınlara göre daha fazla şiddete eğilimli olduklarını saptamıştır. Erkeklerin kadınlara göre şiddet tutumlarının daha yüksek olmasında erkeklere yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri, şiddet davranışlarının toplum ve aile ögeleri tarafından desteklenmesi, şiddeti karşı cinsi denetim altında tutmak ve bir güç göstergesi olarak görmeleri gibi nedenler olduğu düşünülebilir.

Çalışmamızda; pandemi sürecinde alkol kullanımı artmayan sağlık çalışanlarının alkol kullanımı artanlara göre, sigara kullanımı artmayan sağlık çalışanlarının sigara kullanımı artanlara göre şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Köse Tosunöz ve arkadaşları (2019) ise sigara ve alkol kullanan bireylerin kullanmayanlara göre şiddete eğilimlerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Çalışmalar arasındaki bu farklılığın; pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının, yoğun çalışma ve uzun mesai saatleri, onları çalıştıkları sağlık kuruluşunun sınırları içinde kalmaya ve gereksinim duyduklarında sigara ve alkol kullanamamaya, bu durumda onların stresle baş edememesine ve şiddet eğilimlerinin artmasına yol açtığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda pandemi sürecinde şiddete maruz kalan sağlık çalışanlarının şiddete maruz kalmayanlara göre şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Vahip ve Doğanavşargil'in (2006) çalışmasında çocukluğunda ve evliliğinde şiddet görmüş bireylerin kendi çocuğuna da şiddet uyguladıkları görülmüştür. Şiddete maruz kalan bireylerin, şiddet uygulayanı güçlü ve üstün, şiddete maruz kalanı ise güçsüz, çaresiz ve değersiz olarak değerlendirme gibi bir patolojik düşüncenin bu duruma neden olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmada lisansüstü eğitim düzeyinde olanların önlisans ve lisans eğitim düzeylerine göre şiddete yönelik tutum ölçeği puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Köse Tosunöz ve arkadaşlarına göre (2019) öğrencilerin sınıf düzeyleri

yükseldikçe şiddet eğilimlerinin arttığı görülmüştür. Eğitim seviyesi yükseldikçe şiddet eğiliminin artmasında geleceğe yönelik kaygıların artması, beklentilerini bulamama gibi nedenlerin olduğu düşünülebilir.

Çalışmada pandemi sürecinde arkadaşlık ilişkileri kötü yönde etkilenenlerin iyi yönde etkilenenler ile etkilenmeyenlere göre şiddete yönelik tutum ölçeği puan ortalamalarının anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır. Haskan Avcı ve Yıldırım (2014) yalnızlık düzeyi yüksek olan ergen gruplarda şiddet eğiliminin yüksek olduğunu saptamıştır. Biyo-psiko-sosyo-kültürel bir varlık olan insan için sosyallik bir gereksinimdir. Pandeminin etkisiyle toplumdan soyutlanarak izole olan ve kendisini rahatlatmaya yarayan birçok aktiviteden yoksun kalan insanın artan stres düzeyi ile baş edemeyerek şiddete yönelik tutumlarının arttığı düşünülebilir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre;

- Kurumlarda şiddete yönelik eğitimlerin düzenlenmesi, eğitimlere sağlık çalışanlarının tam katılımının sağlanması,
- Şiddete yönelik eğitimlerin içeriğinde; duygu ve düşünceleri tanıma, stresli durumları adlandırabilme, öfke yönetimi, stres yönetimi, iletişim becerileri, problem çözme becerileri gibi eğitimlerin olması,
- Sağlık kuruluşunun içinde personelin her an destek alabileceği, personele özel oluşturulmuş olan ve içinde psikiyatri hemşiresi, psikolog, psikiyatristin olduğu bir birimin oluşturulması,
- Alkol ve sigara kullanımının zararlarına yönelik personellere hizmet içi eğitimler verilmesi,
- Sağlık çalışanlarına yönelik çeşitli sosyal aktivitelerin planlanması,
- İdari görevlerde bulunanlar ve sağlık çalışanları arasındaki iletişim kanallarının açık tutulması, sorun oluştuğunda çözümlerin birlikte üretilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Singhal, T. (2020). A review of coronavirus disease- 2019 (COVİD- 19). *The Indian Journal of Pediatrics*, 87 (10223).
2. Pala, S. Ç., & Metintaş, S. (2020). Covid-19 Pandemisinde Sağlık Çalışanları. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5, 156-168.
3. Bıçkıcı, F. (2013). Sağlık çalışanlarına yönelik şiddet ve neden olan faktörler: Bir devlet hastanesi örneği. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 5(1), 43-56.
4. Özturan, D. D., & Şahin, A. K. (2021). Levels of anxiety and coping with stress in healthcare workers during coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic. *Family Practice and Palliative Care*, 6(1), 62-69.
5. Batı, S., Küçükkendirici, H., & Ulusal, O. (2021). Beyaz Kod Verileri Işığında 112 Çalışanlarına Yönelik Şiddet; Retrospektif Değerlendirme. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-8.
6. Silahsızoğlu, B. (2018). Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 10-19.
7. Aşkın, R., Bozkurt, Y., & Zeybek, Z.(2020). Covid-19 pandemisi: Psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 304-318.

8. Gemlik, H. N., & Güner, A. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Sahada Olan Sağlık Çalışanlarının Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Journal of Health Services and Education*, 4(2), 45-52.
9. İkişik, H., Yılmaz, F. K., Karacanoğlu, A., Kadayif, A., Güven, İ., Özdemir, G. M., ... & Maral, I. (2021). Araştırma Görevlisi Hekimlerin Sağlıkta Şiddete Maruz Kalma Durumları ve Sağlıkta Şiddet Konusundaki Düşüncelerinin Değerlendirilmesi. *Abant Tıp Dergisi*, 10(1), 1-1.
10. Duğan, Ö., & Solmaz, B.(2018). Sağlık Çalışanı ile Hasta ve Yakınları Arasında Yaşanan Şiddetin Nedenlerinden " İletişim" üzerine Bir İnceleme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 185-206.
11. Aysan, M., Erdil, Ö. F., & Kasapoğlu, S., (2015). "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddetin Hastane Fiziki Koşullarına Bağlı Olarak İncelenmesi". *Sağlık Çalışanlarının Sağlığı*, 5. Ulusal Kongresi. 24-25 Ekim 2015. Ankara.
12. Arnetz, JE., & Arnetz, BB. (2000). İmplementation and evaluation of a practical intervention programme for dealing with violence towards health care workers. *J Adv Nurs*, 31(3), 668-680.
13. Ayrancı, U., Günay, Y., Yenilmez, C., & Kaptanoğlu, C. (2002). The Frequency of Being Exposed to Violence in The Various Health İnstitutions and Health Profession Groups. *Anatolian J Psychiat*, 3, 147- 154.
14. Atik, D. (2013). Examination of the Phenomenon of Violence Towards Health Workers İn Case of a State Hospital. *NWSA- Medical Sciences*, 8(2), 1-15.
15. Çetin, H. (2011). The Validity and Reliability for the Adolescents' Attitudes toward Violence Scale. *Elementary Education Online*, 10(1).
16. Yılmaz Bingöl, T., Yılar Erkek, Z., & Öztürk Altınkaya, S. (2021). Sağlık Bilimleri Alanında Çalışan Akademisyenlerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi. *Türkiye Klinikleri*, 1, 56-60.
17. Yılmaz Bingöl, T., Öztürk Altınkaya, S., & Yılar Erkek, Z. (2021). Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi. *Meyad Akademi*, 2(2), 111-125.
18. Köse Tosunöz, İ., Öztunç, G., Eskimez, Z., & Yeşil Demirci, P. (2019). Determination of Nursing Students' Tendency to Violence. *Cukurova Medical Journal*, 44(2), 471-478.
19. Irmak Vural, P., İnangil, D., & Körpe, G. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Şiddete ve Aile İçi Şiddete Yönelik Tutumları ve İlişkili Faktörler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 272-279.
20. Vahip, I., & Doğanavşargil, Ö. (2006). Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2), 107-114.
21. Haskan Avcı, Ö., & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 157-168.

SS-32 KADINA YÖNELİK ARTAN TEHLİKE: SİBER ŞİDDET

Ayşe Nur YILMAZ¹, Nurdilan ŞENER²

¹ Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Ana Bilim Dalı, Elazığ
Tel:+90 (424)2370000/8285, e-mail: anucar@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0489-7639

²Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Elazığ
Tel:+90 (424)2370000/8285, e-mail:nsener@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7096-4660

Özet

Kadınlar yüzyıllardır aile içi şiddet, tecavüz, cinsel taciz, namus cinayeti gibi çeşitli şiddetlere maruz kalmışlardır. Kadına yönelik şiddetin durumu, değişen yapısıyla her geçen gün daha da kötüleşmektedir ve artık yeni bir biçim almıştır. İletişim teknolojisinin hızlı gelişimi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Zamanının çoğunu internette ve cep telefonunda geçiren kadınlar bağımlılık, asosyalite ve siber şiddete maruz kalma gibi olumsuz durumlar ile karşılaşabilmektedir. Siber şiddet, kadınlara en az diğer şiddet türleri kadar zarar vermekte ve sanal ortamda gerçekleşiyor olması şiddetin boyutunu değiştirmemektedir. Siber şiddetin hem Türkiye'de hem de dünyada önemli bir sorun olduğu ve sürekli artarak yaygınlaştığı görülmektedir. Özellikle pandemi döneminde Türkiye'de siber şiddet sebebiyle yapılan ihbarlar artmıştır. Yapılan tüm ihbarların %11'ini oluşturduğu bildirilmiştir. Kadınların yaşadıkları şiddeti, açık bir şekilde ifade etmeleri konusunda cesaretlendirmek önemli bir noktadır. Siber şiddet, kadınların güvenlik duygularını, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını, onurlarını ve haklarını etkilemektedir. Bu kapsamda siber şiddetin önlenmesine yönelik farkındalık, psikolojik destek birimleri, siber suç mağdurlarına yönelik hizmet birimleri, yasal yaptırımlar ve istismarı önlemeye yönelik tedbirler konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Covid-19 enfeksiyonuyla mücadelenin arttığı bugünlerde hazırlanan bu derlemenin amacı, kadın sağlığı alanında artan bir tehlikeye dikkat çekerek önerilen stratejileri sunmak ve bu stratejiler ışığında toplumun sağlığını koruma ve geliştirmede sağlık profesyonellerinin rol ve sorumluluklarına yönelik önerilerde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Siber, Şiddet, Kadın.

INCREASING DANGER TO WOMEN: CYBER VIOLENCE

Abstract

Women have been subjected to various forms of violence for centuries, such as domestic violence, rape, sexual harassment, honor killings. The situation of violence against women is getting worse day by day with its changing structure and now it has taken a new form. The rapid development of communication technology has brought many problems with it. Women who spend most of their time on the internet and mobile phones may encounter negative situations such as addiction, asociality and exposure to cyber violence. Cyber violence harms women at least as much as other forms of violence, and the fact that it takes place online does not change the extent of violence. It is seen that cyber violence is an important problem both in Turkey and in the world, and it is becoming increasingly widespread. Especially during the pandemic period, reports of cyber violence have increased in Turkey. It was reported that it constituted 11% of all notifications. It is important to encourage women to openly express the violence they have experienced. Cyber violence affects women's sense of security, physical and psychological health, dignity and rights. In this context, studies should be carried out on awareness for the prevention of cyber violence, psychological support units, service units for victims of cybercrime, legal sanctions and measures to prevent abuse. The aim of this review, which is prepared in these days when the fight against Covid-19 infection is increasing, is to draw attention to the increasing danger in the field of women's health, to present the proposed

strategies and to make suggestions on the roles and responsibilities of health professionals in protecting and improving the health of the society in the light of these strategies.

Keywords: Cyber, Violence, Women.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü tarafından şiddeti, “sahip olunan fiziksel güç ya da iktidarın, kasıtlı bir tehdit yoluyla ya da doğrudan, kendine, bir başka insana ya da topluma karşı yaralanma, ölüm, psikolojik zarar meydana getirmesi ya da meydana getirme olasılığının olması” şeklinde tanımlanmaktadır (WHO, 2002). Kadına yönelik şiddet, kadınların yaşamını tehdit eden ve toplumsal yaşama katılımlarını olumsuz yönde etkileyen toplumsal sorunlardan biri olduğu belirtilmektedir. Kadına yönelik şiddet, yeni bir olgu değildir. Dünya çapında ulusal ve uluslararası politika ve uygulamalar olmasına rağmen halen devam eden bir sorundur. Şiddet, çoğunlukla fiziksel ve psikolojik, bazen de ekonomik ve cinsel olarak kendini göstermekte ve kadınların yaşam kalitesine büyük ölçüde zarar vermektedir (Çalışkan ve Çevik, 2018). Dünya Sağlık Örgütü'nün 2016 raporuna göre; dünyada her üç kadından biri, eşi veya başka bir kişi tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalıyor. Ülkemizde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2014 raporuna göre; kadınların %44'ü duygusal, %30'u ekonomik, %36'sı fiziksel ve %12'si cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Bükecik ve Özkan, 2018). Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu tarafından hazırlanan rapora göre, Mart 2020'de bir önceki yıla göre fiziksel şiddet %80, psikolojik şiddet %93 ve sığınma evi talebi %78 oranında arttığı saptanmıştır (Ünal ve Gülseren, 2020).

Son yıllarda internet ve teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte siber şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı yeni bir şiddet biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Teknoloji, özellikle bilişim teknolojisi, günlük hayatta vazgeçilmez bir araç olarak insanların hayatına girmiştir. Aynı zamanda genel olarak, sanal oyun, online alışveriş ve sanal forumlar aracılığıyla bilgi paylaşımı artmaktadır (Polat, 2017). Bilişim teknolojilerinin kullanımının artması ile birlikte çok büyük faydalar sağlasa da aynı zamanda birçok sorunda ortaya çıkmıştır. Teknolojinin gelişmesi ve erişim kolaylığı insanların zamanlarının çoğunu internette geçirmesine neden olmaktadır. İnternet ve cep telefonlarının yaygınlaşmasıyla birlikte insanlar artık sanal ortamlarda iletişim kurmaya başlamışlardır. Sanal ortamlarda iletişimin kurulmasıyla eskiden fiziksel olan şiddet bu ortamlara taşınmıştır (Korkmaz, 2016).

Siber Şiddet

Siber şiddet kavramı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kasıtlı olarak başkalarına zarar vermek için kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Özmen, 2018). Siber şiddette diğer şiddet türleri kadar kadınlara zarar vermektedir. Şiddetin sanal bir ortamda gerçekleşmesi, şiddetin boyutunu değiştirmez. İki temel bilişim teknolojisi aracıyla siber şiddet eylemleri yapılmaktadır. Birincisi bilgisayarlar aracılığıyla, saldırganın sürekli olarak anlık müstehcen ve taciz edici mesajlar göndermesi ya da web siteleri oluşturup yayınlamasıdır. İkincisi, cep telefonları aracılığıyla mağdurlara rahatsız edici mesajlar göndermektir. Ayrıca son zamanlarda farklı video ve görsel materyallerin paylaşılması, sohbetler, sanal oyunlar nedeni ile bloglar, sosyal paylaşım ve kişisel web siteleri gün geçtikçe daha çok popüler olduğu görülmektedir (Polat, 2017). Siber dünyada cinsel taciz çoğu zaman isimsiz hesaplar ya da sahte isimler üzerinden olmaktadır. Pornografik fotoğraflar, cinsel saldırı amaçlı e-postalar, hakaret içeren mesajlar ve mağdurların kişisel bilgilerinin yayılması gibi durumlarda meydana gelmektedir. Bazı araştırmacılar siber şiddetin dijital çağın bir gerçekliği olduğuna inanmaktadır (Gökçe Turan, 2016).

Siber Şiddetin Dünyadaki ve Ülkemizdeki Boyutu

Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında, siber şiddetin giderek yaygınlaşan önemli bir konu olduğu dikkat çekmektedir. Ülkeler arasında farklılıklar olsa da azımsanmayacak oranlarda siber şiddet görülmektedir. Avrupa Birliği'nde yaşayan kadınların %23'ü, hayatları boyunca en az bir kez siber tacize veya istismara uğradıklarını ifade etmektedirler (FRA, 2014). Gerçek rakamlar asla tam bilinmiyor, çünkü bu tür siber suçların çoğu, doğrudan bir fiziksel tehdit olmadığı bildirilmemiştir (Singh, 2015). 9.000'den fazla Alman internet kullanıcılarıyla yapılan bir ankette, yaşları 10 ile 50 arasındaki kadınların siber cinsel taciz ve siber takipçilik mağduru olma olasılığının erkeklerden daha fazla olduğu saptanmıştır. Siber şiddetin mağdurlar üzerinde etkilerinin daha travmatik olduğu belirtilmektedir (Staude-Müller, Hansen ve Voss, 2012).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın (FRA) kadınlara yönelik şiddetle ilgili araştırmasına göre, AB'deki genç kadınların (18-29) %20'sinin siber cinsel tacize maruz kaldığı, siber tacize maruz kalan kadınların %77'sinin aynı zamanda birlikte olduğu partnerinden en az bir tür cinsel ve/veya fiziksel şiddete maruz kaldığı ve kadınların %5'inin 15 yaşından beri bir veya daha fazla siber şiddetle karşılaştığı bildirilmiştir (FRA 2014).

Uluslararası Af Örgütü, siber şiddete maruz kalan kadınların %41'inin fiziksel güvenliklerinin tehdit edildiğini hissettiğini saptamıştır (FEMM 2018).

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması kapsamında yürütülen araştırmada, her 10 kadından 3'ünün en az birinin siber şiddet yaşadığı belirtilmiştir (HÜNEE, 2014). En yaygın siber şiddet biçimleri telefonla arama (%19), sosyal medya üzerinden takip etme (%6), kısa mesaj, mektup ya da e-posta gönderme (%8) ile yaşanan ya da çalışılan mekanlarda rahatsız etme (%6) biçiminde görülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, sık rastlanan siber şiddet eylemlerinin suçluları daha çok yabancılar olduğu görülmüştür. Fakat şiddet içeren ölüm ve yaralama tehditlerinin faillerinin çoğunun eski eşler veya birlikte olunan kişiler olduğu belirtilmiştir.

Türkiye'de siber şiddete en çok 25-40 yaş aralığındakiler maruz kalmaktadır. Pandemi döneminde ise Türkiye'de siber şiddetten dolayı yapılan başvuruların arttığı ve tüm ihbarların %11'ini oluşturduğu saptanmıştır. Bu durum sosyal izolasyonu sağlamak amacıyla evde kalmayla birlikte teknoloji kullanımının artması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Ünal ve Gülseren, 2020)

Siber şiddetle mücadele etmek amacıyla dünya üzerinde ISOC-TR (Internet Society-Turkey) ve diğer dernek/kuruluşlar tarafından çeşitli önlemler alınarak kamuoyunu bilinçlendirme çalışmaları yürütülmüştür. Siber şiddete maruz kalan kadınların sosyal medya üzerinden yaşadıkları durumlar bu çalışmaların odak noktasıdır (Özer Öksüzöğlü, 2021).

Siber Şiddetin Etkileri

Teknolojinin ilerlemesi ve akıllı telefonların gelişmesiyle birlikte, kadınların dikkat çekici bir oranda siber şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Siber şiddet, kadınlara ciddi psikolojik, duygusal ve sosyal zararlar verebilir ve gerçekleştiği ortam nedeniyle mağdurlarını fiziksel zarardan çok psikolojik şiddete maruz bırakmaktadır (Polat, 2017). Kadınlar siber şiddete maruz kaldıklarında öfke, şaşkınlık, çaresizlik, güçsüzlük, panik, güvenliğinden endişe duyma, korku ve üzüntü gibi duygular yaşamaktadırlar. Ailesinin, arkadaşlarının ve çevresinin duyacağından endişelenebilirler. Şiddet devam ettikçe kadınlar farklı psikolojik problemler ve özgüven kaybı yaşayabilmektedir.

Genel olarak siber şiddetin bireysel etkileri; benlik saygısı ve özgüveninde azalma, utanma, aşırı gerginlik, panik, korku, stres, anksiyete, kalıcı uyku bozuklukları, gastrointestinal problemler, iş kaybı, itibar kaybı, dijital araçlara olan ilgisini zamanla kaybetme, sosyal izolasyon, çeşitli psikolojik problemler, depresyon ve sigara, alkol-ilaç kullanımı başlanılabilir/artabilir olabilmektedir. Toplu linç, işyerinde veya sosyal medyada özel görüntülerin paylaşılması gibi siber şiddetin mağdurlar üzerindeki etkisi daha endişe verici

olabilmektedir. Bu sorunlar mağdurların iş ve eğitim hayatını da negatif yönde etkiler. Mağdurlar iş yaşamlarında odaklanamama, üretkenlik, iş doyumu, iş bağlılığında azalma, geç gelme, iş devamsızlıkta, hastalık izinlerinde artış, erken ayrılma, aşırı tedirginlik, işe ve işyerine yabancılaşma, iş yerinde kendini yalnız hissetme ve kimseye güvenmeme gibi duygular yaşamaktadırlar. Hatta emeklilik isteme, tayin veya istifa etmek mecburiyetinde kalmaktadırlar (Kaygısız, 2020).

Siber şiddetin genel etkisini tam olarak anlamak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmasına rağmen, mevcut bilgiler, bu şiddetin etki açısından kadına yönelik gerçek hayattaki şiddetten farklı olmadığı gerçeğine işaret etmektedir. Kadına yönelik şiddetin tüm biçimleri gibi, siber şiddet de ani ve kısa vadeli etkilere, uzun vadeli etkilere ve nesiller arası etkilere sahiptir. Kadınları ve akrabalarını, baktıkları kişileri, geniş topluluklarını ve toplumları daha geniş olarak etkiler. Siber şiddet, kadınların güvenlik duygularını, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını, onurlarını ve haklarını etkilemektedir. Ayrıca siber şiddetin bir etki bırakmak için doğrudan yaşanması gerekmez (FEMM, 2018).

Kadına Yönelik Siber Şiddet

Siber şiddet, kadınlara yönelik şiddetin internet ve bilgi teknolojisi ile kolaylaştırılan yeni bir biçimidir (Singh, 2015). Kadına yönelik şiddet, ne zaman, nerede ve nasıl gerçekleşirse gerçekleşsin, kadınların insan haklarının ciddi bir ihlalidir. Kadınlar; eğitimleri, yaşları, meslekleri, konumları, cinsel yönelimleri, ırk ve etnik kökenleri ve ilişki durumları sebebiyle çeşitli siber şiddet biçimlerine ve çoklu ayrımcılık risklerine maruz kalabilmektedir. Dijital ortamda daha fazla göze çarpan kadınlar, siber şiddete karşı daha savunmasızdırlar ve daha fazla maruz kalabilmektedirler. Politikacılar, gazeteciler, sanatçılar, yazarlar, akademisyenler ve/veya aktivistler olarak kadınlar bazen siber şiddet faillerinin açık hedefleri haline gelir.

İnterneti kullanan her kadın dolandırıcılık, taciz, bilgisayar korsanlığı, takip, iftira, virüs saldırıları, küfür ve telif hakkı ihlali gibi siber şiddete maruz kalmıştır. Her kadar birbirinden farklı alanlarda şiddet söz konusu olsa da, en çok dikkat çeken sorunlardan biri kadınlara yönelik cinsel saldırılardır. Kadına yönelik şiddet içerikli tweet ve yorumlar genellikle pornografik içerikli ve güzellik algısına yönelik olmaktadır. Sosyal ağlar ve dijital platformlar arttıkça, bu durumların artacağı göz önündedir. Siber güvenlik uzmanlarının, bu yönde ayrıntılı çalışmaları önemli ihtiyaçlardan biridir. Araştırmaların genelinde kadınlara yönelik siber şiddet, ergenlere ve gençlere yapılan siber şiddetin arka planında kalmaktadır. Her geçen gün siber şiddet davranışları ve şiddetin dozu artmaktadır. Bu durum siber şiddet konusunda acil önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin sürekliliğinin ötesinde, kadınların siber ortamda mağdur olmasına katkıda bulunan başka toplumsal nedenler de var. Siber şiddet genellikle medya tarafından, cinsiyetten bağımsız bir olay olarak ya da kadınların saflığından/sorumluluğundan kaynaklanan bireysel bir durum olarak sunulur. Kadınlara genellikle tacizciyi umursamamaları, gizlilik ayarlarını değiştirmeleri veya bir süreliğine çevrimdışı olmaları tavsiye edilmektedir. Bu durum, mağdurların bakış açılarını örtbas ederken siber şiddetin normalleşmesini hem yansıtır hem de katkıda bulunuyor (FEMM 2018).

Sonuç

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerine sahip olmak artık çok kolay ve vazgeçilmez hale gelmiştir. Kullanılmalarının engellenemeyeceği düşünüldüğünde önemli olan noktanın bunları etkin ve doğru bir biçimde kullanabilmeyi öğrenmek olduğu görülmektedir. TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2020 yılında 16-74 yaş grubundaki kişilerde internet kullanım oranı %79 olarak belirlenmiştir. Ayrıca hanelerin %90.7'sinin evden internete erişim imkanına sahip olduğu saptanmıştır. Bilgi ve iletişim

teknolojilerinin daha da ilerlediği düşünüldüğünde siber şiddet sorununun daha önemli bir konu haline geleceği bilinmektedir.

Günümüzde sosyal medya, kadınların siber şiddete maruz kalmalarının yanında mağduriyetlerinin de ortaya çıkmasına yardımcı olan ve mağduriyetlere çözüm üretebilen bir platform olarak görülmektedir. Kadınların yaşadıkları mağduriyetleri alenen ifade etmeleri konusunda cesaretlendirmektir en önemli noktadır. Bu açıdan siber şiddetin önlenmesine yönelik farkındalık faaliyetleri, psikolojik destek birimleri, siber suç mağdurlarına yönelik hizmet birimleri, mağdurlarla empati yapabilmek için eğitimler, yasal yaptırımlar ve suistimalle mücadele tedbirlerinin yapılması gerekmektedir.

Hukuksal yönden ise meydana gelen suçların ceza kapsamında değerlendirilmesi ve incelenmesi gereklidir. Şiddete maruz kalmış kişilere yardım etmek, sağlık, hukuki ve psikolojik destek sağlamanın yanı sıra şiddetin önlenmesi ve yaşanmaması konusunda toplumsal bilinci artırma çalışmaları yapmak önemli aşamalardan biridir. Bu konuda yapılan araştırmaların multidisipliner olması ve ilgili tüm meslek gruplarını kapsaması mutlaka gereklidir. Ayrıca sadece devletin değil, STK'ların ve bireylerin katkıları da önemlidir.

Tüm meslek grupları gibi sağlık profesyonellerinin de siber şiddet durumunda en uygun müdahale stratejilerinin farkında olmaları gerekmektedir. Sağlık profesyonellerinin, kadınlara internet, akıllı telefon ve teknoloji kullanımına bağlı riskli davranışların, tehlikeli etkileşimlerin farkında olmaları yönünden de bilgi sahibi olmaları beklenmektedir. İnternet ve medya eğitimi, sağlık profesyonelleri tarafından yürütülen tarama ve kanıta dayalı müdahalelerin yer aldığı çok yönlü yaklaşımlar siber şiddetle mücadelede önemli stratejilerdendir. Siber şiddetle ilişkili olabilecek durumlarda sağlık profesyonellerinin tarama, tespit etme ve koruma basamaklarını izlemeli gerekir. Siber şiddeti önleyebildiğimizde veya şiddete maruz kalan kadınları destekleyebildiğimizde, kadınların insan haklarını korumaya ve yaşamları boyunca fiziksel ve zihinsel sağlıklarını ve refahlarını geliştirmeye yardımcı oluruz.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization (2002). World report on violence and health. Erişim: 14.09.2021. http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=0000000582
2. Çalışkan, H., & Çevik, E. İ. (2018). kadına yönelik şiddetin belirleyicileri: Türkiye örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14) , 218-233.
3. Bükecik, E., & Özkan, B. (2018). Kadına yönelik şiddet: Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın sağlığına etkisi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 33-37.
4. Ünal, B., & Gülseren, L. (2020). Covid-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Kadına yönelik aile içi şiddet. *J Clin Psy.*, 23 (1), 89-94
5. Polat, O. (2017). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1) , 15-34.
6. Korkmaz, A. (2016). Siber zorbalık: Fizikselden sanala yeni şiddet. *Kurgu*, 24 (2), 74-85.
7. Özmen, Ş.Y. (2018). Dijital şiddet, siber zorbalık ve yeni medya okuryazarlığı üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (61), 958-967.
8. Gökçe Turan, S. (2016). Bilişim okuryazarlığı bağlamında siber şiddetin meşrulaştırılması. *Gazetecilik Anabilim Dalı Bilişim Bilim Dalı Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, Türkiye.
9. European Union Agency for Fundamental Rights (2014). Violence against women: an EU-wide survey, p. 104. Erişim: 14.09.2021. <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

10. Singh, J. (2015). Violence against women in cyber world: A special reference to India. *International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences*, 4, 60-76.
11. Staude-Müller, F., Hansen, B., & Voss, M. (2012). How stressful is online victimization? Effects of victim's personality and properties of the incident. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 260-274.
12. The Committee on Women's Rights and Gender Equality (FEMM). (September 2018). Cyber violence and hate speech online against women. Erişim: 14.09.2021. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/889/QA0218994ENN.en.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
13. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE). (2015). Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. Erişim: 14.09.2021. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>
14. Özer Öksüzoğlu, T. (2021). Kadınlara yönelik siber zorbalık durumları ve önlem çalışmaları. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6 (1) , 67-75 .
15. Kaygısız, E. G. (2020). Şiddetin e-hali: Siber zorbalık. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı*, (4-5), 161-174.

SS-34 SAĞLIK PROFESYONELİ ADAYLARININ ÇOCUK SEVME VE ÇOCUK ŞİDDET DUYARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ümran ÇEVİK GÜNER

*Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
umran.guner@gop.edu.tr*

Esra ÇAYLAK ALTUN

*Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
esra.caylak@gop.edu.tr*

Özet

Amaç: Gerek şiddeti önleme gerekse tanıma ve önleme çalışmalarında, sağlık çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Sağlık görevlilerinin çocuğun haklarını koruması, savunması ve yüksek motivasyonla kaliteli bakım sunabilmesi için çocukları sevmesi oldukça önemlidir. Bu doğrultuda bu çalışma geleceğin sağlık çalışanları olarak görev yapacak hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin çocuk sevgi düzeyleri ile çocuğa yönelik şiddet duyarlık düzeylerini etkileyen faktörleri ve aralarındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırma, TOGÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik ve Ebelik Bölümü mezun konumunda olan 4. Sınıf öğrencilerinden araştırmayı kabul eden 103 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin verileri kişisel bilgi formu, Barnett Çocuk Sevme Ölçeği(BÇSÖ) ve Çocuğa Yönelik Şiddete Duyarlık Ölçeği(ÇOYŞDÖ) kullanılarak 28.02.2020-10.03.2020 tarihleri arasında toplanmış, yüzde, ortalama, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve korelasyon testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Öğrencilerin %38.8'i 22 yaşında, %85.4'ü kadın ve %71.8'i hemşirelik bölümü öğrencisidir. %79,6'sı çekirdek ailede yetişmiş ve genel akademik ortalamalarının %52.4'ü 2.99 ve altındadır. Öğrencilerin BÇSÖ puan ortalamalarının 83.19±14.36, ÇOYŞDÖ puan ortalamalarının 51,61±4.87 olduğu ve BÇSÖ Cronbach's Alpha değerinin 0,93 ve ÇOYŞDÖ Cronbach's Alpha değerinin ise 0,82 olduğu bulunmuştur. Kadınların(p=0.048) geniş ailede yetişenlerin(p=0.037) ve akademik ortalaması 3.00'ün üzerinde olanların(p=0.001) çocuk sevmeye düzeylerinin, bununla beraber kadınların(p=0.012) çocuğa yönelik şiddet duyarlık düzeylerini daha yüksek olduğu saptanmıştır(p<0.05). Öğrencilerin çocuk sevmeye ve çocuğa yönelik şiddet duyarlık düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur(p< 0.05).

Sonuç: Kadın öğrenciler başta olmak üzere bütün öğrencilerin çocukları fazla sevdiği ve onlara yönelik şiddet duyarlıklarının fazla olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin çocuk sevmeye düzeyleri arttıkça çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının da olumlu yönde arttığı bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Ebelik, Hemşirelik, Çocuk sevgisi, Öğrenci, Şiddet duyarlık

THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILD LOVE AND CHILD VIOLENCE SENSITIVITY LEVELS OF HEALTH PROFESSIONAL CANDIDATES

Abstract

Objective:Health workers have an important role in both violence prevention and recognition and prevention. Protecting and defending the rights of the healthcare professionals who is very important for children to love high-motivational quality care. In this regard, this study was carried out to evaluate the factors affecting the affection levels of children and nursing and midwifery students who will serve as the future healthcare workers, and the relationship between them.

Methods:This descriptive research was carried out with 103 students who accepted the research from 4th grade students who graduated from TOGÜ Faculty of Health Sciences Nursing and Midwifery Department. The data of the students were collected between 28.02.2020-10.03.2020 using personal information form, Barnett Child Loving Scale(BCLS) and Child

Violence Sensitivity Scale(CVSS) and were evaluated by percentage, average, correlation, Mann-Whitney U Testi, Kruskal Wallis tests.

Results:38.8% of the students are 22 years old, 85.4% are women and 71.8% are nursing students. 79.6% of them grew up in the nuclear family and 52.4% of their overall academic average is 2.99 and below. The mean score of the students' BCLS was 83.19 ± 14.36 , and the mean score of CVSS was 51.61 ± 4.87 and BCLS Cronbach's Alpha value was found to be 0.93 and CVSS Cronbach's Alpha value was 0.82. Child-loving levels of women($p=0.048$) and those who are raised in the extended family($p=0.037$) and whose academic average is above 3.00($p=0.001$). However, women($p=0.012$) were found to have higher levels of violence against children($p<0.05$). It was found that there was a moderately significant positive relationship between the students' love of children and the sensitivity of violence against children($p<0.05$).

Conclusion:It has been determined that all students, especially female students, love children more and they have high sensitivity to violence against them. In addition, it was found that students' sensitivity to violence towards children increased positively as their child-loving levels increased.

Keywords: Midwifery, Nursing, Child love, Student, Violence sensitivity

Giriş

Çocuğa yönelik şiddet, önemli bir halk sağlığı ve çocuk hakları konularından biridir. Çocuğa yönelik şiddet özellikle düşük veya orta sosyoekonomik düzeydeki ülkelerde, şiddet risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde çalışılmakta olsa da halan yetersizdir (Devries ve ark., 2016). Çocukların şiddete maruz kalmaları sonucu gelişimleri olumsuz olarak etkilenmekte, özellikle en güvenli olması gereken okul ve ev ortamı başta olmak üzere, çeşitli ortamlarda fiziksel, sözel ve cinsel şiddete maruz kalabildikleri görülmektedir (Dağlı, 2015; Özyürek ve ark., 2017).

Çocuğa yönelik şiddete duyarlık, şiddete tepki gösterebilmenin de bir işareti olarak kabul edilebilir. Bireysel, çevresel veya kültürel birçok faktörün, sadece şiddet davranışlarının gelişimini değil, bireylerin şiddete yönelik algılarını ve duyarlılığını etkilediği açıktır (Özyürek ve ark., 2017). Şiddete uğrama riski bulunan ya da şiddete uğramış çocukların tanılanmasının hızlı ve bu süreci daha sağlıklı atlatması ancak bu süreci yönetecek kişilerin konuyla ilgili farkındalık düzeylerinin yüksek olması ile mümkündür. Çoğunlukla çocuğu ilk görenler sağlık profesyonelleri olup şiddeti tanılama ve bildirimde bulunmaları en önemli sorumluluklarından biridir (Houssein ve Beratlı, 2019; Seferoğlu ve ark., 2019; Tweedlie ve Vincent, 2019). Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddet, çocuk istismarı ve ihmali belirti ve risklerini tanıyabilme ve farkındalık düzeylerinin istendik düzeyde olmadığı, çocuk ihmali ve istismarı konusunda yasal sorumluluklarını bilmedikleri ve eğitime gereksinim duydukları saptanmıştır (Doran ve ark., 2019; Seferoğlu ve ark., 2019).

Çocuk istismarı yasal olarak suçtur ve kamu davası açılmayı gerektirir. Bu nedenle, bu eylemin en kısa zamanda yasal birimlere bildirilmesi gerekir. İstismarı tespit etmesine rağmen bildirim yapmayan ve gecikme gösteren sağlık profesyonelleri yasal olarak cezalandırılır (Kapancı ve Başoğlu, 2016). Yetişkine yönelik istismarının aksine çocuk istismarının soruşturulmasında şikâyet aranmaz (Houssein ve Beratlı, 2019; Skarsaune, and Bondas, 2015).

Sevgi, “insanlar arasındaki yakınlaşmayı yöneten olumlu ve iyi duyguların hepsi” olarak açıklanabilir. Çocuk sevgisi ise, bireyin çocuklar ve çocuklarla olma konusundaki temel inancıdır. (Aşçı ve ark., 2017). Çocuklar için sevgi, fizyolojik ihtiyaçlardan açlık ve susuzluk kadar önemlidir. Hastaneye yatma ise çocuklar için en önemli sevgi kaynakları olan aile ve arkadaşlarından kısmen ya da tamamen uzak kalmalarına yol açabilir. Çocuklar bunu kendilerine verilmiş bir ceza olarak algılayıp, kendine duyulan sevginin azaldığını düşünebilirler. Bu noktada devreye sağlık çalışanları girer. Sağlık çalışanlarının sevgi dolu yaklaşımı, çocuğun hastane ortamında kendini güvende hissetmesini sağlayacak, iyileşme

sürecini hızlandıracak ve en temel gereksinimlerinden birini karşılayacaktır. Bu nedenle çocuklar ile çalışan hemşirelerin çocuğun haklarını koruması, savunması ve yüksek motivasyonla kaliteli bakım sunabilmesi için çocukları sevmesi oldukça önemlidir (Baran ve Yılmaz, 2019; Yiğit ve ark., 2019).

Çocuğun bir birey olarak aile içi yada diğer şiddet türlerine karşı korunması önemli bir konudur ve çeşitli düzenlemelerle ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde özel olarak ele alınmıştır (Kapancı ve Başoğlu, 2016). Çünkü çocuklar kendilerini koruyamadıkları ve ifade edemedikleri için ihmal ve istismar açısından riskli bir gruptur. Gerek şiddeti önleme gerekse tanıma da, sağlık çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Sağlık çalışanlarının çocuklar ile çalışırken sevdiklerini gösteren iletişim davranışlarında bulunmaları, şiddete duyarlı olmalarını ve konuyla ilgili mesleki görevlerini eksiksiz yapmalarını sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde çocuk sevgisi ile çocuğa yönelik şiddete ilişkin duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki çalışılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmada, yakın gelecekte ebeveyn olma olasılığı olan ve aynı zamanda gerektiğinde toplumdaki bireylere danışmanlık verme rol ve sorumlulukları bulunan sağlık profesyoneli adaylarının çocuk sevme düzeyleri ile çocuğa yönelik şiddete duyarlılık düzeylerinin belirlenmesi ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Araştırma Sorusu 1. Öğrencilerinin çocuğa yönelik şiddet duyarlılığı ne düzeydedir?

Araştırma Sorusu 2. Öğrencilerinin çocuk sevme düzeyi ne düzeydedir?

Araştırma Sorusu 3. Öğrencilerinin çocuğa yönelik şiddet duyarlılıkları yaş, cinsiyet, bölüm, aile yapısı, daha önce şiddet olayına rastlama vb. değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma Sorusu 4. Öğrencilerinin çocuk sevme düzeyleri yaş, cinsiyet, bölüm, aile yapısı, daha önce şiddet olayına rastlama vb. değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırma Sorusu 5. Öğrencilerinin çocuk sevme düzeyleri ile çocuğa yönelik şiddet duyarlılık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi ve Yeri

Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tiptedir. Araştırma, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 28.02.2020-10.03.2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni/Örneklemi

Araştırmanın evrenini Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik ve Ebelik bölümü mezun konumunda olan 4. Sınıf öğrencileri (N=180) oluşturmuştur. Araştırma için herhangi bir örneklem seçme yöntemi kullanılmaksızın evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden 103 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Tanıtıcı Bilgi Formu; Öğrencilerin demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet vb) ve çocuğa yönelik şiddete rastlama, rastlanan şiddet türleri ve sıklığını belirlemeye yönelik 8 sorudan oluşmaktadır.

Çocuğa Yönelik Şiddete Duyarlılık Ölçeği(ÇOYŞDÖ); Öğrencilerin çocuğa yönelik şiddet duyarlılıklarının belirlenmesi amacıyla Özyürek (2017) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılmış olan bu ölçek kullanılmıştır. Ölçek tek boyutta, 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı, ölçeğin tümü için 0.82 olarak bu çalışmada da 0.82 olarak hesaplanmıştır. ÇOYŞDÖ, yanıtlanmasında 3'li likert kullanılmaktadır. Derecelendirme

“Katılıyorum-3 puan” “Kısmen katılıyorum-2 puan” ve “Katılmıyorum-1 puan” olarak verilmektedir. Şiddetin kabulüne ilişkin maddeler ters puanlanmıştır. Alınan yüksek puanın, katılımcıların çocuğa yönelik şiddete duyarlıklarının da yüksek olduğunu açıklamaktadır(Özyürek, 2017).

Barnett Çocuk Sevme Ölçeği(BÇSÖ); Öğrencilerin çocuk sevme durumlarını belirlemeye yönelik Duyan ve Gelbal (2008) tarafından ölçeğin Türkçe’ ye uyarlama çalışması yapılan bu ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.92, bu çalışmada ise 0.93 olduğu bulunmuştur. Ölçek tek boyutta ve 14 maddeden oluşmaktadır. Çocukları sevmeyi belirlemeye yönelik maddelerden dördü olumsuz (3,6,10 ve 13. maddeler) ve onu da olumlu anlam taşımaktadır. Olumlu maddeler puanlanırken “Tamamen katılıyorum” yanıtı “7” ile ve “Hiç katılmıyorum” yanıtı ise “1” ile puanlanmaktadır. Olumsuz maddelerin puanlanmasında da ”Hiç katılmıyorum” yanıtı “7” ile “Tamamen katılıyorum” yanıtı da “1” ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, insanların çocukları daha fazla sevdikleri; düşük puanların ise çocukları sevme düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir(Duyan ve Gelbal, 2008).

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri SPSS 20 paket programı ile kodlanarak istatistiksel anlamlılık durumu $p<0.05$ düzeyinde kabul edilip, sayı, yüzde, ortalama, veri durumuna göre çoklu değişkenler için Kruskal Wallis, ikili değişkenler için Mann Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada kullanılan ölçeklerinin geçerlilik güvenilirliğini yapan araştırmacılardan mail yoluyla izin alınmıştır. Ayrıca araştırma için 13232362-044 sayı numaralı dekanlık izni ve 83116987-150 sayı numaralı etik kurul yazılı izni alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1’de öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin yüzde dağılımları verilmiştir (Tablo 1). Tablo 2’de Çocuk Sevme ve ÇOYŞDÖ puan ortalamaları verilmiştir. Öğrencilerin BÇSÖ toplam puan ortalamaları 83.19 ± 14.36 ve ÇOYŞDÖ toplam puan ortalamalarının ise $51,61\pm 4.87$ olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri (n= 103)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı(n)	Yüzde (%)
Yaş		
21	32	31.1
22	40	38.8
23	31	30.1
Cinsiyet		
Kadın	88	85.4
Erkek	15	14.6
Bölüm		
Hemşirelik	74	71.8
Ebelik	29	28.2
Yetişilen Aile Tipi		
Çekirdek	82	79.6
Geniş	21	20.4
Genel Akademik Ortalama		
2.99 ve altı	54	52.4
3.0 ve üstü	49	47.6
Çocuğa Yönelik Şiddete Rastlama Durumu		

Evet		71	68.9
Hayır		32	31.1
Çocuğa Yönelik Şiddete Rastlama Sıklığı			
Haftada En Az 1 Kere		6	5.8
Ayda En Az 1 Kere		25	24.3
Yılda En Az 1 Kere		72	69.9
Rastlanılan Çocuğa Yönelik Şiddetin Türü			
Fiziksel	Evet	60	58.3
	Hayır	43	41.7
Duyusal-Psikolojik Şiddet	Evet	50	48.5
	Hayır	53	51.5
Sözel Şiddet	Evet	52	50.5
	Hayır	51	49.5
Cinsel	Evet	2	1.9
	Hayır	101	98.1

Tablo 2. Öğrencilerin BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ puan ortalamaları (n:103)

Ölçek	Min.	Max.	Ort.	SS
BÇSÖ	42	98	83.19	14.36
ÇOYŞDÖ	34	57	51.61	4.87

Tablo 3'te öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması verilmiştir. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ puan ortalamalarının karşılaştırıldığında; BÇSÖ puan ortalamaları ile cinsiyet, yetişilen aile tipi, genel akademik ortalama arasında, ÇOYŞDÖ puan ortalamaları ile ise cinsiyet arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$) (Tablo 3). Kadın öğrencilerin, geniş ailede yetişenlerin ve akademik ortalaması 3.00 ve üstü olanların BÇSÖ puan ortalamaları, aynı zamanda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre ÇOYŞDÖ puan ortalamaları daha yüksekti. Yaş ve bölüm ile BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ayrıca öğrencilerin çocuğa yönelik şiddete rastlama durumu, sıklığı ve rastlanılan çocuğa yönelik şiddetin türü ile BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ arasında da anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$) (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması (n:103)

Yaş	BÇSÖ			ÇOYŞDÖ		
	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
21	86.46±11.72	90.00	$X^2_{KW}=4.628$ $p=0.099$	52.12±3.89	53.00	$X^2_{KW}=0.368$ $p=0.832$
22	79.50±15.78	84.50		51.12±5.35	53.00	
23	84.51±14.30	89.00		51.70±5.22	53.00	
Cinsiyet	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Kadın	84.14±14.32	89.00	MWU= 448.500 $p=0.048^*$	52.07±4.70	53.00	MWU=392.00 $p=0.012^*$
Erkek	77.60±13.72	76.00		48.86±5.12	50.00	
Bölüm	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Hemşirelik	82.75±14.52	86.50	MWU= 1017.00 $p=0.681$	50.08±5.46	53.00	MWU=1032.50 $p=0.037$
Ebelik	84.31±14.14	90.00		52.27±2.82	53.00	
Yetişilen Aile Tipi	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Çekirdek	81.51±15.20	86.00	MWU= 606.500	51.42±5.26	53.00	MWU=858.50

Geniş	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Genel Akademik Ortalama	89.76±7.66	94.00	p=0.037*	52.33±2.90	53.00	p=0.984
2.99 ve altı	78.72±15.82	81.50	MWU= 820.000	50.83±5.55	53.00	MWU=1121.50
3.0 ve üstü	88.12±10.70	92.00	p=0.001*	52.46±3.86	53.00	p=0.181
Çocuğa Yönelik Şiddete Rastlama Durumu	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Evet	83.97±13.80	89.00	MWU= 1060.50	51.97±4.25	53.00	MWU=1070.50
Hayır	81.46±15.62	86.00	p=0.590	50.78±6.02	53.00	p=0.639
Çocuğa Yönelik Şiddete Rastlama Sıklığı	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Haftada En Az 1 Kere	90.83±7.67	93.00	X ² _{KW} = =2.829	51.16±4.30	50.50	X ² _{KW} = 2.809
Ayda En Az 1 Kere	84.84±13.44	90.00	p=0.243	52.00±5.98	54.00	p=0.245
Yılda En Az 1 Kere	81.98±14.96	86.00		51.51±4.54	53.00	
Rastlanılan Çocuğa Yönelik Şiddetin Türü	Ort.±Ss.	Medyan	Test	Ort.±Ss.	Medya	Test
Fiziksel						
Evet	84.41±13.	89.00	MWU= 1187.00	52.11±3.86	53.00	MWU=1245.50
Hayır	81.48±15.	86.00	p=0.490	50.90±5.98	53.00	p=0.765
Duyusal-Psikolojik Şiddet						
Evet	83.22±14.	88.00	MWU= 1305.50	52.44±4.42	53.50	MWU=1058.00
Hayır	83.16±14.	89.00	p=0.898	50.83±5.18	52.00	p=0.077
Sözel Şiddet						
Evet	82.88±15.	89.00	MWU= 1310.00	51.76±4.68	53.00	MWU=1316.50
Hayır	83.50±13.	86.00	p=0.916	51.45±5.10	53.00	p=0.950
Cinsel						
Evet	83.29±14.	89.00	MWU= 96.000	53.50±4.94	53.50	MWU=77.50
Hayır	78.00±28.	78.00	p=0.914	51.57±4.89	53.00	p=0.594

* MWU =Mann-Whitney U Testi; X²_{KW}= Kruskal Wallis-H Testi

Tablo 4'te BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ puanları arasındaki korelasyon sonuçları verilmiştir. Tabloya göre iki ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur (p<0.001). Bu sonuca göre öğrencilerin çocuk sevgi düzeyleri arttıkça çocuğa yönelik şiddet duyarlıklarının arttığı, diğer bir deyişle çocuk sevgi düzeyleri azaldıkça çocuğa yönelik şiddet duyarlıklarının azaldığı söylenebilir.

Tablo 4. BÇSÖ ve ÇOYŞDÖ puan ortalamaları arasındaki ilişki (n:103)

BÇSÖ	ÇOYŞDÖ	
	r	p
	0.389	0.000

*p<0,001

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın, Türkiye'de sağlık alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin çocuk sevmeye ve çocuğa yönelik şiddete duyarlılıklarını ve aralarındaki ilişkiyi değerlendiren ilk çalışma olduğu söylenebilir. Bu tanımlayıcı ve ilişki arayıcı çalışmanın sonuçları, kadın öğrenciler başta olmak üzere bütün öğrencilerin çocukları sevmeye ve onlara yönelik şiddet duyarlılıklarının yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışma bulgularına benzer olarak Ülkemizdeki yapılan çalışmalara baktığımızda öğrencilerin çocuk sevmeye puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir (Altay ve Törüner, 2014; Bektaş ve ark., 2015; İci ve Öksüz, 2014; Kadan ve Küçükali, 2018; Konan ve Yılmaz, 2018). Bu çalışma bulgularından öğrencilerin ÇYŞDÖ puanlarının ise, sağlık profesyoneli ve farklı meslek adaylarının çocuğa yönelik şiddet duyarlılık düzeyleri ile ilgili yapılan çalışma bulgularındaki ÇOYŞDÖ puanlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Gemiksiz ve ark., 2019; Özyürek ve ark., 2020). Bu sonuçlar sağlık profesyoneli adaylarının mesleğe daha sevgi dolu ve şiddete duyarlı olduklarını göstermesi açısından sevindiricidir.

Yapılan çalışmalarda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre çocukları daha fazla sevdiğini ve çocuğa yönelik şiddete daha duyarlı oldukları bildirilmektedir (Baran ve Yılmaz, 2019; Konan ve Yılmaz, 2018; Özyürek ve ark., 2020; Yazıcı, 2013). Bu noktada özellikle kız çocuklarının kültürümüze özgü daha duygusal daha hassas yapıda koruyucu kollayıcı yetiştiriliyor olmalarının, evde farklı sorumluluklar yüklenmesi ve aile içinde çocukların ve kadınların en çok şiddet mağduru olmasının etkili olabileceği vurgulanmaktadır (Gemiksiz ve ark., 2019; Özyürek, 2017). Literatüre benzer şekilde bu çalışmada, kadın öğrencilerin çocuk sevmeye ve çocuğa yönelik şiddet duyarlılıkları erkeklerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışma sonuçları geniş ailede yetişmenin çocuk sevmeye düzeylerini etkilediğini göstermektedir. Geniş ailelerde daha fazla çocuk olması ve bunun yanında bireysel iletişimin artmış olması, çocuklara daha fazla ilgi gösterme ve sevmeye durumlarını sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Ancak çocuk sevmeye düzeyini etkileyen etmenlerin araştırıldığı benzer çalışmalarda çekirdek aile yapısında olmanın çocuk sevmeye düzeyini artırıcı etkisi olduğu da vurgulanmaktadır (Aşçı ve ark., 2017; Baran ve Yılmaz, 2019). Çalışmamızda akademik ortalamasının 3.00 ve üzerinde olan yani daha başarılı öğrencilerin çocuk sevmeye düzeylerinin yüksek olmasının mesleki doyumlarını artırması kaynaklı mesleğine önem ve değer vermeleri ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Sağlık çalışanları, hemen her yaşta ve sosyo kültürel kesimden insanlarla sıklıkla ve doğrudan iletişim kurmak zorunda kalmaktadırlar. Hastalık durumunun oluşturduğu ruhsal problemler düşünüldüğünde, sağlık çalışanlarının iletişim becerilerinin yüksek olması beklenmektedir. Bu durum çalışanlarının iş doyumunu olumlu yönde etkilerken hastaneye başvuran bireylerle etkileşimlerini de olumlu yönde etkileyecek ve kaliteli bir hizmet sunulmasına katkı sağlayacaktır (Özdemir ve ark., 2016). Öğrencilerin de çocukları sevmeye düzeyleri onlarla kurdukları iletişim ve etkileşim üzerinde etkili olacaktır.

Çalışmamızda öğrencilerin çocuğa yönelik şiddete rastlama oranlarının yüksek olduğunu (%68.9) ve en sıklıkla sırasıyla fiziksel, sözel ve duygusal şiddeti gözlemledikleri saptanmıştır. Bu oranlar sağlık profesyonelliği mesleğinin çocuk sağlığının korunması ve savunulmasında ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin aile içi şiddet, çocuk istismarı ve ihmali belirti ve

risklerini tanıyabilme ve farkındalık düzeylerinin istendik düzeyde olmadığı, çocuk ihmali ve istismarı konusunda yasal sorumluluklarını bilmedikleri ve eğitime gereksinim duydukları saptanmıştır (Doran ve ark, 2019; Seferoğlu ve ark, 2019). Skarsaune ve Bondas(2016) yaptığı nitel çalışmada hemşirelerin şüpheli çocuk istismarı ile karşılaştıklarında harekete geçme konusunda farkındalıklarının yeterli olmadığı, bildirimde geçmede yaşanabilecek sorunlardan korktukları ve bildirimde bulunmadıkları bildirilmiştir. Tweedlie ve Vincent (2019) öğrenci hemşirelerin çocuk koruma konusunda eğitime ihtiyacı olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonuçlar Ülkemizde ve dünyada giderek yaygınlaşan çocuklara yönelik şiddetin yaygınlığı ve yıkıcı etkisi konusunda farkındalık ve duyarlılığın sağlık profesyonelleri ve adaylarına kazandırmaya yönelik öngörülebilir ve önlenabilir nitelikte programlar sayıca artırılması gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin çocuk sevmeye düzeyleri ile çocuğa yönelik şiddete duyarlılık düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin çocuk sevmeye düzeyi arttıkça çocuğa yönelik şiddet duyarlılık düzeyleri de artmaktadır. Öğrencilerin şiddet duyarlılık düzeylerinin yüksek olması ve çocuk sevmeye düzeyleri ile pozitif yönde aralarında anlamlı ilişkinin olması çocuk sevmenin şiddet duyarlılığını etkileyebileceği yönünden önemli olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle sağlık profesyoneli adaylarının çocukları sevmeye ve etkili iletişim yönünden daha donanımlı olarak mesleğe hazırlanması gerektiğini göstermektedir. Yapılan çalışmalarda çocuk hemşirelerinin terapötik oyunu kullanmaları ile çocuk sevmeye durumları arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Kahraman ve ark., 2020; Yiğit ve ark., 2019). Günel ve Avcı'nın (2021) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevmeye ve empatik eğilimleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bildirilmiştir. Özyürek ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlılık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki değerlendirilmiş olup sorumluluk duygusu ve davranışı yüksek olan öğrencilerin çocuğa yönelik şiddet duyarlılığının yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuk ile ilgili alanlarda çalışacak sağlık profesyonellerinin gönüllü olması ve çocukla işbirliği içerisinde terapötik iletişim ve oyun eğitimlerinin sağlanması çocukların daha kaliteli hizmet almaları açısından önemlidir. Ayrıca çocukları seven ve onlarla terapötik iletişim tekniklerini kullanan meslek üyeleri çocuğa yönelik şiddet durumunu erken tanınması daha kolaylaşacak ve bildirmede daha savunucu ve koruyucu tutum sergileyecektir. Bu nedenle çocuk ile ilgili alanlarda çalışacak sağlık profesyonelleri seçilirken çocuk sevmeye düzeyleri ve şiddet duyarlılık düzeyleri ile etkileyen faktörlerinin göz önünde bulundurulması önemlidir.

Öneriler

Çocukları sevmeye düzeyi arttıkça çocuğa yönelik şiddete duyarlılığın arttığı söylenebilir. Bu doğrultuda çocuğa yönelik şiddetin önlenmesinde aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Çocuk sevmeye düzeyini ve çocuğa yönelik şiddet duyarlılıklarını etkileyen faktörlerin de belirlenebilmesi için daha geniş örnekleme ve çocuk ile çalışacak farklı meslek adayları ve üyelerinin de örnekleme dahil edilerek yeni çalışmaların yapılmasını önerilir.
- Bununla birlikte yeni atanmış sağlık personellerinin çocuk ile ilgili hizmet vereceği klinik yada diğer alanlarda istekli olup olmadıkları çocuk sevmeye durumları ve çocuğa yönelik şiddet duyarlılıklarının değerlendirilmesi önerilir. Ayrıca çalışma alanlarında, çocuk

hemşirelerinin çocuklara yönelik duygularında nasıl değişimler olduğunun ve değişimi hangi faktörlerin etkilediğinin düzenli olarak değerlendirilmesi önerilir.

- Özellikle lisans/yüksek lisans müfredatına ve hizmet içi eğitim programlarına çocuk sevme, oyun ve terapötik oyun hakkında konulara yer verilmesi önerilir.
- Çocuğa yönelik şiddete duyarlılığın artırılması, çocuğa yönelik şiddetin azaltılması için en önemli şartlardan biridir. Bunun için sağlık profesyoneli adaylarının bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik toplumsal ve kültürel değerlerin kazanılması, aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi, mesleki etik konuları kapsamlı programların düzenlenmesi önerilmektedir.

Teşekkür: Bu araştırmaya katılım sağlayan tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR:

1. Altay N., Törüner E.K. (2014). Öğrenci hemşirelerin klinik stres yaşama ve çocuk sevme durumlarının belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 7(3):166-70.
2. Aşçı Ö, Gökdemir F, Altuntaş G. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sahibi olmaya yönelik görüşleri ve çocuk sevme durumları. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 10,18-35.
3. Baran, G., & Yılmaz, G. (2019). Çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin uygulamasına çıkan hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme durumları ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Journal of Academic Research in Nursing, 5(2), 91-96. 13
4. Bektaş, M., Ayar, D., Bektaş, İ., Selekoğlu, Y., Kudubeş, A. A., & Altan, S. S. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. The Journal of Pediatric Research, 2(1), 37-41.
5. Dağlı, T. (2015). Çocuğa yönelik şiddet ve çocuğun korunması. Çocuk Koruma Merkezlerini Destekleme Derneği (ÇOKMED) Birinci Baskı, Artan Matbaası, İstanbul
6. Devries, K. M., Naker, D., Monteath-van Dok, A., Milligan, C., & Shirley, A. (2016). Collecting data on violence against children and young people: need for a universal standard. International Health, 8(3), 159-161.
7. Doran, F., Hutchinson, M., Brown, J., East, L., Irwin, P., Mainey, L., ... & Yates, K. (2019). Australian nursing and midwifery student beliefs and attitudes about domestic violence: A multi-site, cross-sectional study. Nurse Education in Practice, 40, 102613.
8. Gemiksiz, M., Tozoğlu, E., & Dursun, M. (2019). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik şiddet duyarlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından araştırılması. The Journal, 12(66).
9. Günel, E., & Avcı, Ö. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevme ile empatik eğilim durumları ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 4 (2), 219-231 .
10. Houssein S., & Beratlı N. (2019). Kuzey Kıbrıs'ta fiziksel çocuk istismarı konusunda hemşire duyarlılığı. Journal of International Social Research, 12(65), 1079-1099.
11. İci, A., & Öksüz, Y. (2014). The relationship between authoritarian personality and liking of children levels of teacher candidates. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 116, 3203-3207.
12. Kadan, G., & Küçükali, R. (2018). Öğretmen adaylarının insani değerler ve çocuk sevme düzeylerinin incelenmesi. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 1(2), 281-304.

13. Kahraman, A. , Kırkan, Ç. , Aslan, A. , Huyelmas, H. & Bal Yılmaz, H. (2020). Çocuk hemşirelerinin terapötik oyunu kullanmaları ile çocuk sevmeye durumları arasındaki ilişkinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 10 (3), 365-372.
14. Kapancı, K. B., & Başoğlu, B. (2016). Çocuğun medeni hukuk kuralları çerçevesinde şiddete karşı korunması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(1), 347-364.
15. Konan, N., & Yılmaz, S. (2018). Öğretmen Adaylarının Çocukları Sevmeye Düzeylerine İlişkin Algıları. In 13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi The 13 th International Congress On Educational Administration (p. 66).
16. Özdemir, S., Tözün, M., Ünsal, A., Danacı, B. & Sözmen, M. K. (2016). Bir üniversite hastanesinde hemşirelerde empati düzeyleri ve iş doyumunu ile ilişkisi, *Smyrna Tıp Dergisi*, 19-27.
17. Özyürek A.(2017). Çocuğa Yönelik Şiddete Duyarlık Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 462-472
18. Özyürek, A., Kürtüncü, M., Sezgin, E., Kurt, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde çocuğa yönelik şiddete duyarlık ile sorumluluk duygusu ve davranışı arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 13(1),19-24.
19. Seferoğlu, E. G., Sezici, E., & Yiğit, D. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeyleri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 257-276.
20. Skarsaune, K., & Bondas, T. (2016). Neglected nursing responsibility when suspecting child abuse. *Clinical Nursing Studies*, 4(1), 24–32. <http://dx.doi.org/10.5430/cns.v4n1p24>
21. Tweedlie, J., & Vincent, S. (2019). Adult student nurses' experiences of encountering perceived child abuse or neglect during their community placement: Implications for nurse education. *Nurse Education Today*, 73, 60–64. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.11.002>
22. Yazıcı, Z. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevmeye eğilimlerinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 279-286.
23. Yiğit, D., Sezici, E., Açıkgöz, A. (2019). Hemşirelerin çocuk sevmeye düzeyleri ve terapötik oyunu kullanma durumları. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(4), 288-294.

SS-36 GERİATRİ HEMŞİRELİĞİ DERSİ ALAN VE ALMAYAN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞI ALGILARI

Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL¹, Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKAN²

¹*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD,
aygul.kissal@gmail.com*

²*Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD,
fatih.okan@gop.edu.tr*

Özet

Giriş ve amaç: Sağlık ekibinin bir üyesi olarak öğrenci hemşirelerin yaşlı ayrımcılık algıları düzeylerinin bilinmesi önemlidir. Bu araştırma geriatri hemşireliği dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma ön test- son test desenli yarı deneysel tipte bir çalışmadır. Çalışmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü dördüncü sınıfının 100 öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma örneklem seçimine gidilmeden 2017- 2018 güz döneminde araştırmaya katılmayı kabul eden geriatri hemşireliği dersini seçen (50) ve seçmeyen (39) hemşirelik dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Veriler “Kişisel Özellikler Bilgi Formu” ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)” formu ile toplanmıştır.

Bulgular: Geriatri dersini alan ve almayan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Dönem sonunda dersi alan öğrencilerin %70’i, dersi almayanların %80’i mezuniyet sonrası yaşlı ile çalışmak isteğini bildirmiştir. Geriatri dersini almış olan öğrencilerin YATÖ toplam puanı ve olumsuz ayrımcılık alt boyutu puanı dönem sonunda dönem başına göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Geriatri dersini almış öğrencilerin dönem sonunda geriatri dersini almayanlara göre olumsuz ayrımcılık ve YATÖ toplam puanı puan ortalamaları artmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır (sırasıyla $p=0.016$, $p=0.027$).

Sonuç: Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinde eğitimsel müdahale yaşlı ayrımcılığı olumlu tutumlarının korunmasına ve artmasına katkıda bulunmuştur. Hemşire öğrencilerinin eğitimlerinde olumlu yaşlı ayrımcılığı tutumlarını teşvik eden müdahaleleri geliştirmek için çaba harcanmalıdır.

Anahtar sözcükler: Yaşlı, yaşlı ayrımcılığı, hemşirelik öğrencisi.

ELDERLY DISCRIMINATION PERCEPTIONS OF NURSING STUDENTS WHO TOOK GERIATRIC NURSING COURSE AND WHO DIDN'T

Dr. Öğr. Üyesi Aygül KISSAL¹, Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKAN²

¹*Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Public Health Nursing, aygul.kissal@gmail.com*

²*Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Health Sciences, Department of Public Health Nursing, fatih.okan@gop.edu.tr*

Abstract

Background and objectives: As a member of the healthcare team, it is important to know the nurses' level of perception of elderly discrimination. This research was carried out to determine the perception of elderly discrimination of nursing students who took geriatric nursing course and who didn't.

Methods: Research is a semi - experimental type study with a pre-test-final test pattern. The universe of the study was composed of 100 students of the fourth grade of the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences of a university. The research was carried out on

all students who agreed to participate in the research through the 2017-2018 fall semester without any sample selection. The fourth year nursing students who took geriatric nursing course (50) and who didn't (39) accepted to participate in the study. The data were collected with the form of "Personal Characteristics Information Form" and "Ageism Attitude Scale (AES).

Results: It has been determined that the students who take Geriatrics and not, have a positive attitude towards elderly discrimination. In this study, 70% of the students who took the course at the end of the semester and 80% of the students who did not take the course reported their wish to work with the elderly after graduation. The total score of nursing students who took geriatric nursing course and the negative discrimination sub dimension score were significantly higher at the end of the semester than at the beginning of the semester ($p < 0.05$). At the end of the semester, negative discrimination and total scores of students who took geriatric nursing course were increased compared to those who did not take geriatric nursing course and statistically significant difference was found between them ($p=0.016$, $p=0.027$, respectively).

Conclusion: In this study, educational intervention in nursing students contributed to the preservation and increase of positive attitudes of elderly discrimination. Efforts should be made to develop interventions aimed at promoting positive attitudes towards older people in the training of nurse students.

Keywords: Elderly, elderly discrimination, nursing student.

GİRİŞ

Son yıllarda sağlık bakım hizmetinin sunulduğu tüm alanlarda yaşlılara yönelik ayrımcılık yapıldığı görüşü yaygındır (Akdemir, Çınar ve Görgülü, 2007). Pek çok araştırmada hemşirelik öğrencilerinin gerontoloji alanlarında çalışma arzusunun azaldığı, gelecek zamanlarda çok az hemşirenin yaşlıların bakımına ilgi göstereceği bildirilmektedir (Kydd ve ark., 2014; Köse ve ark., 2015). Tersine hemşire öğrencilerin yaşlıların bakımına ilgi gösterdiğini bildiren çalışmalar da vardır (Frost ve ark., 2016). Yaşlı ayrımcılığı üzerine oluşturulan hemşirelik eğitiminin öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumlu hale gelmesinde etkili olduğu pek çok araştırmada belirlenmiştir (Bahadır-Yılmaz, 2018; Demir ve ark., 2016; Rubin ve ark., 2015). Ancak ülkemizde hemşirelik müfredat programının sonuçları hakkında bilgiler oldukça sınırlıdır. Bu nedenle bu araştırma, geriatri hemşireliği dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma ön test- son test desenli yarı deneysel tipte bir çalışma olarak yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü 4. sınıf 100 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamasında 2017-2018 güz döneminde kurum iznini takiben geriatri hemşireliği dersini seçen ve seçmeyen hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerine araştırmacılar tarafından "Kişisel Özellikler Bilgi Formu" ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)" formu uygulanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında 2017-2018 güz döneminde geriatri hemşireliği seçmeli dersini seçen öğrencilere hafta 2 saat olmak üzere yaşlanma ile ilgili kavram ve tanımlar, dünyada ve Türkiye'de yaşlı nüfus, yaşlılığa bağlı psiko-fizyolojik değişiklikler, yaşlı bireyin çok yönlü geriatrik değerlendirilmesi, yaşlı bireyin sağlığının koruması ve geliştirilmesi, yaşlılık ve ağrı, yaşlı bireylerde yeti yitimi, yaşlıya kötü muamele (ihmal ve istismar), yaşlı bireylerde ev kazaları ve düşmeler, yaşlı ayrımcılığı, yaşlılık ve iletişim, yaşlılarda evde bakım, yaşlılara evde bakım verenlerin gereksinimleri konuları eğitmen tarafından anlatılmıştır. Güz önemi sonunda geriatri seçmeli dersi alan ve almayan hemşirelik 4. sınıf öğrencilerine yaşlı ile

yaşamaya ilişkin düşünceleri anketi ve YATÖ ikinci kez uygulanmıştır. Bu araştırmanın verileri “Kişisel Özellikler Formu” ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)” ile toplanmıştır.

Kişisel Özellikler Bilgi formunda, hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ve yaşlı ile yaşamaya ilişkin düşüncelerine yönelik literatüre bağlı oluşturulan 13 soru bulunmaktadır.

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ): Yılmaz Vefikuluçay ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenilirliği yapılmış 23 maddeden oluşan, “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri olan 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach’s Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.80 bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek maksimum puan “115”, minimum puan ise “23”dür. Ölçekten alınan puan arttıkça yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum da artmaktadır. Ölçeğin kesim noktası bulunmamaktadır. Bu nedenle, elde edilen verilerin değerlendirilmesi, ölçekten alınabilecek en fazla puan olan 115’in ortalamasına göre yapılmaktadır. Ortalamanın altında kalan puanlar olumsuz, ortalamanın üstündeki puanlar ise olumlu kabul edilmektedir. Bu çalışmada Cronbach’s Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.80 bulunmuştur. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Yaşlının Yaşamını Sınırlama, Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık ve Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık olarak üç boyuttan oluşmaktadır.

Elde edilen verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi SPSS 20.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Önemlilik seviyesi olarak $p < 0.05$ değeri ölçüt olarak alınmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Student’s t-test, Paired Sample-T testi, ki kare analizleri kullanılmıştır. Araştırmanın uygulanmasına başlanmadan önce araştırmanın yapıldığı okul yönetiminden yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden sözlü izin alındıktan sonra sınıf ortamında veriler toplanmıştır.

Bulgular

Geriatri dersini alan ve almayan öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin karşılaştırılması Tablo 1 de sunulmuştur. Yapılan analizlere göre dersini alan ve almayan öğrenciler arasında yaş, cinsiyet, medeni durum, en uzun yaşanan yer, mezun olunan okul, aile tipi, gelir durumu, yaşlı ile birlikte yaşam bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Geriatri dersini alan ve almayan öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin karşılaştırılması

Özellikler	Geriatri Dersini Alanlar		Geriatri Dersini Almayanlar		İstatistik	
	Ort. ± SS	Sayı %	Ort. ± SS	Sayı %	X ² /p	
Yaş	22.08±0.08		22.36±1.22		t=-1.231	p=.223
Cinsiyet						
Kadın	32	64.0	23	59.0	.070*	.792
Erkek	18	36.0	16	41.0		
Medeni Durum						
Bekar	49	98.0	38	97.4	-	1.000
Evli	1	2.0	1	2.6		
En uzun yaşanan yer						
İl	26	52.0	19	48.7	1.711	0.425
İlçe	15	30.0	16	41.0		
Köy	9	18.0	4	10.3		
Mezun olunan okul						

Normal lise	18	36.0	13	33.3	0.663	0.718
Fen/Anadolu/süper lise	25	50.0	18	46.2		
Sağlık meslek lisesi	7	14.0	8	20.5		
Aile tipi						
Çekirdek	40	80.0	33	84.6		
Geniş	10	20.0	6	15.4	0.081*	0.776
Gelir durumu						
Gelir giderden az	2	4.0	4	10.3	4.710	0.095
Gelir Gidere denk	43	86.0	26	66.7		
Gelir Giderden fazla	5	10.0	9	23.0		
Yaşlı ile birlikte yaşam						
Bir yıldan az	7	14.0	1	2.6		
1-5 yıl	2	4.0	5	3.1	8.739	0.068
6-10 yıl	5	10.0	7	5.3		
11 yıl ve üzeri	18	36.0	8	11.4		
Hayır	18	36.0	18	46.2		

*Yates düzeltilmeli değeri alınmıştır.

Tablo 2’de geriatri dersini alan ve almayan öğrencilerin dönem başı ve dönem sonu yaşlı bakımı görüşlerinin dağılımı incelenmiştir. Geriatri dersini alan öğrencilerin ve almayanlara göre dönem sonunda yaşlı eğitimini faydalı bulma, yaşlılık kavramı hakkındaki olumlu düşüncelerde artma ve olumsuz düşüncelerde azalma olduğu saptanmıştır (Tablo 2). Öğrencilere mezun olduktan sonra geriatik hasta ile çalışmayı isteyip istemedikleri sorulmuştur. Geriatri dersini alan öğrencilerde mezuniyet sonrası yaşlı ile çalışma isteği dönem başından dönem sonuna %80’den %74’e düşerken, geriatri dersini almayan öğrencilerde %64.1’den %79.5’e çıkmıştır (Tablo 2).

Öğrenci Görüşleri	Geriatri Dersini Alanlar								Geriatri Dersini Almayanlar							
	Dönem Başı				Dönem Sonu				Dönem Başı				Dönem Sonu			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Yaşlı Eğitiminin Faydası																
Yaşlı ile iletişim becerilerini geliştirmek	45	90.0	5	10.0	50	100.0	0	0	32	82.1	7	17.9	32	82.1	7	17.9
Yaşlı bakım kalitesini artırmak	47	94.0	3	6.0	45	90.0	5	10.0	38	97.4	1	2.6	32	82.1	7	17.9
Yaşlı bakımına ilişkin bilgiyi artırmak	39	78.0	11	22.0	43	86.0	7	14.0	26	66.7	13	33.3	24	61.5	15	38.5
Yaşlıların spesifik ihtiyaçlarını anlamak	32	64.0	18	36.0	41	82.0	9	18.0	21	53.8	18	46.2	19	48.7	20	51.3
Yaşlıların psikolojik ihtiyaçlarını anlamak	41	82.0	9	18.0	47	94.0	3	6.0	27	69.2	12	30.8	28	71.8	11	28.2
Yaşlıya yönelik ön yargıları azaltmak	36	72.0	14	28.0	46	92.0	4	8.0	22	56.4	17	43.6	21	53.8	18	46.2
Yaşlılık Kavramı Hakkındaki Düşünceler																
Bilgelik	32	64.0	18	36.0	39	78.0	11	22.0	20	51.3	19	48.7	15	38.5	24	61.5
Mutluluk	7	14.0	43	86.0	11	22.0	39	78.0	8	20.5	31	79.5	4	10.3	35	89.7
Bağımsızlık	0	0	50	100.0	4	8.0	46	92.0	3	7.7	36	92.3	2	5.1	37	94.9
İzolasyon	5	10.0	45	90.0	5	10.0	45	90.0	1	2.6	38	97.4	4	10.3	35	89.7
Yoksulluk	1	2.0	49	98.0	2	4.0	48	96.0	5	12.8	34	87.2	2	5.1	37	94.9
Hastalık	35	70.0	15	30.0	20	40.0	30	60.0	20	51.3	19	48.7	21	53.8	18	46.2
Güçsüzlük	34	68.0	16	32.0	18	36.0	32	64.0	27	69.2	12	30.8	26	66.7	13	33.3
Zihinsel azalma	14	28.0	36	72.0	9	18.0	41	82.0	15	38.5	24	61.5	10	25.6	29	74.4
İşe yaramazlık	7	14.0	43	86.0	1	2.0	49	98.0	1	2.6	38	97.4	4	10.3	35	89.7
Bağımlılık	23	46.0	27	54.0	21	42.0	29	58.0	15	38.5	24	61.5	12	30.8	27	69.2
Yalnızlık	17	34.0	33	66.0	19	38.0	31	62.0	21	53.8	18	45.2	20	51.3	19	48.7
Mezuniyet Sonrası Yaşlı ile Çalışma İsteği	40	80.0	10	20.0	37	74.0	13	26.0	25	64.1	14	35.9	31	79.5	8	20.5

Öğrencilerin geriatri dersini alma durumlarına göre YATÖ toplam ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının dönem başı ve dönem sonu değerlendirmeleri Tablo 3’de görülmektedir. Geriatri dersini almış olan öğrencilerin YATÖ’nün yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu dönem başı 39.64 ± 4.35 iken dönem sonu 38.52 ± 4.54 olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0.165$). Geriatri dersi almamış öğrencilerin YATÖ’nün yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutu dönem başı 38.95 ± 3.45 iken dönem sonu 36.61 ± 5.63 ’e düşmüş ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmıştır ($p=0.043$). Geriatri dersini alan ve almayan öğrencilerin YATÖ’nün olumlu ayrımcılık puan ortalaması değerlendirmesinde dönem başından dönem sonuna artış olmasına rağmen istatistiksel olarak aralarında anlamlı düzeyde bir fark yoktur (sırasıyla $p=0.857$, $p=0.731$). Geriatri dersini almış olan öğrencilerin YATÖ’nün olumsuz ayrımcılık alt boyutu dönem başı 18.50 ± 3.38 iken dönem sonu 20.64 ± 3.03 ’tür ve aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı saptanmıştır ($p=0.001$). Geriatri dersini almamış öğrencilerin YATÖ’nün olumsuz ayrımcılık alt boyutu dönem başı 18.67 ± 3.16 iken dönem sonu 18.77 ± 4.18 ’e yükselmiş aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p=0.891$). Geriatri dersini almış öğrencilerin dönem başından dönem sonuna YATÖ toplam puanı 88.48 ± 6.67 ’den 92.42 ± 8.97 puana çıkmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p=0.003$). Geriatri dersini almamış öğrencilerin dönem başından dönem sonuna YATÖ toplam puanı 87.53 ± 7.75 ’den 88.08 ± 9.18 puana çıkmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0.782$). Geriatri dersini almış öğrencilerin dönem sonunda geriatri dersini almayanlara göre olumsuz ayrımcılık ve YATÖ toplam puanı puan ortalamaları artmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (sırasıyla $p=0.016$, $p=0.027$) (Tablo 3).

Tablo 3. Geriatri dersini alan ve almayan öğrencilerin dönem başı ve dönem sonu YATÖ toplam ve alt boyut puanlarının karşılaştırılması

YATÖ Toplam ve Alt Boyutları	Dönem başı		Dönem sonu		İstatistik	
Yaşlının yaşamını sınırlama	Ort. ± SS		Ort. ± SS		**t/p	
Geriatri Dersini Alanlar	39.64	4.35	38.52	4.54	1.408	0.165
Geriatri Dersini Almayanlar	38.95	3.45	36.61	5.63	2.089	0.043
İstatistik	0.813		1.768			
*t/p	0.418		0.081			
Olumlu ayrımcılık						
Geriatri Dersini Alanlar	33.44	3.11	33.56	4.49	-0.181	0.857
Geriatri Dersini Almayanlar	32.51	4.98	32.15	4.87	0.347	0.731
İstatistik	1.076		1.412			
*t/p	0.285		0.162			
Olumsuz ayrımcılık						
Geriatri Dersini Alanlar	18.50	3.38	20.64	3.03	-3.699	0.001
Geriatri Dersini Almayanlar	18.67	3.16	18.77	4.18	-0.138	0.891
İstatistik	-0.237		2.447			
*t/p	0.813		0.016			
YATÖ toplam puanı						
Geriatri Dersini Alanlar	88.48	6.67	92.42	8.97	-3.109	0.003
Geriatri Dersini Almayanlar	87.53	7.75	88.08	9.18	-0.279	0.782
İstatistik	0.615		2.243			
*t/p	0.540		0.027			

*Student's t-test ** Paired Sample-T testi

TARTIŞMA

Yaşlı ayrımcılığı, toplumun olumsuz tutumları ile ilişkilidir (Vefikuluçay ve Terzioğlu, 2011). Sağlık bakım üyesi olarak hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının bilinmesi, yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin daha olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri ve yaşlı bireylere hizmet vermeleri açısından önemlidir (Bozdoğan Yesilot, Yesil Demirci ve Öztunç, 2020). Bu çalışmada geriatri hemşireliği dersi alan ve almayan hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı algıları incelenmiş ve genel olarak tutumlarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır. İskoçya, ABD ve İsveç'teki hemşireler ve hemşirelik öğrencileri arasında yaşlı bakımı ile ilgili kariyer seçiminde olumsuz tutumların devam ettiğini gösterilmiştir (Kydd ve ark., 2014). Avustralya'da yapılan bir çalışma lisans birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinde yarısından fazlasının mezun olduktan sonra yaşlı bakımında çalışmak istediğini ortaya koymuştur (Frost ve ark., 2016). Hemşirelik öğrencileri yaşlılık kavramının "hastalık, güçsüzlük, bağımlılık, yalnızlık, şevkat ve bağıllık" kelimelerini çağrıştırdığını ifade etmişlerdir (Özdemir ve Bilgili, 2016). Bir diğer çalışmada hemşirelik öğrencilerinin yaşlılığı "hareketlerin yavaşlaması", "hızlı koşamayan", "immün sistem ve metabolizmanın yavaşlaması", "deneyimli", "unutkan, dikkatsizlik", "kendi işlerini gerçekleştiremeyen" ve "yoğun depresif duygular yaşayan" değerlendirdikleri bildirilmiştir (Yönt, Korhan ve Dizer, 2015).

Bu çalışmada bulgular, yaşlı yetişkinlere yönelik hemşirelik öğrencilerinin geriatri dersini alan ve almayan her iki grupta da tutumlarının dersin olumlu olduğunu, ancak geriatri dersini alanların zaman içinde tutumlarda istatistiksel olarak anlamlı bir artış oluşturduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, geriatri dersini alan öğrencilerin ve almayanlara göre dönem sonunda yaşlı eğitimini faydalı bulma, yaşlılık kavramı hakkındaki olumlu düşüncelerde artma ve olumsuz düşüncelerde azalma görülmüştür. Ancak ilginç şekilde geriatri dersini alan öğrencilerde mezuniyet sonrası yaşlı ile çalışma isteği dönem başından dönem sonuna %80'den %74'e düşerken, geriatri dersini almayan öğrencilerde %64.1'den %79.5'e çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin ders sürecinde yaşlı birey sorunlarını daha iyi fark etmelerinden kaynaklanmış olabilir. Ülkemizde hemşirelik müfredat programının sonuçları hakkında bilgiler oldukça sınırlıdır. Geriatri hemşireliği dersinin öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarına etkisini belirlemek için yapılan ön-son test tasarımı yarı deneysel iki çalışmada, geriatri hemşireliğini alan öğrencilerin yaşlılara karşı olumlu tutumlarının arttığı ve olumsuz tutumların azaldığı belirlenmiştir (Akpınar ve ark., 2018; Şentürk ve ark., 2020). Bahadır-Yılmaz, 2018 Türkiye'de hemşirelik eğitimi boyunca yaşlılık tutumlarındaki değişimi inceledikleri araştırmalarında, öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça Yaşlanma Tutum Ölçeği (AAS) puanlarının arttığı, yaşlıya karşı tutumun o kadar olumlu olduğu bulunmuştur.

Bizim çalışmamızda **yaşlının yaşamını sınırlama** geriatri dersi alan öğrencilerde dönem sonunda ortalama 38.52 ± 4.54 , dersi almayan öğrencilerde ortalama 36.61 ± 5.63 olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamsız saptanmıştır. **Olumlu ayrımcılık** geriatri dersi alan öğrencilerde dönem sonunda ortalama 33.56 ± 4.49 , dersi almayan öğrencilerde ortalama 32.15 ± 4.87 olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamsız belirlenmiştir. **Olumsuz ayrımcılık** geriatri dersi alan öğrencilerde dönem sonunda ortalama 20.64 ± 3.03 , dersi almayan öğrencilerde ortalama 18.77 ± 4.18 olup aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı belirlenmiştir. Benzer şekilde pek çok çalışmada elde edilen sonuçlar bizim çalışmamızdan düşüktür (Bozdoğan Yesilot, Yesil Demirci ve Öztunç, 2020; Olak ve Tümer, 2018; Kaplan ve ark., 2021; Demir ve ark., 2016; Altay ve Aydın, 2013). Bu farkın öğrenci özellikleri ve yaşanılan kültürde yaşlılığa yüklenen olumlu tutumlardan ileri geldiğini düşündürmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile hemşirelik öğrencilerinde eğitimsel müdahale ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarının olumluluğunun korunmasına ve artmasına katkıda bulunulmuştur. Bununla birlikte tutum değişikliği çok karmaşık bir olgu olduğu için eğitimin etkisi hipotezini test etmek için daha fazla araştırma yapılmalıdır. Hemşire öğrencilerinin eğitimlerinde olumlu yaşlı ayrımcılığı tutumlarını teşvik eden müdahaleleri geliştirmek için çaba harcanmalıdır. Hemşire eğitimciler lisans programında seçmeli olan geriatri dersinin zorunlu ders kapsamına alınmasını ve müfredattaki diğer derslerde yaşlılar ile ilgili konuların erken yer alması konusunu tartışmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Akdemir, N., Çınar, F.İ., Görgülü, Ü. (2007). Yaşlıların algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Turkish Journal of Geriatrics*, 10(4), 215-222.
2. Akpınar Söylemez, B., Küçükgüçlü, Ö., & Akyol, MA. (2018). Can an elective geriatric nursing course change nursing students' attitudes and willingness in caring for the elderly? A quasi- experimental design study. *Turkish Journal of Geriatrics*, 21(1), 33-40.
3. Altay, B., & Aydın, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 12(1), 11-18.
4. Bahadır-Yılmaz E. (2018). The relationship between nursing students' professional values and their attitudes towards the elderly people: A cross-sectional study, *Nurse Education Today*, 70, 8-12.
5. Bozdoğan Yeşilot, S., Yeşil Demirci, P., & Öztunç, G. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 87-93.
6. Demir, G., Sevil, B., Bulucu Büyüksöy, GD., & Özen, B. (2016). Attitudes of nursing students about ageism and the related factors. *International Journal of Caring Sciences*, 9(3), 900-907.
7. Frost J, Ranse K, Grealish L. Assessing ageist behaviours in undergraduate nursing students using the Relating to Older People Evaluation (ROPE) survey. *Australas J Ageing*. 2016;35(1):58-61.
8. Kaplan, B., Ortabağ, T., Güler, S., Dirgar, E., Avcı, S., & Barlık, M. (2021). Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik bölümü öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları: Bir vakıf üniversitesi örneği. *Zeugma Health Res*, 3(1), 33-38.
9. Köse, G., Ayhan, H., Taştan, S., İyigün, E., Açıkel, C., & Hatipoğlu, S. (2015). Determination of the attitudes of students from different department in the field of health on the discrimination against the elders. *Gulhane Medical Journal*, 57(2), 145-151.
10. Kydd, A., Touhy, T., Newman, D., Fagerberg, I., & Engstrom, G. (2014). Attitudes towards caring for older people in Scotland, Sweden and the United States. *Nursing Older People*, 26(2), 33-40.
11. Olak, A., & Tumer, A. (2018). Hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 53-67.
12. Özdemir, Ö., & Bilgili, N. (2016). Attitudes of Turkish Nursing Students Related to Ageism. *The Journal of Nursing Research : JNR*, 24(3), 211-216.
13. Şentürk, S., Özdemir, H., & Yıldırım Keskin, A. (2020). The effect of a geriatric nursing course on the attitudes of students towards the elderly discrimination: a quasi- experimental study. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 781-642.
14. Vefikulucay-Yılmaz, & D.Terzioğlu, F. (2011). Development and psychometric evaluation of ageism attitude scale among the university students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 14, 259-268.
15. Yönt, HG., Korhan, AE., & Dizer, B. (2015). Nursing students' perceptions of elderly and elderliness. *Anatol J Clin Investig*, 9(1), 1-5.

SS-38 TOPLUM VE MEDENİYET TEORİSİ BAĞLAMINDA İBN HALDUN'UN EĞİTİMDE ŞİDDETE BAKIŞI

Doç. Dr. Ergin Ergül¹

¹Ankara Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ergin.ergul@ankaramedipol.edu.tr

Özet

Sosyoloji başta olmak üzere, sosyal bilimlerin birçok alanında öncü bir düşünür olarak nitelendirilen İbn Haldun (1332-1406), öncü bir eğitim felsefecisi ve pedagoğ olarak da öne çıkmaktadır. Bu bağlamda o, anıtsal eseri Mukaddime’de, eğitimde şiddetin birey, toplum ve medeniyet perspektifinden olumsuz ve yıkıcı etkilerine de vurgu yapmıştır.

Düşünür özellikle Mukaddime’nin ikinci bölümünde «şehirlilerin kanunlara katlanmak zorunda kalmalarının onlarda gücü ve direnci kıracağı» ve altıncı bölümünde “öğrencilere yönelik şiddetin onlara zararlı olduğu» başlıkları altında, eğitimde şiddet konusunu günümüzde de değerini koruyan bir perspektiften ele almıştır. Bu konudaki görüşleri, onun insan doğası, insan zihni, öğrenme süreci, insanın karakterini kazanmasında alışkanlığın rolü ile öğrenme ve yaş ilişkisi gibi konulardaki görüşleriyle de ilişkilidir.

İbn Haldun eğitimde şiddet olgusunu anne babanın çocuklarına, öğretmenin öğrencilerine ve yöneticinin emri altındakilere olmak üzere çok yönlü olarak inceler. Ona göre eğitimde şiddet öğrencilerin çalışma arzusunu yok eder, onlarda tembellik, yalancılık, hilecilik ve ikiyüzlülük gibi kötü alışkanlıklara yol açar ve onları toplum ve medeniyetin kökeninde yer alan iyi alışkanlıklar ve insani değerlere yönelmekten uzaklaştırır. Düşünür, eğitimde şiddeti toplum ve medeniyetin geleceğini etkileyen çok ciddi bir konu olarak ele almaktadır.

Tebliğ İbn Haldun’un toplum ve medeniyet teorisi bağlamında onun aynı zamanda öncü bir pedagoğ özelliğini yansıtan eğitimde şiddet konusuna temas eden doğrudan ve dolaylı görüşlerini, güncel boyutlarıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İbn Haldun, Eğitim, Şiddet, Öğretmen, Öğrenci

IBN HALDUN'S VIEW ON VIOLENCE IN EDUCATION IN THE CONTEXT OF SOCIETY AND CIVILIZATION THEORY

Doç. Dr. Ergin Ergül¹

¹Ankara Medipol University Faculty of Law, ergin.ergul@ankaramedipol.edu.tr

Abstract

Described as a pioneering thinker in many fields of social sciences, especially sociology, Ibn Khaldun (1332-1406) also stands out as a pioneering educational philosopher and pedagogue. In this context, he also emphasized the negative and destructive effects of violence in education from the perspective of the individual, society and civilization in his monumental work Muqaddimah.

In the second part of the Muqaddimah, the thinker discussed the issue of violence in education from a perspective that still maintains its value today, under the titles that “the fact that the citizens of the city have to endure the laws will break their strength and resistance” and in the sixth part “violence against students is harmful to them”. His views on this subject are also related to his views on human nature, the human mind, the learning process, the role of habit in gaining human character, and the relationship between learning and age.

Ibn Khaldun examines the phenomenon of violence in education from many aspects, including the children of the parents, the students of the teacher and those under the command of the administrator. According to him, violence in education destroys students' desire to work, leads to bad habits such as laziness, lying, cheating and hypocrisy, and distracts them from turning to good habits and human values that are at the root of society and civilization. The thinker considers violence in education as a very serious issue that affects the future of society and civilization.

Paper aims to reveal Ibn Khaldun's direct and indirect views on violence in education, in the context of his theory of society and civilization, reflecting his characteristic as a pioneering pedagogue, in their current dimensions

Keywords: Ibn Khaldun, Education, Violence, Teacher, Student

GİRİŞ

Toplumsal yaşamda, bütün çağlarda evrensel bir olgu ve sorun olarak beliren şiddetin geçmişten beri görüldüğü mecralardan birisi de eğitim alanıdır. İbn Haldun (1332-1406) 14. yüzyılda yaşamış İslam dünyasının yetiştirdiği önde gelen evrensel toplum ve medeniyet düşünürlerindedir. İbn Haldun'un Mukaddime adlı ünlü eserine konu yaptığı «umran bilimi» bütün yönleriyle toplumsal yaşamı kapsar. Bu terim günümüz türkçesine «toplum ve medeniyet bilimi» olarak çevrilebilir.

İbn Haldun, insan doğasının iyi/insani ve kötü/hayvani olmak üzere ikili bir yapısı olduğunu belirtir. Ancak bu iki yönden iyi taraf daha baskındır. Kötü yanda adaletsizlik ve saldırganlık özellikleri mevcuttur. İnsanları siyasal toplum halinde örgütlenmeye iten temel neden de bu iki özelliğin toplumun ve medeniyetin bekasına yönelik oluşturduğu tehdidin giderilmesidir. Dolayısıyla toplumsal yaşamda şiddet ve şiddetin önlenmesi İbn Haldun'un toplum, devlet ve medeniyet teorisinin odağında yer alır.

Düşünür ünlü eseri Mukaddime'nin son bölümünü bilimler ve eğitim konusuna ayırmıştır. İbn Haldun açısından insan türünü hayvanlardan ayıran düşünce gücünün ürünü olan bilimler ve onların öğretim sanatı olan eğitim, insanlık aleminde doğal bir olgudur (İbn Haldun, 2001:469).

Eğitim ve öğretimle ilgili birçok konuda çağının ilerisinde modern yaklaşımlar dile getiren düşünürün bu alandaki görüşleri arasında özellikle “insan unsurunun ön planda olması ve insana bir değer olarak yaklaşılması” dikkat çekmektedir (Demirtaş-İpek, 2012: 19).

Düşünür Mukaddime'de dinî ilimler ile rasyonel ilimleri birbirinden ayırdığı bir ilimler tasnifi yapar. En basitinden en karmaşığa doğru pedagojik ve tedrici bir düzeni izleyen bir öğretimi, isabetli ders materyali seçimini, iyi konuşma, tartışma ve ikna etmek için dile iyi bir hakimiyeti savunarak ve bedensel cezayı ve her türlü saldırgan davranışları reddederek, zamanının eğitim sistemlerinde geçerli yöntemleri revize etmiştir. İbn Haldun'un kendi zamanını aşan düşünceleri, geleneksel eğitim dünyasına pek girmemiştir. Bununla birlikte, sonraki analizeiler, onun bu alandaki katkılarından bazılarının Montaigne, Montesquieu, Comte, Bachelard, Piaget, Chevallard ve İtalyan Reformu'nunkilerinkine ne kadar yakın olduğunu göstermiştir (Mensia, 2018: 69).

İbn Haldun'un aileye, topluma ve ülkeye yararlı insan tipi cesaretli, inisiyatif ve özgüven sahibi, onuruna düşkün, insani değerleri içselleştirmiş, dürüst, ahlaklı ve iyi alışkanlıklıklar edinmiş bireydir. Böyle bireylerden oluşan toplumlar daha sağlıklı ve istikrarlı olacaktır. Dolayısıyla düşünürün eğitim felsefesi bu insan tipini yetiştirmeyi amaçlar.

İbn Haldun'un eğitim bilimci yönünü yansıtan hususlardan biri de adeta bir eğitim sosyoloğu gibi çağının eğitim sistemine ilişkin gözlemleridir. Bu çerçevede düşünürün eğitimde şiddete

ilişkin doğrudan ve dolaylı görüşleri Mukaddimenin orijinal metninden hareketle ele alınacaktır.

1.İBN HALDUN VE TOPLUM VE MEDEBİYET TEORİSİ

Genel Olarak

İbn Haldun (1332-1406), Mukaddime adlı eşsiz eseri ve bu eserinde temellerini attığı “*umran*” yani “*toplum ve medeniyet*” bilimi ile evrensel ölçekte tanınan ve büyük saygı gören bir isimdir (Ergül: 2018: 2). Düşünür, özellikle 19. Yüzyılda Batı’da Katip Çelebi ve Naima gibi Osmanlı bilginlerinin eserleri aracılığıyla keşfedilmesinden ve Mukaddimenin Fransızcaya çevrilmesinden sonra sosyoloji, tarih felsefesi, sosyal teori, kamu hukuku, hukuk ve siyaset sosyolojisi, siyaset bilimi ile ekonomi alanlarındaki araştırmacıların ve akademisyenlerin ilgisini çekmiştir.

Düşünür Mukaddime’de toplumsal yaşam ile sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel, bilimsel vs. tüm boyutlarıyla onda ortaya çıkan toplum ve medeniyeti bütüncül bir şekilde incelemeyi amaçlayan yeni bir yöntem geliştirmiş ve bu yöntemle toplum ve medeniyete yön veren bazı yasaları ortaya çıkarmıştır. Sonuçta, yöntemi ve temel konuları belirlenmiş bir sosyal bilim dalı ortaya çıkmıştır. İbn Haldun bu bilim dalını “*umran*” olarak adlandırır (Uygun, 2008: 2). *Umran* ülkelerin ve dünyanın bayındırlığı ve medeniyet veya uygarlık olarak çevrilir. *Umran* İbn Haldun’un icat ettiği terim manasıyla, “bütün yönleri ile toplum hayatını” ifade etmektedir. Bu yönü ile medeniyet (uygarlık) ve kültür teriminden daha kapsamlı ve geniştir. Bu nedenle birçok yazar bu terimi orijinal haliyle kullanmayı tercih etmektedir. (Örneğin bkz. Arslan, 2017: 31) İnsanın toplum halinde örgütlenmesinden ve yaşamasından doğan toplumsal olayları ve kurumları konu edinen bu yeni bilim (Arslan, 2017: 74) toplumla ilgili maddi ve manevi her konuyu kapsamaktadır. (Yıldırım, Erdem, Özkan, Kaya, “Giriş”, s. XVIII). Bu durumda bize göre düşünürün “ilm-i umran” kavramının içeriğini en iyi yansıtan ifade “toplum ve medeniyet bilimi” çevirisidir. İbn Haldun bu yeni bilimin ilkelerini tarihten ve toplumsal yaşamın gözlem ve analizinden çıkarmaktadır. Toplum ve medeniyet bilimi “dünyadaki toplum ve medeniyet ve bunun doğasından doğasından kaynaklanan şehir toplum ve medeniyetinin uzağında gruplar halinde yaşam (tevahhuş) ve medeni toplum yaşamı (teennüs) ile sosyal güç dayanışmalarından (asabiyetlerden) bahseder, insanların birbirine egemenlik (tegallüb) çeşitlerinden ve bundan doğan iktidar (mülk), devletler ve bu devletlerin bürokrasileri, insanların iş ve çalışmalarlarıyla elde ettikleri kazanç, geçim yolları, bilimler, zanaatlar ve sair konular olmak üzere toplum ve medeniyetin doğasında oluşan halleri konu edinir” (İbn Haldun, 2001: 66).

Görüldüğü üzere yeni bilimin konuları arasında toplum ve medeniyetteki gelişmeye paralel olarak ortaya çıkan bilim ve sanatlar da yer almaktadır. Tam da bu nedenle düşünür Mukaddime’nin son bölümünü bilimler ve eğitim konusuna ayırmıştır. Böylece toplum ve medeniyet teorisinde sosyal yaşamda bilimlerin ve eğitimin önemini ortaya koymayı amaçlamıştır.

İbn Haldun’un kariyerinin büyük bölümünde siyaset ve eser kaleme alma ile ilgilenmesi öne çıksa da, aslında en uzun süre yaptığı iş, bulunduğu bütün ülkelerdeki hocalığı yani öğretim üyeliği görevidir. Bu nedenle onun pedagoji pratiğinin ilkelerine çok kafa yormuş olması da şu ya da bu biçimde kaçınılmazdı (Irwin, 2021: 273). İbn Haldun hoca olarak Fez, Gırnata, Bicaye, Telemsan, Tunus ve Kahire gibi döneminin başkentlerinde eğitim vermiştir (Mensia, 2018: 69).

Gelişmişlik, Bilimler ve Eğitim ilişkisi

İbn Haldun, tarihte ve günümüzde gözlemlendiği üzere, bir toplum ve medeniyetin gelişmişliği ölçüsünde bilimlerin gelişeceğini belirtir. Bunun sebebi olarak ise gelişmiş toplumlarda eğitime büyük kaynak ayrılmasını ve bilimlere önem verilmesini gösterir. Bu duruma kendi ifadesiyle, Türk devletinin (Memlükler) gelişmiş bir ülke yaptığı Mısır ve onun başkenti Kahireyi örnek verir (İbn Haldun, 2001: 473).

Düşünür, eğitimde kesinti ve bilimlere ilgisizliği ise toplum ve medeniyetin çöküşünün işareti olarak görür. Buna ilişkin verdiği örneklerden birisi Sultanın danışmanı ve İspanya Kralı nezdinde elçilik görevi yaptığı Endülüstür. Buradaki durumu açıklarken, “Endülüs halkına gelince, öğretim ortadan kalktı, yüzyıllardan beri müslümanların medeniyetlerinin gerilemesinden dolayı bilimlere artık önem verilmiyor. Sadece arapça dil bilimi ve edebiyat öğretimi devam etmektedir... Hukuk öğretimi sadece ismini muhafaza ediyor ve bir zamanlarki öğretimin gölgesi gibidir. Akli bilimlerden geriye hiçbir iz kalmamıştır.” Tespitini yapar. Ardından bu durumun sebepleri olarak, “toplum ve medeniyetin gerilemesiyle eğitimin kesintiye uğramasını, bazı kıyı bölgeler dışında ülkenin düşman hakimiyetine geçmesini ve halkın herşeyden daha çok geçimleri ile meşgul olmalarını vurgular” (İbn Haldun, 2001: 471).

2.BASKICI HUKUK VE EĞİTİM SİSTEMLERİNİN OLUMSUZ SONUÇLARI

İbn Haldun’un toplum ve medeniyet açısından yararlı gördüğü birey, özgür, cesur, çalışkan, dürüst, girişimci, özgüven sahibidir. Bireyin bu niteliklerini koruması ve geliştirmesinin önündeki engellerden ilki devlet ve hukuk kaynaklıdır. Düşünür ilk olarak yumuşak, adil, insan haklarına saygılı bir yönetimin toplumu oluşturan bireylerin karakterleri üzerindeki olumlu etkilerini vurgulayarak ülkede yürürlükteki mevzuatın ve izlenen kamu politikalarının bireyin sözkonusu niteliklerini korumasını ve geliştirmesine fırsat verecek bir çerçeve sunmasını bekler. İbn Haldun içim insanların siyasi bir yönetim altında yaşamaları zorunludur. Çünkü genel olarak toplum ve medeniyetin kırsal toplum ve medeniyeti izleyen aşaması olan “kent toplum ve medeniyetinde hiç kimse kendi işinin efendisi değildir (kimsenin yönetimi kendi elinde değildir). İnsanları yöneten reis ve idareciler yönetilenlere oranla sayıca azdır. Genellikle insan bir başkasının yönetimi (meleke) altındadır. Bu durum kaçınılmazdır” (İbn Haldun, 2001: 154).

Ancak yönetimin baskıcı veya demokratik niteliği toplumun karakterini de belirler: Yönetim yumuşak ve adil olup, koyduğu kanunlar ve yasaklarla aldığı tedbirler halkı ezmiyorsa, yönetilenleri yüreklerindeki doğal cesaretleri veya korkuları yönlendirir (özgür davranış onlar için doğal hale gelir ve bunun dışında davranmayı bilmezler). Baskıcı bir otoritenin (vazi) olmadığına güvenirlir. Sonuçta kendilerine güven doğal nitelikleri (cibillet) halini alır (İbn Haldun, 2001: 154).

Devletin otoriter yasa ve uygulamalarının hem toplum ve hem onu oluşturan birey planında, eğitimle kazanılması amaçlanan değerler açısından bir dizi travmatik ve trajik sonuçları söz konusu olacaktır. Çünkü yönetim ve onun kanunları zor (kahr), güç (satvet) ve korkutmaya dayanırsa, bu durumda, ezilenlerde gelişen tembellikten dolayı halkın cesareti kırılır ve direnci yok olur (kendilerini savunma ve koruma güçlerini kaybederler). Kanunlar ceza yaptırımını içeriyorsa cesaret gücünü tamamen yok eder. Gerçekten de kendini savunma imkânına sahip olmamış birine ceza uygulamak, hiç kuşkusuz onda cesaretini kıran aşağılanmışlık psikolojisi yaratır. Bu nedenle yerleşim yerlerinden uzakta, kırsal yaşam süren bedevi Araplar kanunların yönetimindeki kimselerden daha cesurdurlar (İbn Haldun, 2001: 154).

Dolayısıyla adil ve insani bir yönetimin aksine adil olmayan baskıcı kanunlar ve insanları ezen uygulamaları bireylerin, özgür düşünme ve davranma, adaletsizliklere karşı direnme, insiyatif alma ve ülkeyi dış tehlikelere karşı savunma gibi insanın manevi gelişimi ve toplumun bekası için son derece hayati konular için gerekli cesaretlerini yokedecektir. Çünkü zorlama ve baskı, karakteri bozar, enerjileri kısıtlar ve sonunda buna maruz kalanlarda “amaçlarını ve tam insanlıklarını” gerçekleştirme kapasitesini yok eder (Cheddadi, 2012: http://agora.qc.ca/documents/Abd_al-Rahman_Ibn_Khaldoun).

İbn Haldun bir ülkede ceza hukuku alanındaki baskıcı kanunlarla, disiplin yaptırımı ile korunan eğitim ve öğretimin kuralları arasında içerdikleri zor ve yaptırımın yol açtıkları etki açısından bir karşılaştırma yapar. Bu iki norm türü arasında bireyler üzerinde korku ve boyun eğdirmenin yol açacağı olumsuz etkiler ve neden olacağı karakter özellikleri açısından benzerlik görür. Ancak eğitim kurallarının olumsuz etkisi baskıcı kanunlara göre çok daha sınırlıdır ve cesaret ve özgüvenin tamamen kaybına neden olmaz. Bununla beraber kanunların ve eğitim kurallarının olmadığı kırsal kesimlerde insanlar şehirde eğitim alanlardan daha cesurdurlar. “Daha çocukluktan itibaren uygulanan eğitici ve öğretici kurallar da korku ve itaate dayandıklarından bu konuda bir miktar etki yapsalar da cesaretlerinin tamamen kaybolmasına neden olmaz” (İbn Haldun, 2001: 155). Diğer yandan “yönetimin kanunları ve eğitim düzenlemeleri, şehir halkının ruhlarını zayıflatır, cesaretlerini kırar, çünkü bunların hem çocuklarını hem yetişkinlerini etkiler. Buna karşılık kır toplumları bu durumda değildirler. Çünkü onlar yönetim, eğitim ve öğretim yasalarından uzaktırlar” (İbn Haldun, 2001: 155).

3. DÜŞÜNÜRÜN EĞİTİMDE ŞİDDET GÖRÜŞÜNÜN DAYANDIĞI İLKELER

3.1 İnsan Doğasında Adaletsizlik ve Saldırganlık Özelliklerinin Varlığı

İbn Haldun’un toplum ve medeniyet teorisinde eğitimde şiddete karşı görüşlerinin onun toplum ve medeniyetin kuruluşunu açıklamak için dile getirdiği insan doğası görüşü ile bağlantılıdır. Çünkü toplum ve devletin kuruluş nedeni olan ve insan doğasından kaynaklanan adaletsizlik (zulm) ve saldırganlık kaynaklı şiddetin önüne geçilmeden toplumun bekası temin edilemez, bayındırlık, ekonomi, sanatlar, bilimler ve eğitim gibi alanlardaki gelişmeler gerçekleşemez. Düşünürüne göre; “İnsan, doğal yapısındaki birbirinin hakkını çiğneme (zulüm), birbirine karşı saldırganlıktan ötürü, her biri elini uzatıp arkadaşındakini alarak ihtiyacını karşılamaya çalışır. Karşı taraf ise, öfkesine ve saldırma dürtüsüne ve bu konuda insana özgü gücün, duygunun sürüklenmesine uyararak, ona karşılık verir. Bu durum ise birbirini öldürmeye yol açabilecek çekişmeler meydana getirir. Bu da kargaşaya, kan dökmeye, kişileri yok etmeye yol açar” (İbn Haldun, 2001: 219).

Ancak belirtmek gerekir ki, düşünürün başka bir vesile ile vurguladığı gibi insan doğasının iyi yanı haksızlık ve saldırganlığı içeren hayvani ya da kötü yanona baskındır. “İnsan, doğasının (fitratının) temeli ve düşünme gücü sayesinde iyi şeylere kötü şeylerden daha yakındır. Çünkü kötülükler, ancak onda mevcut olan hayvani melekelerinden kaynaklanır. Fakat o bir insan olarak iyiliğe ve erdemlere daha eğilimlidir” (İbn Haldun, 2001: 172).

3.2. İnsanın Özü İtibariyle Bilgisiz, Sonradan Bilgin Olduğu

İbn Haldun’a göre, «insan tabiatı ve özü itibariyle bilgisiz, sonradan bilgiyi edinme bakımından ise bilgindir» (İbn Haldun, 2001: 509). Bununla düşünür, insanın doğuştan bilgi ile gelmediğini, ancak bilgiyi elde etmek için en önemli etken olan öğrenme güdüsü ile geldiğini vurgulamaktadır. İbn-i Haldûn’un bu görüşü ile zihnin doğuştan boş bir levha (tabula rasa) olduğu görüşü ile modern eğitime kaynaklık eden on yedinci yüzyıl düşünürü John Locke’tan yaklaşık üç yüzyıl önce ileri sürmektedir (Demirtaş-İpek, 2012 : 24).

3.3. İnsanın Alışkanlıklarının Çocuğu Olduğu

İbn Haldun'un eğitimde şiddete yaklaşımını belirleyen tespitlerinden birisi de onun, insanın, alışkanlıklarının çocuğu ya da ürünü olduğu görüşüdür. Ona göre; "İnsan alışkanlıklarının ve benimsediklerinin çocuğudur, doğasının ve karakterinin değil! Hayatta alışmış olduğu şeyler onun yaradılış ve tabiatı, onun için bir meleke ve alışkanlık olur. Alıştığı koşullar insanda karaktere, daimi niteliklere, alışkanlıklara dönüşür, tabiat ve meleke halini alır" (İbn Haldun, 2001 :154).

Dolayısıyla düşünürü göre eğitimin işlevi öğrenciye, insan doğasını dikkate alarak iyi alışkanlık kazandırmaktır. Çünkü, "insan ilk doğasında karşılaştığı şeyleri kabule hazırdır. İyilik olsun kötülük olsun onun doğasına yerleşir...Çocuk iyi ve kötü şeylerden hangisiyle daha önce karşılaşır ise, onu kabul eder ve öbüründen uzaklaşır, uzaklaştığı bu işi kabul etmek ona ağır gelir. İyi bir kimse, ilk önce iyi iş ve alışkanlıkla yönelir ve kendisinde bunlar meleke halini alırsa, o kimse kötülükten uzaklaşır, kötü yollara sapmak ona zor gelir. Kötülüğe alışanlar için de aynısı geçerlidir. Kötülüğe alıştıktan sonra ona iyi işe yanaşmak zorlaşır" (İbn Haldun, 2001: 154).

3.4. Çocuklukta Alınan Eğitimin Daha Köklü Olacağı

İbn Haldun, «çocuklukta alınan eğitimin çok daha köklü olacağını ve bunun daha sonra öğrenileceklere temel oluşturacağını» vurgular ve şöyle ekler, «çünkü kalplerde ilk kökleşenler sonradan edinilecek kabiliyetlerin temeli gibidir. Bunun üzerine bina edilecek şeyler ve öğrenme yöntemleri ise, bu temele göre şekillenir» (İbn Haldun, 2001: 614).

Çocuğun küçük yaştan itibaren eğitim alması gerektiğini düşünen İbn Haldun, bu süreçte tarihten bildiği ve çağında da gözlemlediği evrensel ve kadim bir olgu olan eğitimde şiddet konusuna da ayrı bir başlık açar.

4. EĞİTİMDE ŞİDDETİN BİREYSEL VE TOPLUMSAL ZARARLARI

İbn Haldun'a göre; normal bir eğitim bile cesaret açısından bir miktar olumsuz etkiye yol açsa da asıl olumsuz etki eğitiminde psikolojik ve fiziksel şiddetten kaynaklanır. İbn Haldun, özellikle küçük yaştaki öğrencilere eğitim ve öğretimde sert ve otoriter davranışın zararlı olduğunu vurgulayarak çağdaş bir görüşü benimsemiştir. Düşünür konuya öncelikle, bunun öğrencide yol açacağı kötü alışkanlıklar açısından yaklaşır (Tezcan, 2019: 9).

Düşünür Mukaddime'de "Öğrencilere yönelik şiddetin (eş-şidde) onlara zararlı olduğu" başlığı altında eğitimde şiddetin çocuk üzerindeki kötü etkilerine vurgu yapar, ayrıca bunun toplum ve medeniyet açısından zararlı sonuçlarını da çarpıcı bir şekilde açıklar: "Gerçekten de, eğitimde (et-ta'lim) aşırıya varan sertlik özellikle küçük yaşlarda, öğrenci için zararlıdır. Çünkü bu, onlarda kötü alışkanlığa yol açar. Cezalandırma ve baskı altında yetişen öğrenciler, köleler ve hizmetçiler, bunun zararlı etkilerini taşırlar. Böyle birine, ezilmişlik psikolojisi hakim olur, kişinin canlılığı gider, tembelleşir, yalancı ve hilekar (ikiyüzlü) olur. Cezalandırılma endişesiyle gönlünde olanın tersini dışarı yansıtır. (Düşündüklerinden farklı davranırlar). Böylece hile ve aldatmayı öğrenir ve bunlar onda alışkanlık ve karakter halini alır. Böylece toplumsal yaşama (ictimia) ve medeniliğe (temeddün) anlamını veren şeref hissi, kendisini ve aile bireylerini koruma iradesi gibi insani değerleri yitirir, başkalarına bağımlı hale gelir. Bunun da ötesinde güzel ahlak ve erdemler edinmeye de yönelmez. Sonunda yaratılış gayesinden ve insanlık değerlerinden uzaklaşır ve en aşağı seviyeye (esfeli safilin) düşer...Bu yüzden öğretmenin öğrencisini, babanın çocuğunu yetiştirirken baskıcı (müstebid) olmaması gerekir" (Mukaddime, 2001:617).

Düşünürü göre, öğrenciye karşı saldırgan davranış ve bedensel ceza kullanımı tamamen yasaklanmalıdır, çünkü öğrencide öğretmene karşı nefrete yol açar ve öğrenmeye karşı ilgisini

yok eder. Hatta bu onun, bu tür davranışlarla zarar görecektense hatta tahrip olacak insanlığıyla da ilgilidir. Etik bakımından da bu sertlik zararlıdır: tembellik, yalan, aldatma ve dürüstlük eksikliği öğrencinin artık kurtulamayacağı inatçı alışkanlıklar haline gelir ve öğrenci eninde sonunda okulu bırakır (Mensia, 2018: 73). İbn Haldun'un özellikle dikkat çektiği bir husus, bireyin karakteri üzerinde birçok olumsuz etkiye sebep olan baskıcı ve sert davranışların zamanla bireyleri oluşturan toplumun karakteri hâline gelmesidir. (Süngü, 2009: 53).

Düşünürün anlatımından, öğrencinin kişiliğini ve "onu ezmeden ve ruhunu öldürmeden öğretme" endişesini göz önünde bulundurarak, otorite ve cezanın ılımlı bir şekilde kullanılmasını savunduğu görülmektedir (Cheddadi, 2012: http://agora.qc.ca/documents/Abd_al-Rahman_Ibn_Khaldoun).

İbn Haldun'un eğitim konusundaki fikirleri, onun yaşadığı 14. yüzyıl Müslüman dünyasındaki eğitimin pratik gerçekliğini yansıtmaktadır. (Mensia, 2018: 69). Bu gerçeklik içerisinde dayak cezasının da yer aldığı ve hatta bunu meşrulaştırmak için bazılarının dini bir gerekçe üretmeye çalıştığı görülmektedir. İbn Haldun üretilmek istenilen gerekçeyi, vahyin başlangıcındaki olayın eğitim konusunda delil olamayacağını ortaya koyarak, mantıklı bir şekilde çürütmektedir. Ona göre, "yönetim ve eğitim yasaları çocukluktan yetişkinliğe kadar şehirlilerin kişiliklerinin zayıflamasında ve güçlerinin ve kırılmasında etkili olmaktadır. Buna karşın kırsal kesim insanları yönetim ve eğitim-öğretim kanunlarından etkilenmediklerinden benzer bir durumla karşılaşmamaktadır" (İbn Haldun, 2001: 155). Burada düşünür Muhammed bin Ebu Zeyd adlı yazarın "Öğretmenlerin ve Öğrencilerin Uyacağı Kurallar" adlı eserindeki bir ifadeye dikkat çekmektedir. Yazara göre; "Öğretmenlerin eğitimde hiçbir çocuğa, üç kereden fazla vurmaması gerekir." Yazar bu sözü Kadı Şureyhten naklettiğini ve bazılarının bu sözde yer alan öğrenciye en fazla üç kere vurulabileceğine, vahyin başlangıcında (Cebrail tarafından) Hz. Peygamberin üç kere sıkılması delil gösterdiklerini belirten düşünür bu görüşü kabul etmez. Ona göre bu zayıf bir görüştür. Çünkü bu hadise ile bilinen öğretimin birbirinden çok farklı olmasından dolayı, buradaki sıkmanın, öğrenciye vurmaya delil olması da söz konusu olamaz (İbn Haldun, 2001: 155).

SONUÇ

İbn Haldun eğitim alanındaki görüşleriyle pedogog olarak da nitelendirilen bir sosyal bilim insanıdır. O, eğitimde şiddet konusunu Mukaddimenin birinci bölümünde baskıcı kanunlarla benzerlik açısından, bilimlere ilişkin altıncı bölümde ise müstakil bir başlık olarak ele almaktadır. Ancak düşünürün insan doğası, insan zihni, alışkanlık ve karakter oluşumu konularındaki görüşleri de bu konu ile ilgilidir ve yapılacak değerlendirmelerde dikkate alınmalıdır.

İbn Haldun'a göre, eğitimde şiddet özgürlük, özgüven, şeref, cesaret ve girişimcilik başta olmak üzere doğal erdemlerin yitirilmesine ve iyi alışkanlıklara yönelmekten uzaklaşmaya ve bireyi topluma yabancılaştıran yıkıcı sonuçlara yol açmaktadır. Böyle bireylerden oluşan toplumun geleceği de tehdit altındadır.

İbn Haldun, Mukaddime'de ele aldığı diğer konular gibi eğitimde şiddete de özellikle sosyolojik ve psikolojik açıdan yaklaşmaktadır. Bu kadim olguyunun bireysel ve toplumsal bağlamdaki zararlarına ilişkin kendi dönemindeki tanıklığını, gözlemini aktarmaktadır. Bu gözlemlerin önemini ve saklı mesajını anlamak için İbn Haldun'un eğitimle medeniyetin gelişmesi ve gerilemesi arasında kurduğu ilişkiyi göz önüne almak gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplum ve medeniyetin devamlılığını insanlık türünün yeryüzündeki bekası bakımından vaz geçilmez gören düşünürün bireylerin insanlıklarını yitirmesine ve toplumların

çöküşüne yolaçabilecek denli ağır sonuçları olduğunu gösterdiği eğitimde şiddeti asla onaylamadığı açıktır. Düşününün bu görüşünü açıklarken kullandığı gerekçeler, modern yaklaşımlarla benzer olup son derece gerçekçi ve ikna edicidir.

KAYNAKÇA

1. Arslan, A. (2017) İbn Haldun, İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
2. Cheddadi, A. (2012). «Ibn Khaldun et l'éducation », L'Agora, erişim: 18.8.2021. http://agora.qc.ca/documents/Abd_al-Rahman_Ibn_Khaldoun_Ibn_Khaldun_et_leducation_par_Abdessalam_Cheddadi
3. Demirtaş Z., İpek, F. (2012). İbn-i Haldûn'un Eğitim Anlayışında Bir Değer Olarak İnsan. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, Cilt (Vol): 3 Sayı (No): 6 Güz (Fall) 2012, 19-30
4. Ergül, E. (2018) Hukukçu ve Siyaset Bilimci Kimliğiyle İbn Haldun, Ankara : Adalet Yayınevi
5. İbn Haldun (2001) Mukaddime-t- İbn Haldun, Hazırlayan Ahmed Zagbi, Beyrut: Dar el Erkam
6. Irwin, R. (2021) İbn Haldun, Entellektüel Bir Biyografi (çev. Abdullah Yılmaz), Alfa Yayınları, İstanbul
7. Mensia, M. A. (2018). Ibn Khaldûn, une théorie de l'éducation en avance sur son temps. Revue internationale d'éducation de Sèvres, 79, 2018, 69-77
8. Süngü, A. (2009). İbn-i Haldûn' un eğitim felsefesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye
9. Tezcan, M. (2019). İbn Haldun'un Eğitime İlişkin Görüşleri. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES) , 14 (1) , 205-212 . DOI: 10.1501/Egifak_0000000754
10. Uygun, O. (2008) İbn Haldun'un Toplum ve Devlet Kuramı, İstanbul: XII Levha
11. Yıldırım, Y., Erdem, S., Özkan, H., Kaya, M. C. (2015). Giriş, Mukaddime Tercümesi, mütercim: Prizâde Mehmed Sâhib, İstanbul : Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

SÖZLÜ BİLDİRİ ÖDÜLÜ KAZANANLAR

Sözlü bildiri 1.'lik Ödülünü Doç. Dr. Ergin ERGÜL'ün “Toplum Ve Medeniyet Teorisi Bağlamında İbn Haldun'un Eğitimde Şiddete Bakışı” isimli çalışması almıştır.

Sözlü bildiri 2.'lik Ödülünü Nurseda BÜYÜKAHISKA ve Bahtışen KARTAL' ın “Pandemi Öncesi ve Pandemi Döneminde Kadına Şiddet ile İlgili Gazete Haberlerinin Karşılaştırılması” isimli çalışması almıştır.

Sözlü bildiri 3.'lük Ödülünü Şeyda ÖZTUNA ve Nermin GÜRHAN' ın “Hasta/Yakını ve Sağlık Çalışanlarının Birbirlerine Uyguladıkları Şiddet: Sistemik Derleme” isimli çalışması almıştır.

I. ULUSLARARASI ŞİDDET VE ŞİDDETİ ÖNLEME KONGRESİ SONUÇ BİLDİRGESİ

I. Uluslararası Şiddet ve Şiddeti Önleme Kongresi, 11-12-13 Ekim 2021 tarihleri arasında 100 katılımcı ile Tokat'ta gerçekleştirilmiştir. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü ve Mobbing Eğitim Yardım Araştırma Derneği (MEYAD) iş birliği ile düzenlenen kongremize ev sahipliği yapan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğüne, Sağlık Bilimleri Fakültesine, kongreye katılan, emeği geçen herkese ve katkı veren kurum ve kuruluşlara teşekkür ederiz.

Kongrenin amacı; şiddet olgusunun kavramsal-kültürel çerçevesinin ve hukuk/insan/sağlık/doğa/hayvan boyutlarının tartışılacağı bilimsel bir platform oluşturmaktır. Bu amaçla kongrede, “Mobbing/Yıldırma”, “Sağlıkta Şiddet” “Şiddetin Hukuksal ve Etik Boyutu” “Toplumsal Boyut ve Şiddet: Kadın, Çocuk, Yaşlı ve Hayvan/Doğa/Medya” “Beslenme ve Şiddet” “Eğitim ve Şiddet” “Savaş ve Şiddet” gibi temaların seçilmesinin temel sebebi, geleceği inşa etmede birçok sektör ile iş birliği yapmanın şiddeti önlemede yarar getireceği düşüncesidir.

Kongre 6 ana oturumda 6 panel, 4 konferans ile Bosna Hersek, İsrail, İran, Japonya, Kosova, Letonya, Moldova, Makedonya, Rusya, Romanya, Sırbistan gibi 15 ülkeden katkı ve katılım sağlayan 17'si yurt dışı, 11'i yurt içi konuşmacı, 38 sözlü bildiri ile gerçekleştirilmiş ve bunun yanında oldukça güzel sosyal programlar da paylaşılmıştır. İçtenliğin, dayanışmanın, iş birliğinin izlerini taşıyan bu kongrede çok değerli akademisyen, avukat, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri fikirlerini, eleştirilerini ve çözüm önerilerini dile getirme fırsatı bulmuştur.

Kongrede şiddet olgusu tanımından türlerine, ortaya çıkaran sebeplerden toplumsal sonuçlarına kadar geniş bir yelpazede her yönüyle ele alınmıştır. İnsan onurunun korunduğu şiddetten uzak mutlu bir toplumun oluşturulmasına yönelik önerilerin yanı sıra insan hakları, psikoloji, politika, hukuk, etik, eğitim, sağlık, çalışma, medya, savaş ve terör boyutuyla, istatistiklerle ve ailenin korunması ve aile içi şiddetin önlenmesi, toplumsal değerler ve şiddetle mücadele konularında oturumlar düzenlenmiştir.

Kongrede gerçekleşen bilimsel toplantılarda, toplumda artan şiddet olgusuna dikkat çekilmiş, başta insanın kendisi olmak üzere hayvana ve doğaya karşı şiddetle mücadelede getirilen mekanizmaların etkinliğini değerlendirme ve şiddetle mücadelede çok yönlü ve bütüncül politikalar belirlemenin önemine vurgu yapılmıştır. Şiddetle mücadelede tüm disiplinlerin çok önemli roller oynadığı, ancak gelecekte değişen gereksinimlere göre özellikle hukuki, etik ve sağlık alanlarında yapılması gerekenlerin önemine değinilmiştir.

Kongrede aşağıdaki konu başlıkları ve her başlıkla ilgili bilimsel tartışmalar gündeme gelmiştir.

- Dünyada ve ülkemizde şiddet istatistiklerinde önemli oranda artış söz konusudur. Günümüzde tüm dünyada, evde, iş yerinde, eğitim hayatında, medyada, doğada, sosyal ve siyasal hayatta fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, dijital vb şiddet türleri ile yoğun bir şekilde karşılaşmaktadır. Küresel ölçekte yaygın olarak görülen şiddet “kadınlara yönelik şiddet, çocuklara yönelik şiddet, yaşlılara yönelik şiddet, savaş şiddeti, iş yerinde şiddet ve terör şiddeti” başlıkları ile ele alınabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından oluşturulan Şiddet

Önleme İttifakı'nın (Violence Prevention Alliance) 2020 yılında yayımlanmış olduğu "Violence Prevention through Multisectoral Collaboration" raporu, küresel olarak yüz milyonlardan daha fazla erkek, kadın ve çocukların kötü muamele, şiddet, eş şiddeti, cinsel şiddet ve yaşlı istismarı da dahil olmak üzere ölümcül olmayan kişilerarası şiddet biçimlerine maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Birçok ülke şiddet istatistiklerini doğru vermemekte, şiddet istatistikleri sağlıklı bir şekilde alınmamaktadır.

- Şiddet insanın sağlık ve sosyal yaşamını, onurunu, yaşam hakkını, özgürlük ve güvenliğini olumsuz etkilemektedir. Şiddet insan haklarını ihlal ve tehdit etmektedir.

-İçinde bulunduğumuz dijital çağ açısından "dijital şiddet ve dijital zorbalık" gibi ve dijital platformlar üzerinden üretilen nefret söylemi ve nefret suçlarına da odaklanılmalıdır. Kişilerarası şiddetin önlenmesi noktasında yalnızca güvenlik paradigması üzerinden çözüm pratiğinin geliştirilmesi yeterli değildir. Bu açıdan bunun köklerine ilişkin "zayıf yönetim, kültürel, sosyal ve cinsiyet normları, sınırlı eğitim ve istihdam fırsatları ve sosyal eşitsizlik" gibi başka faktörlere de dikkat çekilmiştir.

-Artan şiddet olgusuna dikkat çekmek, şiddetle mücadelede getirilen mekanizmaların etkinliğini değerlendirmek ve şiddetle mücadelede çok yönlü ve bütüncül politikalar belirlemek gerekmektedir. Şiddetin önlenmesi sadece devletin sorumluluğu değil aynı zamanda toplumdaki tüm özel ve tüzel kişiler de büyük ölçüde sorumludur. Birbirlerinin haklarına saygı duymayan bireyler, başkalarının haklarına saygıyı öğretemeyen öğretmen ve aileler, eğitim sistemleri, gerekli önlemleri alamayan kolluk kuvvetleri ve yürütme gücü de sorumludur. Etkin soruşturma yapamayan ve adil cezalar veremeyen yargı sorumludur. Şiddetin yayılmasına sebep olan medya ve toplum sorumludur. Toplumu ahlaki dejenerasyona sürükleyip toplumun en temel birimi aileyi parçalama, bireyi çürütme stratejisi güden tüm yapı ve organizasyonlar sorumludur.

-Şiddetin önlenmesi için hukuk, ekonomi, siyaset, istatistik, sosyoloji, psikoloji, din, felsefe gibi tüm alanların ışığında bilimsel disiplinler arası bir konu olarak yaklaşılmalıdır.

-Yaşanan şiddet olayları mevcut düzenlemelerin ve uygulamaların yetersizliğini başka düzenlemelerin ve uygulamaların yürürlüğe konulması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, mevcut uluslararası sözleşmeler ve ulusal kanunlar gözden geçirilmeli, uygulama hataları ortadan kaldırılmalı, şiddeti üreten kaynaklar değerlendirilmelidir. Hukuk kuralları oluşturulurken her toplumun sosyolojik yapısı, dini, kültürel farklılıkları dikkate alınmalı, dini ve kültürel farklılıkları dikkate almayan uluslararası yaklaşımların hak ihlaline ve şiddete neden olmasına zemin oluşturulmamalıdır. Yetişkinlerin davranışlarının değiştirilmesi; ekonomik ve toplumsal eşitsizlikler, şiddeti mazur gören toplumsal ve kültürel normlar, yetersiz politikalar ve yasal düzenlemeler, mağdurlara yönelik hizmetlerin yetersizliği, şiddeti önleyen ve bu olguya tepki veren etkili sistemlere yapılan yatırımların sınırlılığı gibi şiddete katkıda bulunan faktörlerin ele alınması gereklidir.

-Kurumsal politikalarda şiddeti önlemeye yönelik stratejilere yer verilmelidir. Etkin şikayet mekanizmaları oluşturulmalıdır.

-Toplum vicdan ve sağduyu sahibi, sevgi ve merhamet sahibi kişilerin yetişmesi için her türlü tedbiri almalıdır. Toplum olarak şiddet dili terkedilmeli, şefkat diline geçilmelidir. İnsan

haklarının bir ahlak olduğu, bu bilinç içinde içselleştirilmesi gerektiği öğretilmeli ve insan hakları eğitim yoluyla bireysel yaşamda da uygulanabilir kılınmalıdır.

- Gelişmekte olan ülkelerde; işsizliğin, yoksulluğun, göçün ve dağılan ailelerin meydana getirdiği; okulla irtibatı kesilmiş veya kesilme riski taşıyan dolayısıyla sokağa düşme riskiyle karşı karşıya gelen çocuklar ve gençlerin oluşturduğu topluluklar sıklıkla görülmektedir. Şiddet meyillisi çocuk ve gençlerin olumsuz davranışlarını bertaraf ederek onların topluma sağlıklı bir birey olarak karışmalarını sağlamak, risk altındaki genç bireylerin İnovasyon mucitleri gibi rol modelleri üzerinden sosyal yaşama tutunmalarına destek olmak sadece kendisine değil ülke ekonomisine de katma değer yaratacaktır. Özellikle ülkemizde yaşadığımız pek çok sorunu inovasyonu temel alarak aşabileceği düşünülmektedir.

- Ekonomik şiddet, finansal olarak yoksun kişileri hedef alan kişi veya kuruluşlar tarafından uygulanan bir şiddet türüdür. Ekonomik şiddetin artmasında kırsaldan kente göç, yoksulluk, adaletsiz milli gelir dağılımı, fiyat artışları ve işsizlik büyük rol oynamaktadır. Kadına yönelik ekonomik şiddet, birçok şiddet türünün temelinde yer almaktadır. Kadınları ekonomik olarak erkeğe bağımlı kılmak, ekonomik, psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalmalarına da büyük ölçüde neden olmaktadır.

- Eğitimde Şiddet: Öğrencinin öğrenciye; Yönetici, öğretmen ve kurumdaki diğer çalışanların öğrencilere; Öğrencinin öğretmen veya yöneticilere, Farklı kişilerin, öğrenci, öğretmen ve yöneticilere uyguladığı fiziksel, psikolojik ve cinsel türden olumsuz davranışlar ve edebi eserlerde şiddet olarak vurgulanmıştır. Eğitim ortamı, eğitimi alanın; insan olma, iyi vatandaş olma ve karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebilmesi için davranış kazanma yönünde yeteneğini geliştirmesi, beceri elde etmesi gereken ortamlar olduğunu dikkate almak durumundayız.

- Şiddetin herhangi bir türüne maruz kalan çocuklar saldırganlık ve suçluluk gibi davranışsal bozukluklar; depresyon ve kaygı gibi duygusal ve ruhsal bozukluklar, aşırı korkma, kabus görme ve regresyon gibi post- travmatik stres belirtileri; uyku bozuklukları, akademik ve bilişsel bozukluklar gibi somatik belirtiler sergileyebilir. Ayrıca; kavgacı ve hırçın davranışlar, içine kapanma ve tepkisiz davranma, dikkat dağınıklığı ve tedirgin davranma, irkilme davranışları, konuyla ilgili konuşmalardan, kişilerden uzak durmaya çalışma, olayın önemli bir kısmını hatırlayamama, çevreye olan ilgilerinde azalma, duygularını dışarı vurmada kısıtlılık, çevreden uzaklaşma gibi tavırlar sergileme, mutsuz olma, oyunlarında yaşadıkları olayı tekrar tekrar canlandırma, yaşadığı olaylarla ilgili resimler çizme gibi davranışlar gösterebilmektedirler. Çocukların, şiddete maruz kaldıklarında veyahut şahit olduklarında içinde uzman psikolog ve sosyolog kadroların bulunduğu arayabilecekleri kurumsal hatlar oluşturulmalıdır. Çocuklara yönelik şiddetin azaltılmasını hedefleyen eğitim, sosyal refah, adalet ve sağlık sistemlerinin yanı sıra topluluklar ve çocuklarla da iş birliği yapılarak oluşturulan ulusal planların hazırlanması önerilmiştir. Çocuklara yönelik istismarın önlenmesi için istismarcılara yönelik caydırıcı cezaların ve yaptırımların uygulanması gerekmektedir. İstismar davalarında cezalarda indirim söz konusu olamamalıdır. Toplumda çocuk istismarı ile ilgili farkındalık oluşturmak için medyaya sorumluluk düşmektedir. Kamu spotları düzenlenerek, toplumsal kampanyalar oluşturularak toplumun bilinçlenmesi sağlanmalıdır.

-Kırılğan gruplar esasen başka bir grup tarafından daha fazla şiddet kullanılmasıyla oluşur. Bu grubun kırılğanlığı, onların haklarını (doğuştan var olan) bu grupta olduğunu varsaydığımız kişilere teslim ettiğimizde onarılmaya başlar. Bireylerin şiddet yaşamalarında bazen yaş, bazen

cinsiyet ve bazen de ırk değişken olabilmektedir. Ayrıca sosyoekonomik durum ve sağlık durumu da bireylerin sözlü, fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalması açısından risk oluşturabilir. Medyanın bu değişkenlerin yol açtığı şiddet riskini artırdığını görüyoruz. Kişi kendi tutum ve davranışlarından yola çıkıp, özeleştiri yaptığında ve ötekileştirmeyi bıraktığında şiddet kullanmayı bırakacak ya da azaltacaktır.

- Şiddetin en sık görülen tipi olan yaşlı istismarı, eş istismarı ve aile içi şiddet olayları ile ilgili olan bir olgudur. Yaşlı istismarında İstismar edilen kişinin özellikleri, suçluların özellikleri ya da yaşlı bireylere karşı çatışma ve şiddete neden olan sosyal çevredeki koşullar ve aile durumları gibi genel özellikler üzerinde durulmaktadır. Şu ana kadar konu hakkında çok az müdahaleli çalışma yürütülmüştür. Önleme programları ile ilgili uluslararası karşılaştırmalı çalışmalar yapılmamıştır. Yapılan bir sistematik derleme yaşlı istismar ve ihmali önlemede eğitim müdahalelerinin, sosyal desteğin güçlendirilmesinin, depresyon ve anksiyetenin azaltılmasının ve problem çözme temelli uygulamaların yapılmasının olumlu sonuçlar verdiğini ve hemşireliğin uygulama alanlarında kullanılması gerektiğini önermektedir. Bununla birlikte burada beş müdahale programı kanıta dayalı uygulamalarda yerini almıştır. 1-Bakım vericiye müdahale etme programları, 2-Para yönetimi programları, 3-Yardım hatları programları, 4-Acil barınma programı, 5-Multidisipliner ekip programı. Kamu ve profesyoneller için bilinçlendirme kampanyaları ve eğitici sunumları yapmak, yaşlı istismarı hakkında toplumla paylaşılacak eğitim broşürleri geliştirmek, yerel ve ulusal gazetelerde ve sosyal medya platformlarında eğitim ve tanıtım yazıları yayınlamak, yaşlı İstismarı Farkındalık Günü, çocuklar için yaşlı istismarı farkındalık poster yarışması düzenleme başarılı uygulamalar arasında gösterilmektedir. İstismarın yetkililere zorunlu olarak bildirilmesi, kendi kendine yardım gruplarının oluşturulması, güvenli evler ve acil durum barınaklarının yapılması, istismarcılar için psikolojik programlar, bilgi ve sevk sağlamak için danışma ve yardım hatları ve bakıcı destek müdahaleleri yararlı olabilmektedir. Multidisipliner çalışmada sağlık çalışanları (doktor, hemşire, sosyal hizmet uzmanı), kolluk kuvvetleri (polisler vb.), hukuki destek çalışanları (avukatlar, hâkimler, savcılar karar vericiler), politika yapıcılar yani yaşlının temas ettiği veya temas etme ihtimali olan çevre ile çalışılması, bu kurumsal süreçlerle ilgili koordinasyon sağlanması ve müdahalelerin bu bakış açısı ile yapılması önerilmektedir.

- Özellikle pandemi döneminde kadına yönelik şiddet artmıştır. Çevrimiçi şiddete yönelik veriler dikkat çekicidir. Bu konu üzerinde daha fazla odaklanmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Kadın hakları örgütleri ve teknoloji şirketleri ile iş birliği yapıp alternatif çözümler üretilmelidir. Ceza hukuku, caydırıcı cezalar, uluslararası sözleşmeler düzenlenmelidir. Başta kadınların can güvenliği olmak üzere her kadın ve kızın şiddete uğramadan yaşam hakkı sağlanmalıdır. Yakın Partner Şiddeti dünya çapında kadınlara en yaygın zarar veren nedenlerden birisidir ve kadınlarda yaralanma, kronik ağrı, gastrointestinal ve jinekolojik sorunların yanı sıra depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi mental sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Küresel olarak, kadınların yaklaşık üçte biri yaşamları boyunca yakın partnerleri tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Yakın Partner Şiddetinde ilk neden olarak ekonomik açıdan güvende hissetmeme ve fakirliğe yönelik stres; ikinci neden olarak karantina ve sosyal izolasyon uygulamaları; üçüncü neden olarak yaşanan kriz durumunun oluşturduğu huzursuzluk ve istikrarsızlık; dördüncü neden olarak değişen demografiye bağlı gelişen sömürücü ilişkilere maruz kalma (okulların kapalı olması sonucu çocuk gelin vakalarında artış gözlenmesi, çalışmakta olan kadınların evden çalışmaya devam etmelerine karşın ev içi beklenen sorumluluklarının artması, istenmeyen/plansız gebeliklerin oluşması vs.); beşinci

neden olarak sağlık hizmeti sunumunda acil hizmetler dışında hizmet sunumlarının aksamaması; altıncı neden olarak virüse özel yeni şiddet kaynaklarının oluşması (koruyucu önlemlere ulaşamama, dışarı çıkılmasına izin verilmemesi vs.); yedinci neden olarak şiddet uygulayan partnerden kurtulmaya/kaçmaya yönelik olanaksızlık (yardım ve sosyal desteklere ulaşamama); sekizinci neden olarak çalışma koşulları içinde şiddete maruz kalma (özellikle hizmet sektöründe çalışan kadınlar); ve dokuzuncu neden olarak sağlık sistemi içinde çalışan kadınların şiddete maruz kalması (kadın hemşirelerin fiyasyon ya da yoğun bakımlarda çalışırken maruz kaldıkları şiddet vs.) gösterilmiştir. Yakın Partner Şiddeti için danışmanlık hizmeti sunan sağlık profesyonellerin tele sağlık platformlarını kullanması gerekir. Yakın Partner Şiddeti mağduru kadınları güçlendirmeye ve oluşan psikolojik hasarları onarmaya yönelik çevrimiçi terapi yapılabilir. Pandemi Kadın-Doğum hizmetlerine ulaşım sınırlandırılmak yerine artırılmalıdır. Türkiye’de, sürekli izlenen ve kamuoyuyla paylaşılan, tek bir merkezden sunulan bir Yakın Partner Şiddeti istatistik sistemi (Kaç adli vaka tutanağı tutuldu?, Kaç karakol başvurusu oldu?, Mahkemelerde kaç tedbir kararı çıktı?, Kaç kadın Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi’den yardım aldı?, Kaç kadın sığınmaevlerinden yararlandı?, Kaç kadın cinayeti yakın partner tarafından işlendi?) kurulmalıdır.

- Savaşlar, doğrudan ya da dolaylı yollarla toplum sağlığını etkileyip bozmaktadır. Savaşların yaralanma, ölüm, sakatlıklar yanı sıra ruh sağlığını da olumsuz etkilenmesi gibi doğrudan şiddetin yarattığı sonuçları da vardır. Bunlar nesiller boyu süren, tamiri zor ya da imkansız sonuçlar doğuran sağlık sorunlarıdır. Savaşlar ile birlikte göç, yoksulluk, yaşam koşullarının bozulması, sağlıklı gıdaya ulaşamama, yetersiz ve dengesiz beslenme, açlık gibi sonuçlar da ortaya çıkmaktadır. Savaşın en ağır bedelini ise dün ve bugün de en ağır şekilde çocuklar, kadınlar ve yaşlılar ödemektedir. Savaş ve göç fotoğrafları da tüketimin bir parçası olarak, çok konuşulup, çabuk unutulmaktadır. Savaş işkence başta olmak üzere ağır insan hakları ihlallerinin kaynağıdır. Savaş toplumların ruhsal dünyalarında gelecek nesillere de aktarılan derin örselenmelere yol açmakta, ekonomik kaynakları yok etmektedir.

-Beslenme ve şiddet olgusu beslenme modelleri (akdeniz, batı tarzı, vejeteryan), spesifik besinler (ta tahıllar, yağlı tohumlar, sebze-meyve-kurubaklagil, enerji ve diyet bileşenleri, probiyotikler, açlık (örn. Hollanda açlık kışı), gebelikte etkili olan epigenetik faktörler, maternal besin eksikliğinin fetal beyin gelişimi ve öğrenme davranışta kalıcı bozulmalar üzerine etkisi, yetişkinlikteki nörodejenaratif hastalıklarla ilişkisi ve beslenme yetersizliğinin şiddetle ilişkisi tartışılmış ve yeterli beslenmenin önemine dikkat çekilmiştir.

- Hayvanlara uygulanan şiddet şiddete sebep olan veya hayvanlara zarar veren davranışların bir bütünüdür. Hayvana şiddette tıbbi amaç dışında organ veya dokuların alınması, tedavi amacı olmayan kulak ve kuyruk kesimi, ses tellerinin alınması, tırnak ve dişlerin sökülmesi, acı, ıstırap ya da zarar görecektir şekilde, film çekimi, gösteri, reklam ve benzeri işler için kullanmak, hayvanları başka bir hayvanla dövüştürmek, hayvanlara kasıtlı olarak kötü davranmak, acımasız ve zalimce işlem yapmak, dövmek, aç ve susuz bırakmak, aşırı soğuğa ve sığağa maruz bırakmak, bakımlarını ihmal etmek, fizyolojik veya psikolojik acı çektirmek, cinsel ilişkide bulunmak gibi pek çok türüne vurgu yapılmıştır. Yasaların yetersizliği ve toplumsal farkındalığın eksikliğine vurgu yapılmıştır. Hayvana eziyetin altında çoğu zaman bir psikopati,

travma, travma sonrası stres bozukluğu, dissosiyasyon gibi faktörler olduğu, hayvanlara yönelik şiddet ve insanlara yönelik şiddet arasında bir bağ olup olmadığı konusu dikkat çekmiştir.

-Şiddet olgularının hukuki gelişim sürecinde birinci aşama; eğitim (aile, okul, toplum, sivil toplum kuruluşları), farkındalık (önleme ve ilgililere yönelik); ikinci aşama (anayasa hükümlerine uygun birey ve ilgililere ihbar; üçüncü aşama soruşturma (Cumhuriyet savcısı, adli kolluk, adli tıp, adli bilimler); dördüncü aşama iddianame, üç, dört ve beşinci aşamalarda savunma ve kovuşturma; altıncı aşama infaz ve cezanın amacı ıslahıdır. Şiddetin önlenmesinde özele ve kamuya ait ulusal enerjinin koordinasyonu gereklidir.

-Tıp etiği açısından kadına yönelik şiddet ve cinsel taciz irdelenmiştir. Cinsel ayrımcılığın kendisinde bir hiyerarşi söz konusu olduğu ve bu işyerindeki hiyerarşiyle daha da güçlendiği belirtilmiştir. Basit, orta ve ağır düzeylerde olabilen tacizi açıklamaktan caydırıcı faktörler bulunmaktadır. Bunlar tartışma olasılığı, tacizin artma olasılığı, çevre tarafından dışlanma, mimlenme olasılığı, iş veya fırsat kaybı, psikolojik terör, maddi zarar, iş ve işlevsellik kaybı, fiziksel zarardır. Eti açıdan ivedi, adil ve özenli değerlendirme süreci, gizliliğin gözetilmesi, misillemeye karşı koruma önemlidir. Cinsel tacize maruz kaldığını düşünen kişi neler yapabilir? Toplumsal sorumluluk, işyeri özelinde yönetimin sorumluluğu, sendika temsilcisi sorumluluğu tartışılmıştır. Tıp etiği açısından sağlık çalışanlarının, cinsel şiddete uğrayan kadınlara "yaklaşım" konusunda eğitilmesi ve içeriğine yer verilmiştir.

-Sonuç olarak önlemede/ mücadelede eğitim-sağlık-yargı-hukuk-emniyet-askeri-din-etik tüm disiplinlerin yer aldığı donanımlı bireyler ile hareket etmek zorunludur. Uluslararası sözleşmeler önemlidir ve onları imzalamak ve uymakta olmazsa olmaz olmalıdır fakat aynı zamanda Türk kültürüne normlarına anayasasına hukuk sistemine uygun ciddi politikalar üretmeliyiz ve bizim aldığımız kararlar uygulamalarımız başka ülkeler tarafından örnek alınacak halededir. Güçlü ihbar hatlarımızın olduğu, zorba ve mağdurların uygun şekillerde ele alındığı, yasal işlemlerin sürdürüldüğü ve bu doğrultuda sonlandırıldı, özellikle mağdurların can ve mal kayıplarının önlenmesi, damgalanmadan korkmadan suçlanmadan güven içinde yaşadıklarını anlatan destek arayan ve aradığı desteği bulan bir toplum olmak için büyük adımlar atmamız zorundayız.

Kongremizde, yukarıda bahsi geçen tüm başlıklarda yapılması gerekenler, müdahale alanları, iyi örnekler ve kamu, akademi ve sivil toplum başta olmak üzere tüm sektörlerle düşen roller ve görevler ile iş birliğinin nasıl geliştirileceği görüşülmüş, katılımcıların alanda yaşadıkları deneyimler de paylaşılmıştır.

Bu kongrede de biz kez daha ortaya konulduğu üzere, bizler şiddetin olmadığı, merhamet, saygı ve güven toplumunun yerleştiği bir dünya diliyoruz. Bu amaçla, eğitimlerimizin sürekli değişen gereksinimi karşılayacak şekilde güncellemesini, gerekli bilimsel bilgi ve becerinin kazanılmasını karşılayacak şekilde niteliği artan ve etik açısından doğru bir perspektifte sürdürülmesini sağlama çabası içinde olacağız. Kongremizin ikincisini gelen tekliflerle ileri bir tarihte duyurularak yapılmasını umut ediyoruz. Saygılarımızla.

KONGRE SPONSORLARI

TOKAT TİCARET VE SANAYİ ODASI
TOKAT CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

I. Uluslararası
**Şiddet ve
Şiddeti Önleme**
Kongresi

No problem can be
solved by violence...

1st International
Congress on
**Violence and
Violence Prevention**

Kongre Tarihi
11-13 Ekim
2021

Kongre Tarihi
11-13 October
2021

KONGRE ANI FOTOĞRAFLARI

